

UNIwersytet Wrocławski
Biblioteka Wydziału Prawa

2179 I

Kraków
Księgarnia L. Frommera

USTAWA

O POSTĘPOWANIU KARNEM

z dnia 23-go maja 1873 r.

razem

z odnoszącemi się do niej ustawami i rozporządzeniami

objaśniona przez

Prof. Dra Józefa Rosenblattka.

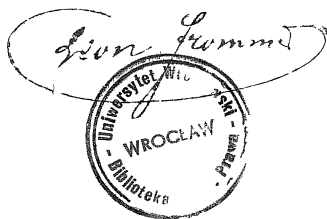
KRAKÓW.

NAKŁADEM LEONA FROMMERA.

CZCIONKAMI DRUKARNI J. FISCHERA.

1889.

Exemplarze nieopatrzone podpisem wydawcy, prawnie
poszukiwane będą.

2179

P. J.

Nakładem Leona Frommmera w Krakowie (Szewska 7) wyszła część I ustawy karnej, obejmująca zbrodnie, objaśniona na podstawie orzeczeń Trybunału kasacyjnego przez **Prof. Dra Rosenblatta**; cena exem. brosz. z^{łr.} 1[·]60; w eleganckiej oprawie ze złotymi wyciskami z^{łr.} 1[·]90.

Recenzje:

Przegląd sądowy i administr. z Paźdz. 1887:

«Od czasu wprowadzenia języka polskiego do szkoły i urzędu, pojawiła się na pułkach księgarskich znaczna stósunkowo liczba przekładów ustaw austriackich na język polski, mających ułatwić uczącej się młodzieży i praktycznym prawnikom obznajomienie się z prawem austriackiem w języku ojczystym. Mała ich jednak liczba odpowiedziała celowi. Pomijając tłumaczenia ustaw, wszelkiej pozbawione wartości, jak n. p. wydawnictwo Bodeka, wiele innych pozostawia również wiele do życzenia, tak pod względem języka, jak i układu. Z nowszych tłumaczeń najlepszym jest «Wyjór ustaw i rozporządzeń państwowych i krajowych», sumiennie opracowany przez Dra J. A. Hibla, przyno-

szący prawdziwy pożytek prawnikowi. O ile nam wiadomo, «Wybór ustaw i rozporządzeń» Dra Hibla miał objąć także ustawę karną i postępowanie karne, *uzupełnić braki i usunąć wady ustawy karnej, wydanej przez Himmelblaua, i postępowania karnego, wydane przez ś. p. prof. Bojarskiego.*

Skrzętnego wydawcę «Wyboru ustaw i rozporządzeń» ubiegł pod tym względem prof. *Dr. Rosenblatt*, wydając pierwszą część ustawy karnej z zapowiedzią, *iż po wyjściu drugiej części w ten sam sposób opracuje i postępowanie karne z r. 1873.* Nie ubliżymy bynajmniej wydawcy «Wyboru ustaw i rozporządzeń» jeżeli powiemy, *że wydawnictwo ustaw karnych, dostawszy się w ręce prof. Dra Rosenblatta wiele na tem zyskało.* Dobra firma — powiadają — jest pierwszą gwarancją dobroci towaru. *Znane zaszczytnie w nauce prawa karnego nazwisko prof. Dra Rosenblatta i gruntowna znajomość potrzeb praktyki* kazało się zaraz z prospektu krakowskiej księgarni Frommera, ogłoszonego przed kilku miesiącami spodziewać, że autor wzbogaci wydawnictwo ustaw książką, jakiej nam właśnie potrzeba, że trzymając się wiernie tekstu niemieckiego, jako autentycznego, da nam dobre tłumaczenie polskie.

Z zdania tego wywiązał się autor w zupełności. Odstępując w wielu miejscach od tłumaczenia urzędowego, gwałcącego nieraz po prostu nasz język, przedstawił autor czystym i płynnym językiem tekst ustawy, podając gdzieniegdzie ze względów praktycznych i tłumaczenie urzędowe, a niekiedy tekst niemiecki. Jakkolwiek na tłumaczenie autora w kilku miejscach ustawy zgodzićbyśmy się nie mogli, przyznać musimy, *że całość*

wypadła zupełnie poprawnie, bo oddaje myśl ustawodawcy jasno i zrozumiale. A jestto pierwszą zaletą każdego tłumaczenia ustawy, którą z naszych wydawnictw *bołaj* czy kilka może się poszczycić.

Ustawa karna prof. Dra Rosenblatta posiada jednak i drugą bardzo ważną zaletę, obejmuje bowiem obfitą judykaturę Trybunału kasacyjnego, — co stanowi ponieważ praktyczny jej komentarz. Tą częścią swej pracy przystąpił się nam szanowny profesor jeszcze więcej, aniżeli jasnym i czystym tłumaczeniem.

Jeżeli do tego dodamy, że każdy prawie rozdział ustawy i ważniejszy jej przepis w swym nagłówku podaje ważniejsze dzieła i monografie, do omawianej kwestyi się odnoszące, a gdziekolwiek nawet króciutkie i trafne objaśnienia samego autora, dziwić się trzeba, jak autor na 197 stronach małej ósemki mógł wszystko tak umiejętnie zebrać i uporządkować.

To też sądzimy, że ustawa karna prof. Dra Rosenblatta powinna się znajdować na stole każdego prawnika, którego prawo karne zdala czy zbliższa interesuje“

Docent **Dr. Ostrożyński.**

Czas z dnia 23 października 1887.

«Gdyby ktoś przed laty piętnastu był pomyślał o nowem wydaniu kodeksu karnego austr. z r. 1852, zapewne poczytanoby mu to za anachronizm, a co najmniej za lekkomyślne narażanie się na to, że za rok lub dwa nikt jego starej już ustawy do ręki nie weźmie. Tak w kołach parlamentarnych jak i wśród zawodowych prawników, jak wreszcie wśród szerszej publiczności spodziewano się lada chwila nowej ustawy karnej,

IV

nad którą tyle pracowano i obradowano. Mijały lata nie przynosząc ze sobą ziszczenia tych nadziei. Dziś mało kto myśli o nowej ustawie karnej. Raz na lat kilka rozchodzi się wieść, że nowy kodeks ma być przedłożony do nowych obrad, ale wieść ta nie znajduje już wiary jak dawniej, a jako jej echo pojawia się nowe wydanie... starej ustawy, wchodzącej znowu w modę. Nowe wydanie uskutecznione staraniem prof. Rosenblatta wywołało też w pierwszej chwili — musimy tu wyznać — tęskne westchnienie za utraconymi nadziejami, ale tylko w pierwszej chwili. Odłożywszy na bok zwodnicze nadzieje lepszej kiedyś przyszłości — przyznać musimy przede wszystkim, że wydanie to odpowiada rzeczywiście istniejącej potrzebie, wypełnia dotkliwą lukę i wypełnia ją pod każdym względem znakomicie. Z krótkiej przedmowy prof. Rosenblatta dowiadujemy się, a przy czytaniu dalszem niejednokrotnie sprawdzić mamy sposobność, że autor w wielu miejscach od urzędowego tłumaczenia zbacza, co wobec wątpliwej wartości tłumaczenia urzędowego i wobec zawsze trafnych zmian autora, poczytać należy nowemu wydaniu za wielką zasługę. Czy nie należałoby może dla konsekwencji w napisie §. 46 n. k. umieścić «okoliczności łagodzące», zamiast «powody łagodzące», jako termin więcej utarty a duchowi naszego języka się nie sprzeciwiający, tak, jak to autor zresztą zrobił w napisie §. 52? To chyba jedyne nasze życzenie co do tłumaczenia. Judykaturę trybunału kasacyjnego wyczerpnął autor w sposób niepozostawiający nic do życzenia, co wobec olbrzymiej ilości i nie zawsze równej trafności i konsekwencji w tych orzeczeniach było trudnem

zadaniem. Autor nazywa te orzeczenia głównem źródłem objaśnienia ustawy i są one niem rzeczywiscie. *W wydaniu prof. Rosenblatta tyle znajdujemy własnych jego uwag, objaśnienia te jego są tak jasne i trafne, że nie pomylimy się twierdząc, iż tak dla praktyka i teoretyka, jak dla uczącego się do egzaminu prawnika, one to będą stanowić najważniejsze objaśnienie i największą wartość wydania.* Za samo tylko objaśnienie słynnej z niejasności noweli karnej z 15 listopada 1867 r. należy się wydawcy prawdziwa wdzięczność. *Zewnętrzna szata nowego wydania przedstawia się również bardzo korzystnie. Format dogodny, papier dobry, druk i korekta staranna, oto zewnętrzne, a ważne bardzo zalety nowego wydania.* Na tem kończymy pobieżną wzmiankę o wydaniu ustawy karnej prof. Rosenblatta, *które w zupełności odpowiedziało nadziejom pokładanym w niem ze względu na powagę naukową i praktyczną tego autora“.*

Dziennik Polski z dnia 8 kwietnia 1888:

«Nowe wydanie austriackiej ustawy karnej w przekładzie polskim wyszło staraniem firmy nakładowej Leona Frommera w Krakowie. Przekładu dokonał znany zaszczytnie w literaturze prawa karnego prof. Józef Rosenblatt. Łącząc gruntowną naukę z wszechstronną znajomością praktyki sądowej wywiązał się autor *jak najchlubniej ze swego zadania*; dał nam **ściśle, jasne i czyste** tłumaczenie, czem się naszej literaturze prawnej tembardziej zasłużył, że dawniejsze tłu-

maczenia, zwłaszcza liche wydania księgarni Himmelblaua gwałciły poprostu nasz język.

Opracowanie profesora dra Rosenblatta jednak nietylko wiernością i poprawnością przekładu korzystnie się różni od poprzednich wydań ustawy karnej, *ale nadto odznacza się podaniem bogatej judykatury trybunału kasacyjnego i wyczerpującem zestawieniem literatury prawniczej, dotyczącej poszczególnych rozdziałów ustawy karnej i — last but not least —* bardzo cennymi i trafnymi uwagami samego autora, **tak, że zastąpić może komentarz do ustawy karnej**“.

Gazeta Narodowa z dnia 4 kwietnia 1888:

«Nakładem księgarni Leona Frommera w Krakowie wyszło nowe wydanie austriackiej ustawy karnej, opracowane przez dra Józefa Rosenblatta, profesora prawa karnego w uniwersytecie Jagiellońskim, znanego ze znakomitych swych prac z dziedziny prawa karnego nietylko w kraju ale i za granicą.

Fachowy recenzent *Przeglądu sądowego* ocenia pracę profesora Rosenblatta jak najpochlebniej. Według niego autor wzbogacił swą pracą nasze wydawnictwo ustaw książką, jakiej nam właśnie potrzeba, bo trzymając się z jednej strony wiernie tekstu niemieckiego jako autentycznego, zwrócił z drugiej strony równie baczną uwagę na czystość języka i tym sposobem dokonał tłumaczenia, które posiada kardynalną zaletę każdego tłumaczenia ustawy: od-

daje myśl ustawodawcy jasno i zrozumiale poprawnym i płynnym językiem.

Nadto odznacza się praca profesora Rosenblatta podaniem obfitej judykatury trybunału kasacyjnego i wyczerpującem zestawieniem literatury każdego działu prawa karnego, a wszystkie te zalety sprawiają, że książka ta *w szeregu naszych wydawnictw prawniczych pierwszorzędne zajmuje stanowisko.*

To też wydanie to ustawy karnej każdemu prawnikowi zalecić należy, bo nie mogą się z niem równać dawniejsze edycye, **zwłaszcza liche ale za to preten-syjne wydanie księgarni Himmelblaua.** To ostatnie jest właściwie tylko przedrukiem tłumaczenia urzędowego **z wszystkimi jego błędami,** a bez dostatecznych objaśnień i uwag autora; nieliczne bowiem orzeczenia sądowe — i to dawniejsze — przez wydawcę dodane, nie mogą wystarczyć dla potrzeb praktycznych i nie są też w stanie nadać wydaniu temu wartości i znaczenia, **jakie posiada wydanie profesora Rosenblatta, mogące najzupełniej zastąpić komentarz do kodeksu karnego“.**

Przegląd Polski (zeszyt majowy) z r. 1888:

«Książka ta stanowi pierwszy tom wydawnictwa, mającego dwa główne cele. Jednym z nich jest podanie poprawnego przekładu polskiego wszystkich ustaw karnych austriackich, drugim zaś — zaopatrzenie ich tekstu w krótki komentarz, któryby wyjaśniał ważniejsze i trudniejsze ich przepisy. Tom, który obecnie mamy pod ręką, poświęcony jest wyłącznie pierwszej części powszechnej ustawy karnej austriackiej.

VIII

Dowodzić chyba jest rzeczą zbyteczną, jak wadliwy jest przekład polski tej ustawy, ogłoszony w Dzienniku ustaw państwa (l. 117) i **przedrukowany prawie bez żadnych zmian w wydaniu Himmelblaua**. Wobec tego, myśl poddania rewizji tego jej przekładu, oczyszczenia go z błędów zbyt rażących i nadania mu formy, zgodniejszej z duchem naszego języka, powitać należy jako myśl wielce szczęśliwą. Myśl ta o wiele większą miałaby wartość, gdyby nie więzy, które na nią nakłada orzeczenie trybunału kasacyjnego z 14 grudnia 1885 (l. 10.541) uznając za autentyczny tylko przekład polski kodeksu karnego ogłoszony w Dzienniku ustaw państwa. Orzeczenie to bowiem nie pozwala nowemu wydawcy ustawy karnej oddalać się zanadto od jej przekładu urzędowego i kwestyę poprawniejszego przełożenia jej tekstu na język polski usuwa niejako na drugi plan. O tej ważnej przeszkodzie nie zapomniał Dr. R., lecz postanowił ją przewyciężyć w ten sposób, że wszędzie, gdzie uznał za właściwe dać nowy przekład jakiegoś wyrazu lub zdania, posiadającego znaczenie istotne, tam wydrukował także w nawiasie jego tłumaczenie urzędowe. Pomysłowi temu należy się poklask najzupełniejszy. Dzięki jemu potrafił dr. R. z jednej strony sprostować liczne błędy językowe przekładu urzędowego ustawy karnej, z drugiej zaś utrzymać swoje tłumaczenie w zgodzie z tym ostatnim, w tych wszystkich przypadkach, w których odstępianie od jego litery mogłoby w praktyce stać się powodem zaskarżenia nieważności wyroku.

Już ta jedna okoliczność wystarcza, aby wydaniu kodeksu karnego Dra R. zapewnić **niezaprzeczoną wyższość** nad wydaniem dawniejszem. Czy jednak pomimo tego przekład Dra R. wolnym jest od wszelkich błędów? Szanowny profesor nie weźmie nam chyba za złe, jeżeli pod tym względem uczynimy mu kilka zarzutów, w przekonaniu, że mogą z nich skorzystać dalsze tomy **jego pożytecznego** wydawnictwa. Tak n. p. rażą nas w przekładzie Dra R. następujące wyrażenia: «Wieżienie dożywotnie», zamiast «dożywotne» str. (25) i bardzo często: «przeszkoda skuteczniona», zamiast «wytworzona», lub «wywołana» (§. 58 a) «powielenie», zamiast «pomnożenie» lub «uwielokrotnienie» (§. 108); «uczestnictwo» zamiast «uczestniczenie», w przypadkach wskazanych §. 185—189, podczas gdy pierwszy termin oznacza tylko «*Teilnahme*» w rozumieniu §. 5, a pojęcie, o którym tu mowa, nazywa ustawodawca «*Teilnehmung*»; «zmysłów jej» zamiast jej zmysłów (§. 125); «morderstwo nasadnicze» (*der bestellte Mord*), zamiast «zamówione» (§. 135 l. 3), «przeniewierzenie się» (*Veruntreuung*), zamiast «przeniewierzenie» §. 181—189).

Nie potrzebujemy chyba dodawać, że przekład ten odznacza się także **wielką wiernością w stosunku do oryginału niemieckiego**. W dwóch tylko miejscach spostrzegliśmy pewną niedokładność: 1) w §. 134 po słowach «lub z powodu przypadkowych tylko okoliczności» daremnie szukaliśmy zdania „*unter welchen die Handlung verübt wurde*“; i 2) w §. 190 brakuje w przekładzie polskim wyrazu „*sonst*“, który w oryginale poprzedza słowa „*einer fremden beweglichen Sache*“ i rzuca

dużo światła na ich znaczenie w stosunku do wyrazów „*um sich ihrer*“.

Przypatrzmy się teraz komentarzowi, w który Dr. R. zaopatrzył swoje wydanie kodeksu karnego. Aczkolwiek krótki i nie poruszający wielu kwestyi naukowych, zawiera **on bez zaprzeczenia dla praktyka bardzo dużo nauczających uwag** od podobnego zaś komentarza zawarty w wydaniu Himmelblaua różni się **on dodatnio pod dwoma względami**: 1) **cytuje bez porównania większą liczbę orzeczeń trybunału kasacyjnego** (Nr. 1—1000), podczas gdy w wydaniu Himmelblaua mowa jest tylko o orzeczeniach Nr. (1—200); 2) **wyjasnia wiele kwestyi, które w wydaniu Himmelblaua bądź pominięto, bądź też w błędnem przedstawiono świetle**. Jako przykład zacytujemy uwagi, wykazujące, że podrobienie upoważnienia ze strony władzy do zbierania jałmużny dla pogorzalców nie stanowi oszustwa z §. 199 *b* (orzeczenie z 27 listopada 1880 l. 8702); że zabór cudzych rzeczy, które przez zapomnienie podróźny pozostawił w wagonie, stanowi kradzież, z §. 171, nie zaś oszustwo z §. 201, *c.* (orzecz. z 13 list. 1886 l. 10410).

Jedyny zarzut, który mielibyśmy do uczynienia komentarzowi Dr. R. jest błędne wyjaśnienie artykułu IX patentu cesarskiego, wprowadzającego w wykonanie kodeks karny. Artykuł ten bowiem w zasadzie uświęca moc wsteczną ustawy karnej, podczas, gdy według prof. Rosenblatta wypowiada on «zasadę», że ustawa karna wstecz nie działa.

Kończymy, **życząc Drowi R., aby czempredzej doprowadził do końca tak pięknie rozpoczęte i tak ze**

wszech miar pożądane dla prawników wydawnictwo wszystkich ustaw karnych austriackich. Nie wątpimy, że dalsze jego tomy, wyzwoiliwszy się od niektórych błędów, które wytknęliśmy pierwszemu, zasługiwac będą na uznanie, nie zakłócone żadną krytyką».

E. Krzysuski.

== Tom II/III ustawy karnej wyjdzie w ciągu b. r. ==

S P I S NAJNOWSZYCH DZIEŁ PRAWNICZYCH

które nabyć można

w księgarni Leona Frommera

W KRAKOWIE.

Adler et Clemens. „Sammlung von Entscheidungen zum Handelsgesetzbuche“ 5 tomów	12 zł. 70 ct.
Blaschke. „Das österr. Wechselrecht“	3 „ 60 „
Budwiński. „Erkenntnisse des Verwaltungsge- richtshofes“ 10 tomów	41 „ — „
Burckhard. „System des österr. Privatrechtes“	6 „ — „
Ellinger. „Handbuch des österr. allgem Civil- rechtes“	6 „ — „
Exel. „Das Verfahren vor dem k. k. Verwaltungs- gerichtshofe“	2 „ 80 „
Frühwald. „Real- und Mobilien-Meistbottsvertei- lung“	1 „ — „
— „Sammlung von Formularen zu Bescheiden, Protocollen und Urteilen für das Ver- fahren in und aussor Streitsachen“ à	1 „ 20 „
— „W. T. Praktisches Handbuch für die straf- gerichtliche Wirksamkeit der Bezirks- gerichte in Uebertretungsfällen“	4 „ — „

XII

Füger-Wessely. „Gerichtliches Verfahren in Streitsachen“	5 zł. 40 ct.
Hasenöhr. „Obligationenrecht“	9 „ — „
Herbst. „Handbuch das österr.-Strafrechts“	7 „ 60 „
Mayerhofer. „Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst“	21 „ — „
Riehl. „Das allgem. bürg. Gesetzbuch“	14 „ — „
Rosenblatt. „Wykład procesu karnego“ część I	2 „ — „
Stubenrauch. „Commentar zum allgem. bürg. Gesetzb.	12 „ — „

Wydając niniejszem ustawę o postępowaniu karnem z dnia 23 maja 1873 razem z odnoszącemi się do niej ustawami i rozporządzeniami, tuszę sobie, że niniejsze wydanie procedury objaśnionej jurysprudencją Trybunału kasacyjnego (O. Nr. 1—1050) jak i licznemi uwagami wydawcy, przydatne będzie tak dla praktyków jak i dla teoretyków, a mianowicie także dla uczącej się młodzieży.

Za wszelką krytykę jak i za zwrócenie uwagi na pomyłki lub opuszczenia prawdziwie będę wdzięcznym; na paszkwile jednak pisane przez zuane nadto w Krakowie osobniki odpowiadać nie myślę i nie będę.

Kto zna się nieco na prawie, wie, jaką wartość mają liche pod każdym względem wydawnictwa tak zwanej Biblioteki prawniczej Himmelblaua.

Wydawca ich, odbijając dosłownie tłumaczenie Dziennika ustaw państwa, (do czego się co do procedury karnej przyznaje), nie zadał sobie nawet tyle pracy, ażeby

poprawić owe rażące, bo sens ustawy zmieniające błędy, jakie zaszły w tłumaczeniu urzędowym n. p. w §§ 201, 227, 283, 294, 308, 371, 393, 411 i t. d. (w wydaniu Himmelblaua napisano w przytoczonych paragrafach albo wprost niedorzeczność, albo też zmieniono dowolnie autentyczny tekst ustawy); a co więcej przedrukował nawet bez zmiany owe błędy językowe, które go niby tak rażą w mojem wydaniu ustawy karnej, a mianowicie owe „wraz“ zamiast razem (por. §§. 178, 268, 446 pr. i §. 34 rozp. wykon. w wydaniu Himmelblaua!)

Tyle odpowiedzi raz na zawsze. *Sapienti sat!*

Kraków w czerwcu 1888.

Prof. Dr. Józef Rosenblatt.

WSTĘP.

Ustawa o postępowaniu karnem z dnia 23 maja 1873 r. l. 118 D. u. p. obowiązuje począwszy od dnia 1 stycznia 1874 r. we wszystkich krajach reprezentowanych w Radzie państwa. Równocześnie z nią obowiązywać zaczęły: ustawa o układaniu list przysięgłych z dnia 23 maja 1873 l. 121 D. u. p. tudzież ustawa o czasowem zawieszeniu sądów przysięgłych z tejże daty l. 120 D. u. p.

Rozporządzeniem ministra sprawiedliwości z dnia 19 listopada 1873 l. 152 D. u. p. ogłoszono następnie przepisy wykonawcze do procedury karnej. Rozporządzeniem tem zniesiono postanowienia dawniejszej instrukcyi dla sądów karnych z dnia 16 czerwca 1854 l. 165 D. u. p. tudzież instrukcyi dla prokuratoryi państwa z dnia 3-go sierpnia 1854 l. 201 D. u. p. o tyle, o ileby chodziło o przedmioty w nowej procedurze lub w przepisach wykonawczych, do niej wydanych, urządzone, z czego wynika, że owe przepisy powołanych instrukcyj dawniejszych, które tyczą się przedmiotów, nieprzewidzianych w nowej procedurze karnéj, ani w przepisach wykonawczych z dnia 9 listopada 1873, i nadal obowiązują.

Ustawą dalej z dnia 31 grudnia 1877 l. 3 D. u. p. z r. 1878 ogłoszono nowelę do procedury karnej, zmieniającą i uzupełniającą postanowienia procedury karnej, tyczące się zażaleń nieważności i postępowania z takowemi.

Oto są owe ustawy i rozporządzenia, które stanowią źródła austr. prawa karnego procesowego (*Strafprocessrecht*).

Wspomnieć jeszcze należy, że w celu należytego stosowania procedury karnej wydał minister sprawiedliwości w dniu 25 listopada 1873 do l. 14956 okólnik do wszystkich prokuratorów starszych, w którym zwraca uwagę na główne postanowienia zasadnicze nowej procedury karnej i na sposób, w jaki prokuratorze państwa postępować powinny, ażeby takowa należycie była stosowaną i wykonywaną.

Literatura.

Nowa procedura karna austr. posiada już dość znaczną literaturę; na uwagę zasługują:

I. Systematyczne wykłady austr. prawa procesowego:

- 1) Ullmann: *Lehrbuch des österr. Strafprocessrechtes*, Innsbruck 1882, wydanie 2-gie.
- 2) Rulf: *der österr. Strafprocess systematisch dargestellt*; Praga 1884 (*Handbibliothek des österr. Rechtes*).
- 3) Vargha: *das Strafprocessrecht (Compendien des österreichischen Rechtes)*, Berlin 1885.
- 4) Glaser: *Handbuch des Strafprocesses*, dwa tomy Lipsk 1883—1885; i dodatek: *Beiträge zur Lehre vom Beweis*, Lipsk 1883; jest to system. przedstawienie porównawcze procesu karnego niemieckiego i austriackiego.

II. Komentarze:

- 1) S. Mayer: *Handbuch des österr. Strafprocessrechtes*, obejmuje: *Entstehungsgeschichte der österr. Strafprocessordnung nach amtlichen Quellen*: Wiedeń 1876

(jeden tom w 2 częściach), i *Kommentar*, Wiedeń 1881—1884 trzy tomy.

- 2) Rulf: *Die Strafprocessordnung vom 23 Mai 1873*; Wiedeń 1874; uzupełnieniem tegoż komentarza jest: Rulf: *Praxis des österr. Strafprocesses*, Wiedeń 1878.
- 3) Mitterbacher-Neumajer: *Erläuterungen zur St. P. O.* Graz 1874.
- 4) Mitterbacher: *Kommentar zur österr. St. P. O.* Wiedeń 1882.

W języku polskim ogłosił:

Rosenblatt: *Wykład austriackiego procesu karnego*, Część pierwsza; Kraków 1884.

Orzeczenia Sądu najwyższego jako Trybunału Kasacyjnego ogłaszała do końca roku 1884, z polecenia tegoż sądu, wiedeńska Gazeta Sądowa (*Gerichtszeitung*); od 1-go stycznia 1885 zaś ogłasza takowe „*Verordnungsblatt des k. k. Justizministeriums*“ wydawane przez toż ministerjum począwszy od 1 stycznia 1885. W osobnym zbiorze wydała orzeczenia te księgarnia Manza we Wiedniu: *Plenarbeschlüsse und Entscheidungen des k. k. Cassationshofes*, 9 tomów, 1876—1888, zawierające orzeczenia Nr. 1 do 1000 ¹⁾

Z czasopism austr., zamieszczających także rozprawy z dziedziny procesu karnego, zasługują na wzmiankę: „*Gerichtszeitung*“, wydawana przez księgarnię Manza pod redakcją Dra Nowaka we Wiedniu; — Grunhuta „*Zeit-*

¹⁾ Cytować będziemy orzeczenia w zbiorze tym zawarte według numerów bieżących, pod jakimi w tymże zbiorze zostały zamieszczone bez dalszego dodatku; orzeczenia zaś ogłoszone w Dzienniku rozporządzeń według numerów, pod jakimi w tymże Dzienniku ogłoszone zostały z dodatkiem *Dz. rozp.*

schrift für öffentliches und Privatrecht der Gegenwart“, wydawane we Wiedniu; — Gellera: *Centralblatt für die juristische Praxis*, „*Gerichtshalle*“ i *Juristische Blätter*“ wychodzące w Wiedniu, i *Przegląd sądowy i administracyjny* wydawany pod redakcją Dra Tilla we Lwowie.

Ustawa z dnia 23 maja 1873,

zaprowadzająca ustawę o postępowaniu karnem.

Umieszczona w Dzienniku ustaw państwa, w zeszytcie XLII
Nr. 119 wydanym i rozesłanym w dniu 30 czerwca 1873.

Za zgodą obu Izb Rady Państwa postanowiłem i stanowię co następuje:

Art. I. Poniżej zamieszczona ustawa o postępowaniu karnem wchodzi w wykonanie po upływie sześciu miesięcy od jej ogłoszenia, we wszystkich Sądach dla osób cywilnych, jako jedyny przepis postępowania co do zbrodni, występków i wszystkich innych przestępstw, które Sądom do sążenia poruczono.

Skazanie przez Sady cywilno-karne osoby podlegającej orzecnictwu Sądów karnych wojskowych, stanowi nieważność orzeczenia z powodu pogwałcenia §. 1 ustawy z dnia 20 maja 1869 l. 78 D. u. p., tudzież §§. 1 i 60 pr. k., i art. I. ustawy wprov. proc. k. — (O. plen. z dnia 25 stycznia 1875 l. 13466 Nr. 45).

Art. II. Z chwilą, w której niniejsza ustawa o postępowaniu karnem zacznie obowiązywać, stósowane być mogą dotychczasowe ustawy o postępowaniu karnem tylko wedle artykułów następujących.

Art. III. Jeżeli uchwała zaniechania albo uchwała oskarżenia lub orzeczenie ostateczne zapadły pierwej, za-

nim niniejsza ustawa o postępowaniu karnem zaczęła obowiązywać, Trybunały drugiej instancyi i Trybunał najwyższy rozstrzygną wniesione przeciw takowym środki prawne według ustaw dotychczasowych.

Art. IV. Jeżeli na podstawie uchwały oskarżenia, przed chwilą wspomnioną według §. 200 ustawy o postępowaniu karnem z dnia 29 lipca 1853 zapadłej, odbyć się ma rozprawa ostateczna, stosować należy do niej i do postępowania następnego ustawy dotychczasowe. Gdyby zaś później należało wydać uchwałę oskarżenia nową na zasadzie §§. 220 i 251 ustawy o postępowaniu karnem z dnia 29 lipca 1853, wówczas postępowanie dalsze stosuje się do ustawy nowej.

W sprawach drukowych postępować należy według dotychczasowych ustaw, jeżeli rozprawa główna już zarządzoną została wedle §. 12 ustawy z dnia 9 marca 1869 l. 32 D. u. p., w przypadku zaś innym według niniejszej ustawy o postępowaniu karnem.

Art. V. Czy wznowienie postępowania karnego i ściganie z powodu przestępstwa nowo wykrytego nastąpić mają, wtedy tylko oceniać należy według niniejszej ustawy o postępowaniu karnem, gdy ustawa dawniejsza, według której postępowanie poprzednie ukończono, nie jest dla obwinionego korzystniejszą.

Do orzeczenia o wznowieniu właściwymi są te Sądy, które wstępują w miejsce dotychczasowych Sądów karnych.

Wznowione zaś postępowanie przeprowadzić mają według niniejszej ustawy o postępowaniu karnem te Sądy, które według téjże są właściwe.

Art. VI. Z chwilą, w której niniejsza ustawa zacznie obowiązywać, należy przed Sądy Przysięgłych rozprawa główna co do wszystkich oskarżeń:

A). O zbrodnie i występki popelniane osnową¹⁾ pisma drukowego:

B) O zbrodnie i występki następujące:

1) o zdradę główna (§§. 58—61 ustawy karnej z dnia 27 maja 1852 l. 117 Dz. u. p. i Art. I. ustawy z dnia 17 grudnia 1862 r. l. 8 D. u. p. z 1863 r.);

2) o zaburzenie spokojności publicznej (§§. 65 i 66 ust. kar. i Art. II ustawy z dnia 17 grudnia 1862 l. 8 D. u. p. z 1863 r.);

3) o bunt i rozruch (§§. 68, 73 i 75);

4) o gwałt publiczny:

- a) przez działanie gwałtowne przeciw zgromadzeniu, powolanemu przez Rząd do załatwiania spraw publicznych, przeciw Sądowi lub przeciw innej Władzy publicznej (§§. 76, 77 i 80);
- b) przez działanie gwałtowne przeciw korporacyom prawnie uznanym albo przeciw zgromadzeniom odbywającym się za współudziałem albo pod nadzorem Władzy publicznej (§§. 78, 79 i 80);
- c) przez złośliwe uszkodzenie cudzej własności (§§. 85 i 86), albo przez inne złośliwe działania lub opuszczenia wśród szczególnie niebezpiecznych okoliczności (§§. 87 i 88); wszakże w tych przypadkach wszystkich wtedy tylko; gdy albo zaszła jedna z okoliczności wymienionych w §. 86 ustępie 2 ust. k., albo gdy w przypadkach §. 85 lit b) i c) §. 87 wyraźny w akcie oskarżenia uczyniono wniosek, aby z powodu wielkiej złośliwości albo niebezpieczeństwa ska-

- ziano na większą niż pięcioletnią karę więzienia ;
- d) przez porwanie człowieka (§§. 90 i 91) ;
- e) przez trudnienie się ciągłym handlem niewolnikami (ustęp końcowy §. 95) ;
- f) przez uwięzienie (§§. 96 i 97) jednak tylko wtedy, gdy według ustawy skazać należy najmniej na pięcioletnią karę więzienia ;
- 5) o nadużycie władzy urzędowej (§§. 101—103) ;
- 6) o fałszowanie publicznych papierów kredytowych (§§. 106—117) ;
- 7) o fałszowanie monety (§§. 118—121) ;
- 8) o obrazę religii (§§. 122 i 123), jednak tylko wtedy, gdy w akcie oskarżenia wyraźny uczyniono wniosek, aby według §. 123 z powodu wielkiej złośliwości albo niebezpieczeństwa wymierzono karę większą niż pięcioletniego więzienia ;
- 9) o zgwałcenie niewiasty (§§. 125—127) ;
- 10). o shańbienie (§. 128), jeżeli nastąpił jeden ze skutków wspomnionych w §. 126 ust. k. albo jeżeli w akcie oskarżenia wyraźny uczyniono wniosek, aby z powodu nader obciążających okoliczności wymierzono karę większą niż pięcioletniego więzienia ;
- 11) o nierząd naturze przeciwny (§. 129), jednak tylko wśród okoliczności w §. 130 ustępie 2 wymienionych ;
- 12) o morderstwo i zabójstwo (134—143) ;
- 13) o spędzenie płodu wbrew wiedzy i zezwoleniu matki (§§. 148 i 148), jeżeli według ustawy karę więzienia wymierzyć należy między pięciu i dziesięciu latami ;
- 14) o porzucenie dziecka (§§. 149 i 150), jeżeli według ustawy karę więzienia wymierzyć należy między pięciu i dziesięciu latami ;

15) o ciężkie uszkodzenie ciała (§§. 152—157), jeżeli według ustawy karę więzienia wymierzyć należy między pięciu i dziesięciu latami;

16) o pojedynek (§§. 158—162), jeżeli według ustawy wymierzyć należy karę najmniej pięcioletniego więzienia;

17) o podpalenie (§§. 166—169), jeżeli według ustawy wymierzyć należy karę najmniej pięcioletniego więzienia;

18) o kradzież (§§. 171—176), jeżeli według §. 179 karę więzienia wymierzyć należy między pięciu i dziesięciu latami;

19) o przemieszczenie się (§§. 171—176), jeżeli według ustawy wymierzyć należy karę najmniej pięcioletniego więzienia, albo jeżeli w akcie oskarżenia na zasadzie §. 184 ust. kar. uczyniono wniosek, aby z powodu szczególnie obciążających okoliczności wymierzono karę większą niż pięcioletniego więzienia:

20) o rabunek (§§. 190—195);

21) o oszustwo (§§. 170, 197 do 204), jeżeli według ustawy skazać należy najmniej na pięcioletnią karę więzienia;

22) o oszczerstwo (§§. 209 i 210), jeżeli w akcie oskarżenia wymieniono jedną z okoliczności w §. 210 lit. a) c) podanych, i z tego powodu uczyniono wniosek, aby skazano na karę większą niż pięcioletniego więzienia;

23) o zbrodnię dania pomocy zbrodniarzom, jednak tylko w tym przypadku, gdy według §. 218 wymierzyć należy karę więzienia między pięciu i dziesięciu latami;

24) o znieważenie rozporządzeń Władz i o podbu-

rzanie (§§. 300 ust. kar. i Art. III i IV. ustawy z dnia 17 grudnia 1862 r. l. 8 D. u. p. z 1863);

25) o podleganie do kroków nieprzyjacielskich §. 302 ust. kar.

Za zbrodnie, co do których według poprzednich przepisów Sądy Przysięgłych nie są właściwe, Sądowi wyrokującemu nie wolno w żadnym przypadku większej rozciągać kary jak pięcioletnie więzienie.

1). Występki popełnione przeciw postanowieniom ustawy drukowej z 17 grudnia 1862 nie należą przeto przed Sądy przysięgłych, lecz przed Trybunały pierwszej instancji (§. 13 l. 1 proc).

2). Przed Sądy Przysięgłych należą także zbrodnie objęte §§. 4, 5, 6 i 8 ustawy z 27 maja 1885 l. 134 D. u. p. wydanej przeciw używaniu dynamitu i innych materyj eksplodujących, (zob. §. 13 powołanej ustawy). Ustawą z dnia 25-go czerwca 1886 l. 98 D. u. p. uchylono jednak właściwość Sądów przysięgłych dla t. zw. przestępstw anarchistycznych na przeciąg lat dwóch.

Art. VII. Jeżeli w powołanym obrębie działalność Sądów Przysięgłych w sposób zgodny z ustawami zasadniczymi państwa zawieszona zostanie czasowo, wówczas przepisy XVIII. rozdziału, następnie przepisy §. 338 ustępu 2 i 3, tudzież §§. 339 i 341 ustawy o postępowaniu kar-
nem, stosować należy do rozprawy głównej i do środków prawnych przeciw wyrokom na takowej zapadłym.

O zawieszeniu sądów przysięgłych stanowi ustawa z dnia 23 maja 1873 l. 120 D. u. p.

Art. VIII. Postępowanie co do przekroczeń przewidzianych w ustawie karnej z 27 maja 1852, jakoteż co do wszystkich innych przekroczeń wyraźnie Sądom do sądzienia przydzielonych, tudzież wyrokowanie o nich, należy do Sądów powiatowych.

1). Sądom powiatowym do osądzenia przekazane są jeszcze następujące przekroczenia nie objęte kodeksem karnym: 1) Przekroczenia przeciw pat. z 24 października 1852 o posiadaniu i noszeniu broni bez upoważnienia; -- 2) Przekroczenia przeciw ustawom wydany^m w celu ochrony osobistej wolności i prawa domowego z dnia 27 października 1862 l. 87 i 88 D. u. p.; — 3) Przekroczenia popełnione przez pisma drukowe, (ustawa drukowa z 17 grudnia 1863 i §. 484 pr. k.); — 4) Przekroczenia przeciw ustawom o prawie stowarzyszania się i o prawie odbywania zgromadzeń z dnia 15 listopada 1867 l. 134 i 135 D. u. p.; — 5) Przekroczenia przeciw ustawie o ochronie tajemnicy listów i pism z dnia 6-go kwietnia 1870; — 6) Przekroczenia przeciw ustawie o znowie robotników i najmujących takowych do roboty z dnia 7 kwietnia 1870; — 7) Przekroczenia przeciw ustawom o próżniakach i włóczęgach z dnia 10 maja 1873 i z dnia 24 maja 1885; — 8) Przekroczenia przeciw ustawie o nierzetelnem postępowaniu w czynnościach kredytowych z dnia 28 maja 1881 (§. 15); — 9) Przekroczenia przeciw ustawom, wydany^m dla zapobieżenia chorobom zaraźliwym i szerzeniu się księgosuszu u zwierząt, z dnia 2 lutego 1880 (por. także art I' ustawy z 27 maja 1882, l. 51 D. u. p.); 10) Przekroczenia przeciw ustawie o udaremnieniu egzekucyi z dnia 25 maja 1883; — 11) Przekroczenia przeciw t. zw. ustawie dynamitowej z dnia 27 maja 1885; — 12) Przekroczenia przeciw ustawie o pijaństwie z dnia 19 lipca 1877 obowiązującej tylko w Galicyi łącznie z Krakowem i na Bukowinie.

Przekroczenia przeciw regulaminowi ruchu na kolejach żelaznych z dnia 16 listopada 1851 l. 1 D. u. p. z r. 1852 należą do kompetencyi sądów tylko o tyle, o ile podpadają pod przepisy powszechnego kodeksu karnego, zresztą zaś należą przed władze administracyjne. — (Reskrypt min. spraw wewn. z 17-go października 1870 l. 42083 i min. sprawiedl. z 11 listopada 1870 l. 13189).

2). Do dochodzenia i ukarania przekroczeń przeciw przepisom meldunkowym w §. 320 lit. a) do d) kodeksu k. przewidzianym, powołane są sądy karne. (O. plen. z 21-go listopada 1874 l. 8897 Nr. 32).

Art. IX. Ministrowi sprawiedliwości porucza się wykonanie niniejszej ustawy. Tenże ma wydać w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych potrzebne w tej mierze rozporządzenia.

Rozporządzeniem ministra sprawiedliwości z 19 listopada 1873 l. 152 D. u. p. wydano instrukcją wykonawczą do procedury karnej z 23 maja 1873.

USTAWA

o postępowaniu karnem.

I. ROZDZIAŁ.

Przepisy ogólne.

Literatura: Glaser: *Handbuch* I. str. 11—40, str. 214—237; — Ullmann: *Strafprocessrecht* str. 40 i n. — Vargha: *Strafprocessrecht* str. 29 i n.; — Rosenblatt: Wykład procesu k. str. 15—19, str. 37—51.

§. 1. Ukaranie za czyny przydzielone Sądom do sądenia nastąpić może tylko po uprzedniem postępowaniu karnem, przeprowadzonym według przepisów ustawy o postępowaniu karnem i w skutek wyroku, wydanego przez właściwego sędziego.

1). Już ustawa z dnia 27 października 1862 l. 87 D. u. p. stanowiąca część integralną ustaw zasadniczych, wypowiada zasadę: „nikt nie może być pozbawionym swego sędziego ustawowego“.

2) Postanowienia procedury karnej należą do dziedziny prawa publicznego, zatem strony nie mogą wybrać sobie dowolnie postępowania różniącego się od tego, jakie prawo przepisuje ani poddać się dobrowolnie innym przepisom. — (O. z 2-go maja 1881 l. 2452 Nr. 334).

3). Członkowie Rady Państwa i sejmów krajowych, podczas trwania sesyi tychże ciał reprezentacyjnych, nie mogą być ścigani ani aresztowani bez zezwolenia ciała reprezentacyjnego, którego są członkami; tożsamo tyczy się członków delegacyi wspólnych (§. 2 ust. z 3-go października 1861 Nr. 98

D. u. p., §. 16 ust. 21 grudnia 1867 Nr. 141 D. u. p. i §. 23 ust. z 21 grudnia 1867 Nr. 146 D. u. p.).

Sesya w rozumieniu powyższych przepisów prawa trwa od zagajenia takowej, zarządzanego przez Monarchę, aż do zamknięcia; nie kończy się zatem z chwilą odroczenia izby, lecz dopiero z chwilą stanowczego zamknięcia „*Schliessung*“ zarządzanego przez Monarchę. — (O. z 14 grudnia 1883 l. 10272 Nr. 602 i z 25 listopada 1886 l. 12182 Nr. 203 Dz. rozp.).

4) Zob. także orzeczenie podane w uwadze do art. I. stawy wpraw.

§. 2. Ściganie sądowe przestępstw następuje tylko na wniosek oskarżyciela.

Co do czynów, które według ustaw karnych tylko na żądanie strony interesowanej ścigane być mogą, do téjże należy wystąpić z oskarżeniem prywatnem.

Wszystkie inne przestępstwa są przedmiotem oskarżenia publicznego, które przedewszystkiem wnosić ma Prokuratora państwa, a zamiast niej wziąć je może na siebie strona cywilna, o ile niniejsza ustawa o postępowaniu karnem na to zezwala (§. 48).

Oskarżenie publiczne ustaje, skoro Cesarz nakaże, aby co do pewnego przestępstwa nie rozpoczynano postępowania karno-sądowego, albo rozpoczętego znowu zaniechano.

1) Na żądanie strony interesowanej ścigane są w prawie austr. następujące przestępstwa:

- a) występki przeciw własności literackiej i artystycznej (§. 467 kod.);
- b) występki przeciw bezpieczeństwu czci (§. 493 kod.);
- c) przekroczenia kradzieży i przewiezienia w gronie rodziny popełnione (§. 463 kod.);
- d) przekroczenia przeciw bezpieczeństwu czci z §§. 487—492, 496 i 497 kod.).

- e) przekroczenie cudzołóstwa (§§. 502 i 503 kod.);
- f) pijaństwo z §. 524 kod.;
- g) przekroczenia przeciw obyczajności z §§. 504, 505 i 525 kod.;
- h) wreszcie przekroczenie tajemnicy listowej z §. 1 ust. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1870 roku.

2). Prócz przestępstw ściganych z urzędu i ściganych na skargę prywatną znane są jeszcze w art. V. ustawy z dnia 17 grudnia 1862 D. u. p. z r. 1863 Nr. 8 przestępstwa, które ścigać ma z urzędu prokurator, do których ścigania jednak poprzednio musi zasięgnąć przyzwolenia władzy lub osoby bezpośrednio obrażonej.

Art. V. powołanej ustawy stanowi w szczególności co następuje:

Występki i przekroczenia przeciw bezpieczeństwu czci, zawarte w §§. 487—491 i 496 kod. w., ścigać należy z urzędu, jeżeli skierowane są przeciw jednej z Izb Rady Państwa, przeciw Sejmowi krajowemu, przeciw władzy publicznej, przeciw armii lub flocie cesarskiej lub ich samoistnemu oddziałowi. Do ścigania obrazy armii, floty lub ich oddziałów należy jednak zasięgnąć zezwolenia ministra wojny lub marynarki.

Występki przeciw bezpieczeństwu czci z §. 493 kod. k. ścigane być mogą, jeżeli obraza skierowaną jest przeciw urzędnikowi lub sędzce publicznemu, lub też przeciw osobie wojskowej lub duchownej odnośnie do ich czynności urzędowych, nie tylko na żądanie obrażonego, lecz także na żądanie prokuratora w interesie publicznym, a to w terminie określonym w §. 530 kod. k. Prokurator ma jednak postarać się poprzednio o przyzwolenie obrażonego, lub, jeżeli tenże przesłuchany być nie może, o przyzwolenie onegoż przełożonego lub przełożonej władzy. Obrażony ma każdego czasu prawo przyłączenia się do skargi prokuratora.

3). Przekroczenia przewidziane w §. 5 l. 1 i 2 ustawy z dnia 24 maja 1885 l. 89 D. u. p. ścigane być mają na żądanie władzy bezpieczeństwa.

4). Jeżeli obraza skierowaną jest przeciw ogółowi urzędników pewnej kategorii, natenczas każdemu z nich służy

prawo skargi prywatnej. — (O. z 18 stycznia 1884 l. 12628 Nr. 610).

5). Na podstawie skargi, wniesionej przez naczelnika gminy o obrazę swojej osoby, nie może nastąpić zasądzenie za obrazę gminy. — (O. plen. z 15 maja 1884 l. 1858 Nr. 638).

6). Termin 6 tygodniowy zakreślony w myśl §. 530 kod. k. do wniesienia skargi prywatnej, liczyć należy według dni, nie zaś *a momento ad momentum*.

Dzień, w którym oskarżyciel dowiedział się o czynie karogodnym nie wlicza się do tego terminu. — (O. z 28 lutego 1879 l. 14512 Nr. 192).

Termin 6 tygodniowy w §. 530 kod. zakreślony nie ma jednak zastosowania do owych czynów karogodnych, które według art. V. ustawy z dnia 17 grudnia 1862 l. 8 D. u. p. z r. 1863 z urzędu ścigane być mają. Zob. uwagę 2. (O. plen. z 22 czerwca 1882 l. 1047 Nr. 462).

7). Wystąpienie ze skargą prywatną dopiero na rozprawie apelacyjnej, odbywającej się wskutek oskarżenia publicznego, nie jest dopuszczalnym. (O. plen. z 11 marca 1880 l. 290 Nr. 234).

Podobnie Trybunał apelacyjny nie może na rozprawie apelacyjnej uznać oskarżonego winnym przekroczenia ściganego z urzędu, jeżeli przed sądem powiatowym występował ze skargą jedynie oskarżyciel prywatny. — (O. plenar. z 9 marca 1887 l. 15291 ex 1886 Nr. 250 Dz. rozp.).

8). Samo tylko doniesienie o przestępstwie nie jest jeszcze oświadczeniem, że obrażony chce wystąpić jako oskarżyciel prywatny. — (O. z 18 marca 1886 l. 13835 Nr. 900).

9). Jeżeli obraza czci osób w ustępie 2 artykułu V. ustawy z 17 grudnia 1862 l. 8 D. u. p. z r. 1863 wymienionych stanowi jedynie przekroczenie podpadające karze z §. 493 kod., natenczas dochodzenie sądowe nastąpić może tylko w skutek skargi prywatnej, chociażby obraza odnosiła się do czynności urzędowych obrażonego. Prokurator może w takim razie jedynie przyjąć zastępstwo obrażonego stosownie do §. 46 proc. — (O. z 18 stycznia 1884 l. 12628 Nr. 610 i z 27 września 1886 l. 3861 Nr. 964).

Przestępstwa wspomniane w ustępie 1 artykułu V ustawy

z 17 grudnia 1862 przeciw władzy publicznej popełnione, nie mogą być przedmiotem skargi prywatnej (§. 46 pr.); jeżeli zatem prokurator odmówi ścigania, obrażony postąpić może tylko według §. 48 proc; oskarżonego o występki z §§. 488 i 493 kod. k. popełniony względem wydziału rady powiatowej, uwolnić przeto należało od oskarżenia, albowiem, skoro prokurator odmówił ścigania, obrażony wydział nie był uprawnionym do wniesienia skargi prywatnej, a gdy skarga tegoż nie mogła być także uważana za skargę subsydyarną, przeto brakowało oskarżenia w ustawie wymaganego. — (O. z 19 czerwca 1886 l. 4467 Nr. 943).

§. 3. Wszystkie władze, działające w postępowaniu karnem, uwzględniać mają z równą starannością tak okoliczności do potępienia jak i do obrony obwinionego służące, i są obowiązane pouczyć obwinionego o jego prawach nawet wtedy, gdy tego wyraźnie nie przepisano.

1) W §-fie tym wyrażoną jest zasada dochodzenia t. zw. prawdy materalnej w postępowaniu karnem, polegającej na tem, że Sąd z urzędu ma zbadać wszystkie okoliczności za oskarżonym i przeciw niemu przemawiające, chociażby się nawet oskarżony sam na pewne okoliczności jego uniewinniające nie powołał.

Z powyższej w §. 3 proc. wyrażonej zasady wynika że dopuszczenie nowych środków dowodowych w instancyi apelacyjnej w przekroczeniach nie zależy od tego, czy takowe wprowadzone zostały przez odwołującego się lub przez tegoż przeciwnika, lecz jedynie od ważności dowodu dla ocenienia sprawy. — (O. plen z 9 marca 1887 l. 1752 Nr. 251 Dz. rozp.).

Z tego też powodu i przedawnienie w postępowaniu karnem z urzędu uwzględnić należy. — (Por. O. plen. z 23 listopada 1875 l. 10857 Nr. 90 i O. z 25 maja 1883 l. 723 Nr. 558).

2). W związku z §. 3 także §. 34 w ustępie 2 nakładzie na prokuratorę państwa obowiązek baczenia, aby należycie korzystano z wszelkich do wyświecenia prawdy służących środków.

3). Pouczenie obwinionego jest wyraźnie nakazanem w §§. 41, 208 i 209, 245, 268, 397, 403, 440, 461 ust 4 i 467 pr.

§. 4. Na wniosek poszkodowanego roszczenia cywilne z przestępstw wynikłe razem załatwiane być mają w postępowaniu karnem, chybaby potrzeba dalszego wyvodu nieodzownie wymagała odesłania takowych przed Sądy cywilne.

1) Sformułowanie roszczenia cywilnego w procesie karnym jest warunkiem przyznania onegoż w t. zw. postępowaniu połączonem (*Adhäsionsverfahren*). — (O. z 5 listopada 1883 l. 8653 Nr. 599).

2). Publiczno-prawne żądanie władzy wojskowej zwrotu przedmiotów, do skarbu wojskowego należących, nie może być odesłane do drogi prawa cywilnego, tak jak roszczenia strony cywilnej (366 pr. k.), gdyż żądanie takie uzasadnione jest w przepisach politycznych. — (O. plen. z 2-go kwietnia 1875 l. 1517 Nr. 56).

§. 5. Dochodzenie i ocenienie karno sądowe rozciąga się także do pytań uprzednich z prawa prywatnego. Sędzia karny nie jest związany orzeczeniem sędziego cywilnego w téj mierze zapadłym, o ile chodzi o ocenienie karogodności obwinionego.

Tylko, jeżeli pytanie uprzednie tyczy się ważności małżeństwa, orzeczenie właściwego w téj sprawie sędziego cywilnego służyć ma za podstawę rozstrzygnięcia karnosądowego.

Jeżeli orzeczenie takie jeszcze nie zapadło, ale sprawa już jest w toku, albo jeżeli sędzia karny sam takowe wywołał, ponieważ okazały się fakty stanowiące przeszkodę małżeństwa, którą z urzędu uwzględnić się powinno, wówczas należy czekać na rozstrzygnięcie właściwego sę-

dziego cywilnego, a w razie potrzeby nalegać na przyspieszenie onegoż.

1) Celem postanowienia ustępu 3 §. 5 jest zapobieżenie kolizjom, jakieby powstać mogły w sporach małżeńskich pomiędzy wyrokami sądów cywilnych a karnych.

Pytaniem uprzednim w sprawie o dwużeństwo jest jedynie ważność pierwszego małżeństwa; jeżeli takowa nie jest zaczepioną ani wątpliwą, natenczas nie ma pytania uprzedniego któreby według §. 5 proc. przed sędzią cywilnego odesłać należało. — (O. z 12 kwietnia 1880 l. 977 Nr. 237).

2). Nie ma zasady do wywołania orzeczenia sędzią cywilnego, jeżeli oskarżony zaczyna ważność pierwszego małżeństwa jedynie na podstawie faktów, stanowiących przeszkodę małżeństwa prywatną, do zarzucenia której oskarżony nie ma prawa. — (O. z 11 grudnia 1880 l. 10953 Nr. 302).

3) Nie ma zastosowania §. 5, jeżeli chodzi o ocenienie orzeczenia cywilnego, jako faktu uzasadniającego pewne prawa i obowiązki. Sędzia karny obowiązany jest bronić prawa formalnego, ustalonego orzeczeniem sądu cywilnego, chociażby takowe materyalnie na błędnej podstawie polegało. — (O. z 22 listopada 1884 l. 8057 Nr. 703).

Podobnież ugodę, przed sądem zdziałaną, uwzględnić należy jako fakt, uzasadniający pewne prawa i obowiązki, chociażby roszczenie, podstawą ugody będące, prawnie nie mogło się ostać. — (O. z 21 czerwca 1880 l. 4575 Nr. 268).

Por. jeszcze O. z 8 października 1883 l. 6978 podane w moim wykładzie austr. procesu karnego str. 26 w uwadze.

§. 6. Terminy zakreślone w niniejszej ustawie nie mogą być przedłużane, chybaby ustawa wyraźnie inaczej postanowiła. Jeżeli takowe upływać mają od jakiegoś dnia oznaczonego, obliczane być powinny w ten sposób, iż się tego dnia nie liczy. Niedziele i dni świąteczne, jakoteż te dni, w których pismo jakieś przeznaczone dla Sądu było w drodze, będą wliczane.

1). We wszystkich tych przypadkach, w których zarządzenie sądowe zależy od upływu terminu, należy takowy mieć dokładnie w ewidencji (§. 14 rozp. wykon).

2) Przywrócenia spóźnionego bez winy terminu dozwala pod pewnemi ograniczeniami §. 364 proc.

§. 7. Kary pieniężne, postanowione w niniejszój ustawie, których ściągnąć nie można od skazanych, zamienione być powinny na karę aresztu, licząc po jednym dniu za każde pięć złotych. Na prośbę skazanego według tej samej miary zamienione być mają na areszt kary pieniężne, jeżeliby takowe jego położeniu majątkowemu, albo jego zarobkowi, z którego się utrzymuje, dotkliwy sprawiały uszczerbek. Wszystkie kary pieniężne użyte być mają do wsparcia więźniów ubogich w chwili ich uwolnienia z więzienia, szczególnie w tym celu, aby im dopomódz do zajęcia się jakimś uczeiwym zarobkiem. Użycie uregulowane będzie przez rozporządzenia.

1). Postanowienie §. 7 ust. 3 pr. o użyciu kar pieniężnych odnosi się wyłącznie do kar wspomnionych w pierwszych dwóch ustępach § 7. Co do sposobu ściągania i użycia takowych zob. jeszcze §§. 50 — 54 rozp. wykon. tudzież rozp. min. z dnia 11 lutego 1855 l. 30. D. u. p.

II. R O Z D Z I A Ł.

O sądach.

Literatura: Rosenblatt: Wykład pr. k. str. 204 i n., oraz literaturę tamże podaną w szczególności: Ribitsch: *Strafgerichte, Rechtsmittel, Fristen, und Nichtigkeiten nach der St. P. O. von 1873, Laibach 1874.*

§. 8. Do orzecznictwa w sprawach karnych są powołane:

- 1). Sądy powiatowe,
- 2). Trybunały pierwszej instancji,
- 3). Sądy Przysięgłych,
- 4). Trybunały drugiej instancji,
- 5). Sąd najwyższy jako Trybunał kasacyjny.

Orzecznictwo każdego Sądu karnego rozciąga się na cały jego okręg i obejmuje wszystkie tamże znajdujące się osoby, co do których w niniejszej ustawie wyraźnego nie uczyniono wyjątku. Każdy jest obowiązany stawić się na wezwanie przed Sądem karnym, temuż na wszystko odpowiadać i poleceniom onegoż ulegać.

Por. §§. 159, 160, 182 i 242 proc. wyjątki od zasady ustępu ostatniego §. 8 zawarte są w §§. 152, 154 i 155 pr.

I. Sądy powiatowe.

§. 9. Do Sądów powiatowych, jako Sądów pojedynczych, należy:

- 1) postępowanie karne względem przestępstw, poruczonych im do osądzania ustawą wprowadzającą;
- 2) współdziałanie według przepisów niniejszej ustawy o postępowaniu karnem w dochodzeniach przygotowawczych i w śledztwach wstępnych, dotyczących się zbrodni i występków.

Jeżeli w tem samym mieście więcej ustanowiono Sądów powiatowych, ten albo te z pomiędzy nich wyłącznie wykonywają orzecznictwo w sprawach karnych, które osobnymi rozporządzeniami do tego zostaną przeznaczone.

Porównaj art. VIII. ustawy wprov. oraz §. 485 proc. Według rozporz. minist. sprawiedl. z dnia 5 listopada 1883 l. 155 D. u. p. mają także po dniu 1-go stycznia 1874 sprawować orzecznictwo karne też same sądy deleg. miejskie, względnie te sekcye takowych, które i dawniej takowe sprawowały.

II. Trybunały pierwszej instancyi.

§. 10. Trybunały pierwszej instancyi wykonywają orzecznictwo:

- 1) jako Sądy śledcze (§. 11);
- 2) jako Izby Radne co do dochodzeń przygotowawczych i śledztw wstępnych (§. 12);
- 3) jako Sądy wyrokujące (§. 13 l. 1);
- 4) jako Sądy apelacyjne w sprawach o przekroczenia (§. 13 l. 2).

§. 11. W każdym Trybunale pierwszej instancyi ustanowić należy jednego, lub kilku tegoż członków sędziami śledczymi.

Do sędziego śledczego należy przeprowadzenie śledztwa wstępnego co do wszystkich zbrodni i występków.

§. 12. Wydział Trybunału pierwszej instancyi dozoruje jako Izba Radna stósownie do §. 9 l. 2 i §. 11 nad wszystkimi do jego obrębu należącemi śledztwami wstępnymi, tudzież dochodzeniami przygotowawczemi i wpływa na takowe w sposób zakreślony niniejszą ustawą o postępowaniu karnem.

Izba Radna może w szczególnych przypadkach, wysłuchawszy wniosków oskarżyciela, należące do sędziego śledczego przedsiębranie dochodzeń przygotowawczych albo i śledztwo wstępne co do zbrodni i występków, przenieść i to całkiem albo w części na Sąd powiatowy w obrębie Trybunału się znajdujący. Może ona jednakże każdego czasu czynności te znowu odebrać, a uczynić to jest obowiązana, jeżeli oskarżyciel albo obwiniony wniosek w tej mierze uczynią.

Uchwały Izby Radnej zapadają w gronie trzech sędziów.

Szczegółowe przepisy pod względem załatwiania czynności w Izbie Radnej zawarte są w §§. 5—8 rozp. wykon.

§. 13. Do Trybunałów pierwszej instancji należy:

- 1) rozprawa główna i orzekanie o wszystkich zbrodniach i występkach nie należących przed Sądy Przysięgłych;
- 2) rozprawa i orzekanie co do środków prawnych, które wniesione będą przeciw orzeczeniom i postanowieniom Sądów powiatowych w sprawach o przekroczenia.

W obu tych razach (1 i 2) wykonywają swe czynności w gronie czterech sędziów. We wszystkich przypadkach, kiedy w postępowaniu, tyjącem się zbrodni lub występku, Trybunał pierwszej instancji według niniejszej ustawy o postępowaniu karnem wydać ma uchwałę poza rozprawą główną, uchwała ta zapada, jeżeli nie innego wyraźnie nie przepisano, w gronie trzech sędziów.

III. Sądy Przysięgłych.

§. 14. Do Sądów Przysięgłych, złożyć się mających według przepisu rozdziału XIX., należy rozprawa główna i orzekanie o zbrodniach i występkach, przydzielonych im ustawą wprowadczą.

Zob. art. VI. ustawy wpraw.

IV. Trybunały drugiej instancji.

§. 15. Trybunały drugiej instancji rozstrzygają zażalenia przeciw uchwałom Izby Radnej (§. 114), opozycje

(sprze ci wy) przeciw oddaniu pod oskarżenie tudzież odwołania się, o ile takowe według §§. 283 i 345 są dopuszczalne; mają one następnie sprawować nadzór nad czynnościami Sądów karnych w swym obrebie i rozstrzygać zażalenia przeciw tymże, jeżeli użalenie się wyraźnie nie jest zakazane lub inaczej urzędzone. Uchwały Trybunałów drugiej instancyi zapadają w gronie pięciu sędziów.

Trybunał drugiej instancyi nie jest uprawniony do zmieniania lub uchylania na zasadzie §. 15 pr. wyroków, wydanych przez Trybunał pierwszej instancyi jako sąd apelacyjny w sprawach o przekroczenia. — (O. plen. z 7 stycznia 1887 l. 12895 ex 1886 Nr. 235 Dz. rozp.).

V. Sąd najwyższy jako Trybunał kasacyjny.

§. 16. Sąd najwyższy jako Trybunał kasacyjny orzeka o wszystkich zażaleniach nieważności, według niniejszej ustawy o postępowaniu karnem dopuszczalnych. Uchwały jego zapadają w gronie siedmiu sędziów.

VI. Skład grom sędziowskich i głosowanie tychże.

Literatura: Rosenblatt: Wykład str. 217 i n. oraz tegoż: „*Zur Abstimmung in Richtercollegien*“, *Ger. Ztg.* 1884 Nr. 68 i 69.

§. 17. Przy rozstrzyganiu spraw karnych liczba głosujących w kollegium sędziowskiem łącznie z przewodniczącym, nie powinna być ani większą ani mniejszą od tej, jaką postanowiono w §§. 12 do 16.

§. 18. Przełożeni Trybunałów powinni z początkiem każdego roku na cały jego przeciąg złożyć stale te wydziały (senaty) Trybunałów, które przeznaczone są w sprawach karnych do rozpraw i rozstrzygnięć wymienionych

w §§. 12, 13 (l. 1 i 2) i 15 a zarazem mają dla każdego z tych wydziałów sądowych wyznaczyć stale zastępców, tak przewodniczącego jakoteż członków, tudzież ustanowić kolej ich zastępstwa. Jeżeli istnienie jednego lub kilku tych (stałych) wydziałów sądowych wskutek zmian zaszłych w składzie osobowym Trybunału, stało się niemożliwe, wolno przełożonemu Sądowi na pozostałą część roku poczynić zmiany niezbędne w składzie tych wydziałów.

Zob. §. 2 rozporz. wykon. jakoteż motywa rządowe do proced. (Mayer: *Handbuch* str. 372), które przywiązują wielką wagę do stale złożonych senatów.

§. 19. Na wszystkich zebraniach sędziowskich przed głosowaniem odbywa się narada. Sprawozdawca, jeżeli takowy według ustawy jest ustanowiony, najpierw głosuje; przewodniczący zaś, który zarówno z każdym innym sędzią głosować powinien, na ostatku. Zresztą głosujący sędziowie stopniem starsi przed młodszymi.

Por. jeszcze §. 160 instr.

§. 20. Gdzie ustawa wyraźnie nie stanowi nic innego, wymaga się do każdej uchwały bezwzględnej większości głosów, t. j. więcej niż połowę wszystkich głosów.

Jeżeli głosy podzielone są na więcej niż dwa różne zdania tak, iż żadne z tych zdań nie ma za sobą wymaganej większości, natenczas przewodniczący będzie usiłował osiągnąć bezwzględną większość przez rozdzielenie pytań i przez powtórne zbieranie głosów.

Jeżeli i to usiłowanie pozostanie bez skutku, wówczas głosy dla obwinionego najniekorzystniejsze do głosów

mniej niekorzystnych dolicza się tak długo, dopokąd się nie okaże bezwzględna większość głosów.

W razie równości głosów zapada uchwała zawsze podług zdania, które jest dla obwinionego korzystniejsze.

Jeżeli pod względem pytania, które z dwojga zdań dla obwinionego jest mniej niekorzystne, zdania są różne, należy nad tem osobno głosować, jako nad pytaniem wstępnem.

Gdyby się zdania w tem głosowaniu równo podzieliły, wówczas pod względem pytania wstępnego rozstrzyga to zdanie, do którego przewodniczący przystąpił.

1), Głosowanie odbywa się zatem nad kwestyą winy według rezultatu („winien czy nie winien“), nie zaś według motywów; jeżeli pod względem motywów zdania w Kollegium są różne, głosować nad niemi należy osobno po zapadłej już uchwale co do winy. Por. reskrypt. min. sprawiedl. z dnia 31 grudnia 1858 l. 24969, objaśniający §. 22. procedury z r. 1853.

2). Jednomyślności wymaga się w §§. 332, 362 i 442 proc. k. jakoteż w §. 4. ust. 2 noweli z 31 grudnia 1877.

§. 21. Zawsze najpierw głosować należy nad tem, czy Sąd jest właściwy, czy zachodzi potrzeba uzupełnień w postępowaniu i nad innymi pytaniami wstępnymi. Jeżeli się zgodzi większość głosów na to, iż pomimo wątpliwości, wszczętych co do pytania wstępnego, przystąpić należy do rozstrzygnięcia w przedmiocie głównym, wówczas sędziowie, którzy pozostali w mniejszości, również są obowiązani głosować w przedmiocie głównym.

§. 22. Rozstrzygając przedmiot główny, zawsze rozłączyć należy pytanie, czy oskarżony winien jest zarzuconego mu czynu, od pytania co do kary, i takowe przed tem ostatniem oddać pod głosowanie. Jeżeli oskarżony zostaje pod zarzu-

tem kilku przestępstw, wówczas co do każdego szczególnego czynu odrębna zapasć powinna uchwała, czy oskarżony jest winien, czy nie winien. Naradzanie się nad karą ogranicza się do tych przestępstw, których oskarżonego winnym uznano. Sędziom, którzy oskarżonego nie uznali winnym zarzuconego mu przestępstwa, wolno na podstawie uchwały, zapadłej co do winy, głosować nad karą lub też wstrzymać się od głosowania. W ostatnim przypadku ich głosy w ten sposób liczone będą, jak gdyby przystąpili byli do zdania dla oskarżonego najkorzystniejszego pomiędzy zdaniem, wypowiedzianem przez innych głosujących.

VII. Osoby podrzędne w Sądach.

§. 23. Na każdym posiedzeniu sądowem obecnym być musi (trzymający pióro) protokolant, który spisywać ma protokół takowego. Tak ci protokolanci, jakoteż osoby, które użyte być mają do spisywania protokółów przy dochodzeniach przygotowawczych i śledztwach wstępnych w sprawach o zbrodnie i występki, powinni składać przysięgę na należyte spisywanie protokółów.

VIII. Stosunek Sądów karnych do Władz innych.

§. 24. Władze bezpieczeństwa, do których należą także naczelnicy gmin, mają śledzić wszystkie zbrodnie i występki o ile się takowych nie dochodzi wyłącznie na żądanie strony interesowanej, a jeżeli nie da się sprawić, aby sędzia śledczy niezwłocznie do działania przystąpił, powinni poczynić zarządzenia przygotowawcze zwłoki nie cierpiące, które mogą służyć do wyjaśnienia rzeczy albo zapobiedz zatarciu śladów przestępstwa lub ucieczce sprawcy.

Władzom bezpieczeństwa i ich podwładnym wolno celem wymiaru sprawiedliwości karnéj przedsiębrać bez wezwania rewizye domowe i tymczasowe przytrzymanie osób tylko w przypadkach przewidzianych niniejszą ustawą o postępowaniu karnem, i są one obowiązane o swem wkroczeniu i tegoż skutku natychmiast zawiadomić właściwego prokuratora państwa albo sędziego śledczego.

§. 25. Zakazuje się pod najsurowszą karą tak władzom bezpieczeństwa, jakoteż wszystkim publicznym urzędnikom i sługom, celem pozyskania poszlaków albo dowodów przeciw podejrzanemu. skłaniać go do przedsiębrania, do dalszego wykonywania lub do dokonania działania karygodnego, albo wyłudzać od niego, za pośrednictwem osób potajemnie podstawionych, wyznania, aby następnie Sądowi uczynić o nich doniesienie.

Por. także §. 202 pr.

§. 26. Sądy karne mają prawo we wszystkim, co do ich postępowania należy, znosić się bezpośrednio przez odezwy ze wszystkimi władzami rządowemi, krajowemi i gminnemi, znajdującemi się w krajach reprezentowanych w Radzie Państwa. Wszystkie władze rządowe krajowe i gminne są obowiązane dawać pomoc skuteczną Sądom karnym i jak można najrychlej zadosyć czynić ich wezwaniom, albo téż natychmiast zawiadomić Sądy karne o trudnościach na przeszkodzie stojących. Również z władzami królewsko-węgierskimi, jakoteż z władzami państw obcych znosić się mogą Sądy karne bezpośrednio, jeżeli pod tym względem osobnemi przepisami inaczej nie postanowiono.

§. 27. Jeżeli Sąd karny dostrzeże opieszałość lub zwłokę w wykonaniu wezwania swojego do innej władzy wystósowanego, wówczas albo zawiadomić ma o tem władzę bezpośrednio nad nią przełożoną, albo uczynić doniesienie Trybunałowi drugiej instancji, do którego obrebu sam należy, aby drogą właściwą temu zaradzono. Gdyby Sąd karny obowiązku tego nie dopełnił, opieszałością władzy innej nie będzie się mógł zastaniać.

Powyższy przepis stosuje się w szczególności także i wtedy, kiedy prokuratora państwa w przypadkach, w których według ustawy jest obowiązana uczynić w terminie oznaczonym oświadczenie lub wnioski, obowiązku tego ściśle nie wypełnia.

§. 28. Sądy karne mają prawo w razie potrzeby wzywać wprost siłę zbrojną na pomoc, bez pośrednictwa innej władzy.

Ustawa o żandarmeryi z dnia 26 lutego 1876 Nr. 19 D. u. p. stanowi:

§. 7. Sądy i prokuratory państwa mają prawo żądać wprost pomocy żandarmeryi. Rozporządzenie osobne wskaże, w jaki sposób żądania przez te władze do żandarmeryi wystósowane, podawane będą do wiadomości władzy służbowej.

Inne władze cywilne i wojskowe, tudzież władze gminne o pomoc żandarmską udawać się mają do władzy służbowej żandarmeryi, a tylko wtenczas, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, żandarmerya na bezpośrednie wezwanie udzieli pomocy.

§. 9. Żandarmerya otrzymane polecenia bezwzględnie ma wykonać, nie wdając się w ich ocenianie. Ma ona prawo także w tych przypadkach, w których, ustawa nie poleca, aby nakaz na piśmie był wydany, żądać takowego, jeżeli zwłoka nie grozi niebezpieczeństwem. Za osnowę [nakazu odpowiada władza ta-

kowy udzielająca. Co do reszty żandarmerya odpowiada za przestrzeganie przepisów ustawowych i zachowanie się wedle instrukcyi służbowej podczas czynności służbowych.

III. ROZDZIAŁ.

O Prokuratoryi państwa.

Bogata literaturę tego przedmiotu podaje Rosenblatt w Wykładzie proc. k. str. 246 i 247.

§. 29. Przy każdym Trybunale pierwszej instancyi ustanawia się prokuratora państwa, przy każdym Trybunale drugiej instancyi prokuratora starszego, a przy Sądzie najwyższym, jako Trybunale kasacyjnym, prokuratora jeneralnego z potrzebną liczbą zastępców. Zastępcy (substytucji) prokuratorów starszych i prokuratora jeneralnego mają prawo z ustawy do wszystkich czynności bezpośrednich położonych swoich, gdziekolwiek zamiast nich występują.

Przy sądach powiatowych ustanowieni są w myśl §. 448 proc. k. i §§. 87—96 rozp. wykon. urzędnicy pełniący czynności prokuratoryi państwa t. zw. „funkcyonaryusze prokuratoryi“, dla których wydano szczegółową instrukcyą reskryptem ministra sprawiedl. z dnia 14 lutego 1874 l. 2191.

§. 30. Członkowie Prokuratoryi państwa, bronić mają interesu państwa, w poruczonym sobie zakresie działania; w swych czynnościach urzędowych są oni niezawisli od Sądów, przy których są ustanowieni.

Prokuratorowie państwa przy Trybunałach pierwszej instancyi podlegają prokuratorom starszym przy Trybuna-

łach drugiej instancyi, a ci, jakoteż prokurator jeneralny przy Trybunale kasacyjnym, podlegają bezpośrednio ministrowi sprawiedliwości.

§. 31. Do zakresu działania prokuratora państwa przy Trybunale pierwszej instancyi należy udział we wszystkich do tegoż Trybunału należących dochodzeniach przygotowawczych, śledztwach wstępnych i rozprawach głównych, których przedmiotem są zbrodnie i występki, jakoteż w rozprawach odbywających się w Trybunale pierwszej instancyi z powodu odwołania się od orzeczeń Sądów powiatowych, tudzież udział w posiedzeniach Sądu Przysięgłych, odbywających się w obrębie Trybunału pierwszej instancyi. Ma on także prawo brać udział osobiście albo przez zastępcę w czynnościach należących przed Sądy powiatowe.

On składa co miesiąc prokuratorowi starszemu sprawozdanie o sprawach karnych załatwionych, jakoteż o wiążących jeszcze i o ich stanie. Do tegoż odnosić się on ma także w przypadkach wątpliwych, gdy się rozchodzi o rozpoczęcie lub zaniechanie śledztwa, albo także tylko o szczególne ważne czynności śledcze i według jego poleceń postąpić powinien.

1). Prokuratorowie mają brać udział w posiedzeniach niejawnych Trybunału pierwszej instancyi, odbywających się w skutek odwołania się od orzeczeń sądów powiatowych (§. 469 proc.), chociażby chodziło tylko o wyrok zapadły w skutek oskarżenia prywatnego. (Reskr. min. sprawiedl. z 6 stycznia 1874 l. 16812).

2), Sposób składania sprawozdań, o których w §. tym mowa, objaśnia szczegółowo §. 82 rozp. wykon. Por. także §§. 17, 19, 20 i 31 instr. dla prokur. z r. 1854.

§. 32. Prokurator starszy przy Trybunale drugiej instancyi pełni swój urząd w czynnościach przed tymże Sądem się odbywających.

Oprócz tego ma nadzór nad wszystkimi członkami Prokuratoryi państwa, ustanowionymi w obrębie tegoż Sądu przy Trybunałach pierwszej instancyi i przy Sądach powiatowych. Ma on prawo osobiście albo przez zastępcę brać udział w każdej sprawie karnej, należącej do ich zakresu działania.

Por. §§. 294, 410 i 411 proc. k. tudzież §. 81 rozp. wykon.

§. 33. Czynności przed Trybunałem kasacyjnym należą do zakresu działania ustanowionego przy tymże prokuratora jeneralnego albo jego zastępców.

Prokurator jeneralny przy Trybunale kasacyjnym może z urzędu lub wskutek nakazu ministra sprawiedliwości wystąpić z zażaleniem nieważności w obronie ustawy przeciw wyrokom Sądów karnych, które zawierają pogwałcenie lub mylne zastosowanie ustawy, jakoteż przeciw każdej do jego wiadomości doszłej bezprawnej uchwale lub takimuz postąpieniu Sądu karnego, a to nawet i wtedy, gdy oskarżony, albo oskarżyciel nie korzystali w terminie ustawowym ze środka prawnego zażalenia nieważności. Obowiązkiem jest prokuratorów państwa przedkładać prokuratorom starszym te przypadki, które według ich zdania mogą dać powód do takiego zażalenia nieważności, a ci mają oceniać, czy o takowych donieść należy prokuratorowi jeneralnemu przy Trybunale kasacyjnym.

1). Dla Prokuratoryi jeneralnej ustanowiono najw. postan. z dnia 15 listopada 1873 trzech adwokatów jeneralnych jako zastępców Prokuratora jeneralnego.

2). W razie zażalenia nieważności w obronie ustawy Trybunał kasacyjny może uchylić na korzyść oskarżonego uchwałę, którą uzna za bezprawną, i zarządzić, co wypadnie w sprawie samej. — (O. plen. z 11 grudnia 1874 l. 10776 Nr. 37).

3). Postępowanie w razie zażalenia nieważności w obronie ustawy określa §. 292 proc. Zob. także §. 479 proc.

§. 34. Prokuratorowie państwa mają ścigać z urzędu wszystkie przestępstwa, o których się dowiedzą, a które nie wyłącznie tylko na żądanie strony interesowanej dochodzone i ukarane być winny, a zatem mają zarządzić co należy, aby takowe przez Sądy właściwe były dochodzone i ukarane.

Baczyć oni powinni na to, ażeby należycie korzystano ze wszystkich środków służących do wybadania prawdy. Mają prawo zasięgać w każdym czasie wiadomości o stanie śledztw wiszących, przeziarać w tym celu akta lub żądać udzielenia onychże i czynić wnioski odpowiednie, byleby przez to postępowanie karne nie było wstrzymywane. Jeżeli spostrzegą nieprawidłowości lub przewłoki, żądać mają ich usunięcia w drodze ustawowej.

Na wykonanie kary wpływają prokuratorowie państwa w sposób oznaczony niniejszą ustawą o postępowaniu karnem.

Wpływ prokuratorów na wykonanie kary określają §§. 401—405, 407 i 408 proc. k. Por. także §§. 12 i 81 rozp. wykon. oraz §. 11 ustawy z 1 kwietnia 1872 l. 43 D. u. p. o dozorze nad wykonaniem kary w więzieniach celkowych.

§. 35. Prokuratorowie państwa czynią swe wnioski ustnie albo pisemnie, a na każdy z nich nastąpić powinno sędziowskie zarządzenie albo postanowienie. W podobny sposób podają swe oświadczenia na wnioski obwionego, albo na zapytania Sądu.

Mogą oni być obecni na naradzie Trybunału, o ile jej przedmiotem nie jest orzeczenie, które zapaść ma na rozprawie głównej albo na rozprawie wyznaczonej w przedmiocie odwołania się lub zażalenia nieważności; nie mają jednak prawa być obecnymi podczas głosowania i wydawania uchwały.

Zob. §. 106 rozp. wykon.

§. 36. Prokuratorowie państwa mają prawo znosić się bezpośrednio z władzami bezpieczeństwa, tudzież z innymi władzami rządowymi, krajowymi albo gminnymi i żądać od nich poparcia jakoteż w razie potrzeby wzywać siłę zbrojną na pomoc bez pośrednictwa innej władzy. Władze bezpieczeństwa i podwładni onym służy, obowiązani są wykonywać ich zlecenia.

Prawo bezpośredniego wzywania pomocy siły zbrojnej nie służy jednak zastępcom prokuratury państwa, urzędującym przy sądach powiatowych tak zw. „funkcjonaryuszom prokuratury”. (Reskrypt. min. sprawiedl. z 8 listopada 1878 l. 15.474; por. także §§. 34, 35 i 38 ustawy o żandarmeryi z dnia 26 lutego 1876).

Zob. jeszcze §§. 70 i 72 rozp. wykon.

§. 37. Prokurator generalny przy Trybunale kasacyjnym i prokuratorowie starsi mają składać ministrowi sprawiedliwości z upływem każdego roku sprawozdanie o sprawach karnych w ciągu tegoż roku załatwionych i jeszcze wiszących, o stanie i biegu wymiaru sprawiedliwości, jakoteż o usterkach spostrzeżonych w ustawodawstwie i w postępie czynności.

Zob. §. 86 rozp. wykon.

IV. ROZDZIAŁ.

O obwinionym i jego obronie.

Literatura: Frydmann: *Handbuch der Vertheidigung*, Wiedeń 1878; — Vargha: *die Vertheidigung in Strafsachen*, Wien 1878; — Rosenblatt: Wykład str. 282 — 291.

§. 38. Ten na kogo pada podejrzenie o przestępstwo, wtedy dopiero może być za obwinionego uważany, gdy przeciw niemu wniesiono akt oskarżenia, albo uczyniono wniosek rozpoczęcia śledztwa wstępnego.

Za oskarżonego ten będzie uważany, przeciw któremu rozprawę główną zarządzono.

O ile jednak przepisy niniejszej ustawy dotyczące się obwinionego, z natury swój nie ograniczają się do śledztwa wstępnego, stósują się one także do oskarżonego tudzież do tego, którego przesłuchano jako podejrzanego o przestępstwo, albo jako takiego do przesłuchania wezwano, albo przytrzymano lub uwięziono.

Wprawdzie §. 38 w ustępie 2 stanowi, że ten, na kogo pada podejrzenie o przestępstwo, wtedy dopiero za obwinionego może być uważany, jeżeli przeciw niemu wniesiono akt oskarżenia, lub uczyniono wniosek zarządzenia śledztwa wstępnego, ale tenże sam paragraf w ustępie trzecim rozciąga przepisy procedury karnej, a więc także i przepisy o obchodzeniu się z „obwinionym“, także do podejrzanego o przestępstwo, przytrzymanego lub uwięzionego. Por. §§. 45, 88 ust. 2. 90, 177—180 i 363 pr. — (O. z 14 lipca 1881 l. 1927 Nr. 364).

§. 39. Obwiniony może we wszystkich sprawach karnych używać obrońcy i wybrać każdego, kto wpisany jest do wykazu obrońców w jednym z krajów reprezentowanych w Radzie Państwa. Małoletniemu albo

w pieczę oddanemu może ojciec, opiekun albo kurator ustanowić obrońcę, nawet wbrew jego woli.

Każdy Trybunał drugiej instancyi ma ułożyć wykaz obrońców w obrebie swoim, odnowić takowy z początkiem każdego roku i doręczyć go wszystkim sądom karnym gdzie ma być publicznie wywieszony, aby go każdy mógł przejrzeć. Do tego wykazu wpisani być mają najprzód wszyscy adwokaci, rzeczywiście trudniący się adwokaturą w obrebie Trybunału drugiej instancyi. Na żądanie zaś wpisani być mogą także prawnicy, którzy złożyli egzamin sędziowski, adwokacki albo notaryalny, jakoteż wszyscy doktorzy prawa, którzy są członkami ciała nauczycielskiego w Wydziale prawa i administracyi, jeżeli nie zachodzą okoliczności, które według ustawy pociągają za sobą wykluczenie od urzędu sędziowskiego, adwokatury albo notaryatu. Kto mniema, że jest pokrzywdzonym pominięciem w tym wykazie, może się o to żalić u ministra sprawiedliwości.

Urzędnicy rządowi natenczas tylko wpisani być mogą do wykazu obrońców, gdy wykażą pozwolenie przełożonej swej władzy służbowej.

1). Docenci prywatni na wydziale prawa i administr. są według §. 2 ustawy o organizacyi władz akademickich z dnia 27 kwietnia 1872 l. 73 D. u. p. członkami grona nauczycielskiego tegoż wydziału. (Reskr. min. nauki i ośw. z 22 września 1877 l. 15458).

2). Okoliczności wykluczające od sęstwa, adwokatury lub notaryatu podane są odnośnie do sędziów w §§. 2—4 ces. patentu z dnia 3 maja 1853 l. 81 D. u. p.; odnośnie do adwokatów i kandydatów adwok. w statucie dyscyplinarnym adwok. z dnia 1 kwietnia 1872 l. 40 D. u. p.; odnośnie do notaryuszów

w ustawie notaryalnej z dnia 25 lipca 1871 l. 75 D. u. p. Zob. także §. 26 lit. *f.* kod. k. i uwagi tamże podane.

3). Oskarżony może używać obrońcy na rozprawie głównej, chociażby sam na rozprawie się nie stawił (§. 427 pr.) — (O. z 18-go października 1881 l. 11023 Nr. 373).

4). Do wylegitymowania się obrońcy wystarcza, jeżeli w aktach sprawy karnej, o którą chodzi, znajduje się podanie, w obronie oskarżonego wniesione, przez oskarżonego i obrońcę wspólnie podpisane. (O. z 1 kwietnia 1884 l. 3384 Nr. 628).

5). Zastępcą strony nieobecnej musi wylegitymować się w tym samym terminie, jaki jest zakreślony do skutecznego przedsięwzięcia pewnej czynności procesowej, zwłaszcza jeżeli prawna skuteczność czynności procesowej zawisła jest od dokonania onejże w pewnym terminie. — (O. z 3 grudnia 1884 l. 13315 Nr. 707)

§. 40. Bronić nie mogą na rozprawie głównej, którzy jako świadkowie do takowej wezwani zostali. Izba Radna osądzi, o ile w postępowaniu uprzedniem pewne osoby wyłączone być mają od obrony z tej przyczyny, że je jako świadków słuchano, lub uczyniono wnioszek, aby je do rozprawy głównej wezwano.

Obwinionemu wolno jest także przybrać sobie kilku obrońców, ale nie wolno w skutek tego pomnażać wywodów oskarżonemu na rozprawie głównej dozwolonych.

Oskarżyciela prywatnego może zastąpić także i ten, kto jako świadek do rozprawy wezwany został, albowiem przepisy §§. 40 i 75 pr. nie mogą być stosowane analogicznie do oskarżyciela prywatnego lub jego doradcy prawnego. — (O. z 9-go lipca 1887 l. 4750 Nr. 292 Dz. rozp.).

§. 41. Udzielając akt oskarżenia obwinionemu, należy go pouczyć, że mu służy prawo przybrania sobie obrońcy.

Do rozprawy głównej przed Sądem Przysięgłych

oskarżonemu obrońcę z urzędu ustanowić należy, jeżeli on takowego ustanowić sobie nie chce.

Jeżeli obwiniony, według swych Sądowni znanych stosunków, nie jest w stanie ponosić kosztów obrony z własnego majątku, wówczas Sąd powinien mu przydać na jego żądanie obrońcę ubogich do wywodu dokładnie oznaczonych, a przez niego zapowiedzianych środków prawnych, do uzasadnienia zapowiedzianej opozycji (sprze- ciw u) przeciw aktowi oskarżenia, jakoteż do rozprawy głównej.

1) Do rozprawy przed Sądem przysięgłych ustanowić należy obrońcę z urzędu także temu oskarżonemu, który tylko o przekroczenie ma odpowiadać. — (O. z 22 marca 1875. l. 1022 Nr. 54).

2). Procedura rozróżnia w § 41 obrońcę z urzędu (ustęp 2) a obrońcę ubogich (niepłatnego — ustęp 3).

§. 42. We wszystkich przypadkach w których Sąd ustanawia obrońcę, wybrać go ma, o ile to być może, z grona obrońców (§. 39) mieszkających w siedzibie Sądu.

W miejscach, w których się znajduje wydział adwokacki, do niego należy wymienienie obrońców, ustanowić się mających z pomiędzy adwokatów i kandydatów adwokackich.

Dla kilku równocześnie obwinionych, ustanowić można wspólnego obrońcę, jednakowoż na wniosek jednego z obwinionych albo obrońcy, a nawet z urzędu, postarać się należy o zastępstwo osobne tych obwinionych, których interesy okazują się być sprzeczne.

Ustanowionemu przez sąd (§§. 42 i 347 pr. k.) obrońcy oskarżonego nie przysługuje prawo wysłania zastępcy do rozprawy przed Trybunałem kasacyjnym odbyć się mającej. — (O. plen. z 30 czerwca 1875 l. 3043 Nr. 31 zb. judykatów).

§. 43. Każdy do wykazu obrońców zapisany jest obowiązany przyjąć obrony poruczone mu w miejscu swego zamieszkania, chybaby przytoczył powody, dla których się usuwa; o ich ważności rozstrzyga Izba radna.

Urzędnicy sądowi do urzędu sędziowskiego uzdatnieni podjąć mają obrony, które im przełożony Sąd w braku innych obrońców zleci, chociażby nie byli zapisani do wykazu obrońców.

§. 44. Obrońca raz ustanowiony nie potrzebuje szczególnego pełnomocnictwa do przedsięwzięcia szczególnych czynności procesowych, ani nawet do uczynienia wniosku, aby wznowiono postępowanie karne.

Obwiniony każdego czasu odebrać może obronę wybranemu przez siebie samemu obrońcy i powierzyć takową innemu. Zlecenie dane ustanowionemu z urzędu obrońcy gaśnie także, jeżeli obwiniony innego ustanowi obrońcę. Atoli w takich wypadkach z powodu zaszłej zmiany w osobie obrońcy, postępowania wstrzymać nie wolno.

§. 45. Obwiniony może także podczas dochodzeń przygotowawczych i śledztwa wstępnego przybrać sobie z grona obrońców doradcę prawnego celem przestrzegania praw swych w tych czynnościach sądowych, które się dotyczą bezpośrednio ustalenia istoty uczynku a później powtórzone być nie mogą, jakoteż do wyводу dokładnie oznaczonych. przez siebie zapowiedzianych środków prawnych. a jeżeli jest uwięziony, rozmawiać się z nim może w obecności osoby sądowej. O ile sędzia śledczy, a w przypadku zażalenia Izba Radna uznają to za zgodne z celem postępowania, dozwolić można doradcy prawnemu także przejrzenia aktów wszystkich, lub ich części; w każdym

zaś razie udzielić mu należy na jego żądanie odpis nakazu przyaresztowania i jego powodów, jakoteż odpis tego zarządzenia sądowego, przeciw któremu obwiniony zapowiedział środek prawny.

Po udzieleniu zaś aktu oskarżenia może obwiniony rozmawiać się z obrońcą bez obecności osoby sądowej i obaj mają prawo, akta z wyjątkiem protokółów obrad Trybunału pod dozorem prezierać i takowe odpisywać. Na żądanie udzielić im należy bezpłatnie odpisów protokółów oględzin, zdań znawców i dokumentów oryginalnych, które stanowią przedmiot przestępstwa.

Obrońca nie jest zatem uprawniony do zapowiedzenia środków prawnych w toku śledztwa, lecz tylko do wywodu środków prawnych, przez obwinionego zapowiedzianych.

V. ROZDZIAŁ.

O oskarżycielu prywatnym i stronie cywilnej.

Literatura: Glaser: *Handbuch I.* str. 233—237.—Ullmann *Lehrbuch* str. — Vargha: *Strafprozessrecht* str. 133 in. — Rosenblatt: Wykład str. 274—277. Liszt: *Die Privatklage in Österreich* w czasopiśmie *Gerichtssaal* tom XXIX str. 29 in.

§. 46. Jeżeli chodzi o przestępstwo, które według ustaw karnych tylko na żądanie osoby, pokrzywdzonej w swem prawie, sądownie ścigane być może, służy teź jako oskarżycielowi prywatnemu prawo, żądać od Sądu karnego pisemnie lub ustnie ścigania karnosądowego.

Oskarżyciel prywatny ma prawo dostarczać Sądowi podczas dochodzeń przygotowawczych i śledztwa wstępnego wszystkich środków, które wesprzeć mogą jego oskarże-

nie, ma prawo przeziierać akta i wszelkie do przeprowadzenia swęj skargi w Sądzie poczynić kroki, jakie zwykle prokurator państwa przedsiębrać jest upoważniony.

Jeżeli oskarżyciel prywatny nie wniósł w terminie ustawowym aktu oskarżenia, albo nie uczynił innych wniosków potrzebnych do utrzymania oskarżenia w swej mocy, jeżeli do rozprawy głównej nie stanął, albo na takowej nie uczynił wniosków końcowych, przypuścić należy, iż od ścigania odstąpił.

Na życzenie oskarżyciela prywatnego prokurator państwa może wziąć na siebie jego zastępstwo.

1). W procesie karnym nie służy ani oskarżycielowi prywatnemu ani oskarżonemu t. zw. *hora legalis*. Jeżeli po zagajeniu rozprawy głównej nieobecność oskarżyciela została stwierdzoną należy oskarżonego wyrokiem uwolnić od oskarżenia. — (O. z 22 czerwca 1882 l. 3197 Nr. 464).

2). Oskarżyciel prywatny, który w chwili, w której wniosek końcowy uczynić należy, oświadcza, iż sprawę pozostawia uznaniu sędziego, nie uczynił żadnego wniosku końcowego, zatem oskarżonego uwolnić należy. — (O. plen. z 23 kwietnia 1885 l. 13601 Nr. 775).

3). Za odstąpienie od oskarżenia uważać należy brak wniosku końcowego, według §. 46 pr. wymaganego, także i w tym przypadku, jeżeli dla przekroczenia, będącego przedmiotem skargi prywatnej (nb. dla obrazy czci), wyznaczono rozprawę główną w skutek skargi publicznej (n.p. z §. 312). — (O. plen. z 18 marca 1886 l. 13835 Nr. 900).

4). Wnosząc oskarżenie o obrazę czci, popełnioną przez oskarżonego względem oskarżyciela prywatnego podczas rozprawy głównej, oskarżyciel prywatny związany jest terminem trzechdniowym w §. 263 pr. k. zakreślonym. — (O. z 2 listopada 1883 l. 5135 Nr. 583).

5). Prokurator, który w myśl ostatniego ustępu §. 46 pr. przyjął zastępstwo oskarżyciela prywatnego, nie jest jeszcze

przez tosamo upoważniony do wniesienia środków prawnych przeciw zapadłemu wyrokowi na niekorzyść oskarżonego. — (O. z 20 stycznia 1886 l. 679 Nr. 873).

6) Jeżeli sierżant lub inny żołnierz stopniem od niego niższy obrażeni zostaną przez osobę podlegającą Sądom cywilnym w ten sposób, iż według zdania dowódcy posiadającego prawo karania i ułaskawiania, naruszony został honor stanu wojskowego, wówczas dowódca żądać może ścigania obraźciela, a wymienić ma Sądowi oficera, któremu służą prawa oskarżyciela prywatnego. — (Rozp. ces. z 27 października 1853 l. 228 D. u. p.).

7). Zob. uwagę 8 do §. 2 pr.

§. 47. Każdy pokrzywdzony w swych prawach zbrodnią albo występkiem z urzędu ściganym, może się aż do rozpoczęcia rozprawy głównej przyłączyć do postępowania karnego celem dochodzenia swych pretensyi cywilnych i staje się przez to stroną cywilną.

Stronie cywilnej służą prawa następujące:

- 1). Ona może dostarczać prokuratorowi państwa jak i sędziemu śledczemu wszystkich środków, które przydać się mogą do przekonania obwinionego, albo do uzasadnienia roszonego wynagrodzenia.
- 2). Ona może przezierać akta i to, jeżeli szczególniejsze powody nie stoją na przeszkodzie, już w czasie dochodzeń przygotowawczych i śledztwa wstępnego.
- 3). Do rozprawy głównej wzywa się stronę cywilną z tym dodatkiem, iż gdyby się nie stawiła, rozprawa pomimo to się odbędzie, a wnioski jój z aktów się odczyta. Ona może zadawać pytania oskarżonemu świadkom i znawcom, albo celem czynienia uwag innych zabierać głos już podczas rozprawy. W końcu rozprawy dostaje ona głos bezpośrednio po uczynio-

nym i uzasadnionym przez prokuratora państwa wniosku końcowym, ażeby swoje roszczenia wywiodła, uzasadniła i te poczyniła wnioski, które według jej życzenia w orzeczeniu głównym mają być rozstrzygnięte.

1). Korzyść, której się ktoś spodziewa z tego, że oskarżony zostanie wykluczonym od dziedziczenia z powodu przestępstwa oskarżeniem objętego, nie nadaje onemuż prawa przyłączenia się do postępowania karnego w charakterze pokrzywdzonego w swych prawach.

Prawo występowania w charakterze strony cywilnej może być zacepionem przez oskarżonego na rozprawie głównej i tenże może żądać w tej mierze decyzji Trybunału, chociażby w postępowaniu uprzednim Izba radna lub Trybunał drugiej instancji były stronie cywilnej przyznały. — (O. z 17 listopada 1877 l. 10187 Nr. 162).

2). Prawa strony cywilnej (§§. 47—49) nabywa pokrzywdzony jedynie przez przyłączenie się do postępowania karnego w celu wywiedzenia swych roszczeń prywatno-prawnych i przez wyraźne wskazanie tegoż celu swojego; przyłączenie się do postępowania karnego jedynie w celu ścigania karnego bez celu powyższego nie nadaje pokrzywdzonemu praw strony cywilnej. (O. z 1. marca 1886 l. 15260 Nr. 893).

Czy jednak należy dopuścić stronę, jako rzekomo w swych prawach pokrzywdzona, do wykonywania praw strony cywilnej ocenić ma Trybunał według tego punktu widzenia, z jakiego akt oskarżenia czyn inkryminowany przedstawił. Nie wymaga się do pojęcia pokrzywdzenia, ażeby ustawa nadawała prawo skargi o wynagrodzenie szkody. — (O. z 17 grudnia 1886 l. 12352 Nr. 215 Dz. rozp).

3). Warunkiem współdziałania strony cywilnej na rozprawie głównej jest oświadczenie tejże przed rozpoczęciem się rozprawy głównej, iż się do postępowania karnego przyłącza. Czy zaś strona cywilna chce zadowoląć się odczytaniem jej wniosków z akt, czy też chce korzystać z praw przyznanych sobie w §. 47

ust. 3 proc., zależy od jej woli; nie ma jednak przepisu, któryby wymagał obecności strony cywilnej podczas całej rozprawy. (O. z 30 września 1878 l. 7896 Nr. 180).

4). Orzeczenie Sadu karnego o roszczeniach prywatnych może zapaść tylko na podstawie wniosku strony uprawnionej, nigdy zaś z urzędu. — (O. plen. z 28 czerwca 1882 l. 5247 Nr. 466).

§. 48. Oprócz tego służy stronie cywilnej prawo, wnieść i popierać oskarżenie publiczne zamiast prokuratora państwa, a to według przepisów następujących:

- 1). Jeżeli prokurator państwa odrzuci doniesienie pokrzywdzonego i uchyli się od ścigania sądowego, bądź to zaraz, bądź po przedsięwziętych dochodzeniach przygotowawczych (§. 90), powinien go o tem zawiadomić.

Jeżeli pokrzywdzony w tym przypadku oświadcza, iż do postępowania karnego się przyłącza, wówczas ma prawo uczynić wniosek w Izbie Radnej, aby rozpoczęto śledztwo wstępne, a ta na wniosek ten po zarządzeniu dochodzeń, jeżeli je uzna za potrzebne, wyda uchwałę.

- 2) Jeżeli prokurator państwa odstępuje od ścigania przestępstwa, zanim obwinionego o takowe prawomocnie oddano pod oskarżenie, wówczas zawiadomić o tem należy stronę cywilną, która ma prawo, w przeciągu dni trzech po nastąpieniem zawiadomieniu sędziemu śledczemu oświadczyć ustnie albo pisemnie, iż utrzymuje ściganie w swój mocy. Gdyby pokrzywdzonego przestępstwem nie zawiadomiono urzędownie o odstąpieniu prokuratora, oświadczenie to uczy-

nić on może w przeciągu trzech miesięcy po zaniechaniu postępowania.

W obu przypadkach oświadczenie to, w którym tak obwiniony, jakoteż czyn jemu zarzucony dokładnie ma być oznaczony, przedłożyć należy wraz ze wszystkimi aktami Trybunałowi drugiej instancyi, [a ten, jeżeli uzna, iż jest podstawa do dalszego ścigania obwinionego, postanowi rozpocząć albo wznowić śledztwo wstępne. Jeżeli obwinionego już przesłuchano co do wniesionego przeciw niemu obwinienia, wówczas Trybunał drugiej instancyi może już na zasadzie oświadczenia strony cywilnej natychmiast orzec oddanie pod oskarżenie.

3). Jeżeli prokurator państwa odstępuje od oskarżenia wtedy, gdy oddanie pod oskarżenie jest już prawomocnem, zawiadomić o tem należy stronę cywilną z tym dodatkiem, iż ma ona prawo utrzymać oskarżenie w swej mocy ale oświadczyć to powinna w przeciągu dni trzech Trybunałowi pierwszej instancyi. Oświadczenie późniejsze uwzględnione być nie może.

1). Por. §§. 37—39 rozp. wykon. tudzież §. 227 proc. k.

2). §. 48 l. 1 ma zastosowanie i wtedy kiedy dochodzenia przygotowawcze na wniosek prokuratora przeprowadzał sędzia śledczy. — (O. z 15 września 1885 l. 9687 Nr. 818).

3). Po śmierci oskarżyciela pomocniczego (subsydarnego) skarga nie może być dalej popieraną ani przez tegoż spadkobierców lub członków rodziny, ani też przez ustanowionego pełnomocnika, chociażby nawet tenże był ustanowionym także na przypadek śmierci. — (O. z 17 listopada 1884 l. 661 Nr. 680).

§. 49. Także wtenczas, gdy strona cywilna występuje jako oskarżyciel, wolno prokuratorowi państwa zasięgać wiadomości o biegu postępowania karnego i służy

mu prawo każdego czasu podjąć znowu ściganie sądowe. Zresztą przepisy niniejszej ustawy o postępowaniu karnem, które się tyczą oskarżyciela prywatnego, stósują się także strony cywilnej, popierającej oskarżenie zamiast prokuratora państwa, z ograniczeniami następującymi.

- 1). Nie pozostawia się jój uznaniu wnieść akt oskarżenia bez poprzedniego śledztwa wstępnego.
- 2). Przeciw uchwałom Izby Radnej nie służy jój żaden środek prawny, wyjąwszy zażalenia przeciw zaniechaniu śledztwa wstępnego.
- 3). Nie ma ona prawa wnosić zażalenia nieważności przeciw uchwałom Trybunału drugiej instancyi ani przeciw wyrokowi, zapadającemu na rozprawie głównej; może ona jedynie od tego ostatniego odwołać się o tyle, o ile odwołanie się w ogóle stronie cywilnej jest dozwolone (§§. 283, 345, 465). Nie ma ona prawa czynić wniosku, aby postępowanie karne wznowiono.
- 4). Prawo służące stronie cywilnej według §. 48 l. 2, nie powinno wstrzymywać wypuszczenia obwinionego na wolność.

W przypadku §. 48 l. 3 roztrzyga Izba Radna według swego uznania, czy wypuszczenie na wolność oskarżonego, który zostawał w areszcie, ma być wstrzymane.

1). Zob. §§. 39 i 75 rozp. wykon., które polecają prokuratorowi, aby wiedział zawsze o stanie spraw karnych, prowadzonych na podstawie skarg pomocniczych a to właśnie w tym celu, ażeby ewentualnie mógł korzystać z prawa służącego sobie w myśl §. 49 ust. 1. proc.

2). Prokuratora państwa nie może odzyskać prawa ścigania obwinionego, które dla niej (z powodu zaniechania tako-

wego) zgasio, przez to, że w myśl §. 49 ust 1 proc. podejmuje oskarżenie subsydjarne, ze względów procesowych nie dopuszczalne. — (O. z 1 marca 1886 l. 15260 Nr. 893).

§. 50. Oskarżyciel prywatny i strona cywilna, tudzież ustawowi ich zastępcy mogą sprawę swoją popierać sami albo przez pełnomocnika i przybierać sobie doradcę prawnego z grona zapisanych w wykazie obrońców.

Jeżeli Sąd uzna za rzecz stósowną, może polecić nieobecny w siedzibie Sądu oskarżycielowi prywatnemu albo stronie cywilnej, aby wymienili zamieszkałego tamże pełnomocnika, a również jednemu i drugiemu nakazać, aby sobie przybrali doradcę prawnego z grona zapisanych do wykazu obrońców.

Ustawa czyni tu różnicę pomiędzy zastępcami ustawowymi, pełnomocnikami a doradcami prawnymi; zastępcami ustawowymi są ojciec opiekun i kurator. Por. §§. 39 i 455 ust. 3 pr.

VI. ROZDZIAŁ.

O właściwości Sądów karnych i łączeniu spraw karnych.

Literatura: Glaser: *Handbuch* II str. 148—191; — Ullmann: *Lehrbuch* str. 149—238; — Vargha: *Strafprozessrecht* str. 58—66; — Rosenblatt: Wykład str. 225—238.

I. Sądy właściwe w szczególności (*einzelne Gerichtsstände*).

W §§. 51—59 proc. mowa jest o właściwości sądów powszechnej (*forum commune*), w §§. 60 i 61 o t. zw. właściwości szczególnej (*form privilegatum*); w §. 62 in. o właściwości nadzwyczajnej czyli wyjątkowej (*forum extraordinarium*).

§. 51. Postępowanie karne należy zwyczajnie do tego Sądu, w którego obrębie przestępstwo zostało popelnione,

a to nawet wtedy, gdy skutek do istoty czynu należący, gdzieindziej nastąpił.

Jeżeli przestępstwo popełnione zostało w kilku okręgach, albo na granicy dwóch okręgów sądowych, albo jeżeli nie ma pewności, w którym z kilku oznaczonych okręgów sądowych je popełniono, wówczas z pomiędzy Sądów o które tu chodzi, ten jest właściwym który inne wyprzedził.

Wyprzedził zaś Sąd, który najprzód przedsięwziął działanie śledcze.

Gdyby niepewność co do miejsca popełnionego czynu usuniętą została jeszcze przed oddaniem pod oskarżenie, dalsze postępowanie karne należy do Sądu miejsca popełnionego czynu.

1). W przypadkach tych w których działanie, z kilku aktów wykonania złożone, w kilku miejscach następuje, uważać należy za miejsce popełnienia zbrodni to miejsce, w którym akt dokonywujący działania nastąpił. — (O. z 24 sierpnia 1883 l. 7785 Nr. 564).

2). Wyprzedzenie uzasadnić mogą także działania śledcze, które miały miejsce przed wniesieniem aktu oskarżenia lub przed uczynieniem wniosku rozpoczęcia śledztwa wstępnego. — (O. z 2 marca 1885 l. 2153 Nr. 751).

§. 52. Gdyby o przestępstwie uczyniono doniesienie w Sądzie, w którego obrebie obwiniony ma siedzibę albo przebywa, lub ujęty został, wówczas tenże Sąd jest właściwym, jeżeli go już nie wyprzedził Sąd, w którego okręgu czyn popełniono. Jednakowoż sprawę tę odstąpić należy temu ostatniemu Sądowi, gdyby tego żądał prokurator państwa jednego lub drugiego okręgu, oskarżyciel prywatny albo obwiniony, a gdyby ich było więcej, choćby z nich jeden.

Jeżeli postępowanie karne, rozpoczęte o zbrodnię lub występki przeciw obwinionemu, który jest aresztowany, zaniechanem zostanie przed rozprawą główną, wówczas co do przestępstw jemu jeszcze zarzucanych, a przed Sądem powiatowym należących, właściwym jest ów Sąd powiatowy, w którego okręgu obwiniony zostaje w areszcie. Wszelako i w tym przypadku tak oskarżyciel, jakoteż obwiniony żądać mogą odstąpienia sprawy Sądowi miejsca popełnionego czynu.

§. 53. Do sądu karnego, który się najprzód dowie o przestępstwie popełnionem w krajach reprezentowanych w Radzie Państwa, należy postępowanie co do tegoż przestępstwa tak długo, dopokąd nie zostanie wysłędzoną okoliczność, z której wypływa według przepisów §§. 51 i 52 właściwość Sądu innego.

Zawsze zatem właściwym jest przedewszystkiem sąd miejsca popełnionego czynu (*forum delicti commissi*), któremu, na żądanie którejkolwiek ze stron interesowanych, sprawa odstąpioną być musi. Por. jeszcze §§. 208 i 212 proc.

§. 54. Jeżeli przestępstwo popełnione zostało poza krajami w Radzie Państwa reprezentowanymi, wówczas właściwym jest ten Sąd, w granicach tychże krajów się znajdujący, w którego okręgu obwiniony ma siedzibę albo przebywa, a w braku takiego ten Sąd, w którego obrębie zostaje ujęty.

Gdyby państwo zagraniczne albo władza w krajach, należących do korony węgierskiej, oświadczyły gotowość wydania obwinionego. albo gdyby wydanie dopiero żądane być miało, a właściwość Sądu tutejszego jeszczeby uzasadniona nie była, właściwym będzie ten Sąd, który po

wysłuchaniu prokuratora generalnego, przeznaczony zostanie przez Trybunał kasacyjny.

1). Okręty austriackie uważa się za terytoryum austriackie, a to okręty wojenne wszędzie, okręty zaś kupieckie na morzu otwartem, do żadnego państwa nie należącym. (Dekr. nadw. z 19 sierpnia 1826 Nr. 2215 zb. u. s. i art. II. *Editto polit. di navigazione* z 25 kwietnia 1774).

2) Co do Węgier ogłoszono rozporządzeniem ministerstwa sprawiedliwości z dnia 8 sierpnia 1864 l. 1359 pr. następujące postanowienia:

Król.-węg. kancelarya nadworna według zawiadomienia, uczynionego w dniu 23 lipca 1864 l. 13146, pragnąc usunąć pomiędzy c. k. Sądami karnymi w krajach niemiecko-słowiańskich, a Sądami węgierskimi, wydarzające się na zasadzie §. 38 (teraz 51) proc. kar. spory o właściwość co do zbrodni, występków i przekroczeń popełnionych poza Królestwem węg., uznała w zasadzie właściwość c. k. Sądów tak co do sprawców bezpośrednich, jakoteż co do współwinnych na wyżej powołanym przepisie polegającą, jednak tylko tymczasowo, a mianowicie aż do dalszego rozporządzenia, na drodze ustawodawczej i pod warunkiem zupełnej wzajemności, a przeto też podlegającym sobie władzom sądowym poleciła dekretem nadwornym z dnia 23 lipca 1864 l. 13146, aby każde wezwanie c. k. Sądów o wydanie obwinionych, należących do rodzaju powyżej wymienionego, bezwzględnie i niezwłocznie wykonywały, zażalenia zaś swe, gdyby jakie przeciw podobnym wezwaniam wnieść chciały, dopiero po nastąpieniem wydaniu zносиły, albo przez naczelników komitatowych albo w przypadkach bardzo nagłych wprost do kancelaryi nadwornej, zostawiając obwinionemu prawo upraszać kancelaryą nadworną, aby za porozumieniem się z c. k. Sądem najwyższym wydelegowano jeden ze Sądów węgierskich.

O tem zawiadamia się c. k. Sądy krajowe wyższe tak dla ich wiadomości, jakoteż celem uwiadomienia podwładnych Sądów karnych z tem poleceniem, iżby Sądom zarazem oznajmiły, aby we wszystkich przypadkach, w których twierdzą, że mają prawo

zarządzić uwięzienie obwinionego na ziemi węgierskiej a zarazem jego dostawienie, udawały się do władzy sądowej karnej, w której okręgu obwiniony się znajduje, a gdyby robiono jakie trudności, odnosiły się o ich usunięcie do przełożonego Sądu krajowego wyższego; że zaś w tych przypadkach, w których chodzi o uwięzienie tylko zapobiegawcze bez równoczesnego dostawienia, albo o powtórne uwięzienie osoby, która już zostawała w areszcie śledczym według ustawy na nią rozciągniętym, ale z takowego uciekła, również i na przyszłość udawać się mogą wprost do władz egzekucyjnych.

Zarazem polecić należy Sądom, aby także w sposób tenże sam uznawały i zachowywały według zasad właściwości co do miejsca popełnionego czynu, właściwość karnej władzy sądowej węgierskiej, i wezwaniom o wydanie obwinionego do siebie nadeszłym, zadość czyniły, jak można najrychlej, tudzież aby w razie jakichś wątpliwości szczególnych, nie dających się usunąć przez korespondencją z władzą wzywającą, niezwłocznie zdawały sprawę przełożonemu Sądowi krajowemu wyższemu, który wątpliwości rozstrzygnie albo sam we własnym zakresie działania, albo też do c. k. Sądu najwyższego uczyni wniosek poparty swem zdaniem.

Rozporządzeniem minist. sprawiedl. z dnia 6 października 1869 l. 12131 oznajmiono, iż umowa zawarta z Węgrami, a podana do wiadomości w poprzedzającym rozporządzeniu ministerstwa sprawiedliwości wskutek zmiany stosunków prawno-politycznych z krajami, należącymi do korony węgierskiej, ze stanowiska wzajemności o tyle uległa zmianie, iż na teraz obywatele austriaccy za przestępstwa w Węgrzech popełnione, nie mają być wydawani tamtejszym Sądowi karnym, lecz Sądy karne austriackie przeprowadzić powinny przeciw nim postępowanie.

Rozporządzeniem c. k. minist. sprawiedl. z dnia 26 maja 1875 l. 6742 tyczącem się wydania Węgom osób skazanych lub w śledztwie zostających, postanowiono co następuje:

Królewsko-węgierski minister sprawiedliwości z powodu przypadku szczególnego oświadczył, że umowa, między c. k. ministerstwem sprawiedliwości a była królewsko węgierską kan-

celaryą nadworną zawarta, rozporządzeniem ministra sprawiedliwości z dnia 8 sierpnia 1864 l. 1359 Proc. wszystkim c. k. Sądom krajowym wyższym i Prokuratoryom państwa starszym do wiadomości podana, we Węgrzech wprowadzie we wszystkich punktach nie obowiązuje, lecz pomimo to na zasadzie wzajemności i nadal wydawane bywają przez Sądy węgierskie takie osoby, które za zbrodnie lub występki popełnione nie w Węgrzech, i które, nie będąc obywatelami węgierskimi, przez Sądy austriackie zostały skazane lub bywają ścigane; że jednak wydanie nastąpić nie może za takie działania, które są tylko przekroczeniami. O tem oświadczeniu zawiadamia się c. k. Sąd krajowy wyższy (c. k. Prokuratoryą państwa starszą) odnośnie do rozporządzenia ministerstwa sprawiedliwości z dnia 6 października 1869 l. 12131 z tem dołożeniem, że na teraz tak długo, dopokad wzajemna pomoc prawna w stosunku do Węgier w umowie stanowczo uregulowana nie będzie, w razie wydawania uchwały (czynienia wniosku) w myśl §. 59 proc. kar. według tychże samych zasad postępować należy. Podwładne Sądy (Prokuratorye państwa) mają być uwiadomione, aby według tego rozporządzenia postępowały.

3). Orzekanie o zbrodniach popełnionych przez poddanych austriackich na ziemi tunezyjskiej, tudzież orzekanie o przekroczeniach ustaw policyjnych i innych rozporządzeń poruczone było konsulowi austr. za porozumieniem się z bejem według Art. XV umowy handlowej z 17 stycznia 1856 Nr. 191 D. u. p. z r. 1857; obecnie jednak rzecz ta uległa zmianie, albowiem na zasadzie ustawy z 22 kwietnia 1884 l. 62 D. u. p. postanowiono w §. 1 rozp. ces. z 30 maja 1884 l. 83 D. u. p., że austr. węg. konsułowiem w Tunis wstrzymać się mają od wykonywania sądownictwa w sprawach karnych i odstąpić takowe sądom francuskim, o ile sięga tychże zakres działania określony ustawą francuską z 27-go marca 1883.

4). Sądownictwo karne, które wykonywały c. k. konsulaty w Egipcie przeniesiono aż do dnia 1 lutego 1889 na nowe sądy (mieszane) międzynarodowe, tamże zorganizowane, a to na mocy ustawy z 20 stycznia 1875 l. 12 D. u. p. (Zob. ces. rozp. z 18 grudnia 1875 l. 153 D. u. p. i z 21 stycznia 1884 l. 14 D. u. p.).

5). C. k. konsulatom w Turcyi, Bułgaryi i Rumunii przysługuje sądownictwo karne tylko w sprawach o przekroczenia, w sprawach o zbrodnie i występki mają ograniczyć się do przeprowadzenia dochodzeń, a po zakończeniu tegoż odstawić przestępcę do właściwego Sądu krajowego. Jeżeli chodzi o czyn przez poddanego węgierskiego popełniony, uwzględnić należy kod. karny węgierski z r. 1878. (Reskrypt min. sprawiedl. z 7 lutego 1885 l. 1156).

6). Co do sądownictwa karnego względem poddanych austr. w Chinach, Japonii, Persyi i Siamie zob. odnośne umowy międzynarodowe z lat 1869, 1870 i 1872.

7). Austryackie statki, przydybane na handlu niewolnikami, odstawić należy do Sadu krajowego w Tryeście (Traktat z dnia 20 grudnia 1841 Nr. 578 Zb. u. s.).

8). Korsarze ujęci przez c. k. okręty wojenne, podlegają orzecznictwu Sądów wojskowych (§. 1 ust. 5 ustawy z dnia 20-go maja 1868 Nr. 78 D. u. p.).

9). Reskryptem min. sprawiedl. z dnia 10 czerwca 1885 l. 10320 (Dz. rozp. z r. 1885 Nr. 44) polecono Sądom, ażeby w tych przypadkach, w których zbrodniarz sądom naszym wydać się mający ma być przewieziony przez terytoryum obcego (trzeciego) państwa, lub przez kraje korony węgierskiej, dołączają do relacyj, przedkładanych ministrowi sprawiedl. w celu wyjednania wydania, dokumenta, na których się żądanie wydania opiera. jak list gończy, wyrok i t. p., w dwóch egzemplarzach.

§. 55. Właściwość Sądu co do sprawy uzasadnia także właściwość co do wszystkich współwinnych i uczestników.

Do uczestników (*Theilnehmer*) w rozumieniu tego paragrafu, należą według motywów rządowych (Mayer *Handbuch* I str. 423) także obwinieni o uczestnictwo z §§. 109, 120, 163, 164, 185 i 196 kod. k.

§. 56. Jeżeli ten sam obwiniony zostaje pod zarzutem kilku przestępstw, albo jeżeli więcej osób miało udział

w tem samem przestępstwie, albo jeżeli jedna z tych ostatnich popełniła także jeszcze przestępstwo w połączeniu z innymi osobami, wówczas należy zwyczajnie przeciw wszystkim tym osobom i co do wszystkich tych przestępstw przeprowadzić postępowanie karne równocześnie w tym samym Sądzie i wydać na wszystkie zbiegające się sprawy karne jeden wyrok ostateczny.

Do tego postępowania z pomiędzy Sądów, o które tu chodzi, jest ten właściwym, który inne wyprzedził. Wszakże gdyby jedna ze zbiegających się spraw karnych należała przed Sąd przysięgłych, według niej rozstrzyga się właściwość, chociażby wyprzedził Sąd w innej sprawie karnej właściwy. Podobnie stosuje się właściwość według zbrodni albo występku przed Trybunał należących, chociażby Sąd powiatowy wyprzedził co do przestępstwa pod jego orzecznictwo należącego.

1). Jeżeli oskarżenie o przekroczenie wniesionem będzie ze względu na związek spraw przed Sąd przysięgłych lub Trybunał pierwszej instancji, natenczas oskarżony o przekroczenie ma prawo żądać, ażeby i co do niego przestrzegano przepisów procedury, dotyczących się ułożenia i doręczenia aktu oskarżenia. opozycji przeciw takowemu, terminu rozprawy głównej i t. d. (O. z 26 marca 1884 l. 2470 Nr. 625).

2). Jeżeli rozprawa główna ma być powtórzoną z powodu, że Trybunał kasacyjny uchylił wyrok Sądu przysięgłych, sprawa jednak, która ma być przedmiotem ponownej rozprawy, sądzoną była przez Sąd przysięgłych jedynie z powodu związku z inną przed tenże Sąd należącą sprawą, obecnie uchyloną, natenczas zasada właściwości Sądu przysięgłych już odpada. — (O. z 26-go listopada 1880 l. 9707 Nr. 295)

§. 57. Sąd właściwy według §. 56 dla kilku zbiegających się spraw karnych, może na wniosek albo z urzędu postanowić, że co do szczególnych przestępstw albo

szczególnych obwinionych postępowanie karne osobno będzie przeprowadzone i ukończone, o ile się zdaje, że to zapobieży przewłoce albo ułatwi postępowanie albo posłuży obwinionemu do skrócenia jego aresztu.

W każdym takim przypadku oskarżyciel jest obowiązany natychmiast oświadczyć, czy sobie zastrzega ściganie co do innych przeciw temuż obwinionemu zachodzących zarzutów. Jeżeli to nastąpi, natenczas należy postępowanie co do tych ostatnich bez zwłoki niepotrzebnej dalej prowadzić i ukończyć; w przeciwnym razie ściganie tychże nastąpić może tylko pod tymi warunkami, pod jakimi dozwolone jest wznowienie procesu karnego zaniechanego przed rozprawą główną.

Jeżeli w tem oświadczeniu nie wspomniono o przestępstwie, które było przedmiotem sądowych dochodzeń albo śledztwa wstępnego, obwiniony może żądać, ażeby oskarżyciel i co do tego wniósł oświadczenie, gdyż w razie przeciwnym przypuścićby należało, iż zrzekł się ścigania.

Jeżeli chodzi o występki lub przekroczenia, które nietylko na żądanie strony interesowanej bywają ścigane, żądać należy w każdym razie także oświadczenia Prokuratora państwa.

1). Patrz §§. 13 i 15 rozp. wykon.

2). Por. §§. 213 l. 3, 259 l. 3, i 317 proc. k. tudzież O. z 1 kwietnia 1881 l. 11466 Nr. 327.

3). Jeżeli względem którego ze zbiegających się przestępstw postępowanie przeciw obwinionemu przeprowadzono osobno, jednak nie na podstawie uchwały sądowej, lecz tylko faktycznie, prokurator, chcąc ścigać przestępstwa oskarżeniem nie objęte, nie potrzebuje uczynić zastrzeżenia, o jakim

mowa w §§. 57 ustęp 2. pr. — (O. z 27 listopada 1886 l. 9465 Nr. 226 Dz. rozp.).

§. 58. Jeżeli zarządzone, że w jednej ze spraw w związku będących osobno odbędzie się rozprawa główna, albo że co do jednego z obwinionych śledztwo wstępne będzie osobno przeprowadzone, wówczas sprawa karna wyłączona, odstąpiona być może temu Sądowi, który byłby dla niej właściwym bez względu na zbieg z innymi sprawami karnymi.

Por. §. 264 proc. oraz §. 13 rozp. wykon.

§. 59. Jeżeli obwiniony wydany być ma władzy królewsko-węgierskiej albo władzy zagranicznej, wówczas ocenienie i znoszenie się z władzą ową należy do Trybunału pierwszej instancji, w którego okręgu wydać się mający mieszka albo przebywa, a w braku miejsca zamieszkania lub pobytu do owego Trybunału, w którego okręgu został ujęty. Na takie żądanie wydania, albo w skutek rozpisania listów gończych, należy wprowadzić zarządzić, co wypadnie, aby zapobiedz ucieczce obwinionego; jednak co do wydania jego wtedy tylko Izba Radna, wysłuchawszy prokuratora państwa, uczyni wniosek do Trybunału drugiej instancji, gdy władza żądająca wydania zaraz lub w czasie odpowiednim dostarczy takich dowodów albo poszlaków, względem których obwiniony przy przesłuchaniu swoim natychmiast usprawiedliwić się nie może. Trybunał drugiej instancji uchwałę swoją, zapadłą po wysłuchaniu prokuratora państwa starszego, przedłoży zawsze pierwój ministrowi sprawiedliwości do zatwierdzenia.

1). Co do wzajemnego wydawania sobie zbrodniarzy zob. umowy międzynarodowe przytoczone przy §. 41 kod. karnego. Umowy te obok warunków wydawania zbrodniarzy urządzają także postępowanie w podobnych przypadkach jak i w ogólności zasady wzajemności w sprawach procesu karnego.

2). Cesarsko-austriacki rząd zezwala w razie wydawania sobie zbrodniarzy pomiędzy Bawaryą i Włochami, aby takowych przez Austryą za zwrotem kosztów przeprowadzano, jeżeli wydać się mający nie jest poddanym Monarchii austriacko-węgierskiej i jeżeli działanie, za które ma być wydany, nie należy pod orzecznictwo Sądów austriackich, ani też tenże za przestępstwo przez Sądy austriackie nie ma być pociągany do odpowiedzialności. (Reskr. min. spraw. z dnia 28 kwietnia 1869 l. 4456).

3). Rozporządzeniem ministerstwa sprawiedliwości z dnia 1 lutego 1876 l. 1280 postanowiono co do żądania wydania zbrodniarza, który zbiegł do połączonych królestw Wielkiej Brytanii i Irlandyi, co następuje:

Według postanowień umowy z dnia 3 grudnia 1873 Nr. 34 D. u. p. zawartej co do wzajemnego wydawania sobie zbrodniarzy, między austriacko-węgierską Monarchią a połączonymi królestwami Wielkiej Brytanii i Irlandyi, do każdego wniosku wydania obwinionego, bądź że wniosek ten według Art. IX umowy uczyniony był przed uwięzieniem, bądź też według Art. XI w 14 dniach po tymczasowym uwięzieniu, jeżeli tylko nie chodzi o osobę już skazaną, dołączyć należy zawsze oprócz nakazu uwięzienia także takie dowody, któreby według ustaw miejsca, gdzie uwięzienie ma nastąpić, uwięzienie to usprawiedliwiały. Ponieważ c. k. Sądy przeoczyć mogą te postanowienia umowy z Anglią zawartej, gdyż z innymi państwami zawierane umowy, takich postanowień nie obejmują i raczej poprzestają na złożonym nakazie uwięzienia albo na innym akcie sądowym z tantym na równi będącym, w którym wskazane jest przestępstwo i kara mająca być zastosowana, uprasza się c. k. Sąd krajowy wyższy, aby w szczególności zwrócił uwagę podwładnych c. k. Trybunałów na rzeczone postanowienie tej, między austriacko-węgierską Monarchią a Wielką Brytanią zawartej umowy i takowym polecił, iżby we wszystkich przypadkach, w których

czynią wnioszek o wydanie zbrodniarza zbiegłego do połączonych królestw Wielkiej Brytanii i Irlandyi, jeżeli ten wniosek nie opiera się na wyroku skazującym, oprócz nakazu uwięzienia, dołączały zarazem jeszcze takie zawsze dowody, (zeznania świadków lub tym podobne akta sądowe i prawnicze środki dowodowe) w odpisie wierzytelnym, któreby stwierdzały zbrodnię ściganemu zarzuconą i zarzuty przeciw niemu wiarogodnymi czyniły. W przypadkach Art. XI, z powodu nader krótkiego tam wyznaczonego terminu, wniosek postarania się o wydanie przedłożyć należy z największym pośpiechem razem ze wszystkimi wyżej wspomnianymi środkami dowodowymi.

II. Sądy szczególne (*besondere Gerichtsstände*).

§. 60. Postępowanie karne przeciw osobom, które według ustawy ulegają w sprawach karnych orzecznictwu Sądów wojskowych, zastrzega się i nadal Sądom wojskowym. Jednakowoż sprawdzenie istoty uczynku w takich przestępstwach, które podług ustaw karnych powszechnych sązione być powinny, należy wtedy tylko do Sądów wojskowych, gdy obwiniony ulega oczywiście orzecznictwu Sądów wojskowych. Gdyby się to okazało dopiero w ciągu śledztwa, prowadzonego przez Sąd karny dla osób cywilnych, wówczas Sąd ten postępowanie przerwie i Sądowi wojskowemu odstąpi.

1). Por. O. podane przy Art. I ustawy wprowadzcej.

2). Ustawa z dnia 20 maja 1869 Nr. 78 D. u. p. o zakresie działania Sądów wojskowych stanowi co następuje:

§. 1. Orzecznictwu Sądów wojskowych w sprawach karnych podlegają:

1. Osoby zostające w służbie czynnej w armii stałej i w marynarce wojennej;

2. osoby przytoczone w spisie umieszczonym na końcu niniejszej ustawy, które w administracji wojskowej zajmują posady lub pełnią tam obowiązki, a w czynnej zostają

służbie jeżeli oddanie ich pod orzecznictwo Sądów wojskowych nie ma być ocenione wyłącznie według tych postanowień, które się odnoszą do osób w ustępie poprzedzającym (l. 1) przytoczonych (§. 53 ustawy o służbie wojskowej z dnia 5 grudnia 1868 Nr. 151 D. u. p.).

3. wszystkie osoby, które się znajdują w orszaku, na stopie wojennej stojącego albo poza granicami Monarchii zostającego oddziału wojskowego, albo które należą do załogi okrętu wojennego;
4. jeńcy i zakładnicy zostający pod dozorem wojskowym;
5. korsarze (rozbójnicy morscy) ujęci przez marynarkę wojenną.

§. 2. Oficerowie, którzy, zatrzymując stopień wojskowy, wystąpili z armii stałej lub marynarki wojennej, czy pobierają płacę, czy takowej nie pobierają, tudzież oficerowie rezerwy, którzy nie zostają w służbie czynnej, podlegają co do zbrodni i występków wojskowych orzecznictwu Sądów wojskowych, jeżeli w czasie popełnienia takich czynów karogodnych nosili mundur wojskowy.

Osoby te, w tym czasie, w którym noszą mundur wojskowy, ulegają również przepisom dyscyplinarnym wojskowym.

Zresztą podlegają w sprawach karnych wyłącznie powszechnej ustawie karnej i orzecznictwu Sądów cywilnych.

§. 3. Urlopnicy, tudzież oficerowie i żołnierze rezerwy nie zostający w służbie czynnej, podlegają orzecznictwu Sądów wojskowych od dnia, w którym nakaz ich zwoływający będzie im doręczony, lub należyście ogłoszony.

Od tej chwili postąpić z nimi należy według ustaw wojskowych, jeżeli pierwiej poza służbą czynną popełnili wojskową zbrodnię lub takiż występki dezercyi lub kalectwa własnowolnego (§§. 183—215 i 293—298 ustawy kar. wojsk.).

Jeżeli osoba wojskowa, należąca do wojska liniowego lub do rezerwy, popełni w czasie służby czynnej jakąbądź zbrodnię wojskową lub takiż występki (§§. 142—403 ust. kar. wojsk.) a takowe wyszły na jaw dopiero po odejściu na urlop, albo po wstąpieniu do rezerwy, choćby powtórnem, wówczas Sady wojskowe co do tego czynu karogodnego działać mają przeciw tej

osobie wojskowej według ustaw karnych wojskowych, lecz dopiero wtedy, gdy po zwołaniu jej oddaną została pod orzecznictwo Sądów wojskowych.

Ustęp pierwszy §. 3 zmieniony został ustawą z 11 czerwca 1884 l. 68 D. u. p. i opiewa obecnie: urlopnicy, ołicerowie rezerwy, nie będący w służbie czynnej, jakoteż żołnierze rezerwy i rezerwy uzupełniającej podlegają orzecznictwu sądów wojskowych od dnia doręczenia lub należytego ogłoszenia nakazu zwołującego ich. lub, jeżeli zwołanie na pewien dzień opiewało, od dnia tego; jeżeli jednak stawienie się (*die Präsentirung*) wcześniej nastąpiło, od tegoż dnia.

§. 4. Co do przestępstw nienależących do zbrodni lub występków wojskowych, a popełnionych w czasie, kiedy sprawca podlegał orzecznictwu Sądów wojskowych, jeżeli te czyny wyszły na jaw po wystąpieniu ze służby czynnej i przed powtórnym wstąpieniem do takowej, albo po zupełnym wystąpieniu z armii stałej lub marynarki, Sądy cywilne działać powinny. Sądy te stosować mają ustawy karne powszechne, jeżeli one nie są surowsze od ustaw karnych wojskowych, w innych zaś przypadkach ustawy karne wojskowe.

§. 5. Jeżeli ktoś popełnił przestępstwo przed chwilą, w której się dostał pod orzecznictwo Sądów wojskowych, dochodzenie czynu tego należy do Sądów cywilnych.

Jednak jeżeli z tem przestępstwem schodzi się przestępstwo popełnione już po tej chwili, wówczas śledztwo, które Sąd wojskowy ma przeprowadzić co do czynu ostatniego, przeprowadzone być powinno przed śledztwem należącym do Sądu cywilnego, chyba przestępstwo, popełnione w czasie podlegania Sądowi cywilnemu, zagrożone było karą śmierci lub więzienia dożywotniego, a przestępstwo popełnione w czasie podlegania Sądowi wojskowemu, karą łagodniejszą od tamtej.

Jeżeli ktoś w przypadku takim tak przez Sąd wojskowy, jak przez Sąd cywilny, uznany będzie winnym przestępstwa, wówczas ten z tych dwóch Sądów karnych, który późniejszy wydaje wyrok, wymierzając karę, powinien należyty mieć wzgląd na karę, na którą skazano wyrokiem poprzednim.

§. 6. W przypadku §. 5 według przepisu ustawy o postępowaniu karnem do przeprowadzenia śledztwa, należącego do orzecznictwa Sądu cywilnego, delegowany być może inny Sąd cywilny znajdujący się w tej samej połowie państwa co Sąd cywilny właściwy.

Jeżeli obwiniony tak przez Sąd cywilny, jak przez Sąd wojskowy, skazany został na karę, natenczas ta kara najprzód ma być wykonana, na którą skazał ten Sąd, który pierwiej orzekał.

§ 7. Śledztwo co do zbrodni szpiegostwa i innych porozumień z nieprzyjacielem (§. 67 ust. kar.), co do werbunku nieupoważnionego (§. 92 u. k.) i nawodzenia żołnierza do nadwzięcia obowiązków służby wojskowej, lub pomocy do zbrodni wojskowych (§. 222 u. k.), przeciw osobom podlegającym orzecznictwu Sądów cywilnych, należy do Sądów cywilnych.

Karą na te zbrodnie jest więzienie ciężkie od roku jednego do lat pięciu.

W przypadku wojny wypowiedzianej lub wybuchłej, podlegają także osoby cywilne za te zbrodnie orzecznictwu Sądów wojskowych. Dzień, w którym to rozszerzenie właściwości nastąpi lub ustanie, minister sprawiedliwości oznaczy i urzędowo ogłosi.

§. 8. Postanowień ustawowych o rozciągnięciu postępowania doraźnego w Sądzie cywilnym, na osoby wojskowe nie zmienia się ustawą niniejszą.

§. 14. Z dniem wejścia w wykonanie niniejszej ustawy Sądy cywilne wstępują w miejsce Sądów wojskowych, jeżeli orzecznictwo tychże według ustawy niniejszej nie ma trwać dalej, a wyjąwszy przypadki wymienione w ustawie niniejszej, działać powinny według ustaw o właściwości i postępowaniu obowiązujących w Sądach cywilnych.

(Inne paragrafy należą albo do sądownictwa cywilnego albo jako przejściowe, utraciły znaczenie.)

3). Wykaz osób należących do administracji wojskowej obejmuje: I Duchowieństwo wojskowe, II Audytorów, III Lekarzy wojskowych; IV Rachmistrzów wojskowych; V Urzędników intendantury; VII. Urzędników zaopatrzenia wojska; VII Urzęd-

dników Weterynaryi; VIII Urzędników technicznych w Artyleryi, inżynieryi, i n. Powózek; IX Służbę dozorczą w wojskowych zakładach karnych; X Pomocników technicznych.

4) Ustawa z dnia 2 kwietnia 1885 l. 93 D. u. p. o wykonywaniu władzy sądowej nad obroną krajową.

§. 1. Z osobami należącymi do obrony krajowej, które służą czynnie w obronie krajowej, lub nie będąc w służbie czynnej, do odbywania służby stósownie do ustawy o obronie krajowej powołane zostały, postępować należy w sprawach karnych według ustaw wojskowych. Jednakowoż te postanowienia, które zagrażały ograniczeniem praw i zdolności do działań cywilnych lub przedłużeniem ustawowego czasu służby, nie będą do nich stósowane. Nadto w razie skazania za zbrodnie i występki nie-wojskowe, skutki wyroków wspomnianych w §§. 45 do 48, 50 i 87 ustawy karnej wojskowej, przytoczone w §. 45 lit. b) i c), tudzież w §§. 50, 54 i 87 tylko o tyle i tak długo dotyczyć ich będą, jakby to nastąpiło także według ustaw karnych dla osób stanu cywilnego.

§. 2. Z osobami do obrony krajowej należącymi, które nie służą czynnie, postępować należy według ustaw karnych wojskowych z powodu przestępstw wojskowych, które popełniły:

- 1) podczas zebrania kontrolnego (raportu głównego).
- 2) w charakterze oficerów a to w mundurze wojskowym.

§. 4. Stósowanie ustaw wojskowych zaczyna się w razie powołania i uruchomienia zarządzanego na rozkaz cesarza z dniem doręczenia rozkazu powołania, lub ustawą przepisanego ogłoszenia tegoż, we wszystkich innych przypadkach z dniem osobie powołanej do stawienia się wyznaczonym, a jeżeli stawienie się tegoż pierwiej nastąpiło z tymże dniem.

Stósowanie ustaw wojskowych ustaje z chwilą przeniesienia napowrót do stanu nieczynnego lub wystąpienia ze służby. Procesy karne, które w Sądach obrony krajowej są w toku, mają jednak te Sądy do końca przeprowadzić.

Z osobami należącymi do obrony krajowej od chwili, w której podlegają sądownictwu wojskowemu, postąpić należy według ustaw wojskowych także z powodu zbrodni wojskowych dezercyi i okaleczenia się, któreby przedtem popełniły.

§. 5. Władzę sądową wojskową w sprawach karnych nad osobami należącymi do obrony krajowej, wykonywują w pierwszej instancji Sądy wojskowe, które należy ustanowić według przepisów dla armii stałej obowiązujących i złożyć z członków obrony krajowej; w razie potrzeby jakoteż dla Sądów podczas wojny urzędujących, mogą być także złożone z osób należących do armii stałej (marynarki). Sądom obrony krajowej podczas wojny urzędującym można poruczyć także prowadzenie śledztw przeciw osobom podlegającym sądownictwu wojskowemu według ustawy z 20 maja 1869 o zakresie działania Sądów wojskowych. Do aresztu śledczego i do wykonania kar więziennych służącej mają zakłady karne wojskowe.

§. 6. W instancji drugiej i trzeciej sędzą sprawy karne wojskowe osób należących do obrony krajowej sądy drugiej i trzeciej instancji istniejące dla armii stałej i dla marynarki.

§. 7. Jeżeli osoba należąca do obrony krajowej popełniła zbrodnię wojskową lub występki wojskowy, w czasie gdy podlegała sądownictwu wojskowemu, ale przestępstwo to zostało odkryte dopiero po jej wyjściu z pod władzy sądowej wojskowej, natenczas Sądy wojskowe (§. 5) wtedy dopiero postępować mają przeciw tej osobie, gdy powróci pod władzę wojskową (§. 4).

§. 8. Z powodu przestępstw nienależących do rzędu zbrodni i występków wojskowych, a popełnionych przez osobę należącą do obrony krajowej, w czasie gdy osoba ta pod względem tych czynów podlegała sądownictwu wojskowemu, ale odkrytych dopiero wtedy, gdy przynależność do wojskowej władzy sądowej już ustała, postępowanie mają prowadzić zawsze Sądy cywilne. Sądy cywilne mają w tych przypadkach stosować ustawy karne powszechne, o ile te nie są surowsze od ustaw karnych wojskowych, w którym to razie stosowane będą ustawy karne wojskowe.

§. 9. Jeżeli osoba należąca do obrony krajowej popełniła przestępstwo przed czasem wejścia pod wojskową władzę sądową, natenczas postępowanie karne należy do Sądów cywilnych (wyjąwszy przypadki przewidziane w §. 4. ustęp 3 i §. 2.

§. 10. Gdy przestępstwo należące do Sądów cywilnych,

zejdzie się z przestępstwem, które należy do Sądów wojskowych, natenczas postępowanie, które Sądy wojskowe z powodu ostatniego czynu przeprowadzić mają, powinno nastąpić przed postępowaniem należącym do Sądu cywilnego, jeżeli zbrodnia należąca pod jurysdykcję Sądu cywilnego nie jest zagrożona karą śmierci lub więzienia dożywotniego czyn zaś, który mają sądzić Sądy wojskowe, mniejszą karą jest zagrożony. Jeżeli Sądy karne tak cywilny jak wojskowy, uznają obwinionego winnym przestępstwa, natenczas ten z tych dwóch Sądów karnych, który później wyrok wydaje, powinien przy wymiarze kary uwzględnić karę, na którą winnego skazano wyrokiem poprzednim. Ta kara ma być wykonana pierwiej, która pierwiej zawyrokową została.

§. 11. W przypadku §§. 9 i 10 można dla przeprowadzenia postępowania karnego delegować według przepisów powszechnej procedury karnej inny Sąd cywilny.

§. 12. Ustawa niniejsza nie narusza postanowień prawnych co do rozciągania na osoby wojskowe postępowania doraźnego zaprowadzonego w sądzie cywilnym.

§. 15 Wykonanie niniejszej ustawy, która wchodzi w życie w dniu jej ogłoszenia, uchylając zarazem ustawę z 23 maja 1871 l. 45 D. u. p., porucza się ministr. sprawiedl. i obrony krajowej.

(§§. 13 i 14 jako dla nas obojętne opuściliśmy).

6). Według ustępu 3 rozp. cyrkul. minist. obrony krajowej z 23 lutego 1887 Praes. Nr. 489 podlegają osoby, które na zasadzie §. 6 ustawy z 6 czerwca 1886 o ruszeniu krajowem (*Landsturm*) do pospolitego ruszenia należa, od chwili powołania ich, wojskowym ustawom karnym i dyscyplinarnymtak samo jak osoby do obrony krajowej należące.

7). Najwyższem postanowieniem z dnia 30 kwietnia 1887 uchylono ogłoszony 31 grudnia 1873 „przepis o zakresie i wykonywaniu wojskowego sądownictwa karnego tudzież o rozszerzeniu władzy dyscyplinarnej komendantów armii w polu“. (Zob. Dz. rozp. z r. 1887 Nr. 12).

8). Ustawa o żandarmeryi z dnia 26 lutego 1876 l. 19 D. u. p. stanowi w §. 10, że osoby należące do związku żan-

darmeryi podlegają w sprawach karnych ustawom i przepisom dyscyplinarnym wojskowym, obowiązującym dla czynnej obrony krajowej; sądownictwo karne nad nimi sprawują Sądy wojskowe obrony krajowej.

§. 61. Posłowie zagraniczni, uwierzytelnieni przy dworze austriacko-węgierskim i właściwy tychże poczet osób poselstwa, nie ulegają orzecznictwu władz krajowych. Podobnie nie ulegają Sądom austriackim domownicy i słudzy tychże posłów, tudzież przebywających w Austrii obcych panujących, jeżeli są zarazem poddanymi tego państwa, do którego panujący albo poseł należy. Gdyby więc z takimi osobami miało przyjść do czynności urzędowej z powodu przestępstwa, władza wprawdzie zapewnić się powinna w miarę okoliczności osoby obwinionego, jednakowoż natychmiast ma o tem donieść najwyższemu urzędowi marszałkowskiemu, celem dalszego oznajmienia panującemu albo posłowi, aby obwinionego odebrano.

1). Także wezwanie posła zagran. do rozprawy głównej w charakterze pokrzywdzonego może nastąpić jedynie za pośrednictwem urzędu marszałkowskiego (Reskrypt min. sprawiedl. z 28 stycznia 1874 l. 1289).

2). Urzędnicy konsulatów nie mają charakteru dyplomatycznego. Podlegają zatem orzecznictwu Sądów tego kraju w którym urzędują, o ile odnośne umowy międzynarodowe nie czynią pewnych wyjątków. Konsulom jeneralnym, konsulom i vice-konsulom przyznano w umowach międzynarodowych z główniejszemi państwami Europy zawartych osobistą nietykalność, o ile są poddanymi tego państwa, które ich zamiano wało, i o ile nie chodzi o zbrodnię popełnioną w kraju, w którym urzędują. Zob. odnośne umowy międzynarodowe.

III. Prawo delegowania.

§. 62. Ze względu na bezpieczeństwo publiczne albo z innych ważnych powodów, Trybunały drugiej instancji

mają prawo, wysłuchawszy wniosków starszego prokuratora państwa, odbierać wyjątkowo sprawy karne Sądowi właściwemu, i takowe przydzielać w swoim obrebie innemu takiemu samemu Sądowi.

§. 63. Toż samo prawo ma także Trybunał kasacyjny na cały obszar krajów reprezentowanych w Radzie Państwa. Przeciw delegacyi innego Sądu przez Trybunał drugiej instancyi według §. 62 zarządzonej, wnieść mogą zażalenie tak oskarżyciel jakoteż oskarżony do Trybunału kasacyjnego. Zażalenie to wniesione być powinno w Sądzie oznajmiającym w przeciągu trzech dni po oznajmieniu uchwały.

1). Jeżeli Trybunał kasacyjny, mając wydać orzeczenie o właściwości pewnego Sądu dla pewnej sprawy, uznaje, że postępowanie karne w tejże sprawie w myśl przepisów ustawy jest wykluczone, wolno onemuż natychmiast postanowić, że dalsze postępowanie karne ma być zaniechane. — (O. z 15-go września 1885 l. 9687 Nr. 818).

IV. Spory o właściwość Sądów.

§. 64. Jeżeli właściwość sporna jest między Sądami powiatowymi, które podlegają temu samemu Trybunałowi pierwszej instancyi, rozstrzyga tegoż Izba Radna. Gdyby się zgodzić nie mogły dwa Trybunały pierwszej instancyi co do właściwości swojej, albo co do właściwości dwóch im podlegających Sądów, rozstrzygnie Trybunał drugiej instancyi. Spór o właściwość między Sądami, które nie podlegają temu samemu Trybunałowi drugiej instancyi, jakoteż spór między dwoma Trybunałami drugiej instancyi, rozstrzyga Trybunał kasacyjny. Rozstrzygnięcia takie na-

stąpić mogą tylko po wysłuchaniu Prokuratoryi państwa, a przeciw nim nie służy żaden osobny środek prawny.

Tymczasem każdy ze Sądów spór wiodących przedsiębrać ma w swoim okręgu działania potrzebne do rozpoczęcia śledztwa i ustanowienia istoty uczynku, a w szczególności poczynić ma te wszystkie kroki śledcze, które nie cierpią zwłoki.

1). Jeżeli właściwość jest sporną pomiędzy dwoma sądami, które nie podlegają temuż samemu Trybunałowi drugiej instancji, Trybunał kasacyjny rozstrzyga o właściwości, chociażby Trybunały drugiej instancji zgodziły się pomiędzy sobą co do rozstrzygnięcia w przedmiocie właściwości sądu. (O z 3-go marca 1885 l. 2153 Nr. 750).

V. Czynności urzędowe Sądów niewłaściwych.

§. 65. Wszystkie Sądy, choćby niewłaściwe, w których okręgu znajdują się ślady zbrodni albo występku, mają prawo a nawet są obowiązane, jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem, przedsiębrać te czynności, które służyć mogą do zbadania istoty uczynku albo do ujęcia obwinionego. Wszelakoż mają o tem natychmiast zawiadomić Sądy właściwe albo Prokuratorów państwa, i tymże przesłać uskutecznione przez siebie dochodzenia.

§. 66. Czynności śledcze, które przedsięwziął Sąd karny niewłaściwy w przypadku innym, a nie tym, o którym wspomina paragraf poprzedzający, z tego tylko powodu nie są jeszcze nie ważne, jeżeli się tylko odnoszą do śledztwa wstępnego, atoli Sąd właściwy oceni, czy i o ile zarządzić należy powtórzenie albo uzupełnienie tychże czynności.

VII. R O Z D Z I A Ł.

**O wyłączeniu i wykluczeniu osób sądowych,
tudzież prokuratorów państwa.**

Literatura: Ullmann: str. 195—201; Vargha str. 55—58; Rosenblatt: str. 238—246.

I. Wyłączenie osób sądowych.

§. 67. Każdy sędzia i protokolant wyłączony jest od przedsiębrania czynności sądowych w sprawach karnych, jeżeli on sam przestępstwem jest pokrzywdzony, albo jeżeli osoba obwiniona lub pokrzywdzona zostaje z nim w związku małżeńskim, albo jeżeli obwiniony, pokrzywdzony, prokurator państwa, oskarżyciel prywatny, lub obrońca są z nim spokrewnieni lub spowinowaceni w linii wstępnej lub zastępczej albo są jego krewnymi w stopniu dzieci rodzeństwa, albo jeszcze bliżej z nim spokrewnieni lub w takimże stopniu spowinowaceni, albo jeżeli zostają z nim w stosunku przysposobicieli lub wychowawców, albo przysposobieńców, lub wychowañców opiekunów lub pupilów.

§. 68. Wyłączonym jest następnie we wszystkich instancyach jako sędzia lub protokolant kto,

- 1). poza obrębem swoich czynności służbowych był świadkiem czynu, o który chodzi, albo w tej sprawie był słuchany jako świadek lub znawca;
- 2). w tej sprawie współdziałał jako obrońca, jako zastępca oskarżyciela prywatnego, lub strony cywilnej, albo jako prokurator państwa.

Od współdziałania i orzekania na rozprawie głównej wyłączony jest, kto w tejże sprawie był czynnym jako sę-

dzia śledczy, albo miał udział w rozstrzyganiu opozycyi przeciw oddaniu pod oskarżenie (§§. 211 do 214). Jeżeli wskutek odwołania się lub wskutek zażalenia nieważności rozprawa główna ma być powtórzona, od nowej rozprawy głównej wyłączeni są ci sędziowie, którzy w pierwszej udział mieli.

1). Okoliczność, że Sędzia brał udział w uchwale Izby Radnej, zapadłej w myśl §. 48 l. 1 pr. k., nie jest przyczyną wyłączającą sędziego. Strony mogą jednak żądać na tej podstawie wykluczenia sędziego (§. 72 proc.), jeżeli fakt ten podaje w wątpliwość zupełne nieuprzedzenie sędziego w pewnym przypadku. — (O. z 28 października 1884 l. 11878 Nr. 698).

2). Jeżeli rozprawę przed sądem powiatowym przeprowadzoną uchylono z powodu, że czyn, za przekroczenie uważany, stanowi zbrodnię (§. 475 ust. 2 proc.), wówczas ci sędziowie, którzy brali udział w tem rozstrzygnięciu sądu apelacyjnego, wyłączeni są od udziału w następnej rozprawie głównej o zbrodnię. — (O. z 21 stycznia 1882 l. 12300 Nr. 408).

3). Taż sama przyczyna, która wyłącza sędziego śledczego od udziału w rozprawie głównej, wyłącza zarówno i sędziego, który przeprowadził dochodzenia przygotowawcze, gdyż cel obydwóch rodzajów postępowania jest ten sam. (O. z 2 czerwca 1886 l. 6402 Nr. 932).

4). Por. jeszcze §. 332 tudzież §§. 281 l. 1 i 344 l. 1 proc. k.

§. 69. Członkowie Sądów instancyi wyższych wyłączeni są także a mianowicie:

- 1). o rozpoznawania wszystkich spraw karnych, w których byli czynni jako sędziowie śledczy;
- 2). od rozpoznawania środków prawnych przeciw wszystkim tym rozstrzygnięciom, w których sami w instancyi niższej głosowali;
- 3). od zdawania sprawy i przewodniczenia w sprawie karnej, w której sędzią śledczym lub sprawozdawcą

w Sądzie podporządkowanym była osoba, zostająca do nich w jednym ze stosunków w §. 67 wymienionych.

§. 70. Sędzia jest obowiązany donieść bezzwłocznie przełożonemu Sądowi, którego jest członkiem o tym stosunku, który stanowi powód jego wyłączenia. Wyłączony naczelnik Sądu powiatowego uczynić powinien doniesienie naczelnikowi Trybunału pierwszej instancji.

Protokolant donieść ma o tem sędziemu, przy którym spisywać ma protokół.

§. 71. Każda osoba sądowa od chwili, w której się dowiedziała o przyczynie ją wyłączającej, wstrzymywać się ma od wszystkich czynności sądowych pod tychże nieważnością. Tylko gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, a wyznaczenie innego sędziego lub protokolanta natychmiast nastąpić nie może, powinna też osoba sądowa przedsięwziąć czynności sądowe nie cierpiące zwłoki, wyjąwszy, gdyby działać należało przeciw małżonce sędziego, albo przeciw osobom z nim spokrewnionym lub powinowacym (§. 67), w którym to razie czynność urzędową niezwłocznie odstąpić należy najbliższemu sędziemu.

II. Wykluczenie osób sądowych.

§. 72. Prokurator państwa, strona cywilna, oskarżyciel prywatny i obwiniony, mogą wykluczyć członków Sądu i protokolantów, jeżeli oprócz przypadków w §§ 67 — 69 wymienionych podać i wykazać mogą inne przyczyny, które są zdolne podać w wątpliwość zupełne nieuprzedzenie tego, który ma być wykluczony.

§. 73. Prośba strony, która chce wykluczyć sędziego, podana albo do protokołu wniesiona być powinna zawsze

w tym Sądzie, do którego wykluczony należy, a mianowicie, jeżeli chodzi o wykluczenie członka Sądu orzekającego, najpóźniej w dwudziestu czterech godzinach przed rozpoczęciem rozprawy, a gdyby chodziło o wykluczenie całego Trybunału, najpóźniej w przeciągu dni trzech po wezwaniu do rozprawy. W prośbie téj powinny być przyczyny wykluczenia dokładnie wymienione i o ile można poparte dokumentami pisemnymi.

§. 74. O tem, czy do wykluczenia osoby sądowej przychylić się można, stanowi zwyczajnie przełożony Sąd, do którego ona należy.

Jeżeli sędzia powiatowy ma być wykluczony, rozstrzyga Izba Radna Trybunału pierwszej instancji; jeżeli cały Sąd pierwszej instancji, albo jego naczelnik mają być wykluczeni, rozstrzyga Trybunał drugiej instancji, a jeźliby Trybunał drugiej instancji albo jego prezydent mieli być wykluczeni, rozstrzyga Trybunał kasacyjny.

Przeciw tym rozstrzygnięciom nie służy żaden środek prawny. Jeżeli naczelnik, a względnie Trybunał, rozstrzygając co do wykluczenia, zezwoli na takowe, wówczas wyznaczyć powinien zarazem tego sędziego, albo ten Sąd, któremu sprawa ma być poruczona.

Jeźliby cały Sąd powiatowy miał być wykluczony, rozstrzygać by musiał Trybunał 2 instancji, któryby w takim razie wyznaczył inny Sąd powiatowy w miejsce wykluczonego.

III. Wyłączenie prokuratorów państwa.

§. 75. Od działania w sprawach karnych wyłączeni są ci członkowie Prokuratorji państwa, do których obwi-

niony lub jego obrońca, albo osoba pokrzywdzona zbrodnią lub występkiem. albo prywatny oskarżyciel, zostają w jednym ze stosunków, w §. 67 wymienionych; następnie ci, którzy w sprawie słuchani byli jako świadkowie albo jako znawcy, albo byli czynni jako obrońcy, jako zastępcy oskarżyciela prywatnego lub strony cywilnej, albo jako sędziowie.

Por. O. podane w uwadze 2 do §. 40 proc.

§. 76. Każdy członek Prokuratury państwa jest obowiązany wstrzymać się od działania w sprawie, w której jest wyłączony, a to od chwili, w której się dowie o przyczynie wyłączenia, i powinien takową pozostawić swemu zastępcy, donosząc o tem bezpośrednio swojemu przełożonemu. Zażalenia stron przeciw działaniu prokuratora państwa, który według ustawy powinien się być wstrzymać od działania, nie wstrzymują postępowania.

Stronom nie służy zatem prawo wykluczania członków Prokuratury państwa.

VIII. ROZDZIAŁ.

O oznajmianiu postanowień sądowych i o zezwoleniu przezierania aktów.

Literatura: Zob. Vargha str. 77 i 78.

§. 77. Postanowienia sądowe oznajmia się, ogłaszając je albo ustnie w Sądzie, albo doręczając takowe w oryginale lub w odpisie urzędownie za zgodność poświadczonym.

Ogłoszenie ustne poświadczone być powinno w pro-

tokole. Komu postanowienie ustnie ogłoszono, udzielić mu należy na żądanie odpis takowego.

§. 78. Postanowienia sądowe doręcza się Prokuratorowi państwa udzielając jej oryginał (referat). Urzędnik Prokuratorowi państwa potwierdza na oryginale (referacie), że takowy przejrzał i kładzie datę. Na żądanie odpis wydać mu należy.

§. 79. Pozew do rozprawy głównej w pierwszej instancji doręczony być musi obwinionemu samemu.

Pozew taki przeznaczony dla oskarżyciela prywatnego i strony cywilnej, tudzież wszystkie akta, od których doręczenia liczy się stronie termin do założenia środka prawnego lub do opozycji przeciw oddaniu pod oskarżenie, doręczone być powinny albo stronie samej, albo ustanowionemu jej zastępcy.

Jeżeli strona unika doręczenia osobistego, pomimo iż jej pobyt jest wiadomym, rozporządzenie które ma być doręczonem, oddać należy naczelnikowi gminy, a stronę zawiadomić o tem obwieszczeniem, przybitem na jej mieszkaniu i na domu gminnym.

Sądy mogą i w innych przypadkach, oprócz tych, o których mowa w §. 79 proc. k., zażądać pośrednictwa gmin celem doręczenia aktów karnych. (Orzeczenie Trybunału Administracyjnego z 25 listopada 1886 l. 3682, podane w Dz. rozp. z r. 1887 Nr. 11).

§. 80. Jeżeli chodzi o doręczenie w innych przypadkach nie wspomnianych w §. 79, a tego, któremu postanowienie sądowe wręczyć należy, w jego mieszkaniu nie zastano, wówczas doręcza się takowe dorosłemu jego domownikowi. Gdyby takiego nie było, dokument doręczyć

się mający oddaje się sąsiadowi, a jeżeliby się nikt nie znalazł, ktoby dokument ten chciał przyjąć, takowy złożyć należy u naczelnika gminy, a zawiadomienie o tem pozostawić w mieszkaniu, na jakimś łatwo w oczy wpadającym miejscu, albo gdyby mieszkanie zamkniętem było, na drzwiach je przybić.

Jeżeli nie można wyszukać mieszkania osoby, której doręczyć należy, doręczenie uskutecznia się przez przybicie na domu gminnym, a jeżeli Sąd uzna za rzecz odpowiednią, przez ogłoszenie w gazetach.

Przybicie na domu gminnym wtedy tylko zastępuje doręczenie, jeżeli jedynie mieszkanie, nie zaś pobyt adresata jest nieznanym. — (O. plen. z 29 marca 1883 Nr. 532).

§. 81. Jeżeli strona, której doręczyć należy, znajduje się poza okręgiem Sądu, który wydał postanowienie, wezwać należy o doręczenie Sąd powiatowy miejsca doręczenia. Podobnie postępuje się z postanowieniami Trybunału pierwszej instancji, jeżeli mają być doręczone poza okręgiem Sądu powiatowego, znajdującego się w siedzibie Trybunału.

W tych przypadkach służy stronie prawo w Sądzie powiatowym o doręczenie wezwanym, wnieść środki prawne w sposób przepisany niniejszą ustawą o postępowaniu karnem.

1). Uchwały i akta, które doręczone być mają osobom, jurysdykcji wojskowej w obrębie c. k. komendy jeneralnej w Serajewie podlegającym, przesłać należy wprost do tejże komendy, która zarządzi doręczenie i prześle Sądowi odnośny arkusz doręczenia. (Reskr. min. sprawiedl. z 29 maja 1880 l. 7510).

2). Ustęp drugi §. 81 ma zastosowanie także do zapowiedzenia i wywodów środków prawnych przeciw wyrokowi ostatecznemu. (O. plen. z 25 czerwca 1884 l. 7080). Nie ma jednak zastosowania do zapowiedzenia środków prawnych przeciw wy-

rokom, co do których termin do zapowiedzenia środka prawnego liczy się od dnia ustnego ogłoszenia wyroku. — (O. z 12 listopada 1884 l. 12837 Nr. 677).

§. 82. Pozostawia się ocenieniu Sądów, ażali zezwolić należy stronie lub jój wywodzącemu się zastępcy także w innych przypadkach oprócz podanych w szczególności w niniejszój procedurze karnej, na przezieranie aktów karno-sądowych, albo na wydanie odpisów takowych, jeżeli osoby te wiarogodnie wykazują, iż im takowe jest potrzebne do wyvodu roszczonego sobie wynagrodzenia, albo w celu żądania wznowienia, albo z innych powodów.

1). Por. §. 45 proc. i §. 170 instr. sąd. tudzież §. 8 rozp. wykon. w uwadze 1 do §. 95.

§. 83. O rozpoczęciu i ukończeniu postępowania karnego przeciw osobom wojskowym i do obrony krajowej należącym jakoteż przeciw osobom, które zostają w służbie rządowej, albo w innej służbie publicznej, a zatem też w urzędzie krajowym lub gminnym, lub w takiejże służbie, przeciw członkom reprezentacyi gminnej lub też innej powołanej do zawiadywania sprawami publicznymi, albo przeciw osobom, które posiadają tytuły publiczne, ordery lub oznaki honorowe krajowe albo zagraniczne, zawiadomić należy ~~przełożoną~~ ich władzę, względnie naczelnika ciała reprezentacyjnego. tudzież urzędy dworskie albo kancelarye orderów, których się to tyczy.

1). Co do osób wojskowych stanowi rozporz. min. sprawiedl. z 5 maja 1876 l. 5535, co następuje:

Jeżeli przeciw osobie należącej do armii stałej, marynarki wojennej lub obrony krajowej rozpoczęto śledztwo wstępne lub wniesiono wprost akt oskarżenia lub rozciągnięto na nią areszt śledczy, wówczas powołaną do utrzymywania ewidencji

powiatową komendę uzupełniającą zawiadomić o tem należy przez tę władzę administracyjną powiatową, w której okręgu znajduje się sąd karny. Władzę te zawiadomić należy także o ukończonem postępowaniu karnem, udzielając jej osnowę prawomocnego orzeczenia, jeżeli jakie zapadło, a gdyby rozciągnięto karę więzienia, również o jej rozpoczęciu i miejscu wykonania takowej.

Jeżeli kara wskutek odbywania jej w celi samotnej, albo wskutek najwyższego ułaskawienia skróconą zostanie, wówczas z końcem czasu kary również i o tem donieść należy. Oprócz nazwiska strony, której się to tyczy, oznaczyć należy także jej przymiot (czy jest urlopnikiem, rezerwistą, czy należy do obrony krajowej lub jest nieprzydzielonym jeszcze rekrutem), i to jeżeli można, podając ten korpus armii lub zakładu wojskowego, do którego ona należy. Na żądanie po ukończonem śledztwie udzielić należy odnośnej i przełożonej władzy wojskowej (obrony krajowej) akta tej sprawy karnej.

Dodatkowo zarządzono reskryptem min. sprawiedl. z 6-go sierpnia 1880 l. 11357 w porozumieniu z min. obrony krajowej, że zawiadomienia poprzednim reskryptem postanowione tyczą się także osób należących do stanu rezerwy uzupełniającej, ewidencji rezerwy lub do obrony krajowej, tudzież że zawiadomienia te wystósować należy do władzy politycznej, nie zaś do gminy.

Reskryptem ministr. sprawiedl. z 27 maja 1876 l. 6826 postanowiono dalej, co następuje:

Rozporządzeniem z dnia 26 lipca 1869 l. 9086 ze względu na §. 14 l. 4 instrukcyi do ustawy o służbie wojskowej polecono Sądom (zakładom więziennym), aby sporządzały roczne wykazy uwięzionych osób popisowych. Ponieważ wykazy te nie dochodzą władz wojskowych, przeto ministr. sprawiedl. uważa za rzecz stósowną przepis ten przypomnieć, a zarazem polecić, aby wykazy te odtąd nie naczelnikom gmin, lecz tej administracyjnej władzy powiatowej przesyłano, w której obrębie Sąd (zakład więzienny) ma swoją siedzibę.

Następnie z uwagi na §. 76 l. 9 rzeczonyj instrukcyi postanawia się, co następuje:

Ponieważ ci z popisowych, którzy w czasie, kiedy po-

wołani są do stawienia się, zostają w areszcie śledczym, lub odbywają karę, albo przeciwko którym rozpoczęto śledztwo w myśl §. 52 lit. c l. 3 instrukcyi do ustawy o służbie wojskowej (obecnie §§. 14 l. 4, 75 l. 9 i 54 l. 2 instr. z r. 1885) są uwolnieni od obowiązku stawienia się, a późniejsze ich stawienie się po usuniętej przeszkodzie ważne jest z tego powodu, aby o ile można zawsze wszystkich obowiązanych do służby wojskowej zwoływano, poleca się przeto Sądom aby:

- 1). we wszystkich sprawach karnych, tyczących się zbrodni lub występków, jeżeli obwiniony w dniu, w którym zarządzono śledztwo wstępne, lub wprost wniesiono akt oskarżenia liczył lat 20, 21 i 22, o zakończeniu tej sprawy karnej zawiadamiały administracyjną władzę powiatową, podając dzień rzeczony. Jeżeli nie rozciągnięto kary uwięzienia, zawiadamiać należy w każdym przypadku osobno, jeżeli zaś wyrokiem skazano na karę uwięzienia, zawiadamia się w ten sposób, iż dzień rzeczony zapisany będzie do tabeli wykazawczej którą według rozporządzenia z dnia 24 maja 1875 l. 6719 przesłać należy administracyjnej władzy powiatowej;
- 2). Jeżeli skazany za przekroczenie na karę uwięzienia w czasie kiedy go skazano, liczył lat 20, 21 i 22 bez względu na rodzaj przekroczenia i na czas kary przesłać należy tabelę wykazawczą władzy administracyjnej (§. 7 rozp. z dnia 5 marca 1853 Nr. 44 D. u. p.).

Co do oficerów, którzy, zatrzymując stopień wojskowy bądź z płacą bądź bez płacy, wystąpili z armii stałej lub marynarki wojennej, tudzież co do oficerów rezerwy nie zostających w służbie czynnej zawiadomić należy komendę jeneralną względnie wojskową. (Rozp. min. sprawiedl. z 12 stycznia 1870 l. 215).

Jeżeli podoficer traci, wskutek karnosądowego zasądzenia, uzasadnione w ustawie z 19 kwietnia 1872 l. 60 D. u. p., prawo do otrzymania posady dla wysłużonych podoficerów zastrzeżonej, sędzia karny ma po prawomocności wyroku przesłać odpis takowego wraz z oryginalnym certyfikatem bezpośrednio do odnośnego ministerjum (wojny lub obrony krajowej) — (Rozp. min. z 12 lipca 1872 Nr. 98 D. u. p. ustęp 15)

2). O rozpoczęciu postępowania karnego należy dalej zawiadomić:

- a) co do urzędników rządowych, krajowych lub gminnych, jakoteż co do służ takichże, dalej co do publicznych nauczycieli, urzędników sędziowskich, adwokatów i kandydatów adwok., notaryuszów i kand. not., naczelników gmin i wydziałowych, bezpośredniego przełożonego albo władzę, która ma nad nimi władzę dyscyplinarną. (Zob. Rozp. min z 8 listopada 1858 l. 207 D. u. p ; §. 30 ust. z 21 maja 1868 l. 46 D. u. p.; §. 18 statutu dyscyp. adwok. z 1 kwietnia 1872 l. 49 D. u. p. i §. 167 ust. notar. z dnia 25 lipca 1871 l. 75 D. u. p.
- b) o zarządzeniu śledztwa wstępnego jakoteż o prawomocnem oddaniu pod oskarżenie c. k. radców tajnych, podkomorznych i stolników zawiadomić należy odnośny urząd nadworny. (Rozp. min. sprawiedl. z dnia 24 czerwca 1852 l. 8902, z 4 kwietnia 1853 l. 202, z 2 lutego 1858 l. 2130 i reskrypt min. sprawiedl. z 5 sierpnia 1876 l. 9253). Co do kawalerów orderów austryackich zaś odnośną kancelaryą order. (Rozp. min. sprawiedl. z 21 lutego 1863 l. 195 praes.).
- c) O każdym postąpieniu karnem zarządzone przeciw członkowi Rady państwa lub Sejmu krajowego zawiadomić należy bezpośrednio min. sprawiedl. (Rozp. min. sprawiedl. z 9 października 1861 l. 9361).
- d) Jeżeli Sąd pociąga księdza katolickiego do śledztwa o zbrodnię, występki lub przekroczenie, obowiązany jest zawiadomić o tem przełożonego kościelnego powołanego do wykonywania kościelnej władzy porządkowej nad księdzem. Temuż przesłać należy także wyrok wraz z powodami (§. 29 ust. z 7 maja 1874 l. 50 D. u. p.). Co do duchownych wyznania ewangelickiego zawiadomić należy Superintendanturę (§. 15 pat, z 8 kwietnia 1861 l. 41 D. u. p.). Nadto o zarządzeniu śledztwa przeciw duchownemu jakiegokolwiek wyznania prawnie uznanego, jak i o uwięzieniu onegoż zawiadomić należy polityczną władzę krajową. (Reskr. min. sprawiedl. z 25 stycznia 1880 l. 1091),

- e) O rozpoczęciu śledztwa przeciw stręczycielowi handlowemu zawiadomić należy, jeżeli tenże jest ustanowiony na giełdzie, odnośną izbę giełdową, zresztą zaś odnośną władzę przemysłową (Art. 84 z. ust. z 4 kwietnia 1875 l. 68 D. u. p.).
- f) O zarządzeniu śledztwa przeciw uczniom jakiegobądź zakładu publicznego zawiadomić należy przełożenie zakładu (Rozp. min. z 27 lutego 1855 l. 39 D. u. p.); co do słuchaczy uniwers. zawiadomić należy senat akademicki (Rozp. min. sprawiedl. z 19 grudnia 1878 l. 17159).
- g) O wszystkich wypadkach zarządzenia karnosądowego dochodzenia w kierunku §. 6 ustawy wydanej w obronie wolności osobistej lub §. 4 ustawy wydanej w ochronie prawa domowego donieść należy ministerstwu sprawiedl. (Reskrypt min. spraw. z 5 lutego 1864 l. 210 praes.)

3). O wyniku postępowania karnego należy zawiadomić:

- a) Co do c. k. radców tajnych, podkomorzonych lub stolników przesłać należy zapadłe orzeczenie wraz z poprzednim wyjaśnieniem odnośnemu najwyższemu urzędowi nadwornemu t. j. co do tajnych radców urzędowi marszałkowskiemu (*Obersthofmarschallamt*) co do podkomorzonych najwyższemu urzędowi podkomorskiemu (*Oberstkämmereramt*), co do stolników najw. mistrzowi dworu (*Oberst-Hofmeisteramt*). (Reskr. min. sprawiedl. z dnia 24 czerwca 1852 l. 8902 i z 5 sierpnia 1876 l. 9253).
- b) Orzeczenie zapadłe w śledztwie przeciw urzędnikom rządowym, krajowym lub gminnym, takiemuż sędze lub urzędnikowi gminnemu, przeciw publicznemu nauczycielowi, adwokatowi, notaryuszowi, naczelnikowi gminy lub wydziałowemu, przesłać należy w odpisie wierzytelnym z powodami bezpośrednio przełożonemu lub właściwej władzy nadzorczej. Mają oni prawo przejrzenia aktów. (Rozp. ministr. z dnia 8 listopada 1857 Nr. 207 D. u. p. a co do notaryuszów §. 167 ustawy z dnia 25 lipca 1871 Nr. 75 D. u. p., co do adwokatów §. 18 ustawy z dnia 1 kwietnia 1872 Nr. 40 D. u. p.).

- c) Jeżeli urzędnik sądowy lub sługa popadnie w śledztwo, przesłać należy akta poukończeniu śledztwa, bez względu na jego wynik, prezydentowi przełożonej władzy sądowej, a względnie sądowi dyscyplinarnemu (§§. 75 i 76 patentu z dnia 53 maja 1853 l. 81 tudzież §. 33 ustawy z dnia 21 maja 1868 l. 46 D. u. p.).
- d) W przypadkach wszystkich, w których wytoczono śledztwo o zbrodnię, występki lub przekroczenie przeciw urzędnikom kolei żelaznej rządowej lub prywatnej, lub przeciw komukolwiek o przestępstwo przeciw bezpieczeństwu publicznemu na kolejach żelaznych rządowych lub prywatnych, zawiadomić należy o prawomocnem orzeczeniu ostatecznem nietylko c. k. inspekcją jeneralną kolei żelaznych austriackich, lecz także odnośną dyrekcją kolei (Rozp. min. sprawiedl. z dnia 31 maja 1856 l. 10624).
- e) O skazaniu urzędników i sług leśnych, jakoteż o skazaniu wszystkich osób ustanowionych do ochrony lasów, bez względu na to, czy zostają w służbie publicznej czy prywatnej, zawiadomić należy władzę przełożoną (Rozp. min. z dnia 24 sierpnia 1859 l. 157 D. u. p.).
- f) O wyrokach zapadłych przeciw duchownym katolickim lub ewangelickim obu obrządków zawiadomić należy przełożoną władzę kościelną, udzielając jej odpis wyroku z powodami (Patent z dnia 8 kwietnia 1861 l. 41 D. u. p. §. 16, tudzież §. 29 ust. z 7 maja 1874 l. 50 D. u. p. Wyroki zapadłe przeciw duchownym jakiegobądź prawie uznanego wyznania udzielić należy politycznej władzy krajowej (Reskr. min. sprawiedl. z 25-go stycznia 1880 l. 1091),
- g) Orzeczenia, mocą których osoby trudniące się przedsiębiorstwem handlowem lub przemysłowem skazane zostały za zbrodnię w ogólności, za występki pochodzący z chęci zysku, lub wykraczający przeciw obyczajności publicznej albo za przekroczenie takie na karę pozbawiającą wolności najmniej przez pół roku, udzielić należy z urzędu izbie handlowej lub przemysłowej, w któ-

rej okręgu skazany mieszka (Rozp. min. spraw. z dnia 9 maja 1860 l. 552).

O wyrokach skazujących księgarzy, drukarzy, lub innych posiadaczy przemysłu prasowego z §. 15 ustawy z 15 marca 1883 l. 39 D. u. p. za czyn karogodny w §. 5 teje ustawy wyrażony, zawiadomić należy władze przemysłową, w której okręgu skazany przemysł ten wykonuje. (Rozp. min. spraw. z 7 lutego 1885 l. 1476 — Dz. rozp. z r. 1885 l. 14). Por. także §. 30 kod. k.

Jeżeli ogłoszono konkurs do majątku obnoścy a tenże w śledztwie karnem nie będzie uznany za niewinnego, wówczas o wyniku śledztwa zawiadomić należy tę władzę administracyjną, która dała pozwolenie na handel obnośny. (Rozp. min. z 28 września 1853 Nr. 187 D. u. p.).

- h) O wyniku postępowania karnego przeciw stręczycielom handlowym należy zawiadomić zarząd giełdy, względnie władzę przemysłową (art. 84 c ust. z 4 kwietnia 1875 l. 68 D. u. p.). Jeżeli członek zarządu stowarzyszenia zarobkowego lub gospodarczego zostanie zasądzony za występki z §. 88 ustawy o stow. zar. i gosp. z 9 kwietnia 1873 l. 70 D. u. p. należy wyrok karny, jeżeli stanie się prawomocnym, przesłać krajowej władzy politycznej (§. 37 powoł. ustawy).
- i) O wyroku prawomocnie zapadłym przeciw uczniowi publicznego zakładu naukowego, nie wstrzymując wykonania, zawiadomić należy przełożonego zakładu, załączając wierzytelny odpis prawomocnego wyroku z powodami. (Rozp. min. z 27 lutego 1855 Nr. 39 D. u. p.).
- j) Sądy karne powinny odpis wyroku prawomocnego, mocą którego skazany został inwalida patentowy na karę więzienia ciężkiego, dołączając patent jego, przesłać władzy wojskowej krajowej, w której okręgu skazany mieszka. (Rozp. min. z 13 listopada 1854 Nr. 294 D. u. p.). Co do inwalidów straży policyjnej wojskowej odesłać należy patent do tej władzy administracyjnej krajowej, w której okręgu znajduje się ostatecznie w patencie uwidocznione
- Ustawa o postępowaniu karnem.*

miejsce zamieszkania skazanego. (Rozp. min. z 26 stycznia 1864 l. 678).

- k) O wyniku postępowania karnego przeciw poddanemu austriackiemu, którego odstawić kazał, lub o którym doniósł c. k. konsulatu w państwie otomańskim, zawiadomić należy tenże konsulatu, przesyłając mu odpis wyroku prawomocnego. (Rozp. min. spraw. z 4 września 1863 l. 7741). Postanowienie to ponowiono rozp. min. spraw. z 23 stycznia 1872 l. 693 i dodano, aby o wyroku prawomocnym lub uchwale zaniechania doniesienie uczyniono władzom administracyjnym w tym celu, aby umożliwić władzom administracyjnym porozumienie się z konsulem na ten wypadek, gdy osoby te żądają paszportów, chcąc wrócić do państwa otomańskiego. (Rozp. min. spraw. z 3 kwietnia 1872 l. 3632).
- l) Wyrok zapadły na poddanego bawarskiego za zbrodnię lub występki, przesać należy władzy nadzorczej bawarskiej w miejscu tem, do którego skazany przynależy. (Rozp. min. spraw. z 13 stycznia 1859 l. 165).

Jeżeli poddany państwa francuskiego skazany zostanie prawomocnie za zbrodnię lub występki przesać należy Sadowi krajowemu wyższemu w każdym przypadku z osobna odpis tabeli wykazawczej, uwidoczniając miejsce urodzenia skazanego i departament, w którym takowe leży. (Rozp. min. spraw. z 28 marca 1857 l. 6696 i z 21 grudnia 1867 l. 14008).

O wyroku prawomocnie zapadłym za zbrodnię lub występki przeciw poddanemu państwa włoskiego zawiadomić należy przez Sąd krajowy wyższy ministra sprawiedl. według osobnego wzoru tabeli wykazawczej. (Rozp. min. spraw. z 28 maja 1872 l. 4850).

O wyrokach prawomocnych zapadłych przeciw poddanym rosyjskim za zbrodnię lub występki zawiadomić należy w drodze dyplomatycznej władze rosyjskiej za dołączeniem francuskiego lub niemieckiego tłumaczenia zapadłego wyroku. (Art. XVI i XVII umowy austr.-rosyjskiej z 15 paźdz. 1874 l. 128 D. u. p. z r. 1875).

Tożsamo postanowiono w umowie z Serbią co do poddanych tegoż państwa (Art. XIX odnośnej umowy z 6 maja 1881 l. 90 D. u. p. z r. 1882).

- ż) W przypadkach, w których chodzi o fałszowanie publicznych papierów kredytowych, Sądy pierwszej instancji o wyniku śledztwa donieść powinny ministrowi skarbu, przesyłając wprost odpis wyroku z powodami, a na żądanie nawet akta śledcze. (Rozp. min. z 16 maja 1855 Nr. 89 D. u. p. z 24 października 1866 l. 10432). W śledztwach, które mają za przedmiot podrabianie papierów kredytowych za pomocą fotografii, przesłać należy przez prezydum Sadu krajowego wyższego ministrowi sprawiedl. odpis orzeczenia z powodami, tudzież tę część aktów, z których powziąć można wiadomość o technicznej stronie podrabiania i użytych w tym celu środkach. (Rozp. min. spraw. z 24 maja 1854 l. 8082). W przypadkach, w których chodzi o fałszowanie papierów kredytowych, względem których opinią składał bank austr. węg., zawiadomić go należy o wyniku postępowania karnego, powołując odezwę, w której nadesłał opinią swoją. (Rozp. min. spraw. z 24 stycznia 1867 l. 931.). Por. §. 136 proc.
- m) W przypadkach oporu przeciw żandarmeryi i obrażenia tejże, donieść należy komendzie półkowej o wypadku postępowania karnego (Rozp. min. spraw. z 12 listopada 1851 l. 13373 tudzież z 30 kwietnia 1856 l. 7650). Akta śledcze jednak tylko wtedy udzielić należy, jeżeli żandarmerya dopuściła się nadużyć (Rozp. min. spraw. z 12 grudnia 1852 l. 18719).
- n) Jeżeli osoba, skazana za przestępstwa z §§. 122 i 304 ustawy karnej lub rozp. z 5 kwietnia 1859 Nr. 53 D. u. p. (za sekciarstwo), własne ma dzieci lub obce na wychowaniu, odpis wyroku z powodami przesłać należy władzy opiekuńczej (Rozp. min. spraw. z 24-go maja 1859 l. 7058).
- o) Orzeczenia opiewające na karę pieniężną przesłać należy przełożonemu zakładowi dla ubogich, oczywiście w tych tylko przypadkach, w których kara pieniężna idzie na fundusz

ubogich (§. 7 rozp. min. z 11-go lutego 1855 Nr. 30. D. u. p.).

- p) Jeżeli Sąd na zasadzie ustawy z 24 maja 1885 l. 89 D. u. p. orzeknie, iż dopuszczalnem jest oddanie zasądzonego do zakładu pracy przymusowej lub zakładu poprawczego, natenczas należy udzielić wyrok politycznej władzy pierwszej instancji, w której okręgu urzędowym Sąd się znajduje. (Rozp. min. sprawiedl. z 18 lipca 1885 l. 13069, Dz. rozp. z r. 1885 Nr. 48).

Jeżeli Sąd orzeknie o dopuszczalności oddania do zakładu pracy przymusowej osoby takiej, która nie ma prawa swojszczyzny w tym kraju koronnym, w którym Sąd ma swoją siedzibę, zawiadomić należy zwierzchność miejsca urodzenia (Rozp. min. spraw wewnętrznych z dnia 28 lutego 1874 l. 234).

- r) We wszystkich przypadkach, w których żądano zdania wydziału lekarskiego wiedeńskiego, a tenże wydział upraszał, aby go zawiadomiono o prawomocnem zakończeniu tej sprawy karnej, trybunał pierwszej instancji zawiadomienie to uczyni, skoro sprawa prawomocnie zostanie ukończona. (Rozp. min. spraw. z 6 lutego 1855 l. 1595).
- s) Sądy są obowiązane donosić co miesiąc komendzie skrzydła żandarmeryi o złoczyńcach przez żandarmeryą dostawianych i na karę skazanych, a w doniesieniach tych uwiidocznic należy przestępstwo, karę, na którą skazano, przyczynę uwięzienia, tudzież wzmiankę, czy takowe było usprawiedliwione. W tym wykazie wymienić należy także te osoby ścigane listami gończemi, które dostawiała żandarmerya (Rozp. min. z 28 lipca 1851 Nr. 185, 24 stycznia 1854 Nr. 20, 12 kwietnia 1856 Nr. 56 D. u. p., tudzież rozp. min. spraw. z 24 kwietnia 1873 l. 4512, które zawiera nowy wzór tych wykazów).
- ł) Trybunały pierwszej instancji mają przedkładać ministr. sprawiedl. za pośrednictwem Trybunału drugiej instancji z końcem każdego roku, a najdalej do końca stycznia, wykazy osób ułaskawionych, które w ciągu roku za zbrodnie lub występki zasądzone zostały.

Jeżeli taka recydywa nie nastąpiła, należy to w odnośnej rubryce uwidocznic. (Reskr. min. sprawiedl. z 2 maja 1866 l. 725 praes. i z 21 kwietnia 1868 l. 454).

IX. ROZDZIAŁ.

O śledzeniu przestępstw tudzież o dochodzeniach przygotowawczych tyczących się zbrodni i występków.

Literatura: Glaser: *Handbuch* II str. 311—381; — Ullmann: str. 357—365; — Vargha str. 228—234.

§. 84. Wszystkie władze i urzędy publiczne są obowiązane donieść natychmiast prokuratorowi państwa przy sądzie właściwym urzędującemu o przestępstwach, które albo same dostrzegły, albo o których się dowiedziały z kądinną, jeżeli takowe nie mają być dochodzone wyłącznie tylko na żądanie strony interesowanej.

Gdyby zwłoka groziła niebezpieczeństwem, doniesienie o popełnionem przestępstwie uczynione być może także w Sądzie powiatowym, w którego obrębie władza donosząca się znajduje.

W szczególności nakazanem jest jeszcze zawiadomienie prokuratorowi państwa lub Sądu karnego w następujących przypadkach:

1). Dekretem nadw. z 6 marca 1821 l. 1743 zb. u. s. postanowiono, że Sądy cywilne mają wstrzymać się od postępowania i przesłać akta Sądowi karnemu, jeżeli w toku sporu cywilnego która strona obwinioną zostanie o przestępstwo w taki sposób, że wynik śledztwa wyrzełby mógł wpływ na rozstrzygnięcie sporu cywilnego. Gdyby to nie zachodziło, należy

w każdym razie zawiadomić Sąd karny o zachodzących poszlakach przestępstwa.

2). Sąd dyscypl. co do urzędników sędziowskich, notaryuszów i kandydatów notaryalnych, jak i rada dyscypl. adwokacka co do adwokatów i kandydatów adwok. mają uczynić doniesienie do Sądu karnego, jeżeli uważają, że czyn, o który chodzi, podpada pod powszechny kodeks karny (§. 33 ust. z 21-go maja 1868, §. 167 ust. uot., §. 16 stat. dysc. adwok.).

3). O każdym wypadku na kolejach żelaznych zawiadomić mają tak zarząd kolei, jak i jeneralna inspekcya kolei żelaznych właściwy sąd karny. (Reskr. min. spraw. z 13 sierpnia 1856 l. 18247 i z 27 kwietnia 1881 l. 6108).

4). Sądy defraudacyjne jak i urzędy wymierzające opłatę skarbową od aktów prawnych mają zawiadomić Sąd karny o zachodzących poszlakach czynu karogodnego (Reskr. min. sk. z 8-go lutego 1852 l. 30287 tudzież §§. 649, 650 i 805 ust. o przest. defraud. z r. 1835).

5). Jeżeli z powodu braków w przesyłce pocztowej zachodzi podejrzenie zbrodni, dyrekcya poczt winna uczynić doniesienie Sądowi karnemu, bez zarządzania dochodzenia dyscyplinarnego (Reskr. min. sprawiedl. z 12 stycznia 1858 l. 29325).

6). Członkowie wojskowych komisji poborowych mają uczynić doniesienie właściwemu Sądowi karnemu o wszystkich przypadkach usiłowanego przekupstwa (§. 55 l. 7 instr. do ust. o służbie wojs. z r. 1885).

7). O wszystkich przypadkach podejranej śmierci należy zawiadomić sąd karny. W szczególności obowiązane są akuszerki donieść natychmiast miejscowej władzy bezpieczeństwa, jeżeli mają podejrzenie, że zaszło dzieciobójstwo, spędzenie płodu. lub inne przestępstwo. (Rozp. min. z 8 kwietnia 1857 l. 73 D. u. p. §. 13 rozp. min. z 4 czerwca 1881 l. 54 D. u. p.).

§. 85. Sąd, który ogłasza konkurs, albo który stanowi, iż upadłości nie ogłasza tylko z powodu, że majątek jest nieznaczny, albo tylko z tego powodu, iż tylko jeden jest wierzyciel osobisty, zawiadomić ma natych-

miast prokuratora państwa przy trybunale pierwszej instancji, w którego obrebie dłużnik ma swoją siedzibę; Sąd cywilny nadto jest obowiązany prokuratorowi państwa jakoteż sędziemu karnemu wszystkich potrzebnych dostarczyć wyjaśnień i udzielić akta, których potrzebują, albo woryginałach, albo w odpisie wierzitelnym.

1). Ustawa konkursowa z 15 grudnia 1868 l. 1 D. u. p. z r. 1869 nakazuje nadto sądowi konkursowemu, zawiadomienie prokuratury o następujących wypadkach: a) jeżeli dłużnik w konkursie będący usuwa się od złożenia przysięgi manifestacyjnej w §§. 66 i 96 ust. konk. przewidzianej, b) jeżeli uchylono areszt z powodu obawy ucieczki przeciw temuż zarządzone (§. 101).

2). Przepis §. 85 proc. zbacza o tyle od zasady §. 84 pr., że nakazuje zawiadomienie prokuratury państwa tego okręgu, w którym dłużnik ma siedzibę; gdy zaś zdarzyć się może, że dłużnik nie mieszka, w miejscu gdzie była siedziba upadłej firmy jego t.j. nie mieszka w okręgu sądu konkursowego, przeto właściwość sądu może wskutek postanowienia §. 85 pr. uleść niekiedy zmianie. — (Por. O. z 14 paźdz. 1882 l. 5180 Nr. 487 objaśniające szczegółowo przepis §. 85 proc. odnośnie do występkę z §. 486 kod. k.).

3). Reskr. min. sprawiedl. z 26 kwietnia 1874 l. 2835 polecono prokuratury państwa bardzo ściśle dochodzenie w przypadkach upadłości, ułatwione nową procedurą karną.

§. 86. Ktokolwiekbądź dowie się o przestępstwie, które z urzędu powinno być ścigane, ma prawo donieść o takowem. Doniesienie przyjąć jest obowiązany nietylko prokurator państwa, ale także sędzia śledczy, sędzia powiatowy i władza bezpieczeństwa, którzy doniesienie przelać mają prokuratorowi państwa.

1). Por. §§. 9, 56 i 68 rozp. wykon.

2). Kodeks karny nakłada w niektórych przypadkach na osoby prywatne obowiązek donoszenia władzy o przest.; por. mianowicie §§. 61, 67, 92, 287 lit. *g*, 349 ust. 2, 359, 372, 442, 443, 473—476 kod. k.

§. 87. Prokurator państwa jest obowiązany rozpoznawać wszystkie do siebie nadechodzące doniesienia o przestępstwach, które z urzędu ścigane być mają, jakoteż postępować za śladami takichże przestępstw podawanemi do swej wiadomości. Ma on także współdziałać do wykrycia niewiadomych sprawców, wywiadując się o poszlakach do tego celu wiodących.

Jeżeli doniesienia bezimienne, albo pochodzące od osoby zupełnie nieznaney. zawierają okoliczności dokładnie określone, przestępstwo wiarogodnie oznaczające, takowe wprawdzie zbadać trzeba. jednak postępować należy w tej mierze unikając wszelkiego rozgłosu i ochraniając o ile tylko można cześć osób obwinionych.

Jeżeli dojdzie do prokuratora państwa pogłoska o przestępstwie, które nie wyłącznie na żądanie strony interesowanej ma być dochodzone, jest on obowiązany zarządzić przesłuchanie osób, które pogłoskę rozsiewały, śledzić ją za pomocą władz bezpieczeństwa aż do jej źródła i przekonać się, o ile tylko można, czy ona jest uzasadniona, czy też nie.

1). Władze państwowe i gminne nie są obowiązane wymienić sądom karnym nazwisko osoby, która w zaufaniu o przestępstwie doniosła, chyba gdyby osoba ta dopuściła się oszczerstwa, lub gdy chodzi o zbrodnię zdrady głównej (§. 61 kod. k.). (Rozp. min. z 8 listopada 1855 l. 194 D. u. p.). Por. §. 151 l. 2 proc.

2). Jeżeli postępowanie karne zarządzono wskutek de-

nuncyacyi świadomie fałszywej. denuncyant ponosi kosztą postępowania (§. 390 ust. 4 proc.).

§. 88. W ogóle ma on prawo zawezwać sędziego śledczego, Sądy powiatowe albo władze bezpieczeństwa o prowadzenie dochodzeń przygotowawczych w tym celu, aby uzyskać podstawę do zarządzenia postępowania karnego przeciw pewnej osobie, albo do odłożenia doniesienia.

Sędziowie śledczy i sędziowie powiatowi mają także w tych dochodzeniach przygotowawczych te same prawa i obowiązki, które ma sędzia śledczy w śledztwie wstępnem.

Prokurator państwa może żądać od władz bezpieczeństwa, aby bez odbierania przysięgi przesłuchały osoby, które mogłyby dać wyjaśnienia co do popełnionych przestępstw, i może także być obecnym podczas takiego przesłuchiwania. Odbycia oględzin i rewizyi domowej wtedy tylko od nich żądać może, gdyby, pod nieobecność osoby sądowniczej, do urzędowego działania powołanej okazała się potrzeba niezwłocznego działania; przy tych czynnościach śledczych, w których przestrzegane być mają wszystkie dla tego rodzaju czynności sądowych przepisane formalności, może on także sam być obecnym. Spisane w tej mierze protokoły mogą jednak pod nieważnością wtedy tylko być używane za środki dowodowe, jeżeli niezwłocznie przesłane zostały sędziemu śledczemu, który ich formę i dokładność rozpoznać, a w razie potrzeby czynność tę powtórzyć albo uzupełnić powinien.

1). Sędziowie śledczy mają zatem także w dochodzeniach przygotowawczych prawo sprzeciwiania się wnioskowi prokuratury państwa (§. 88 ust. 2, §. 92 ust. 3 i §. 97 proc.).

2). Por. §. 281 l. 2 i §. 344 l. 3 proc.

3). W razie jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem, może wkroczyć żandarmerya (§. 38 ust. z 26 lutego 1876).

§. 89. Dopóki nie ma wniosku prokuratora państwa, sędzia śledczy w trybunale pierwszej instancyi te tylko przedsięwzięcie czynności urzędowe, które bez narażenia celu na niebezpieczeństwo, albo bez przekroczenia terminu ustawowego, odkładane być nie mogą. O tem, co działał, zawiadomić ma prokuratora państwa i oczekiwać następnie jego wniosków.

Sądy powiatowe zaś powinny wprowadzić także donosić niezwłocznie prokuratorowi państwa o zbrodniach i występkach z urzędu ściganych, o których się dowiedzą, ale zarazem nie czekając na jego wnioski, mają przedsiębrać dochodzenia przygotowawcze (§. 88 ustęp 1 i 2). Wszelakoż czynności śledcze, któreby zatrzcć mogły ślady przestępstwa i takowe usunąć z pod obejrzenia powtórnego, wtedy tylko mają przedsiębrać, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem; zresztą powinny tylko w doniesieniu uczynić się mającym zwrócić uwagę na konieczność takiej czynności śledczej, i starać się o to, aby ślady czynu zachowane były tak długo, dopokąd sędzia śledczy nie przybędzie, albo nie zażąda przedsiębrania tych czynności śledczych.

Protokoły spisane względem tych dochodzeń przygotowawczych przesłać ma Sąd powiatowy jak można najspieszniej, a w razie jeżeli aresztowanie nastąpiło, najpóźniej w przeciągu dni ośmiu prokuratorowi państwa, który w przypadku ostatnim najpóźniej w trzech dniach po nadejściu takowych, uwolni aresztowanego od ścigania, albo poczyni swe wnioski u sędziego śledczego co do osoby i postępowania (§. 27 ust. 2).

Zob. §§. 10, 27, 84 i 101 rozp. wykon.

§. 90. Jeżeli prokurator państwa, zbadawszy doniesienie lub akta dochodzeń przygotowawczych, które w razie potrzeby na jego żądanie uzupełnione być powinny, znajdzie dostateczne podstawy do zarządzenia postępowania karnego przeciw pewnej osobie, uczyni wniosek, aby rozpoczęto śledztwo wstępne (§. 91), albo wniesie akt oskarżenia. W przeciwnym razie odłoży przesłane sobie doniesienie, skreślając w krótkości te pobudki, które go do tego skłoniły, i prześle sędziemu śledczemu akta dochodzeń przygotowawczych z tym dodatkiem, iż nie znajduje podstawy do dalszego ścigania. Sędzia śledczy ma w tym przypadku zaniechać dochodzeń przygotowawczych, a obwinionego, jeżeli był aresztowany, natychmiast puścić na wolność.

1). Prokurator może zatem na podstawie przeprowadzonych dochodzeń wnieść wprost do Izby Radnej akt oskarżenia, chociażby obwiniony nie był wcale słuchany²⁾ (*unmittelbare Ladung-citation immedicte*). z wyjątkiem jednak przypadków podanych w §. 91 proc.

2). Jeżeli sąd powiatowy przeprowadzał dochodzenia przygotowawcze, temuż przesłać należy akta w razie zaniechania dalszego ścigania (Reskr. min. sprawiedl. z 18 maja 1874 l. 6096).

3). O odrzuceniu doniesienia i zaniechaniu dalszych dochodzeń winien prokurator zawiadomić stronę cywilną (§. 48 l. 2 i §. 102 rozp. wykon.).

X. ROZDZIAŁ.

**O śledztwie wstępnem tyczącem się zbrodni
i występków w ogólności.**

Literatura: Glaser: *Handbuch* II. str. 381—402; Ullmann: str. 366—475; Vargha: str. 234—241.

**I. Rozpoczęcie śledztwa wstępnego i stanowisko sędziego
śledczego w takowem.**

§. 91. Przed oddaniem pod oskarżenie (XVI rozdział), przeprowadzone być musi śledztwo wstępne, gdy chodzi o zbrodnię, której osądzenie należy do Sądu Przysięgłych, albo gdy postępowanie karne rozpoczęte być ma przeciw nieobecnemu. We wszystkich innych przypadkach pozostawia się uznaniu prokuratora państwa, względnie oskarżyciela prywatnego, czy chcą uczynić wnioszek przeprowadzenia śledztwa wstępnego.

Śledztwo wstępne ma na celu poddać uprzedniemu rozpoznaniu obwinienie wniesione przeciw pewnej osobie o przestępstwo i wyjaśnić stan rzeczy o tyle, o ile potrzeba, aby ustalić te okoliczności, które mogą pociągnąć za sobą zaniechanie postępowania karnego, albo przygotować oddanie pod oskarżenie i przeprowadzenie dowodu na rozprawie głównej.

1). Nie tylko prokurator państwa, ale i oskarżyciel prywatny może zatem w myśl §. 91 pr. wnieść bezpośrednio akt oskarżenia — bez poprzedzającego śledztwa wstępnego.

2). §. 88 proc. określa cel dochodzeń przygotowawczych; §. 91 zaś w związku z §§. 96 i 111 cel śledztwa wstępnego.

§. 92. Sędziemu śledczemu wolno rozpocząć śledztwo wstępne tylko o takie czyny karogodne i tylko przeciw

tym osobom. względem których uprawniony oskarżyciel w téj mierze uczynił wnioszek.

Jeżeli prokurator państwa czyni wniosek, aby rozpoczęto śledztwo wstępne, powinien udzielić sędziemu śledczemu doniesienie, jakoteż środki dowodowe, do swéj wiadomości podane, tudzież wyniki dochodzeń przygotowawczych, jeżeli takowe były zarządzone.

Jeżeli sędzia śledczy ma wątpliwości, czy zgodzić się należy z wnioskiem rozpoczęcia śledztwa wstępnego, poddać powinien rzecz pod uchwałę izby radnej. Sędzia śledczy będzie miał udział w naradzie, ale nie będzie głosował. O takich naradach zawsze wprzódzy zawiadomić należy prokuratora państwa, aby mógł swe zdanie objawić pisemnie lub ustnie.

Sędzia śledczy jest zatem związany wnioskiem oskarżyciela co do osoby, przeciw której śledztwo ma być rozpoczęte i co do czynu karogodnego, o który śledztwo ma być zarządzone. Por. §. 96.

§. 93. Śledztwo wstępne przeprowadza zwyczajnie sędzia śledczy osobiście i bezpośrednio. Jednakowoż może on upraszać Sądy powiatowe, tak w obrębie jakoteż poza obrębem swego Trybunału się znajdujące, o przedsiębranie szczególnych czynności sądowych.

Sądy powiatowe są obowiązane zadosyć czynić wezwaniu, przestrzegając przepisów obowiązujących sędziego śledczego, a jeźliby się okazała potrzeba jeszcze dalszych czynności śledczych, odbyć się mających w ich okręgu, przedsiębrać takowe natychmiast.

§. 94. Sędzia śledczy zdaje sprawę ustnie izbie radnej o stanie wszystkich wiszących śledztw wstępnych raz

w miesiącu, albo także w ciągu miesiąca, jeżeli to uważa za potrzebne ze względu na ważność sprawy, albo ma podać rzecz pod rozstrzygnięcie izby radnej. Na posiedzeniach, na których izba radna słucha tych sprawozdań, obecny jest prokurator państwa i ma prawo czynić wnioski.

Poi. §. 163 instr. z r. 1854.

§. 95. Jeżeli izba radna postanowi poruczyć (§. 12) Sądowi powiatowemu przeprowadzenie śledztwa wstępnego, tenże przestrzegać ma wszystkich przepisów obowiązujących sędziego śledczego. Sąd powiatowy składa sprawozdanie miesięczne o stanie wszystkich wiszących śledztw wstępnych na piśmie; w tenże sam sposób żąda rozstrzygnięcia izby radnej. Ustne sprawozdanie na posiedzeniach izby radnej porucza się w tych przypadkach jednemu z jej członków. Także na tych posiedzeniach obecnym być ma prokurator państwa.

1). W razie takiej delegacji sąd powiatowy, przeprowadzający śledztwo wstępne, wstępuje w miejsce sędziego śledczego, zaczem do sądu powiatowego wystósować należy wszelkie wnioski, a w szczególności także oświadczenie zaniechania dalszego ścigania (Reskr. min. sprawiedl. z 1 grudnia 1874 l. 15722).

Izba radna może polecić sądom powiatowym, którym poruczono przeprowadzenie dochodzeń lub śledztwa wstępnego, przedłożenie aktów także w tym celu, aby zastępcy oskarżyciela lub obwinionego ułatwić przeglądnięcie aktów w przypadkach, w których im prawo to przysłuża (§. 8 rozp. wykon.).

2). Zob. §§. 12 i 63 rozp. wykon.

II. Tok czynności w śledztwie wstępnem.

§. 96. Jeżeli śledztwo wstępne zostało zarządzone, sędzia śledczy, nie czekając na dalsze wnioski oskarży-

ciała, działa z urzędu w celu stwierdzenia istoty czynku, wysłedzenia sprawcy, oraz w celu ustalenia środków dowodowych, służących do przekonania lub do obrony obwionego o tyle, o ile tego wymaga cel śledztwa wstępne.

§. 97. Oskarżyciel ma prawo czynić sędziemu śledczemu także wnioski przedsiębrania szczególnych czynności śledczych, które sędzia, gdyby miał wątpliwości, czy się do nich przychylić wypada, poddać powinien pod rozstrzygnięcie izby radnej (§. 94).

Czynności śledczych nie wykonywa prokurator państwa pod nieważnością aktu. Ani oskarżycielowi, ani obrońcy nie wolno być obecnym podczas formalnego przesłuchania obwionego albo świadków przez sędziego śledczego. Mają oni jednak prawo uczestniczyć w oględzinach, w rewizyi domowej i w przetrząsaniu papierów, tudzież wskazywać przedmioty, do których te czynności śledcze rozciągnąć należy. Sędzia śledczy powinien w tym celu zwykle naprzód zawiadomić oskarżyciela o uskutecznić się mających czynnościach, lecz jeżeli zachodzi obawa zwłoki, może je przedsiębrać bez poprzedniego zawiadomienia tegoż.

Por. §§. 281 l. 2 i 344 l. 3 jakoteż §. 45 proc.

§. 98. Jeżeli zbrodnia lub występki pozostawiły po sobie ślady, takowe zbadać należy w sposób odpowiedni, zwłaszcza przez oględziny według przepisów, zawartych w rozdziale następującym.

Przedmioty, na których lub za pomocą których przestępstwo popełniono, albo któreby sprawca na miejscu czynu pozostawił, w ogólności przedmioty, które obwiony albo świadkowie mają rozeznawać, albo które w in-

ny sposób służyć mogą do ustalenia dowodu, o ile to być może, zabrane być powinny w przechowanie sądowe. Należy je albo obwinać i pieczętką sądową opieczętować, albo położyć na nich znak sądowy, któryby je zabezpieczał od podsunięcia lub przemiany.

Jeżeli pomiędzy znalezionymi przedmiotami znajdują się rzeczy poświęcone służbie bożej, sąd postarać się powinien o to, aby je od wszystkich innych przedmiotów oddzielono i w sposób odpowiedni przechowano.

§. 99. Jeżeli zrządzonej zbrodnią lub występkiem szkody albo utraconego zysku nie można oznaczyć w sposób pewny na podstawie zeznań poszkodowanego, albo jeżeli uzasadnione jest domniemanie, iż poszkodowany swą szkodę za wysoko ocenia, wówczas wysokość takowej w tych przypadkach, w których ona wywiera wpływ na poczytanie czynu za zbrodnię, na wymiar kary, albo na przyznanie wynagrodzenia, zbadać należy przez wysłuchanie świadków lub znawców.

Por. §§. 4 i 365 proc.

§. 100. Pisma spisane w języku w Sądzie nieużywanym, a w śledztwie ważne, sędzia śledczy każe przysięgiemu tłumaczowi przetłumaczyć i razem z przekładem złożyć je do aktów.

1). Por. §. 163 proc. Do tłumaczenia używać należy, o ile być może, urzędników sądowych (Reskr. min. spraw. z 29 listopada 1853 l. 20064).

2). Czy do rozprawy głównej należy przybrać tłumacza, a w szczególności, czy pytania dla przysięgłych ułożyć należy w kilku językach zależy od potrzeby zachodzącej w szczególnym przypadku. — (O. z 29 listopada 1884 l. 9188 Nr. 705).

§. 101. Co do wszystkich czynności sądowych do śledztwa należących spisać należy protokoły; oprócz urzędnika, który czynność przedsięwzięje lub nią kieruje, zawsze obecny być powinien protokolant, który złożył przysięgę.

§. 102. Jeżeli do czynności śledczej przybrać potrzeba świadków sądowych, to powinni być nimi pełnoletni, nieposzlakowani, w sprawie nieinteresowni mężowie, którzy albo w ogólności, albo w tym szczególnym przypadku podaniem ręki ślubowali, iż, dla złożenia w razie potrzeby przed Sądem świadectwa, zwracać będą pilną uwagę na wszystko, co w ich obecności przedsiębrane lub wypowiedziane będzie, iż będą czuwać nad wiernem zapisaniem tego do protokołu, tudzież iż wszystko, o czem się z powodu czynności śledczej dowiedzą aż do rozprawy głównej w tajemnicy zachowają.

1). Przybranie świadków sądowych jest nakazane: 1) przy przedsięwzięciu oględzin (§. 116 pr.), — 2) przy rewizji (§. 142 pr.), — 3) wreszcie przy przesłuchaniu obwinionego w przypadkach przewidzianych w § 198 proc.

2). O ustanowienie świadków sądowych w ogólności starać się ma przełożony sądu (§. 19 rozp. wykon.).

§. 103. Spełnianie bezpłatne obowiązku świadka sądowego w czynnościach śledczych, jest powszechną powinnością obywatelską. Obowiązek ten ciąży przede wszystkim na mieszkańcach gminy, w której czynność śledcza ma być przedsięwzięta.

Uwolnieni są:

- 1) duchowni stowarzyszeń religijnych, prawnie uznanych;
 - 2) osoby wojskowe i do obrony krajowej należące, jeżeli zostają w służbie czynnej, tudzież w rzeczywistości.
- Ustawa o postępowaniu karnem.*

- stej służbie zostający publiczni urzędnicy i słudzy;
- 3) nauczyciele publiczni, osoby należące do służby zdrowia a wykonywujące rzeczywiście swe powołanie, adwokaci, notaryusze, osoby pełniące służbę przy kolejach żelaznych i przy żegludze parowej, tudzież wszyscy, których służba zawodowa bez naruszenia interesu publicznego przerwana być nie może, nakoniec,
 - 4) osoby, które żyją z zarobku dziennego lub tygodniowego.

§ 104. Protokoły czynności sądowych spisuje się zaraz w czasie ich przedsiębrania, a jeżeli to być nie może, bezpośrednio potem.

Każdy protokół zawierać ma wyrażenie miejsca, roku i dnia spisania, tudzież osób obecnych.

Pytania o tyle tylko zapisywać należy, o ile tego potrzeba do zrozumienia odpowiedzi. Odpowiedzi zapisane być mają zwyczajnie tylko według istotnej swej treści i to w sposobie opowiadającym. Tylko tam, gdzie to ważnem jest do ocenienia sprawy, albo gdzie spodziewać się należy, iż trzeba będzie protokół na rozprawie głównej odczytać, przytoczyć należy własne wyrazy przesłuchanego w taki sposób, jak mówił.

Sędzia dyktuje protokół głośno, tak iżby go obecni słyszeli. Słuchany ma jednak prawo podyktować swe odpowiedzi protokolantowi do protokołu. Jeżeli słuchany prawa tego nadużywa, sędzia może mu takowe odjąć.

Por. §§. 16—18 rozp. wykon.

W protokóle należy zatem tylko treść zeznań zapisać, a nie całe zeznania *per longum et latum*.

Zob. jeszcze §. 252 proc.

§. 105. Każdy protokół osobom słuchanym albo innym przybranym powinien być odczytany, nawet na żądanie do przeczytania podany, a w protokóle wzmiankę uczynić należy, iż takowy był odczytany lub do przeczytania podany, tudzież iż został potwierdzony. Następnie podpisują protokół osoby słuchane, kładąc na każdym arkuszu podpis lub znak swej ręki, a na końcu podpisują się urzędnicy obecni, protokolant i przybrani świadkowie sądowni. Jeżeli słuchany podpisu odmówi, zapisać to należy w protokole, podając zarazem przyczynę odmówienia.

1). Przesłuchanie świadka kończy się dopiero po odczytaniu protokołu, potwierdzeniu takowego i podpisaniu onegoż przez świadka (§§. 105, 106 i 150 proc.); do tej chwili wolno świadkowi bezkarnie odwołać zeznania i sprostować takowe. — (O. z 1 kwietnia 1887 l. 685 Dz. rozp. Nr. 258). Zob. jednak Glaser: *Beiträge zum Beweis* str. 226.

2). Zob. §. 17 rozp. wykon.

§. 106. W tem, co raz spisano, nie wolno nic ważnego wymazać, dodać albo odmienić. Ustępy przekreślone powinny być jeszcze czytelne. Dodatki ważne albo sprostowania, które słuchany do swych zeznań dodaje, zapisane być mają na brzegu protokołu albo w dopisku i powinny być potwierdzone i podpisane w sposób w §. 105 podany.

§. 107. Jeżeli protokół składa się z kilku arkuszy, wszystkie trzeba zeszyć nitką, a końce tejsze pieczętką sądową przytwierdzić.

Sędzia śledczy utrzymywać winien dziennik, w którym dokładnie mają być zapisywane wszystkie akta śledztwa wstępnego.

O sposobie utrzymywania dziennika śledztw zob. §. 13 rozp. wykon.

§. 108. Tych, którzy pomimo uprzednich upomnień zachowują się burzliwie lub w sposób ubliżający podczas jakiegokolwiek czynności urzędowej sędziego śledczego, skazać może sędzia śledczy na karę pieniężną aż do pięćdziesięciu złotych austriackich albo na karę aresztu aż do dni ośmiu, jeżeli zaś mający być ukaranym i tak już jest aresztowany, na twarde łożo, na zatrzymanie w celi odosobnionej, na zamknięcie samotne w ciemnicy (przestrzegając ograniczeń nakazanych w §§. 255—257 ust. kar.) albo na odjęcie ciepłej strawy przez tydzień. Świadców sądowych, znawców i prawnych doradców stron skazać można tylko na karę pieniężną.

Każde takie postanowienie uwidocznic należy w aktach i podać natychmiast do wiadomości izby radnej, której służy prawo, kary przez sędziego śledczego rozciągnięte nawet z urzędu znieść albo złagodzić (§. 113).

III. Zaniechanie albo zakończenie śledztwa wstępnego.

§. 109. Śledztwo wstępne ma być zaniechane na mocy postanowienia sędziego śledczego, skoro oskarżyciel cofnie żądanie karno-sądowego ścigania, albo uczyni wniosek zaniechania śledztwa wstępnego, lub też oświadczy, iż nie znajduje podstawy do dalszego sądowego ścigania (§. 112).

Oprócz tych przypadków śledztwo wstępne zaniechane być może tylko uchwałą izby radnej, albo uchwałą trybunału drugiej instancji.

1). Jeżeli śledztwo wstępne przeprowadzał Sąd powiatowy, tenż ma prokurator przesłać swe oświadczenie; Sąd powiatowy zaś ma postanowić zaniechanie śledztwa i zdać o tem sprawę trybunałowi. (Reskr. min. sprawiedl. z 1-go grudnia 1874 l. 15722).

2). Izba radna może zaniechać śledztwa wskutek zażalenia w myśl §. 113, przy sposobności sprawozdania sędziego w myśl §. 94, lub też w przypadku §. 92 ust. 3.

§. 110. Jeżeli śledztwo wstępne zaniechane zostanie, zawiadomić o tem należy oskarżyciela, stronę cywilną i obwinionego, którego, jeżeli był aresztowany, natychmiast uwolnić należy.

Na jego żądanie wydać mu należy świadectwo urzędowe, iż żadnej nie ma podstawy do dalszego jego ścigania sądowego.

Jeżeli pokrzywdzony w swem prawie zbrodnią albo występkiem do postępowania się nie przyłączył, wydać mu należy na jego prośbę poświadczenie, że nastąpiło zaniechanie.

Według §. 11 noweli z 15 listopada 1867 l. 131 D. u. p. można także żądać świadectwa urzędowego na stwierdzenie tej okoliczności, że skutki z zasądzeniem za zbrodnie połączone już nie istnieją, lub zostały uchylone.

§. 111. Śledztwo wstępne zamyka się, jak tylko przeprowadzone dochodzenia dostateczną dają podstawę do zarządzenia rozprawy głównej, i skoro zarazem wyrobiono sobie pogląd na środki dowodowe, potrzebny do dokładnego onych rozwinięcia na rozprawie głównej.

§. 112. Po zamkniętem śledztwie wstępnem sędzia śledczy udziela akta prokuratorowi państwa. Tenże jest obowiązany (§. 27) w ośmiu dniach po otrzymaniu aktów, albo wniesić do sędziego śledczego akt oskarżenia, albo zwrócić mu akta z tem oświadczeniem, iż nie znajduje podstawy do dalszego sądowego ścigania.

Oskarżyciela prywatnego zawiadomić należy o zamknięciu śledztwa wstępnego z wezwaniem, aby w czternastu dniach wniósł akt oskarżenia, i z pouczeniem, iż niedopilnowanie tego terminu znaczy tyle, co odstąpienie od oskarżenia (§. 109).

W terminie zakreślonym do wniesienia aktu oskarżenia, uczynić można także wniosek uzupełnienia śledztwa wstępnego. Jeżeliby się do tego wniosku nie przychyłono, nowy termin do wniesienia aktu oskarżenia upływać zaczyna od zawiadomienia o odnośnej uchwale izby radnej.

Termin zakreślony dla oskarżyciela prywatnego jest zatem prekluzyjny (§. 46 proc.); tożsamo dotyczy się oskarżyciela pomocniczego (§. 49 pr.); nie dotyczy się jednak prokuratora, którego tylko według §. 27 proc. przynaglić można.

IV. Środki prawne przeciw postanowieniom sędziego śledczego i izby radnej.

§. 113. Wszyscy, którzy bądź w czasie dochodzeń przygotowawczych, bądź w czasie śledztwa wstępnego, bądź w postępowaniu następującem po wniesieniu aktu oskarżenia, sądzą, iż są uciążeni postanowieniem lub zwłoką sędziego śledczego, mają prawo żądać w tej mierze rozstrzygnięcia izby radnej i wnieść swe żądanie albo pisemnie albo ustnie do sędziego śledczego lub też bezpośrednio do izby radnej. Zażalenie takie wstrzymuje wykonanie postanowienia sędziego śledczego jedynie w przypadkach w §. 108 wymienionych.

Izba radna rozstrzyga na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu sędziego śledczego i prokuratora państwa.

1). Do wyводу zażalenia może obwiniony użyć obrońcy. Por. §. 45 proc. tudzież §. 8 rozp. wykon. w uwadze 1 do §. 95.

2). Według §. 46 ust. z 29 lutego 1880 l. 35 i §. 39 ust. z tejże daty l. 37 D. u. p. orzeka izba radna także o przypadku bydła i produktów bydłych, które były przedmiotem przekroczenia zakazu wprowadzenia takowych do kraju, o ile orzeczenie o przypadku nie może być połączone z wyrokiem przeciw obwinionemu zapadłym.

§. 114. Przeciw temu orzeczeniu izby radnej zwyczajnie nie ma dalszego środka prawnego. Jednakże żalić się mogą na takowe w trybunale drugiej instancji tak prokurator państwa, albo oskarżyciel prywatny, jakoteż obwiniony, jeżeli zażalenie to tyczy się wyłączenia szczególnych spraw karnych z postępowania karnego, które łącznie prowadzić się powinno albo rozciągnięcia lub uchylenia aresztu, albo oznaczenia sumy zabezpieczenia (kaucyi). Następnie żalić się mogą w trybunale drugiej instancji prokurator państwa albo oskarżyciel prywatny na rozstrzygnięcia, któremi odrzucono wniosek rozpoczęcia śledztwa wstępnego albo postanowiono śledztwo wstępne zaniechać.

Zażalenie to zwyczajnie (§. 197) nie ma skutku zawieszającego. Ma ono być wniesione do izby radnej w przeciągu dni trzech po oznajmieniu uchwały, przeciw której jest wymierzone. Trybunał drugiej instancji rozstrzyga to zażalenie ostatecznie na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu starszego prokuratora państwa.

Trybunał rozstrzygając takie zażalenia, nie może nigdy zmienić na niekorzyść obwinionego postanowień i uchwał, na które się żalono; co do reszty jednak ma on prawo zarządzić usunięcie spostrzeżonych usterków postępowania nawet wtedy, gdy przeciw takowym zażalenia wniesić nie było można, albo nie wniesiono.

Jeżeli on uzna, że zażalenie przeciw zaniechaniu

śledztwa wstępnego jest uzasadnione, wówczas może natychmiast o takie czyny, których ścigania żądał (§. 92) uprawniony oskarżyciel, i względem których obwiniony już był słuchany, natychmiast postanowić oddanie pod oskarżenie.

1). Obwinionemu służy zatem zażalenie do Trybunału drugiej instancji przeciw uchwałom izby radnej jedynie w trzech przypadkach w §. 114 ust. 1 wymienionych. Nie służy mu w szczególności zażalenie do Trybunału 2 inst. przeciw uchwałom izby radnej, postanawiającym rozpoczęcie śledztwa wstępnego. Oskarżycielowi subsyd. służy zażalenie przeciw zaniechaniu śledztwa wst., nie służy jednak żaden środek prawny przeciw odrzuceniu wniosku rozpoczęcia śledztwa wst. (§. 48 l. 1 i §. 49 l. 2).

2). §. 48 l. 2 i 114 ust. 4 proc. zawierają jedyne dwa przypadki wyjątkowe, w których Trybunał 2 inst. postanawić może oddanie pod oskarżenie bez aktu oskarżenia uprawnionego oskarżyciela.

§. 115. O ile można starać się o to należy, ażeby przedkładanie aktów z powodu wniesionych środków prawnych biegu postępowania nie wstrzymywało; w razie potrzeby odpisać należy te pisma, które są niezbędne do dalszego postępowania.

XI. ROZDZIAŁ.

O oględzinach i znawcach.

Literatura: Glaser, *Handbuch* I. str. 647—736 i *Beiträge zur Lehre vom Beweis* str. 368—414; —Ullman str. 380—389; Vargha 184—199; —Mayer: *Commentar* I. str. 407 i n.

I. O oględzinach i przybraniu znawców w ogólności.

§. 116. Oględziny przedsięwziąć należy, ilekroć to potrzebnem się okaże w celu wyjaśnienia ważnej dla sledztwa okoliczności. Przybrać należy zawsze dwóch świadków sądowych; a jeżeliby to uznano za stósowne ze względu na potrzebę uznania tożsamości przedmiotów rozpoznąć się mających, albo dla otrzymania wyjaśnień, przybrać należy także obwinionego. obrońcy obwinionego nie można zabronić brania udziału w przedsięwzięciu oględzin; obrońcę już ustanowionego należy zawiadomić o przedsięwzięciu się mających oględzinach, jeżeli szczególna jaka wątpliwość nie stoi na zawadzie.

1). Por. §. 45 proc.

2). W razie wypadku na kolei żelaznej przed zbadaniem istoty czynku nie należy nic uprzątać ani usuwać śladów, o ile to bez szkody nastąpić może, pod ewentualną odpowiedzialnością za zbrodnię z §. 214 kod. (Rozp. min. spraw. z 23 sierpnia 1856 l. 18247).

Tożsamo tyczy się wypadków w razie eksplozyi kotła parowego (Rozp. min. z 7 lipca 1871 l. 113 D. u. p.

3). Kiedy w szczególności do oględzin przybrać należy obwinionego zob. O. z 17 listopada 1877 l. 10187. Nr. 162.

§. 117. Protokół oględzin spisać należy tak dokładnie i szczegółowo, iżby przedstawiał zupełny i wierny obraz oglądanych przedmiotów.

W tym celu należy dołączyć do takowego w razie potrzeby rysunki, plany lub szkice; miary, wagi, wielkości i stosunki miejscowe będą wyrażone według oznaczeń znanych i niewątpliwych.

§. 118. Jeżeli do oględzin potrzeba znawców, sędzia śledczy przybierze zwyczajnie dwóch.

Wystarczy przybranie jednego znawcy, jeżeli chodzi o przypadek mniejszej wagi, albo jeżeli by oczekiwanie na przybycie drugiego znawcy cel śledztwa naraziło na niebezpieczeństwo.

1). Reskr. min. spraw. z 26 marca 1886 l. 1917 (Dz. rozp. z r. 1886 Nr. 11) polecono Sądom, aby celem oszczędzenia kosztów tylko wtedy zarządzały przybranie znawców do oględzin jeżeli istotna tego zachodzi potrzeba.

2). Zbadanie stanu umysłowego obwinionego zarządzić należy zawsze przez dwóch lekarzy (§. 134).

§. 119. Wybór znawców należy do sędziego śledczego. Jeżeli do pewnego zawodu znawcy są stale w sądzie ustanowieni. wtedy tylko innych wzywać należy, jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem, albo tamci doznają przeszkód, albo podejrzani są o stronniczość w szczególnym przypadku.

Jeżeli znawca nie stawia się na wezwanie, lub odmówi udziału w oględzinach, sędzia skazać go może na karę od pięciu do stu złotych.

1). Stałe ustanowienie znawców należy do zakresu działania Sądu, dla którego mają być ustanowieni (Reskr. min. spraw. z 1 czerwca 1858. l. 9744).

2). Lekarze powiatowi rządowi jak i weterynarze pow. rząd. obowiązani są na wezwanie Sądu współdziałać w cha-

rakterze znawców sądowych (§. 8 lit. d. ust. z 30 kwietnia 1870 l. 68 D. u. p. i §. 8 rozp. min. z 21 czerwca 1882 l. 91 D. u. p.).

3). Profesorów wydziału lekarskiego jak i profesorów chemii (wydz. filozof.) nie należy wzywać jako znawców, chybaży ważność przypadku lub inne szczególne okoliczności tego wymagały (Rozp. min. z 21-go października 1853 l. 219 D. u. p. i reskr. min. spraw. z 24 marca 1855 l. 2115).

4). Jeżeli chodzi o zbadanie marki stemplowej Sądy udać się mają do c. k. drukarni nadwornej i rządowej w Wiedniu (Rozp. min. z 3 stycznia 1856 l. 66 D. u. p.).

5). W razie wątpliwości, czy środek jaki uważać należy za środek leczniczy t. j. za środek w austr. farmakopeji uznany, udać się należy do polit. władzy krajowej (Rozp. min. z 19-go czerwca 1855 l. 107 D. u. p.).

§. 120. Osoby, których w śledztwie nie wolno ani słuchać jako świadków, ani od nich przysięgi odbierać, albo które z obwinionym lub pokrzywdzonym zostają w jednym ze stosunków w §. 152 l. 1 określonych, nie będą przybierane jako znawcy, a to pod nieważnością aktu. O wyborze znawców zwyczajnie zawiadomić należy przed oględzinami tak oskarżyciela jak obwinionego; jeżeli wniesiono ważne zarzuty, a zwłoka nie jest niebezpieczna, przybrać należy innych znawców.

1) Strony mogą zatem czynić wnioski co do wyboru znawców; decyzja należy jednak do sędziego śledczego, ewentualnie (§. 113) do izby radnej.

2). Por. §§. 281 l. 3 i 344 l. 4 pr. k.

§. 121. Znawcom stale ustanowionym, którzy ogólną już przysięgę złożyli, sędzia śledczy przypomnieć ma przed rozpoczęciem czynności urzędowej świętość złożonej przez nich przysięgi.

Inni znawcy przed przystąpieniem do oględzin zło-

żyć mają przysięgę, że przedmiot tychże starannie zbadają, poczynione spostrzeżenia wiernie i dokładnie opiszą, tudzież, iż wywód oględzin i zdanie swoje z całą sumiennością według najlepszej swej wiedzy i stósownie do zasad swej umiejętności lub sztuki udzielą.

Rota przysięgi znawców przepisana jest w §. 1 ust. z 3-go maja 1868 l. 33 D. u. p. podanej w uwadze do §. 171.

§. 122. Znawcy obejrzą i zbadają przedmioty oględzin w obecności osób sądowych, wyjąwszy gdyby te ze względów przyzwoitości uznały za stósowne oddalić się lub gdyby potrzebne spostrzeżenia, jak n. p. przy badaniu trucizny, nie mogły być czynione inaczej jak tylko za pomocą ciągłego spostrzegania lub dłużej trwających doświadczeń.

Za każdym takim oddaleniem się znawców z miejsca oględzin należy jednak w sposób odpowiedni postarać się o to, aby wiarogodność badań przez znawców czynionych nie podpadała wątpliwości.

Jeżeli przedmiot badania znawców może być zniszczonym lub uleść zmianie wskutek użytego sposobu badania, należy pozostawić część takowego, o ile to jest możliwem, w przechowaniu sądowem.

§. 123. Oględzinami kieruje sędzia śledczy. Uwzględniając, o ile można, wnioski przez oskarżyciela i obwionego lub jego obrońcę czynione, wskazuje przedmioty, na które znawcy uwagę zwracać mają i zadaje pytania, których rozwiązanie za potrzebne uważa. Znawcy mogą żądać, aby im z aktów lub za pomocą przesłuchania świadków udzielono co do punktów, przez nich dokładnie

określić się mających, tych wyjaśnień, które za potrzebne do złożenia opinii uważają.

Jeżeli znawcy dla objawienia gruntownego zdania potrzebują niezbędnie przejrzeć akta śledeze, można im takowe udzielić, jeżeli szczególne wątpliwości nie stoją na zawadzie.

§. 124. Oznajmienia znawców co do poczynionych przez nich spostrzeżeń, powinny być natychmiast przez protokolanta spisane. Zdanie razem z tegoż pobudkami mogą albo zaraz podać do protokołu, albo zastrzedz sobie złożenie zdania na piśmie, do czego stósowny termin wyznaczyć należy.

§. 125. Jeżeli oznajmienia znawców o spostrzeżonych przez nich faktach znacznie się od siebie różnią, albo jeżeli ich wywód oględzin jest ciemny, niepewny, sam ze sobą albo z okolicznościami faktycznymi, już sprawdzone-
mi sprzeczny. a wątpliwości tych nie można usunąć przez ponowne przesłuchanie znawców, wówczas należy, jeżeli można, powtórzyć oględziny za przybraniem tych samych lub innych znawców.

Co do stanowiska Sądu mającego ocenić orzeczenie znawców por. O. z 23 grudnia 1881 l. 10601 Nr. 404.

§. 126. Jeżeli takie sprzeczności lub usterki ukażą się w zdaniu samem, albo jeżeli się okazuje, iż zdanie zawiera wnioski, które z przytoczonych założeń nie wypływają jako konieczne następstwa loiczne. a wątpliwości nie dadzą się usunąć przez ponowne przesłuchanie znawców, zasięgnąć należy zdania innego lub kilku innych znawców.

Jeżeli znawcami są lekarze lub chemicy, w takich razach można zasięgnąć zdania jednego z wydziałów lekarskich krajów w radzie państwa zastępowanych. Tak samo się postąpi, jeżeli izba radna uważa za potrzebne zasięgnąć zdania wydziału lekarskiego ze względu na ważność lub trudność przypadku.

1). Nie tylko więc w razie usterek lub sprzeczności w zdaniu znawców, ale w ogólności w przypadkach ważnych lub trudnych należy zasięgnąć zdania wydziału lekarskiego. Reskryptem min. sprawiedl. z 18 maja 1874 l. 6488 polecono jednak Sądom, ażeby w kwestjach podrzędnych nie udawały się do wydziałów lek. i nieprzysparzały tymże zbytecznej pracy.

2). Wydział lekarski składa opinią w komisji, złożonej według przepisu dekr. kancel. nadw. z 15 sierpnia 1846 l. 929, w której przewodniczy dziekan wydziału lekarskiego (Rozp. min. spraw. z 2 lutego 1852 l. 637 i reskr. min. oświaty z 19 grudnia 1851 l. 12604).

3). Rozpoznanie (*Überprüfung*) orzeczenia wydziału lek. przez lekarzy, wezwać się mających do rozprawy głównej, nie jest dopuszczalnem. — (O. z 15 paźdz. 1875 l. 5093 Nr. 84).

4). Okoliczność ta, że lekarze słuchani jako znawcy odstepują na rozprawie głównej od zdania złożonego w śledztwie, nie wystarcza do tego, by koniecznie już innych wezwano lekarzy. — (O. z 17 listopada 1877 l. 10187 Nr. 162).

5) Zob. jeszcze O. Nr. 305 w Dz. rozp. z r. 1887.

II. Postępowanie w śledztwach, tyjących się zabójstwa lub uszkodzenia cielesnego w szczególności.

§. 127. Jeżeli w jakim przypadku śmierci zachodzi podejrzenie, że takowa nastąpiła wskutek zbrodni lub występku, wówczas przed pogrzebaniem należy przystąpić do oględzin pośmiertnych i do otwarcia zwłok.

Jeżeli trupa pogrzebano, trzeba go w tym celu odgrzebać, gdy według okoliczności jeszcze spodziewać się

można po odgrzebaniu ważnego skutku, a nie zagraża bliższemu niebezpieczeństwem dla zdrowia osób, do udziału w oględzinach trupa powołanych.

Przed przystąpieniem do otwarcia zwłok, należy je dokładnie opisać. i przez przesłuchanie osób, które zmarłego znały, wszelką wątpliwość co do ich tożsamości usunąć. Osoby te, jeżeli potrzeba, wezwane będą przed rozpoznaniem, aby zmarłego dokładnie opisały. Jeżeli zaś ten ostatni jest całkiem nieznanym, ogłosić należy dokładny opis trupa w pismach publicznych.

Podczas oględzin zwłok dopilnuje sędzia śledczy, aby dokładnie było opisane położenie i stan trupa, miejsce gdzie i odzież w której go znaleziono, i aby nie takiego nie uszło uwagi, co według okoliczności dla śledztwa ważnym być by mogło. W szczególności należy spisać dokładnie, według liczby i jakości, rany i inne zewnętrzne ślady doznanego gwałtu, podać środki i narzędzia, któremi podobnie zadano, i porównać z znalezionymi się obrażeniami narzędzia, jakiego znaleziono, a które użyte być mogły.

Rozporządzeniem ministr. spraw wewnątrz. i sprawiedl. z 28 stycznia 1855 l. 26 D. u. p. ogłoszono instrukcją tyczącą się oględzin pośmiertnych i otwierania zwłok. Gdy jednak niektóre przepisy tegoż rozporządzenia są już zawarte w procedurze samej, inne tyczą się głównie lekarzy (znawców) sądowych, przeto podajemy tu tylko (w streszczeniu) te najważniejsze przepisy, których znajomość prawnikowi zwłaszcza sędziemu śledczemu jest potrzebna:

§. 2. Sądowe oględziny t. j. obejrzenie i otwarcie zwłok należy skuteczniej przed pogrzebaniem zmarłego w każdym przypadku śmierci nienaturalnej, chyba wnosić można z pewnością, że śmierć nastąpiła przypadkiem lub wskutek samobójstwa, a nie z powodu przestępstwa.

§. 3 wylicza szczegółowo przypadki, w których oględziny zwłok przedsięwziąć należy.

§. 4 jest obecnie zastąpiony przepisem §. 89 proc.

§. 5. Oględziny sądowe zwłok zawsze skuteczniejsze być powinny przez dwie osoby lekarskie.

Wyjątki od tego n. p. gdy w razie rozwiniętej już bardzo zgnilizny, lekarz z powodu większego oddalenia nie mógł być dość szybko powołany lub gdy jedna z osób nie stawiała się lub chodzi tylko o przekroczenie i t. p. jak i w przypadku, gdy nie przywołano drugiej osoby lekarskiej, należy w protokóle zawsze w szczególności uzasadnić.

§. 6 zalicza do osób lekarskich :

- a) lekarza sądowego lub przydzielonego władzy administr.;
- b) oglądającego zmarłych, który przysięgę złożył i jest razem lekarzem lub chirurgiem gminy.

§. 9. Przełożony gminy odpowiedzialny jest za przechowanie zwłok i ma wystarać się przed przybyciem komisji o wszystko, czego do przedsięwzięcia oględzin potrzeba.

§. 11. Przed przystąpieniem do otwarcia zwłok należy stwierdzić tożsamość przez osoby, które zmarłego znały, jako też ewentualnie także przez obwinionego. Jeżeli zmarły jest nieznan, należy opisać osobę, suknie i znalezione przy nim przedmioty.

§§. 12, 13 i 17—19 tyczą się osób lekarskich, które oględziny skuteczniają.

§§. 14—15 przepisują sposób spisania protokołu sekcyjnego.

§. 20 odpowiada przepisowi §. 123 ust. 2 proc.

§§. 21—25 tyczą się znawców i są w części zmienione przez §§. 125 i 126 proc.

§. 26 tyczy się znawców wezwanych do rozprawy głównej.

§. 98 poleca, aby w przypadkach śmierci, w których zachodzi podejrzenie otrucia, do zbadania istoty uczynku przywołano prócz lekarzy, jeszcze, jeśli można, dwóch chemików. §. 101 wreszcie stanowi: jeśli ze strony sądu jużto z zeznań uczynionych przez zmarłego przed śmiercią, jużto z zeznań świadków zrobiono jeszcze inne istotę czynu wyjaśniające od-

krycia, natenczas należy takowe także lekarzom sądowym udzielić. Wszystkie te okoliczności, o których się dowiedziano, przytoczyć należy w protokole sekcyjnym.

Dalsze §§. dla nas mniej ważne opuszczamy.

§. 128. Oględziny i otwarcie zwłok uskuteczniają według istniejących w tej mierze przepisów dwaj lekarze, z których jeden może być tylko chirurgiem.

Jeżeli zmarły przed śmiercią chorował, należy lekarza, który go w tej chorobie leczył, wezwać do znajdowania się przy oględzinach, jeżeli to do wyświecenia stanu rzeczy przyczynić się i bez przewłoki nastąpić może.

§. 129. Zdanie znawców ma wyrzec, co było w obecnym przypadku najbliższą przyczyną śmierci i co sprawiło tę przyczynę.

Jeżeli spostrzedz można obrażenia, wyszczególnić należy:

1) czy takowe zadane zostały zmarłemu przez czyn innej osoby, a jeżeli na to pytanie nastąpi odpowiedź potwierdzająca,

2) czy ten czyn

a) już z natury swojej w ogólności,

b) wskutek właściwego usposobienia osobistego lub szczególnego stanu obrażonego,

c) wskutek przypadkowych okoliczności, w których popełniony został, lub

d) wskutek przyczyn pośrednich, które przypadkowo do niego przystąpiły, ale przezeń spowodowane były lub z niego wynikły, śmierć sprowadził — nakoniec

e) czy można było zapobiedz śmierci przez wczesną i stósowną pomoc.

O ile zdanie nie do wszystkich ważnych dla sę-

Ustawa o postępowaniu karnem.

dziego wyrokującego okoliczności się rozciąga. sędzia śledczy powinien znawcom szczegółowe zadać pytania.

§. 130. Jeżeli zachodzi podejrzenie dzieciobójstwa, wówczas oprócz dochodzeń poprzedzającymi przepisami wskazanych, należy nadto wysledzić, czy dziecko urodziło się żywe.

§. 131. Jeżeli zachodzi podejrzenie otrucia, natenczas do zbadania istoty czynu, przybrać należy oprócz lekarza, jeżeli można, jeszcze dwóch chemików. Samo zaś badanie trucizn mogą według okoliczności chemicy sami jedni przedsiębrać w miejscu do tego sposobnem.

Sposób przesyłania trucizn celem ich zbadania określa rozp. min. z 2 sierpnia 1856 l. 145 D. u. p., które nakazuje użyć do opakowania trucizn celem ich przesyłki — znawcy lub doświadczonego chemika.

§. 132. Również w razie uszkodzeń cielesnych obejrzenie pokrzywdzonego przedsięwzją dwaj znawcy, którzy opisawszy dokładnie obrażenia mają także w szczególności wyrzec, które z pomiędzy istniejących obrażeń ciała lub nadwreżeń zdrowia same przez się lub w związku z innemi, bezwzględnie lub ze względu na szczególne okoliczności przypadku uważać należy za lekkie, ciężkie lub śmiertelne; jakie skutki uszkodzenia takie zwykle za sobą pociągają, a jakie w obecnym szczególnym wypadku ztąd wynikły, tudzież jakimi środkami i narzędziami i w jaki sposób uszkodzenia te zadane zostały.

§. 133. Jeżeli potrzeba przystąpić do obejrzenia ciała kobiety, wówczas czynność tę można według okoliczności

zamiast lekarzom i chirurgom, poruczyć także akuszerom a w przypadkach mniej ważnych akuszerkom.

1) Akuszerka ma według najlepszej swej wiedzy podać, co przy oględzinach spostrzegła (Rozp. min. z 4 czerwca 1881 l. 54 D. u. p.

2). Do poddania się oględzinom sądowym mogą być zmuszone nawet osoby, uwolnione od obowiązku świadczenia (Glaser *Handbuch* I str. 464 *contra* Rosenblatt *Crimin. Blätter* 1876 Nr. 45).

III. Postępowanie w przypadku wątpliwości co do chorób umysłowych czyli co do pocztyności.

§. 134. Jeżeli zachodzi wątpliwość co do tego, czy obwiniony włada rozumem lub cierpi na zboczenie umysłowe, przez co by pocztyność jego zniesioną być mogła, wówczas badanie stanu ducha i umysłu obwinionego powinno być zawsze uskuteczniomem przez dwóch lekarzy.

Ci mają zdać sprawę o wyniku swoich spostrzeżeń, zostawić wszelkie okoliczności faktyczne mogące wpłynąć na ocenienie stanu ducha i umysłu obwinionego, zbadać ich znaczenie tak po szczególe jak i w związku ze sobą, a jeżeli mniemają, że zboczenie umysłowe rzeczywiście istnieje, określić naturę choroby, rodzaj i stopień onejże i tak na podstawie aktów, jak i na mocy własnego spostrzegania, wypowiedzieć zdanie swoje o wpływie, jaki ta choroba na wyobrażenia, popędy i czyny obwinionego wywierała i dotąd wywiera, oraz czy i jak dalece ten chorobliwy stan umysłowy już istniał w czasie popełnionego czynu.

Zbadanie stanu umysłowego zatem zawsze przez dwóch lekarzy zarządzić należy; chirurdzy do tej czynności przybierani być nie mogą. Lekarze mają wyrzec, czy zachodzi zboczenie umysłowe lub nie; pocztyności zmniejszonej procedura obecna nie zna.

IV. Sprawdzanie pism.

§. 135. Jeżeli zachodzą wątpliwości co do prawdziwości dokumentu, albo jeżeli wypada stwierdzić, czyją ręką pismo jakieś było pisane, wówczas można zarządzić porównanie pisma przez znawców z pismami niewątpliwie prawdziwymi.

Ustawa nie nakazuje przeto zarządzenia tego porównania pism, pozostawia je uznaniu sędziego śledczego, względnie izby radnej („można zarządzić“).

V. Postępowanie w dochodzeniu fałszowania lub podrabiania publicznych papierów kredytowych i fałszowania monety.

§ 136. W przypadkach podrabiania lub fałszowania publicznych papierów kredytowych, sędzia śledczy powinien w powszechności przesłać ministerstwu skarbu okazy będące przedmiotem śledztwa, a to w tym celu, ażeby uzyskać poświadczenie urzędowe co do ich prawdziwości lub nieprawdziwości, tudzież dalsze objaśnienia, w jaki sposób sfalszowanie nastąpiło, czy użyto przysposobionych narzędzi rozmnożenia ułatwiających, nakoniec, czy i gdzie takie fałszywe okazy już się pojawiły.

Po skończonem w zupełności postępowaniu karnosądowem należy przesłać tamże okazy sfalszowane razem z wszelkimi z karogodnego czynu pochodzącymi narzędziami, materyałami i innymi do tego należącymi przedmiotami. Jak skoro te przedmioty będą potrzebne do nowej czynności urzędowej w postępowaniu karnem, należy zażądać ich zwrotu.

W przypadkach sfalszowania biletów lub papierów

kredytowych uprzywilejowanego austriackiego banku narodowego, sędziowie śledczy udawać się mają wprost do tegoż banku, a w przypadkach fałszowania krajowych pieniędzy kruszcowych do przeznaczonego ku temu urzędu menniczego i tamże przesyłać mają falsyfikaty po ukończeniu postępowaniu.

W celu otrzymania poświadczenia co do sfałszowanych pieniędzy zagranicznych, lub takichże papierów kredytowych, sędzia śledczy udać się ma wprost do ministerstwa sprawiedliwości.

1). Zakwestyonowane bilety państwowe po 1 zł., 5 zł. i 50 zł. przesłać należy wspólnemu minist. skarbu; bilety zaś bankowe po 10 zł., 100 zł. i 1000 zł. dyrekcji austr. węg. banku (Reskr. minist. sprawiedl. z 11 sierpnia 1843 l. 10221). Zob. także uwagę *t*) przy §. 83.

2). Poświadczenia o prawdziwości biletów banku austr.-węg. nie są związane formalnościami procedury karnej; lecz wystawia je — bez interwencji urzędnika sądowego — „komisya dla badania zakwestyonowanych biletów“ przy tymże banku istniejąca, a potwierdza Dyrekcyja banku. (Resk. min. spraw. z 5 listopada 1878 l. 15363).

3) W krajach reprezentowanych w Radzie państwa powołany jest do orzeczenia o prawdziwości monety kruszcowej jedynie c. k. główny urząd menniczy w Wiedniu (rozp. min. skarbu z 15 lutego 2873 l. 22 D. u.); p. dla monet mających stempel węgierski zaś król. węg. urząd menniczy w Kremnitz (Reskr. min. spraw. z 21 listopada 1877, 18 grudnia 1881 i 9 maja 1885 l. 8249, Dz. rozp. z r. 1885 Nr. 37).

VI. Postępowanie w dochodzeniu podpalenia.

§. 137. W sprawach o podpalenie należy w szczególności dochodzić, w jaki sposób ogień podłożono, czy do

tego użyto podpałki i jakiej; wysledzić miejsce, gdzie i czas kiedy podpalenie nastąpiło, czy za dnia czy w nocy, i czy w takich okolicznościach, że ztąd rzeczywiście powstał pożar w cudzej własności albo przynajmniej wynikało niebezpieczeństwo takowego, albo życie ludzkie na niebezpieczeństwo narażone było, i czy ogień w razie wybuchu byłby łatwo mógł się rozszerzyć; nakoniec gdy pożar rzeczywiście wybuchnął, należy zbadać wielkość zrządzonej przez takowy szkody.

Władze administr. i gminne mają swe dochodzenia policyjne przeprowadzone w przypadkach podpalenia przesyłać sądom, celem uniknięcia niepotrzebnych oględzin sądowych (Rozp. min. spraw. z 20 czerwca 1871 l. 6932).

VII. Postępowanie w dochodzeniu innych uszkodzeń.

§. 138. W zbrodniach i występkach, z których w sposób od wspomnionego odmienny, szkoda lub niebezpieczeństwo dla życia lub mienia wynikły, należy za pomocą oględzin dochodzić przede wszystkim, jaki był rodzaj użytego gwałtu lub podstępu, jakich użyto środków lub narzędzi, jak wielką jest zrządzona lub zamierzona szkoda i utracony zysk, oraz jak wielkie było niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia lub cielesnego bezpieczeństwa ludzkiego jakoteż dla cudzego mienia.

XII. ROZDZIAŁ.

O rewizyi domu i osoby, jakoteż o zatrzymaniu przedmiotów (*Beschlagnahme*).

Literatura: Glaser, *Handbuch* II. str. 279—295; Ullmann str. 412—416; Vargha str. 155—159; Mayer *Commentar* I str. 470 in.

I. Rewizya domu i osoby.

§. 139. Rewizyę domu to jest przeszukanie mieszkania lub innych do gospodarstwa domowego należących ubikaacyi, wolno wtedy tylko przedsięwziąć, jeżeli uzasadnione zachodzi podejrzenie, że się tam ukrywa osoba podejrzana o zbrodnię lub występki, albo że się tamże znajdują przedmioty, których posiadanie lub oglądanie dla pewnego śledztwa może być ważnem.

U osób, co do których zachodzi wielkie prawdopodobieństwo, że przedmioty takie posiadają, albo które są podejrzane o zbrodnię lub występki lub zresztą osławienie, może także nastąpić przeszukanie osoby i ich odzieży.

1). Ustawy z 27 października 1862 l. 87 i 88 D. u. p., stanowiące część integralną ustaw zasadniczych, biorą w ochronę nietykalność osoby i domu. Bezprawne ograniczenie wolności osobistej lub naruszenie prawa domowego, może podpadać albo pod zbrodnię z §. 101 albo pod przekroczenie z §. 331 kod.

2). U osób będących pod dozorem policyjnym można każdego czasu odbyć rewizyą mieszkania i osoby §. 9ª ust. z 10 maja 1873.

3). Oględzin lub rewizyi na okrętach handlowych nie wolno zwyczajnie przedsiębrać bez poprzedniego zawiadomienia władzy konsularnej tego państwa, do którego okręt należy. (Zob. odnośne umowy konsularne zawarte z Francją, Włochami, stanami półn. Ameryki, Niemcami, Belgią, Holandją i t. d.).

§. 140. Rewizya następuje zwyczajnie tylko po poprzednim przesłuchaniu osoby, u której lub około której ma być przedsięwziętą i to tylko o tyle, o ile przez przesłuchanie ani dobrowolnego wydania przedmiotów poszukiwanych, ani usunięcia przyczyn, które rewizyą wywołały, nie osiągnięto.

Przesłuchanie takie może być pominięte, jeżeli chodzi o osobę osławioną, jakoteż wtenczas jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem, lub jeśli odbywa się rewizya ukrywająca dla publiczności przystępnych.

Zwyczajnie rewizyą odbyć wolno tylko na zasadzie nakazu sędziowskiego w powody zaopatrzonego. Nakaz ten należy udzielić stronie interesowanej natychmiast lub przynajmniej w następnych dwudziestu czterech godzinach. O rewizyach domowych z powodu zbrodni lub występków, co do których dalsze policyjne poszukiwania lub zarządzenia w interesie bezpieczeństwa publicznego mogą być potrzebne, należy zawiadomić wprzód, o ile to bez zwłoki stać się może, najbliższą władzę bezpieczeństwa, ażeby delegat tejże mógł być przy tem obecny i aby, nie wpływając na akt śledczy, mógł nabyć wiadomości potrzebnych do dalszych zarządzeń, jakieby były potrzebne.

Jeżeli rewizya domowa odbyć się ma w gmachu wojskowym lub przez wojsko (obronę krajową), zajętem, donieść o tem należy komendantowi i przybrać dodaną przez tegoż osobę wojskową (z obrony krajowej).

§. 141. Jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem mogą urzędnicy sądowi lub urzędnicy władz bezpieczeństwa zarządzić rewizyą domową w celu karno-sądowym, nawet

bez nakazy sędziowskiego. Delegowany do odbycia takowej będzie zaopatrzony w upoważnienie na piśmie, które okaże osobie, której się to tyczy.

Nawet organa władzy bezpieczeństwa mogą w tymże celu odbyć rewizyą domu z własnej mocy, gdy przeciw komu wydano już nakaz dostawienia lub aresztowania, albo gdy kogo na uczynku schwymano, gdy przez publiczną pogoń lub przez głos publiczny o przestępstwo posądzono, albo gdy w jego posiadaniu znaleziono przedmioty, które na udział w takowem wskazują.

W obu przypadkach temu, kogo się to tyczy, doręczyć należy na żądanie natychmiast a przynajmniej w ciągu najbliższych dwudziestu czterech godzin poświadczenie pisemne, że nastąpiła rewizya domu i z jakich powodów.

Jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem, może i żandarmerya rewizyę domową przedsięwziąć, winna jednak niezwłocznie o rezultacie zawiadomić prokuratoryą i Sąd powiatowy (§. 39 instr. dla żand. z 26 lutego 1876).

§. 142. Rewizye domu i osoby odbywać się powinno w każdym razie w taki sposób, aby nie robić niepotrzebnego rozgłosu, aby, ile tylko można, unikać wszystkiego, coby mogło sprawić przykrość lub niedogodność osobom, których się to tyczy, aby osłaniać jak najstaranniej ich dobre imię i ich tajemnice prywatne nie mające związku z przedmiotem śledztwa, jakoteż aby zachować wszelkie względy stósowności i przyzwoitości.

Zajmującego miejsce, które ma być przeszukane, wezwać należy, aby był obecny podczas tej czynności; jeżeli on doznaje przeszkody lub jest nieobecny, wezwanie

należy wystósować do dorosłego członka jego rodziny, w braku zaś takiego do domownika lub sąsiada.

Oprócz tego do przeszukania przybrać należy każdym razem protokółanta i dwóch świadków sądowych.

Spisać się mający protokół rewizyi podpiszą wszyscy obecni. Jeżeli nie znaleziono nie podejrzanego, wówczas na żądanie strony interesowanej, należy jej to poświadczyć.

1). Podobnież jak w przypadku §. 110 proc. można zatem i tu żądać urzędowego poświadczenia.

2). Jeżeli rewizya ma być odbyta w miejscu służbie Bożej poświęconem, postępować należy z największem poszanowaniem Domu Bożego (Rozp. min. ośw. z 25 stycznia 1856 l. 1371).

II. Zatrzymanie rzeczy (*Beschlagnahme*).

§. 143. Jeżeli znaleziono przedmioty, które dla śledztwa mogą być ważne, należy je spisać i wziąć w przechowanie sądowe albo przynajmniej pod dozór sądowy albo je skonfiskować (98).

Każdy jest obowiązany przedmioty takie a w szczególności także dokumenta na żądanie wydać. Gdyby odmówiono wydania przedmiotu, którego posiadanie jest przyznane lub w inny sposób udowodnione, a odebranie takowego przez przeszukanie domu skutecznieć by się nie dało, wówczas posiadacz, jeżeli sam nie jest o przestępstwo podejrzanym, albo od obowiązku składania świadectwa na mocy ustawy uwolniony, może być do tego zagniony grzywną do pięćdziesięciu złotych a w razie dalszego wzbraniania się w przypadkach ważniejszych aresztem do sześciu tygodni.

1). Z zasady procesu skargowego, przyjętej przez naszą procedurę karną, wynika, że podejrzanym o przestępstwo nie

może być zniewolonym do dostarczania dowodów przeciw sobie.

2). Osoby uwolnione na mocy §. 152 względnie §. 153 od obowiązku świadczenia, nie mogą także być zniewolone do dostarczania innych dowodów przeciw obwinionemu, w szczególności do wydawania poszukiwanych przedmiotów.

§. 144. Jeżeli podczas rewizji domu lub osoby znaleziono przedmioty, z których wnosić można o popełnieniu innego przestępstwa, lubo nie tego, z powodu którego rewizya się odbywa, wówczas takowe przedmioty, jeżeli przestępstwo to z urzędu ma być ściganem, będą wprawdzie zabrane, jednakowoż spisać należy osobny protokół zatrzymania i przesłać takowy natychmiast prokuratorowi. Jeżeli ten nie zażąda rozpoczęcia postępowania karnego, rzeczy zabrane niezwłocznie mają być zwrócone.

III. Przetrażenie i zatrzymanie papierów.

§. 145. Przetrażając papiery należy starać się o to, aby ich osnowa nie doszła do wiadomości osób, które nie są do tego upoważnione. Jeżeli posiadacz papierów na przejrzanie takowych zezwolić nie chce, należy je opieczętować i w sądzie złożyć, tudzież natychmiast odnieść się do izby radnej, która rozstrzygnie, ażali takowe mają być przejrzane lub zwrócone.

I w innych także przypadkach papiery, wzięte w przechowanie sądowe, które nie mogą być zaraz spisane, należy obwinąć i pieczęcią sądową opieczętować. Jeżeli strona, której się to tyczy, obecną jest podczas przetrzysania, należy jej dozwolić wyciśnięcia także swojej pieczętki. Gdy się przystępuje do odpieczętowania, wezwać należy stronę, której się to tyczy, aby przy tem była

obecną. Jeżeli na takie wezwanie nie stawi się albo takowego z powodu nieobecności nie można jej doręczyć, opieczętowanie mimo to należy przedsięwziąć.

Umowy konsularne stanowią, że archiwa konsularne są nie naruszalne, a władzom miejscowym nie wolno takowych przetrząsać.

IV. Zatrzymanie i otwieranie listów i innych przesyłek.

§. 146. Jeżeli obwiniony o zbrodnię lub występki jest już aresztowany albo jeżeli z powodu takiego przestępstwa nakaz dostawienia lub aresztowania go wydano, wówczas sędzia śledczy wysyłane przez obwinionego lub do niego nadchodzące telegramy, listy lub inne przesyłki może zatrzymać i żądać wydania sobie takowych od urzędów pocztowych, telegraficznych lub innych zakładów trudniących się przesyłką.

Nadto zakłady te obowiązane są na żądanie prokuratora zatrzymać przesyłki takie aż do nadejścia postanowienia sądowego; wszelako jeżeli sędzia śledczy nie wyda postanowienia takiego w dniach trzech, nie wolno im przesłania dłużej odwlekać.

1). Postanowienie §. 136 pr. zawiera zatem wyjątek od zasady uszanowania tajemnicy listów i pism, uświęconej w art. 19 ustawy zasadniczej z 21 grudnia 1867 l. 142 D. u. p. (o ochronie tajemnicy listów i pism), według którego każde umyślne naruszenie tajemnicy listów i innych pism opieczętowanych stanowi przekroczenie, (ścigane z urzędu i karane aresztem do 6 miesięcy, jeżeli w wykonaniu urzędu lub służby popełnionem zostało).

2). Otwieranie listów z urzędu celem desinfekcyi takowych w przypadkach grożącego zawleczenia zarazy nie podpada pod §. 1 powołanej ustawy z 6 kwietnia 1870. (Ust. z 26 maja 1879 l. 79 D. u. p.).

3). Areszt położony przez prokuratora na przesyłki obwinionego może zatem trwać tylko przez dni trzy; termin ten obliczyć należy według przepisu §. 6 proc.

§. 147. Zatrzymane przesyłki otwarte być mogą tylko przez sędziego śledczego, i to zaraz, jeżeli obwiniony się na to zgadza. Jeżeli zaś obwiniony na to nie przystaje, sędzia śledczy powinien się postarać o zezwolenie izby radnej, chyba że zwłoka grozi niebezpieczeństwem.

Otwarcie, co do którego spisać należy protokół, uskuteczniomem będzie w ten sposób, aby nie naruszyć pieczęci; okładki i adresy mają być zachowane.

§. 148. O zatrzymaniu przesyłek należy zawiadomić obwinionego, albo gdy on jest nieobecny, członka jego rodziny, a to zaraz lub najdalej w dwudziestu czterech godzinach. Jeżeli otwarcie przesyłek nastąpiło, wówczas należy listy lub telegramy, o ile nie ma obawy, by udzielenie ich osnowy szkodliwie wpływało na śledztwo, udzielić obwinionemu lub temu, dla kogo są przeznaczone, a to w oryginale lub w odpisie, w całości lub w wyciągu. Jeżeli obwiniony jest nieobecny, udzielenie należy uczynić jednemu z jego krewnych. Jeżeli nie ma krewnych obwinionego, list należy zwrócić wysyłającemu, gdy sędzia uważa, że tego wymaga interes tego ostatniego, lub też donieść mu o nastąpieniu zatrzymaniu w przypadku, gdy list lub telegram w aktach pozostawić trzeba.

§. 149. Przesyłki zatrzymane, których otwarcie nie zostało uznane za potrzebne, niezwłocznie wydać należy tym, dla których są przeznaczone, lub też zwrócić zakładowi przesyłającemu.

XIII. R O Z D Z I A Ł.

O przesłuchaniu świadków.

Literatura: Glaser, *Handbuch* I str. 458 i n. i *Beiträge* str. 194 i n.; — Ullmann, str. 395 i n.; — Vargha, str. 206 i n.; — Mayer, *Commentar* str. 499 i n.

§. 150. Każdy, kogo jako świadka wezwano obowiązany jest w powszechności stawić się na wezwanie i zeznawać w Sądzie, co mu o przedmiocie śledztwa jest wiadomo.

1). Przymus świadczenia (*Zeugnisszwang*) obejmuje obowiązek stawienia się w Sądzie, zeznawania i składania przysięgi na treść zeznań. Por. §. 160 pr. Osoby mające prawo zakrajowości (eksterritoryalne) przymusowi temu nie ulegają. Zob. §. 61 pr.

2). Świadców wezwać należy wcześniej, mając wzgląd na oddalenie ich miejsca pobytu. Izraelitów w dni świąteczne wzywać nie należy, wyjąwszy w przypadkach nagłych. Świadców w oddaleniu mieszkających należy przesłuchać, o ile można natychmiast, chociażby się stawili w innym czasie, a nie w oznaczonym (§§. 18 i 19 instr. z r. 1854).

§. 151. Nie mogą być słuchani jako świadkowie pod nieważnością zeznania:

- 1) duchowni względem tego, co im powierzono na spowiedzi lub w inny sposób pod warunkiem milkliwości urzędu duchownego;
- 2) urzędnicy rządowi, gdyby nie mogli zeznawać bez zdradzenia tajemnicy urzędowej, do której przestrzegania są obowiązani, chyba że przez swoich przełożonych od tego obowiązku zwolnieni zostali;
- 3) osoby, które w czasie, kiedy zeznawać mają, z powodu stanu swego ciała lub umysłu, nie są w możności zeznania prawdy.

1). W sprawach przeciw ministrom, toczących się przed Trybunałem Stanu, urzędnicy uwolnieni są od obowiązku zachowania tajemnicy urzędowej (§. 17 ust. z 25 lipca 1867 l. 101 D. u. p.).

2). Odnośnie do przeszkody przesłuchania z §. 151 l. 3 stanowiącą jest zatem chwila przesłuchania świadka, a nie chwila poczynienia spostrzeżeń; można zatem słuchać i dzieci na fakta dawniejsze, o ile przeszkoda ta nie zachodzi. Por. O. Nr. 278, jakoteż §. 170 l. 5 i O. w uwadze 5 do § 170 podane.

§. 152. Uwolnieni są od obowiązku składania świadectwa:

- 1) krewni i powinowaci obwinionego w linii wstępnej i zstępnej, jego małżonek i tegoż rodzeństwo, jego własne rodzeństwo i tegoż małżonkowie, rodzeństwo jego rodziców oraz dziadów i bab, jego bratanki i siostrzeńce, bratanice i siostrzenice, krewni w stopniu dzieci rodzeństwa, przysposobiciele i wychowawcy, jego opiekun i pupil;
- 2) obrońcy pod względem tego, z czem się obwiniony przed nimi jako obrońcami zwierzył.

Jeżeli osoba wezwana jako świadek do jednego tylko z pomiędzy obwinionych zostaje w którym ze stosunków wyżej wymienionych, wówczas od świadectwa co do innych obwinionych tylko wtedy uchylić się może, gdyby odłączenie zeznań, które się tych ostatnich tyczą, było nie możliwe.

Jeżeli osoby pod 1) wymienione wezwane będą jako świadkowie, sędzia śledczy przed przesłuchaniem onych, lub jak tylko się dowie o ich stosunku do obwinionego, powinien im oznajmić, że mają prawo uchylić się od świadectwa i ma zapisać do protokołu oświadczenie ich w tej mierze uczynione. Jeżeli świadek nie zrzekł się wyraźnie

prawa uchylenia się od świadczenia, zeznanie jego jest nieważne.

1). Adwokat obowiązany jest w myśl §. 9 ordynacyi adwok. z 6 lipca 1868 do zachowania tajemnicy w sprawach sobie powierzonych. Reskr. min. sprawiedl. z 1 czerwca 1882 l. 7440 polecono prokuratoryom, aby, o ile by chodziło o zastosowanie postanowienia §. 152 l. 2 przestrzegali w odnośnych wnioskach następujących zasad: a) uwolnienie obrońcy od obowiązku świadczenia o tem, co mu w tym charakterze przez obwinionego w zaufaniu zeznanem zostało, nie jest zawisłem od tego, aby przeciw obwinionemu proces karny był w toku już w czasie zwierzenia się obrońcy; b) wiadomości, z jakimi zwierzyły się ustanowionemu przez obwinionego obrońcy osoby trzecie w interesie obwinionego, oceniać należy tak samo, jak gdyby je sam obwiniony był obrońcy powierzył. Podobnież orzekł T. K. w O. z 14 marca 1883 l. 1004 Nr. 531, że opieki ustawy z §. 152 l. 2 doznają także wiadomości udzielone przez obwinionego obrońcy, do którego się udał o poradę jeszcze przed rozpoczęciem postępowania karnego.

2). Oświadczenie świadka że korzysta z §. 152 może być uczynionem także w podaniu piśmiennem do Sądu wniesionem; ścisła forma oświadczenia takiego nie jest przepisana. — (O. z 19 lutego 1886 l. 14803 Nr. 886).

3). Na dobrodziejstwo §. 152 może powołać się świadek, chociażby sam był podejrzany o to, że w czynie karogodnym brał udział. — (O. z 18 lipca 1882 l. 7804 Nr. 468).

4). Przepis §. 152 nie stoi na zawadzie temu, aby poza sądowe zeznania osób uwolnionych od obowiązku świadczenia, podobnie jak inne fakta czyniono przedmiotem dowodu i korzystano z nich przy wydaniu wyroku (O. z 25 września 1880 l. 7102 Nr. 278 i z 1 marca 1886 l. 14458 Nr. 891).

5) Okoliczność, że świadek korzystał z dobrodziejstwa §. 152 w postępowaniu uprzednim, nie stoi na przeszkodzie dopuszczeniu go do świadectwa na rozprawie głównej (O. z 2-go marca 1877 l. 12399 Nr. 143).

Jeżeli świadek, w postępowaniu uprzedniem przesłuchany, na rozprawie z §. 152 korzysta, nie wolno odczytywać ani protokołu zeznań świadka, ani też uwag sędziego śledczego tyczących się świadka a zamieszczonych w protokóle onegoż przesłuchania (O. z 27 września 1884 l. 8265 Nr. 674). Jeżeli świadek korzysta z §. 152, to i motywa tego kroku przez niego podane nie mogą być uwzględnione przy ocenieniu dowodów, albowiem zeznań jego w ogólności uwzględnić nie należy. — (O. z 8 maja 1884 l. 1324 Nr. 693).

6). Oskarżony względem współoskarżonego, przeciw któremu równocześnie odbywa się rozprawa główna, nie może powołać się na dobrodziejstwo §. 152 l. 1. (O. z 9 września 1875 l. 7364 Nr. 79). Oskarżony może jednak w myśl §. 245 pr. wszelkiej odpowiedzi odmówić.

7). Postanowiona w ostatniem zdaniu §. 152 nieważność zeznań świadka tyczy się tak śledztwa jak i rozprawy; odczytanie zeznań świadka, który się nie zrzekł wyraźnie prawa §. 152, pociągnęłoby za sobą nieważność rozprawy. Jeżeli jednak świadek prawa §. 152 się zrzekł, zeznanie jego może być odczytanem na rozprawie, jeżeli warunki §. 252 l. 1 zachodzą (O. z 10 sierpnia 1876 l. 6650 Nr. 118). Na nieważność z §. 152 (§. 281 l. 3 i §. 344 l. 4) może jednak skutecznie powołać się tylko ten oskarżony, względem którego świadkowi prawo uchylenia się od świadectwa w myśl §. 152 służyło, nie zaś współoskarżony.

8). Jedyne stosunek opiekuńczy faktycznie jeszcze istniejący daje prawo uchylenia się w myśl §. 152 l. 1 od oświadczenia przeciw pupilowi; byłby opiekun nie jest do tego uprawnionym. (O. z 9 listopada 1885 l. 8305 Nr. 839).

9). Do protokółów zeznań świadka w procesie cywilnym złożonych, a na rozprawie bez opozycji stron odczytanych, zdanie ostatnie §. 152 nie ma zastosowania. — (O. 28 marca 1887 l. 13292 Nr. 1043).

10). Zob jeszcze §. 205 ust. 2 pr.

§. 153. Gdyby złożenie świadectwa lub odpowiedź na zapytanie pociągało za sobą bezpośrednią a znaczną stratę majątkową świadka, lub narażało na hańbę jego

samego lub kogo z jego rodziny (§. 152 l. 1), a świadek z tego powodu świadectwa by odmawiał, nie może być do świadectwa zniewolonym, chyba tylko w nader ważnych przypadkach.

1). Ażali należy pouczyć świadka o dobrodziejstwie prawnem z §. 153 pr. k. i przyznać mu takowe, rozstrzyga Sąd według swojego uznania. — (O. z 30 sierpnia 1886 l. 6057 Nr. 957).

§. 154. Osoby, które z powodu choroby lub ułomności nie mogą stawić się przed sądem, można przesłuchać w ich mieszkaniu.

Jeżeliby przesłuchać wypadało osoby zostające w publicznych Szpitalach, Sędzia śledczy udać się ma w krótkiej drodze do Dyrekcyi Zakładu po wyjaśnienie, czy przesłuchanie może nastąpić; gdyby zaś Sędzia powątpiewał o prawdziwości odmownego oświadczenia Dyrekcyi, zarządzić ma sądowo-lekarzkie dochodzenie (Rozp. min. spraw. z 22 września 1857 l. 19966).

§. 155. Członków Domu Cesarskiego jako świadków słuchać będzie najwyższy Marszałek Dworu, a poza Wiedniem, Prezydent trybunału pierwszej instancji miejsca Ich pobytu i to w Ich mieszkaniu.

Gdy członkowie Domu Cesarskiego według §. 30 statutu famil. tylko przez Najwyższy Urząd Marszałkowski a przez inne władze sądowe tylko w drodze delegacyi w imieniu tegoż Urzędu przesłuchane być mogą, przeto Przełożeni Trybunałów w przypadkach takich wyraźnie nadmienić powinni tak w odezwie wystósowanej do Członka Domu Ces., w której upraszają o oznaczenie czasu i miejsca przesłuchania, jak w akcie przesłuchania, iż takowe następuje tylko w drodze delegacyi i w imieniu Najw. Urzędu Marszałk. (Rozp. Min. spraw. z 14 maja 1854 l. 8346).

§. 156. Jeżeli miejsce pobytu świadka leży poza obrębem sądu powiatowego, który urządzuje w siedzibie sędziego śledczego, o przesłuchanie świadka wezwać należy w powszechności ów Sąd powiatowy, w którego okręgu świadek się znajduje. Jeżeli jednak sędzia śledczy sądzi, że dla uzyskania wyczerpującego zeznania lub dla przyspieszenia sprawy, zachodzi potrzeba, iżby go sam przesłuchał, wówczas może go wezwać bądź bezpośrednio, bądź przez sąd powiatowy, któremu świadek podlega, ażeby się osobiście stawił. Gdyby stawienie się świadka przed sędzią śledczym połączone było ze zbyt wielkimi trudnościami lub zbyt wielkimi kosztami, wówczas może go nawet sam przesłuchać w miejscu jego pobytu, wszelako jeżeli to miejsce nie leży w obrębie trybunału, do którego sędzia należy, powinien równocześnie zawiadomić o tem trybunał właściwy.

1). Jeżeli Sędzia śledczy zamierza przedsięwziąć czynność urzędową poza siedzibą Sądu, powinien, wyjąwszy przypadki nadzwyczajnie nagłe, uzyskać przyzwolenie Przełożonego Trybunału (§. 21 instr. z r. 1854 i rozp. min spr. z 6 maja 1874 l. 5560 utrzymujące w mocy postanowienie powyższe).

2). Jeżeli przesłuchanie świadka, o ile przewidzieć można, nastąpi w języku nicużywanym w tym Sądzie, który o przesłuchanie uprasza i jeżeli w tymże Sądzie nie ma tłumacza, ani urzędnika znającego tenże język, wówczas żądać można, aby przysłano tłumaczenie wierzytelne, któremu to żądaniu zadosyć uczynić należy; koszt tłumaczenia ponosić ma Sąd wezwany z funduszu podręcznego (Rozp. min. spraw. z 15 kwietnia 1858 l. 25948).

§. 157. Jeżeli wypada przesłuchać świadków znajdujących się poza granicami krajów zastępowanych w radzie państwa, zwyczajnie wezwać o to należy właściwego

Sędziemu obcego. Temuż udzielić należy przedmioty i pytania, na które świadkowie mają być słuchani, i upraszać zarazem o przesłuchanie ich według okoliczności także i na takie okoliczności, które się nasunąć mogą z treści zeznań przez świadka poczynionych. Gdyby zaś osobiste stawienie się takiego świadka przed sądem karnym było koniecznem, a świadek nie chciał się dobrowolnie stawić, należy o tem ministrowi sprawiedliwości zdać sprawę.

1). Poddani węgierscy w Węgizach zamieszkali nie mogą być wzywani pod zagrożeniem przymusowego dostawienia i t. p.; w odnośnych blankietach należy przeto opuścić zagrożenie skutków (Reskr. min. spraw. z 26 listopada 1877 l. 15928).

2). O sposobie słuchania świadków w stanach zjednoczonych północnej Ameryki zamieszkałych zob. Dz. rozp. z r. 1887 Nr. VI.

3). Jeżeli chodzi o przesłuchanie świadków mieszkających w Rosyi, wysłać należy drogą dyplomatyczną ułożoną według ustaw kraju upraszającego prośbę o przesłuchanie, której uczynić należy zadosyć według ustaw tego kraju, w którym świadkowie mają być przesłuchani. Wezwanie do rozprawy świadków w Rosyi zamieszkałych również drogą dyplomatyczną ma nastąpić (Art. XIII i XV umowy Austr.-ros. z 15 października 1874 l. 128 D. u. p. z r. 1875).

Umowa austr.-ros. z 2-go kwietnia 1884 l. 134 D. u. p. postanowiono jednak co następuje:

Art. I. Sądy i prokuratorye w okręgach c. k. Sądów krajowych wyższych lwowskiego i krakowskiego istniejące z jednej strony, tudzież Sądy i prokuratorye okręgu jurusdykeji warszawskiej z drugiej strony, korespondować będą odąd ze sobą bez pośrednictwa władz dyplomatycznych co do wszelkich żądań, dotyczących się pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych, o ile do żądań takich nie odnoszą się przepisy artykułów IX, X i XIII Traktatu z dnia 3/15 października 1874 dotyczącego się wydawania zbrodniarzów

Art. II. Do utrzymywania korespondencji bezpośredniej upoważnione są ze strony Austrii: Sądy krajowe wyższe

lwowski i krakowski, Sądy krajowe lwowski, krakowski i czer-niowiecki, Sądy obwodowe przemyski, złoczowski, samborski, tarnopolski, stanisławowski, kołomyjski, tarnowski, rzeszowski, nowo-sandecki, wadowicki, c. k. Sądy powiatowe w okręgach rzeczonych Trybunałów, prezesi tych Trybunałów, prokuratorowie starsi lwowski i krakowski i prokuratorowie przy rzeczonych Sądach krajowych i obwodowych.

Ze strony Rosyi: Izba sądowa warszawska, Trybunał warszawski, kaliski, kielecki, łomżyński, lubelski, piotrkowski, płoński, radomski, suwański, i siedlecki, kolegia sędziów pokoju rzeczonych okręgów, a za ich pośrednictwem sędziowie pokoju ich okręgu; prezesi tych Trybunałów, prokurator przy Izbie sądowej w Warszawie i prokuratorowie przy rzeczonych Trybunałach.

Art. III. Przedmiotem bezpośredniej korespondencyi pomiędzy rzeczonymi Sądami i Władzami będą:

- a) żądania dotyczące się dochodzeń przygotowawczych i śledztw z powodu zbrodni i przestępstw popełnionych w obszarach obu Państw, przesłuchiwań, przedsiębrania oględzin miejscowych, rewizyi domu, aresztowania. wywodów lekarskich i t. d.
- b) żądania dotyczące się przesłania środków dowodowych, przedmiotów wartościowych i dokumentów będących w związku ze sprawami toczącymi się przed Sądem.
- c) sprawy więźniów wymagające korespondencyi prokuratorów,
- d) przesyłanie pozwów, wezwań, rezolucyi, uwiadomień i wszelkich innych aktów, których wymaga postępowanie w sprawach tak cywilnych jak i karnych.
- e) odbieranie przysięgi od stron w sprawach cywilnych, wywody znawców i przesłuchanie świadków pod przysięgą lub bez tejże.

Dowody doręczenia pozwów, rezolucyi, uwiadomień i innych aktów, wzajemnie sobie przesyłane, będą odpowiednio uwierzytelnione.

Art V. Żądania, które Sądy i Władze w Art. II. umowy niniejszej wzmiankowane, będą sobie wzajemnie nadsyłały,

spisane być mają przez Sądy i Władze austriackie w języku niemieckim a przez Sądy i Władze rosyjskie w języku rosyjskim.

Odpowiedzi na takie żądania pisane będą w Rosyi w języku rosyjskim, w Austrii w języku niemieckim.

Art. VI. Gdyby ze względu na szczególne okoliczności bezpośrednia korespondencya w jakiejś sprawie okazywała się niewłaściwą, wolno będzie Rządowi umowę zawierającym przesłać sobie odnośne żądania sądowe drogą dyplomatyczną.

Art. VII. Koszta doręczenia aktów sądowych i pozwów, jakoteż wykonania poruczonych zleceń ponosić będzie Państwo wysyłające żądanie.

Art. VIII. Wszelkie korespondencye i przesyłki wysyłane przez Sądy i Władze na zasadzie umowy niniejszej, będą frankowane, a koszta opłaty pocztowej ponoszą te Sądy i Władze które dają zlecenie; korespondencye i przesyłki będące odpowiedziami na takie żądania, frankować mają te Sądy i Władze, od których były żądane.

§. 158. Jeżeli osoba, która ma być przesłuchana, piastuje publiczny urząd lub pełni taką służbę, a celem przestrzegania bezpieczeństwa publicznego lub innych interesów publicznych na czas swej nieobecności zastąpioną być powinna, wówczas o jej zawezwaniu zawiadomić należy jednocześnie bezpośredniego jej przełożonego.

Przepis ten i wtenczas także ma zastosowanie, jeżeli wypada wezwać osoby będące w służbie dróg żelaznych lub statków parowych albo robotników kopalń, hut, kuźnic i walcowni, albo osoby, które zostają w publicznej lub gminnej służbie zdrowia, lub w publicznej lub prywatnej służbie leśnej.

§. 159. Jeżeli świadek nie stanie na wezwanie, zwywa się go ponownie pod zagrożeniem kary pieniężnej aż

do stu złotych wrazie niestawiennictwa, oraz przy zagrożeniu, że przeciw niemu nakaz dostawienia wydanym będzie. Jeżeli świadek mimo to bez ważnych usprawiedliwiających go przyczyn, nie staje, sędzia śledczy rozciągnie na niego karę pieniężną i wyda rozkaz dostawienia. W przypadkach nagłych może sędzia śledczy zaraz po pierwszym nieusprawiedliwionem niestawieniu się świadka, wydać przeciw niemu nakaz dostawienia. Koszta dostawienia zwrócić ma świadek.

§. 160. Jeżeli świadek staje, lecz bez przyczyny prawnej wzbrania się złożyć świadectwo lub wykonać przysięgę dla świadków przepisaną, może go sędzia śledczy zniewolić do tego grzywną aż do stu złotych, a gdyby się dalej wzbraniał, w przypadkach ważniejszych, aresztem do sześciu tygodni, co jednak nie będzie wstrzymywało ani dalszego toku ani ukończenia śledztwa wstępnego.

1). Celem zagrożonego tu aresztu jest zniewolenie świadka do zeznań; jeżeli więc świadek przed upływem 6 tygodni t. j. najdłuższego wymiaru tego środka egzekucyjnego, oświadcza, że zeznawać chce, dalszy areszt ma być wstrzymanym. Po upływie 6 tygodni świadka uwolnić należy.

2). Członkowie Domu Cesarskiego uwolnieni są od obowiązku składania przysięgi; zapewnienie pisemne, uczynione zamiast przysięgi znaczy według §. 31 statutu famil. tyle co przysięga. (Rozp. min. spraw. z 14 maja 1854 l. 8346).

§. 161. W ciągu śledztwa wstępnego świadków podlegających sądownictwu wojskowemu, sędzia śledczy według swego uznania, albo sam przesłucha tak jak innych świadków albo o przesłuchanie ich zawezwie ów Sąd wojskowy, którego jurysdykcji podlegają. W pierwszym przypadku o doręczenie wezwania udać się ma sędzia śledczy

do przełożonej komendy świadka lub do najbliższej miejscowej komendy wojskowej. w drugim zaś przypadku o przesłuchanie świadka wezwie sąd wojskowy, któremu świadek podlega.

Gdy członkowie żandarmerji, straży policyjnej wojskowej, i straży bezpieczeństwa mają być słuchani jako świadkowie, należy z nimi zawsze tak postępować jak z osobami stanu cywilnego. Wszelako wezwania, które ich się tyczą, tylko samodzielnym komendantom bezpośrednio doreczone być winny, innym zaś członkom tych korpusów zawsze doreczane być winny za pośrednictwem ich przełożonych, którzy obowiązani są zarządzić, aby się wezwany stawił przed władzą cywilną.

Gdyby świadek podlegający sądownictwu wojskowemu wzbraniał się stanać przed sędzią śledczym, lub nie chciał zeznawać, lub złożyć przysięgę dla świadków przepisaną, wówczas sędzia śledczy udać się ma bezpośrednio do jego przełożonego, który ma obowiązek zniewolić świadka, aby się do ustawy zastosował.

§. 162. Sędzia śledczy przesłucha każdego świadka osobno, i to w nieobecności oskarżyciela, strony cywilnej obwinionego lub innych świadków. Świadcowi dozwolili należy, aby podczas przesłuchania siedział.

Por. §. 88 ust. 3.

§. 163. Jeżeli świadek nie zna języka sądowego, przesłuchanie jego bez tłumacza tylko wtedy nastąpić może, gdy tak sędzia śledczy, jak protokolant język jego dostatecznie znają; jeżeli potrzeba. dołączyć należy do aktów uwierzytelniony przekład protokołu na język sądowy.

W innych zaś przypadkach przesłuchanie świadka nastąpi za przybraniem tłumacza przysięgłego, a zeznania zapisać należy do protokołu tak w tym języku, w którym świadka słuchano, jak i w przekładzie na język sądowy. Tłumacza można użyć zarazem za protokółanta.

1). Gdyby nie można znaleźć tłumacza któryby był zarazem w stanie spisać zeznania w języku obcym, protokół spisać należy jedynie w języku sądowym i zauważyć przyczynę dla której to nastąpiło (Reskr. min. spraw. z 6 stycznia 187, l. 17063). Por. także uwagi przy §. 100. i przy §. 198.

2). Ustawa nie przepisuje roty przysięgi dla tłumaczy sądowych. Według §. 356 ustawy z r. 1803 takowa opiewała tak: „przysięgam, iż wszystkie pytania z ust Sędziego i odpowiedzi z ust pytanego pochodzące, bez zmiany wiernie i dokładnie przetłumaczę i nic nie opuszczę, ani dodam, lecz wszystko tak podam, jak słyszałem“.

§. 164. Jeżeli świadek jest głuchy, należy mu przedłożyć pytania na piśmie, a jeżeli jest niemy, wzywa się go, aby odpowiadał na piśmie. Jeżeli ani ten ani tamten sposób przesłuchania nie da się zastosować, wówczas przesłuchanie świadka nastąpi za przybraniem jednej lub więcej osób, które z nim na znaki rozmawiać umieją, lub skądinąd mają wprawę w porozumiewaniu się z głuchoniemymi, a które wprzód jako tłumacze przysięgę złożyć powinny.

§. 165. Przed przesłuchaniem należy upomnieć świadka, aby na zadane sobie pytania według najlepszej swej wiedzy i sumienia zupełną zeznał prawdę, aby niczego nie zamilczał, zgółła w taki sposób zeznawał, żeby mógł w razie potrzeby zeznania swoje przysięgą stwierdzić.

Pod fałszywe świadectwo (§. 199 *a*) kod. k.) podpada także rozmyślne zatajenie pewnych okoliczności. — (O. z 18-go stycznia 1886 l. 12382 Nr. 872).

§. 166. Następnie zapytany będzie świadek o imię i nazwisko, wiek, miejsce urodzenia, religię, stan sposób zarobkowania lub zatrudnienie, miejsce zamieszkania, a jeżeli potrzeba i o inne stosunki osobiste, mianowicie zaś w jakich stosunkach zostaje do obwinionego lub innych osób, których śledztwo się tyczy. Gdyby sędzia śledczy uważał, że ze względu na szczególne okoliczności przypadku zachodzi tego konieczna potrzeba, może zapytać świadka i o to, czyli był już kiedy pod śledztwem karnosądowym i jaki takowe skutek odniosło.

To ostatnie zapytanie zatem tylko w wyjątkowych przypadkach zadawane być powinno.

§. 167. Słuchając świadka co do rzeczy samej skłonić go należy naprzód do zwięzłego opowiedzenia faktów stanowiących przedmiot świadectwa, a następnie do uzupełnienia takowego i do wyjaśnienia zachodzących niejasności lub sprzeczności. W szczególności należy nalegać na świadka, aby podał źródło swej wiedzy. Unikać należy, ile tylko można, zadawania pytań, w którychby mu przedstawiono okoliczności, które dopiero z jego odpowiedzi wypływać powinny, a jeżeli już takie pytania koniecznie zadawać wypada, należy uczynić o nich wzmiankę w protokóle.

§. 168. Gdy zachodzi potrzeba, aby świadek rozpoznał osoby lub rzeczy, należy mu takowe w stosowny sposób przedstawić, albo przedłożyć, wszelako świadek

pierwej wezwany być powinien, aby dokładnie opisał i podał odróżniające znamiona.

Jeżeli zeznania świadków nie zgadzają się między sobą co do ważnych okoliczności, wolno sędziemu śledczemu zarządzić stawienie ich sobie do oczu. Zwyczajnie stawienie do oczu odbywać się powinno jednocześnie tylko między dwiema osobami. Stawających do ócz należy każdego z osobna słuchać co do każdej szczególnej okoliczności, względem której między sobą się różnią i obustronne odpowiedzi zapisywać należy do protokołu.

1). Zarządzenie konfrontacyi nie jest zatem koniecznym, lecz zależy od uznania sędziego śledczego („sędzia może...“).

2). Jeżeli chodzi o przedłożenie rzeczy znajdującej się w c. k. urzędzie zastawniczym, żądać należy jej wydania od tegoż urzędu, a jeźliby żądaniu temu odmówiono, udać się należy przez Sąd wyższy do Władzy przełożonej nad urzędem zastaw., ewentualnie do Minis. Sprawiedl. (Rozp. min. sprawiedl. z 23 lutego 1857 l. 2395).

§. 169. Odebranie przysięgi od świadków w śledztwie wstępem wtedy tylko może mieć miejsce, gdy zachodzi obawa, że świadek nie będzie mógł stawić się na rozprawie głównej z powodu choroby, nieobecności jego dłużej potrwać mogącej, z powodu że nie ma stałego pobytu lub z innych przyczyn, gdy oskarżyciel lub obwiniony uczynią wniosek odebrania od świadka przysięgi dla ważnych przyczyn lub gdy sędzia śledczy mniema, że nie inaczej, tylko żądając od świadka przysięgi na zeznanie, zdoła od niego zupełnej dowiedzieć się prawdy.

Odebranie od świadków przysięgi w śledztwie następuje zatem tylko wyjątkowo i to zwyczajnie dopiero po złożeniu zeznań (*Nacheid*); na rozprawie głównej zaś przeciwnie — §. 247.

§. 170. Przysięga pod nieważnością takowej nie może być odbieraną od osób następujących:

- 1) od tych, którym udowodniono albo które są podejrzane, że same popełniły przestępstwo, względem którego są słuchane, lub że w takowem udział brały;
- 2) które zostają pod śledztwem o zbrodnię lub za takową skazane zostały na karę uwięzienia, której jeszcze nie odcierpiały;
- 3) które już raz były skazane za fałszywe świadectwo lub fałszywą przysięgę;
- 4) które w czasie przesłuchania nie skończyły jeszcze czternastego roku życia;
- 5) których władza spostrzegania lub władza przypominania sobie jest nader słaba;
- 6) które zeznając przeciw obwinionemu, żyją z nim w takiej nieprzyjaźni, iż ta z uwagi na jakość osób i ze względu na okoliczności zdolną jest wykluczyć zupełną wiarygodność świadków;
- 7) które w zeznaniach swoich przytoczyły okoliczności ważne, a nieprawdziwość tychże jest udowodniona, jeżeli nie mogą wykazać, że się to stało tylko przez prostą pomyłkę.

1). Odebranie przysięgi wbrew przepisom §. 170 pociąga za sobą jedynie nieważność przysięgi; zeznanie świadka, od którego przysięgi odebrać nie należało, może zatem być uwzględnione jako zeznanie niezaprzysiężone. (Zob. motywa rząd. w *Mayera Handbuch* str. 578 i n.).

Jeżeli wbrew postanowieniom §. 170 od świadka w śledztwie przysięgę odebrano, rzeczą strony jest zarzucić to na rozprawie głównej i zażądać orzeczenia sądowego (*Interlocut*) uznającego przysięgę za nieważną, inaczej bowiem zażalenia nieważności oprzeć na tem nie można. (O. z 7 czerwca 1886 l. 2239 Nr. 931).

2). Potwierdzenie zeznań przez podanie ręki, o którym mowa w §. 453 odnośnie do postępowania w przekroczeniach, nie równa się złożeniu przysięgi. — (O. z 11 września 1885 l. 7158 Nr. 816).

3). Jeżeli przeszkoda odebrania przysięgi dopiero po odebraniu teŝże na jaw wyszła, okoliczność ta nie pociąga za sobą unieważnienia rozprawy. — (O. z 28-go maja 1883 l. 15124 Nr. 552).

4). Podstawą przeszkody odebrania przysięgi z §. 170 l. 1 może być jedynie takie uczestniczenie w czynie objętym oskarżeniem, które podpada pod kodeks karny, nie zaś jakiegokolwiek uczestniczenie niedozwolone. — (O. z 17-go grudnia 1886 l. 12352 Nr. 215 Dz. rozp.).

Przeszkodę z §. 170 l. 1 niekoniecznie uważać należy za usuniętą przez zaniechanie śledztwa, jakie przeciw świadkowi zostało przeprowadzone — (O. z 18 maja 1885 l. 14072 Nr. 795). Nie jest ona także usuniętą przez to, że współwinny jest już prawomocnie zasądzony lub karę odcierpiał. (Zob. motywa rząd. Mayer, *Handbuch* I str. 581).

Okoliczność, że oskarżyciel prywatny w sprawie o cudzołóstwo odstąpił na rozprawie od oskarżenia przeciw jednemu z oskarżonych, nie może uzasadnić tego, by od tegoż oskarżonego jako od świadka w dalszym ciągu rozprawy odebrać przysięgę. (O. z 20 lipca 1882 l. 2692 Nr. 469).

5) Przeszkodą w odebraniu przysięgi z §. 170 l. 5 jest stan trwający jeszcze w chwili, kiedy przysięga ma być odebrana; nie odnosi się zaś przepis ten do stanu, który tylko przemijająco istniał w czasie spostrzeżenia będącego przedmiotem zeznania — (O. z 29 maja 1886 l. 4160 Nr. 942).

6). Pod l. 6 nie wymaga ustawa takiej nieprzyjaźni, któraby wiarogodność świadka w zupełności wykluczała, lecz tylko takiej, któraby wykluczała wiarogodność zupełną („*die volle Glaubwürdigkeit*“), to znaczy nieprzyjaźni, któraby wiarogodność świadka osłabiała.

7). Okoliczność, że świadek zostaje pod dozorem policyjnym, nie może stać na przeszkodzie odebraniu od niego przysięgi — (O. z 4 maja 1883 l. 1254 Nr. 546).

8). Ustęp 7 §. 170 nie ma zastosowania do przysięgi przed zeznaniem złożyć się mającej (*promissor. Eid.*) — (O. z 7-go maja 1875 l. 2379 Nr. 62). Por. §. 247 proc., który powołuje się jedynie na §. 170 l. 1 do 6. Jeżeli jednak odebranie przysięgi na rozprawie głównej wstrzymano aż do przesłuchania świadka, można nie odbierać przysięgi z powodu § 170 l. 7. — (O. z 24 paźdz. 1883 l. 9335 Nr. 581).

Do zaistnienia przeszkody odebrania przysięgi z §. 170 l. 7, wymaga się, ażeby udowodnioną była nieprawdziwość zeznań istotnych. Chociaż zeznania świadka później przesłuchanego różnią się nieco od zeznań świadka wcześniej słuchanego, to jednak okoliczność ta nie przeszkadza odebraniu przysięgi od świadka późniejszego — (O. z 2-go czerwca 1877 l. 4188 Nr. 152)

§. 171. Sędzia śledczy odbiera od świadka przysięgę dopiero po przesłuchaniu onegoż przy zastosowaniu się do ustawy z dnia 3 maja 1868 l. 33. D. u. p.

1) Ustawa z 3 maja 1868, o ile tyczy się procesu karnego. stanowi co następuje:

§. 1 Rota przysięgi przed sadem złożyć się mającej opiewać ma bez względu na wyznanie przysięgającego jak następuje — dla świadków: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu szczerze, iż na wszystko, o co w Sądzie pytany byłem (pytany będę), szczerą i zupełną zeznałem (zeznam) prawdę i nie jak tylko prawdę; tak mi Panie Boże dopomóż“; dla znawców: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu szczerze, iż spostrzeżenia (wywód oględzin) i zdame swoje według najlepszej wiedzy i sumienia i według zasad nauki (sztuki, przemysłu) udzielę; tak mi Panie Boże dopomóż“.

§. 3. Przed złożeniem przysięgi Sędzia powinien temu, kto ją ma składać, w sposób odpowiadający jego wykształceniu i zdolności pojmowania, przypomnieć świętość przysięgi ze stanowiska religijnego, ważność takowej dla porządku prawnego, kary za krzywoprzysięstwo doczesne i wieczne oraz zwrócić jego

uwagę na to, iż przysięga ma być złożoną w rozumieniu Sądu, zatem bez wszelkiego zastrzeżenia i bez dwuznaczności.

§. 4. Osoby wyznające religią chrześcijańską, o ile nie zachodzą wyjątki podane w §. 5, powinny przysięgając podnieść w górę palec wielki i dwa pierwsze palce ręki prawej i składać mają przysięgę przed krucyfiksem i dwoma palącemi się świecami. Izraelici, składając przysięgę, mają głowę nakryć i prawą rękę położyć na torę, drugą księgę Mojżesza, 20 rozdział, 7 wiersz.

§. 5. Ustawa niniejsza nie zmienia postanowień dekr. nadw. z 10 stycznia 1816 l. 1201 zb. u. s. co do osób, którym według ich religii przysięgi składać nie wolno; dekr. nadw. z 21 grudnia 1832 l. 2582 zb. u. s. co do składania przysięgi przez osoby należące do wyznania helweckiego; nakoniec dekr. nadw. z 26 sierpnia 1826 l. 2217 zb. u. s. co do przysięgi Machometanów, jakoteż postanowień ustawowych o składaniu przysięgi przez niemych i głuchoniemych. Wszystkie inne ustawy, dotyczące się formy odbierania przysięgi, a w szczególności dekr. nadw. z 1 października 1846 l. 987 zb. u. s. o przysiędze żydowskiej, zostają uchylone ustawą niniejszą.

2). Postanowienia utrzymane poprzednią ustawą w mocy opiewają:

- a) U osób, które na zasadzie religii swej składanie przysięgi uważają za niedozwolone, uroczyste zaś zapewnienie za tak święte mają, jak inne wyznania przysięgę np. Menonici, poprzestać należy, po poprzednim upomnieniu do zeznania prawdy, na zapewnieniu uczynionem przed Sądem i potwierdzonem przez podanie ręki (Dekr. nadw. z 10 stycznia 1816 l. 1201 zb. u. s.).
- b) Przepis, według którego w czasie składania przysięgi postawić należy krucyfiks z dwoma palącemi się świecami woskowemi, nie tyczy się przysięgi osób należących do wyznania helweckiego. (Dekr. nadw. z 21 grudnia 1832 l. 2582 zb. u. s.).
- c) Świadkom wyznającym religię machometanowską ma Sędzia przypomnieć uroczyście przed odebraniem przysięgi, ważność aktu, wszechwiedzę Boga, przed którym składać

mają przysięgę i karę za krzywoprzysięstwo. Następnie świadek powtórzyć powinien za Sędzią ogólną rotę przysięgi, iż na wszystko, co był pytany, szczerą i zupełną zeznał prawdę i nie jak tylko prawdę. Potem pyta się Sędzia: „przysięgasz przed Bogiem?“, przysięgający odpowiada: „Jemin ederim“ (przysięgam), dodając jedną z formułek następujących, albo i wszystkie razem: „Bililihi Taala“, (przed Bogiem Najwyższym) albo Wallahi (przed Bogiem), albo Bismillahi (w imię Boga). Celem wzmocnienia przysięgi dodać może przysięgający jeszcze jedną lub drugą własność Boską, np. miłosiernego, litościwego i może powiedzieć: Bismillahi Erahman Erahim. Do ważności przysięgi wystarcza jednak wypowiedzenie jednej z formułek powyższych, mianowicie: Bismillahi, Taala, albo Wallahi.

Jeżeli Sąd posiada koran, polecić może przysięgającemu, aby w czasie składania przysięgi prawą rękę na koranie położył; do ważności przysięgi użycie koranu nie jest jednak potrzebne. W żadnym razie nie należy zezwolić przysięgającemu, aby w czasie składania przysięgi palec wskazujący u jednej ręki trzymał do góry. (Dekr. nadw. z 26 sierpnia 1826 l. 2227 zb. u. s.).

- d) Jeżeli przysięgać ma niemy, należy najpierw polecić mu spisać formułkę przysięgi, gdyby mu to jednak trudnym było, spisać ją ma ktoś trzeci; następnie należy, przestrzegając formalności zwyczajnych, odczytać rotę przysięgi w obecności dwóch świadków, rozumiejących znaki niemego; przy każdym ustępie należy żądać od niego znaku potwierdzającego, a w końcu żądać podpisania całej rotę przysięgi z dodatkiem, że akt rotę przysięgi obejmujący jako prawdziwy przysięgą stwierdza, tak mu Boże dopomóż (Dekr. nadw. z 28 września 1842 l. 644 zb. u. s.). Por. także §. 164.
- e) Co do głuchoniemych tak postąpić należy: jeżeli świadek umie czytać i pisać, podać mu należy rotę przysięgi do odczytania, którą po poprzednim upomnieniu pisemnem co do krzywoprzysięstwa, podpisać winien.

Jeżeli można porozumieć się z nim przez tłumacza przysięgłego za pomocą znaków należy go w ten sposób upomnieć i objaśnić mu formułkę przysięgi, a w ten sam sposób odebrać od niego przysięgę. Jeżeli żaden z tych sposobów nie jest możliwy, przysięgi odbierać nie można (Rozp. min. sprawiedl. z 23 września 1850 l. 12926).

3). Co do osób duchownych upomnienie ograniczyć należy do krótkiej wzmianki o skutkach krzywoprzysięstwa zagrożonych w ustawie karnej, dodając, iż znaczenie religijne i świętość przysięgi znane są mającemu przysięgać już na mocy stanowiska jego; przepisu tego przestrzegać należy zwłaszcza, jeżeli przysięgę odbiera osoba sądowa innego wyznania (Rozp. min. sprawiedl. z 18 lipca 1857 l. 14748).

§. 172. Jeżeli ten, kto zbrodnią lub występkiem w swych prawach jest pokrzywdzony, ma być słuchanym jako świadek, zapytać go należy w szczególności, czy się do postępowania karnego przyłącza.

Także w tym przypadku, jak i wtedy, gdy występuje jako oskarżyciel, wszystkie przepisy o słuchaniu świadków stósują się i do niego.

1). Jedynie pokrzywdzonemu w swych prawach, który się do postępowania karnego przed rozpoczęciem rozprawy głównej (§. 47) przyłączył, służą prawa strony cywilnej z §§. 47 i 48.

2). Z ustępu 2 wynika niewątpliwie, że tak oskarżyciel prywatny jak i subsydyarny mogą być słuchani na rozprawie głównej w charakterze świadków, w którym to przypadku stósują się do nich wszystkie postanowienia §§. 247—253 proc.

XIV. ROZDZIAŁ.

O wezwaniu, dostawieniu, przytrzymaniu tymczasowem i o areszcie obwinionego.

Literatura: Glaser: *Handbuch* II. str. 295—307; — Ullmann: str. 420 i n.; — Vargha: str. 160—171; — Mayer, *Commentar* I. str. 635 i n.; — Zucker, *die Untersuchungshaft vom Standpunkte der österr. St. P. O.* 3 części, Praga 1873—1879.

I. Wezwanie.

§. 173. Obwiniony powinien być naprzód wezwany tylko w celu przesłuchania, chyba że ustawa co innego przepisuje. Wezwanie skutecznia się przez doręczenie pisemnego i opieczętowanego, do osoby wezwać się mającej wystósowanego, a przez sędziego śledczego podpisanego, pozwu.

Ma on wyrażać nazwę Sądu i nazwisko wezwanego, ogólne wymienienie przedmiotu śledztwa, miejsce, dzień i godzinę stawienia się z tym dodatkiem, że wezwany będzie słuchany jako obwiniony, i że w razie nie stawienia się osobiście przed Sąd przyproszonym zostanie.

Nakazując, aby pozew do obwinionego wystósowany, był opieczętowany, ustawa bierze w opiekę obwinionego, chcąc zapobiedz przedwczesnemu rozgłosowi sprawy. Osoby niepowołane o obwinieniu go wiedzieć nie powinny.

Pozew do obw. wystósowany należy w aktach ujawnić (§. 21 rozp. wykon.).

II. Dostawienie, przytrzymanie tymczasowe i zwyczajny areszt śledczy.

§. 174. Jeżeli wezwany nie stanie, nie doniósłszy o przyczynie dostatecznie go tłumaczącej, wydać należy przeciw niemu na piśmie nakaz dostawienia.

§. 175. Sędzia śledczy nawet bez poprzedniego wezwania może zarządzić dostawienie i przytrzymanie tymczasowe podejrzanego o zbrodnię lub występki, a to wtenczas:

- 1) Gdy tenże został schwytanym na gorącym uczynku, albo zaraz po czynie pogoń urzędowa lub głos publiczny wskazują go jako podejrzanego o zbrodnię lub występki, albo też gdy go ujęto z bronią lub innymi przedmiotami, które ze zbrodni lub występków pochodzą lub zkaźdinną wskazują, że miał w takich udział.
- 2). Gdy tenże do ucieczki czynił przygotowania, albo jest o ucieczkę podejrzanym, ze względu na wielką czekającą go prawdopodobnie karę, z powodu włóczęgostwa, z powodu iż jest nieznany w okolicy, z powodu iż nie może się wylegitymować, iż nie ma stałego zamieszkania, albowież z innych ważnych przyczyn.
- 3). Gdy w sposób przeszkadzający wykryciu prawdy starał się wpływać na świadków, znawców lub współobwinionych, lub utrudnić śledztwo przez zniweczenie śladów zbrodni lub występków, lub gdy zachodzi uzasadniona obawa, że to stać się może.
- 4). Gdy szczególne okoliczności usprawiedliwiają obawę,

że obwiniony powtórzy czyn dokonany lub wykona czyn usiłowany lub zagrożony.

Jeżeli jednak chodzi o zbrodnię, na którą ustawa karę śmierci lub najmniej dziesięcioletniego więzienia naznacza, sędzia śledczy przeciw podejrzanemu o taką zbrodnię wyda natychmiast nakaz aresztowania.

1). O każdym dostawieniu należy natychmiast dać znać Naczelnikowi Sądu jak i Sędziemu śledczemu, który ma sobie poruczone prowadzenie tej sprawy. O każdym przyjęciu do aresztu należy zawiadomić prokuratora (§. 23 rozp. wykon.).

2). Nawet członków Rady Państwa i sejmów krajowych wolno aresztować w przypadku ujęcia na gorącym uczynku; należy jednak Prezydenta Izby natychmiast o tem zawiadomić, a na żądanie Izby, areszt uchylić. (Ust. zasadnicza z 21 grudnia 1867 l. 141 D. u. p. §. 16; ust. z 3 października 1861 l. 98 D. u. p. §. 2).

3). Prosta obawa, że obwiniony może uciec lub zwichnąć śledztwo, nie jest dostateczną do zarządzenia aresztu w myśl §. 175 l. 2 i 3; ustawa wymaga bowiem albo faktów dokonanych, albo uzasadnionej obawy, że jedno lub drugie nastąpi.

4). Co do ujęcia na gorącym uczynku zob. jeszcze §. 278 §. 437.

§. 176. W powyższych przypadkach (§. 175) sędzia śledczy wydać powinien nakaz aresztowania na piśmie wraz z pobudkami, który to nakaz doręczyć należy obwinionemu zaraz przy jego aresztowaniu, albo przynajmniej w najbliższych dwudziestu czterech godzinach.

Jeżeli aresztowaną zostaje jedna z osób w §. 158 wymienionych, należy o tem niezwłocznie zawiadomić jej bezpośredniego przełożonego, o ile nie zachodzą szczególne wątpliwości, jeszcze przed wykonaniem nakazu aresztowania. Jeżeli areszt zostaje uchylonym i o tem natychmiast zawiadomić należy.

O przyaresztowaniu urzędnika sędziowskiego należy zawiadomić bezpośredniego jego Przełożonego (§. 30 ust. z 21-go maja 1868 l. 46 D. u. p.); o przyar. adwokata lub kandydata adwok. właściwą Radę dyscyplinarną (§. 80 us. z 1 kwietnia 1872 l. 40 D. u. p.); o przyar. notaryusza właściwą Izbę notar. i Sąd wyższy (§. 167 ust. notar. z 25 lipca 1871 l. 75 D. u. p.); o przyar. urzędnika lub sługi leśnego i t. p. władzę przełożoną (rozp. min. z 24 sierpnia 1859 l. 157 D. u. p.). Zob. także uwagi przy §§. 61 i 83 podane.

§. 177. Ściganie przez pogoń, jakoteż tymczasowe przytrzymanie podejrzanego o zbrodnię lub występki w celu stawienia go przed sędziego śledczego, mogą przedsiębrać wyjątkowo także sędziowie niewłaściwi i urzędnicy władzy bezpieczeństwa bez nakazu pisemnego:

1) w przypadku paragrafem 175 l. 1 i

2) w przypadkach §, 175 l. 2, 3 i 4 objętych, jeżeli z powodu niebezpieczeństwa zwłoki nie można postarać się poprzednio o nakaz sędziowski.

Przytrzymanego sędziego lub władza policyjna niezwłocznie powinni przesłuchać, a jeżeli się okaże, że nie ma przyczyny do dalszego przytrzymania onegoż, natychmiast go uwolnić, w przeciwnym zaś razie odstawić go w dwudziestu czterech godzinach do sędziego śledczego.

1). Postępowanie żandarmeryi w przypadku aresztowania określa bliżej instr. dla żandarm. z 26 lutego 1876 l. 19 D. u. p., której §. 73 stanowi: jeżeli na zasadzie §. 177 proc. k. ma być aresztowana, lub tymczasowo przytrzymana osoba, która piastuje urząd publiczny lub takąż pełni służbę a w czasie, gdy ją zajdzie przeszkoda, zarządzone być winno zastępstwo celem przestrzegania bezpieczeństwa publicznego lub innych interesów publicznych, albo jeżeli w ogólności chodzi o aresztowanie osób zajmujących posady przy kolejach żelaznych lub na okrętach parowych, robotników w kopalniach, hutach lub walcowniach,

osób zostających w służbie zdrowia rządowej lub gminnej, lub w służbie leśnej, zawiadomić o tem należy bezpośrednio ich Przełożonego, o ile ważniejsza nie zachodzi wątpliwość, jeszcze przed wydaniem nakazu aresztowania, a zarządzić tylko, co potrzeba, by zapobiedz ucieczce.

2). Straży skarbowej wolno osoby, które jej czynnościom urzędowym opór stawiają, jej grożą albo słownie lub czynnie ją obrażają, aresztować i odstawić do najbliższej władzy sądowej celem urzędowego postąpienia (§. 12 instr. dla straży skarbowej granicznej z 30 października 1858 l. 195 D. u. p. i rozp. min. skarbu z 27 lipca 1864 l. 64 D. u. p.).

3). Straż ustanowiona w celu ochrony pojedynczych gałęzi kultury krajowej ma prawo aresztować w celu odstawienia do władzy powołanej do dalszego postępowania:

1) Jeżeli osoba ujęta w czasie spełnienia przestępstwa na przedmiocie, jego straży powierzonym, strażnikowi jest nieznana albo nie mieszka stale w tej gminie lub w tych gminach, na które rozciąga się jego nadzór, albo sprzeciwia się jego wezwaniu służbowemu, obraża go, albo się na niego targnie albo znaczną wyrządza szkodę lub z wielką działa złośliwością; 2) jeżeli osoba meznana przydybana będzie na obcym gruncie albo w pobliżu przedmiotów straży jego powierzonych pod takimi okolicznościami, które wzbudzają uzasadnione podejrzenie, iż popełniła albo usiłowała popełnić przestępstwo na rzeczonych przedmiotach. Przytrzymanie tychże osób nie powinno nigdy przekraczać terminu 48 godzin, zakreślonego w §. 4 ust. z 27 października 1862 l. 87 D. u. p.

4). Straż polowa i leśna ma również prawo aresztowania szkodników nieznanymi lub opór stawiających, albo ją znieważających (§. 57 pat. z 3 grudnia 1852 l. 250 D. u. p. i §. 14 rozp. min. z 30 stycznia 1860 l. 28 D. u. p.).

5). W końcu prawo przytrzymania w celu oddania władzy służy także osobom w służbie kolei żelaznej ustanowionym (§§. 101 i 102 instr. kolej. z 16 listopada 1851 l. 1 D. u. p. z r. 1852).

§. 178. Jeżeli na obwinionym nawet po przesłuchaniu go ciąży podejrzenie o czyn mu zarzucony, a zachodzi jeden z przypadków w §. 175 wymienionych, wówczas sędzia powiatowy (§. 89), właściwy do dochodzeń przygotowawczych może postanowić, że obwiniony będzie przytrzymany aż do dalszego rozporządzenia sędziego śledczego.

Postanowienie to razem z pobudkami należy ustnie oznajmić obwinionemu i uczynić o tem wzmiankę w protokole. Jeżeli jednak obwiniony domaga się, aby go stawiono przed sędziem śledczym, odstawić go do tegoż należy najpóźniej w czterdziestu ośmiu godzinach.

Sędzia powiatowy może poruczyć przedsięwzięcie czynności urzęd. w postępowaniu karnem sędziowskim urzędnikom pomocniczym; uchwały rozciągające lub znoszące areszt powinny jednak zawsze być podawane sędziemu powiatowemu do zatwierdzenia (§. 4 rozp. wykon.).

§. 179. Sędzia śledczy powinien przesłuchać w przeciągu dwudziestu czterech godzin każdego, kto do sądu zostaje dostawiony lub na rozkaz sędziego śledczego doprowadzony. Jeżeli to nastąpić nie może, wówczas można wprawdzie obwinionego tymczasowo zatrzymać, jednakowoż należy go o ile można najprędzej, a najpóźniej w przeciągu trzech dni przesłuchać i podać w protokole przychybną, dla której to pierwej nie nastąpiło.

Po przesłuchaniu sędzia śledczy natychmiast postanowi, czy należy obwinionego na wolność wypuścić, czy też rozciągnąć na niego zwyczajny areszt śledczy.

§. 180. Zwyczajny areszt śledczy może być rozciągnięty tylko na takiego obwinionego, na którym, nawet

po przesłuchaniu go przez sędziego śledczego, cięży^v podejrzenie o zbrodnię lub występki, i względem którego zachodzi jedna z okoliczności w §. 175 l. 2, 3 i 4 podanych.

Areszt śledczy musi być rozciągnięty, gdy chodzi o zbrodnię, na którą ustawa przepisuje karę śmierci, lub najmniej dziesięcioletniego więzienia.

Postanowienie sędziego śledczego, rozciągające areszt śledczy, oznajmić należy obwinionemu razem z powodami takowego i uczynić wzmiankę o oznajmieniu w protokóle. Na żądanie obwinionego postanowienie to razem z powodami udzielić mu należy na piśmie w dwudziestu czterech godzinach.

Na osoby należące do wojska (lub do obrony krajowej), które podczas pokoju powołane są do wyćwiczenia rekrutów lub do ćwiczeń wojskowych, wolno Sądom karnym dla osób cywilnych w ciągu czasu, na który powołane zostały, wtedy tylko rozciągnąć areszt śledczy, gdy chodzi o zbrodnię, albo gdy zajdzie jeden z przypadków w §. 175 l. 3 wymienionych. Jeżeli nastąpiło wypowiedzenie wojny lub wojna już wybuchła, wówczas areszt śledczy wymienionych osób, jeżeli je do służby powołano, wtedy tylko ma miejsce, gdy chodzi o zbrodnię zagrożoną karą śmierci lub więcej niż pięcioletniego więzienia.

1). Reskryptem min. sprawiedl. z 30 września 1882 l. 14737 polecono sądom, ażeby także z powodów ekonomicznych ze względu na rosnące ustawicznie koszta sądownictwa karnego w każdym przypadku, tak rozciągając areszt śledczy, jak i zastanawiając się nad dalszem jego trwaniem, dokładnie badały, ażali ustawowe warunki aresztu śledczego istotnie zachodzą.

2). Jeżeli na obwinionego rozciągnięto areszt śledczy

pouczono go o środku prawnym, jaki mu przeciw temu służy, należy w protokole uczynić wzmiankę, iż się to stało (§. 25 rozp. wykon.).

§. 181. Jeżeli w przypadku buntu lub rozruchu, gwałtu publicznego lub innego przez wiele osób popełnionego przestępstwa, nie można winnych natychmiast wysledzić, wolno tymczasowo przyaresztować wszystkich, którzy byli obecni podczas zajścia, a nie są zupełnie wolni od podejrzenia o udział.

Wszelako sędzia właściwy powinien przesłuchać ich najdalej w dniach trzech, dłużej zaś przytrzymać ich nie wolno, wyjąwszy tych, na których zwyczajny areszt śledczy można było rozciągnąć.

§. 182. Jeżeli sędzia śledczy zaraz po popełnieniu zbrodni lub występku udaje się na miejsce, dla sprawdzenia istoty czynu, może nakazać każdemu, względem kogo uzna to za stósowne, aby przez ten dzień lub też jeszcze i przez dzień następny nie oddalał się z miejsca swego pobytu. Wykraczającego przeciw temu nakazowi, może sędzia śledczy skazać w miarę okoliczności na grzywnę do pięćdziesięciu złotych, a nawet wydać można przeciw niemu nakaz aresztowania.

III. Obchodzenie się z aresztowanymi podczas śledztwa.

Rosenblatt: *Die Behandlung der Untersuchungs-gefangenen* (Gerichtshalle 1883 Nr. 86).

§. 183. Areszt śledczy jak i przytrzymanie tymczasowe obwinionego, wykonać należy z największem, ile tylko można poszanowaniem dla osoby, i czci jego. Aresztowany takim tylko ma podlegać ograniczeniom, jakie są

potrzebne dla zapewnienia się o jego osobie i dla zapobieżenia znowom śledztwu szkodliwym.

Ograniczenia uwięzionego zastosować należy do przyczyny, dla której go aresztowano; innym zatem ograniczeniom ulegać powinien aresztowany z powodu obawy ucieczki, a innym aresztowany z powodu obawy zwicźnięcia śledztwa. Por. zresztą §§. 23—28 rozp. wykon.

§. 184. Każdy aresztowany powinien być ile możności trzymanym w odosobnieniu. Gdzie takie osobne zamknięcie jest niemożliwe, sąd ma baczyć na to, aby osoby różnej płci, tacy co brali udział w tej samej zbrodni lub w tym samym występku, niewprawni lub młodociani przestępcy z wprawnymi lub dorosłymi, nie byli razem osadzani w jednym areszcie. Rozmieszczając aresztowanych, którzy zostają pod śledztwem, należy także uwzględnić stopień ich wykształcenia i gatunek zarzuconych im zbrodni lub występków.

Por. §§. 58 i 59 instr. z r. 1854.

§. 185. Aresztowanemu wolno postarać się swoim kosztem o wygody i zatrudnienia odpowiadające jego stanowi i mieniu, o ile to pogodzić można z celem aresztu i o ile takowe nie nadwężają porządku domowego ani nie zagrażają bezpieczeństwu.

Nie wolno ani pozostawiać, ani dawać aresztowanym gotowych pieniędzy. Przełożony sądu postanowi, ażali i pod jakimi ostrożnościami odzież, pościel, żywność i inne przedmioty aresztowanym w ogóle z poza więzienia dostarczane być mogą. W razie przyniesienia, przedmioty te, przed ich oddaniem, należy ściśle zbadać. Obwinionemu o zbrodnię zagrożoną karą śmierci

lub najmniej 5 letniego więzienia podawać wolno tylko potrawy w zakładzie więziennym przyrządzone (§. 29 rozp. wykon.).

§. 186. Jeżeli uwięziony żąda, aby go odwiedził lekarz lub duchowny jego wyznania, których sam sobie wybrał, albo gdy go chcą odwiedzić krewni lub osoby zostające z nim w interesach lub takie, z którymi on chce się naradzić, należy mu tego dozwolnić, przestrzegając warunków postanowionych w porządku domowym. Odwiedziny takie odbywać się będą tylko w obecności osoby sądowej, a sędzie śledczy może ich zupełnie zakazać, jeżeli według okoliczności przypadku uzasadniają obawę szkodliwego na śledztwo wpływu.

§. 187. Aresztowany może tylko z wiedzą sędziego śledczego telegramy listy i podobne przesyłki odbierać, i wysyłać do innych osób, a jeżeli takowe wzniecają obawę szkodliwego wpływu na śledztwo, tylko wtenczas, jeżeli sędzie śledczy przeczytawszy je, uzna, że wysłanie ich lub wręczenie aresztowanemu bez obawy nastąpić może. Nie wolno nigdy odmawiać aresztowanemu pozwolenia na wysyłanie pism do wyższych władz sądowych.

Por. §. 30 rozp. wykon. i §. 69 instr. z r. 1854.

§. 188. Okucie w kajdany uwięzionego w areszcie śledczym może nastąpić tylko w razie, gdyby jego zachowanie się było nader krnąbrne, gwałtowne lub innych podburzające, jakoteż dla usiłowanej lub przygotowywanej ucieczki; może ono nastąpić tylko na czas pewien, a nigdy dłużej, jak tego konieczna wymaga potrzeba.

Przepisy odnoszące się do okucia w kajdany aresztantów, utrzymane w mocy według §. 4 noweli z 15 listopada 1867 l. 131 D. u. p., zawarte są w dekrete nadw. z 13 lipca 1834, w rozp. minist. z 22 listopada 1855 l. 201 D. u. p. i w §. 3 rozp. min. z 28 czerwca 1876 l. 97 D. u. p.

189. Tak sędziowie powiatowi jak przełożeni trybunałów pierwszej instancji obowiązani są przynajmniej raz w tydzień, za przybraniem osoby sądowej, zwiedzać niespodzianie areszta nadzorowi swemu podległe, wypytać się aresztowanych w nieobecności dozorców więziennych, jak są zaopatrywani jakoteż i o obchodzenie się z nimi, a następnie zarządzić, co potrzeba, celem usunięcia spostrzeżonych usterków.

IV. Zabezpieczenie (*Sicherheitsleistung*), uchylenie przytrzymania tymczasowego i aresztu śledczego.

Rosenblatt: *Die Sicherheitsleistung im Strafverfahren etc.* (*Gerichtszeitung* 1882 Nr. 13—17.)

§. 190. Tak areszt śledczy, jak i przytrzymanie tymczasowe należy natychmiast uchylić; skoro tylko ustaną ich przyczyny. Wszystkie władze biorące udział w postępowaniu karnem, obowiązane są przyczyniać się do tego, aby areszt trwał jak najkrócej.

Jeżeli obwiniony zostaje w areszcie jedynie z powodu w §. 175 l. 3 wymienionego, areszt ten nie może zwyczajnie trwać dłużej nad dwa miesiące. Wyjątkowo tylko może być przedłużony najdalej do trzech miesięcy, licząc od dnia przyaresztowania, a to za uchwałą trybunału drugiej instancji, z nader ważnych powodów i w bardzo rozwlekłych śledztwach na wniosek prokuratora lub sędziego śledczego, zapadłą.

Sędzia śledczy powinien utrzymywać osobne zapiski dotyczące się osób aresztowanych z powodu obawy zwicznienia śledztwa i o każdym przypadku rozciągnięcia lub uchylenia takiego aresztu donosić Naczelnikowi Sądu. Naczelnik czuwać ma nad tem, ażeby najdłuższe trwanie aresztu takiego w §. 190 pr. oznaczone, nie zostało przekroczone (§. 26 rozp. wykon.).

§. 191. Jeżeli obwiniony zostaje wypuszczonym i na wolnej nodze pozostawiony, sędzia śledczy może żądać od niego, aby przyrzekł, iż bez jego zezwolenia ani nie wydadli się z miejsca swojego pobytu aż do prawomocnego ukończenia postępowania karnego, ani też nie będzie się ukrywał, ani usiłował śledztwo udaremnić. Niedotrzymanie tego przyrzeczenia pociąga za sobą zarządzenie aresztu śledczego przeciw obwinionemu. ¹

1). Przyrzeczenie z §. 191 odebrać wolno tylko od obwinionych, których się na wolność wypuszcza; odebranie takowego nie jest koniecznem, lecz zależy od uznania sędziego śledczego (*„wird ein Beschuldigter entlassen und auf freien Fuss gesetzt, so kann der Untersuchungsrichter etc.“*).

2). Ubogim obwinionym, zostającym na wolnej nodze, a nie mieszkającym w siedzibie Sądu, można przyznać na czas koniecznego ich pobytu w siedzibie sądu karnego na utrzymanie dziennie kwotę 5 kr. mon. konw. (Dekret nadw. z 16 kwietnia 1831 l. 2511 zb. u. s. i rozp. min. z 28 listopada 1850 l. 15867).

§. 192. Jeżeli nie chodzi o zbrodnię, na którą ustawa przepisuje karę śmierci lub najmniej pięcioletniego więzienia, areszt z powodu obawy ucieczki rozciągnięty, na żądanie nie będzie wykonany lub zostanie uchylony za kaucją lub za poręczeniem kwoty, którą oznaczy izba radna, mając wzgląd na skutki przestępstwa, na stosunki osobiste aresztowanego i na majątek dającego zabezpiecz-

nie, tudzież za złożeniem przyrzeczenia w § 191 określonego.

1). W razie zawieszenia ustaw zasadniczych w myśl ust. z 5 maja 1869 l. 66 D. u. p. wypuszczenie za kaucya lub poręczeniem nie ma miejsca, jeśli chodzi o jedno z przestępstw w dodatku do tejże ustawy wymienionych.

2). Gdy przy oznaczeniu kaucyi uwzględnić należy także majątek tego, który kaucyą ustanawia, przeto w podaniu o uwolnienie obwinionego za kaucyą należy wymienić osobę dającą zabezpieczenie.

§. 193. Kaucyą lub sumę poręczenia złożyć należy w sądzie bądź w gotowiznie bądź w takich papierach wartościowych, które stósownie do ustaw obowiązujących mogą służyć do umieszczenia korzystnego kapitałów, będących własnością małoletnich lub w pieczy zostających, licząc je podług kursu giełdowego, jaki mają w dniu złożenia, albo też zabezpieczyć takową należy przez ustanowienie zastawu na nieruchomościach lub przez zdatnych ręcycieli (§. 1374 powszechnego kodeksu cywilnego), którzy się zarazem jako płatnicy zobowiązują.

Sąd uzna sumę daną na kaucyą lub poręczenie za przepadłą, jeżeli obwiniony bez zezwolenia wydali się z miejsca swego zamieszkania, albo w dniach trzech nie stawi się w sądzie na wezwanie, które, w razie nie zastania go w mieszkaniu, na domu przybić należy.

Orzeczenie to może być po prawomocności tak jak każdy wyrok egzekwowane. Przepadłe kwoty zabezpieczenia będą wniesione do kasy rządowej, wszelako poszkodowany przestępstwem ma prawo żądać, aby z takowych przedewszystkiem roszczone przez niego wynagrodzenia zaszkodzone zostały.

1). Jakie papiery wartościowe mogą być użyte na zabezpieczenie pupilarne, stanowią §. 194 pat. ces. z 9 sierpnia 1854 l. 208 D. u. p. i odnośne rozporządzenia późniejsze.

2). Ręczyciele ręczą również pewną sumą, którą muszą zapłacić, jeżeli zajdzie jeden z przypadków §. 193 ust. 2.

3). Jeżeli wynagrodzenie szkody jest pokrzywdzonemu przyznane w wyroku karnym, może on wprost od sądu karnego żądać wydania odpowiedniej części kaucyi, którą za przepadłą uznano; inaczej musi poprzednio uzyskać w sądzie cywilnym wyrok uznający jego roszczenia za rzetelne.

§. 194. Trybunał drugiej instancyi może, przestrzegając powyższych przepisów o kaucyi i poręczeniu, zezwolić, aby obwiniony pozostał na wolnej nodze lub na wolność wypuszczony został, nawet wtenczas, gdy chodzi o zbrodnię, na którą ustawa przepisuje karę najmniej pięcioletniego więzienia.

Ażali prawo to służy Trybunałowi drugiej inst. także w przypadkach, gdzie chodzi o karę c. więzienia od lat 10 do 20, jest wątpliwem ze względu na przepis §. 180 ust. 2; z motywów rządowych procedury wynikałoby potwierdzenie tego pytania; takiego też zdania jest większość komentatorów. Zob. Mayer, *Commentar* I. str. 693 i *Handbuch* str. 606.

§. 195. Jeżeli obwiniony po wypuszczeniu na wolność robi przygotowania do ucieczki, albo gdy zajdą okoliczności nowe, które wymagają jego aresztowania, wówczas należy go uwięzić mimo danego zabezpieczenia; jeżeli aresztowanie w tych przypadkach nastąpiło, suma dana na kaucyą lub poręczenie staje się wolną od odpowiedzialności.

Tożsamo będzie i wtedy gdy postępowanie karne przez uchwałę zaniechania lub wyrok ostateczny prawomocnie zostanie ukończone.

§. 196. Wyjąwszy przypadki zabezpieczenia i upływu terminu w §. 190 ustęp 2 oznaczonego, postanawia sędzia śledczy za zgodzeniem się prokuratora uchylić areszt śledczy. Jeżeli sędzia śledczy i prokurator różnego są w tej mierze zdania, rozstrzyga izba radna.

W przypadkach zabezpieczenia i upływu terminu w §. 190 zakreślonego areszt śledczy uchylonym zostaje już na mocy ustawy w chwili upływu terminu, a sędzia śledczy obowiązany jest, nie czekając oświadczenia prokuratora, obwinionego natychmiast uwolnić. Por §. 26 rozp. wykon. w uwadze do §. 190.

§. 197. Zażalenie prokuratora przeciw uchwale izby radnej, uchylającej rozciągnięty areszt śledczy za zabezpieczeniem lub bez takowego wtedy tylko ma skutek wstrzymujący, gdy tenże zaraz w chwili oznajmienia uchwały zażalenie zapowie i najdalej w dniach trzech wywód takowego wniesie.

Por. §. 49 ustęp ostatni.

XV. ROZDZIAŁ.

O przesłuchaniu obwinionego.

Literatura: Glaser, *Handbuch* I str. 699 — 647 i *Beiträge* str. 377—360; — Ullmann, str. 453 i n.; — Vargha str. 202 i n.; — Mayer, *Commentar* I str. 698 — 713.

§. 198. W śledztwie wstępnem sędzia śledczy powinien przesłuchać obwinionego w nieobecności oskarżyciela lub innych osób według ustawy do tego nie powołanych. Przesłuchanie to przedsiębrać należy z zachowaniem przyzwoitości i łagodności. Obwiniony zwyczajnie

zeznać ma ustnie, jeżeli jednak chodzi o okoliczności zawiłe, sędzia śledczy może dozwolić mu odpowiadać i na piśmie. Świadków sądowych tylko wtedy przybierać należy, gdy sędzia śledczy uzna to za potrzebne, albo obwiniony się tego domaga.

Jeżeli obwiniony jest okuty w kajdany, należy mu zdjąć takowe przed przesłuchaniem, jeżeli to stać się może bez niebezpieczeństwa. Każdemu obwinionemu dozwolić należy siedzieć podczas przesłuchania.

Jeżeli obwiniony nie zna języka sądowego, albo jest głuchy lub głucho-niemy, zastosować należy przepisy §§. 163 i 164.

1). Obwiniony ma więc prawo żądać, by podczas jego przesłuchania obecni byli świadkowie sądowi (§. 102), którzy zastępują poniekąd w takim przypadku brakującą w śledztwie jawność postępowania. Nie mogą jednak być obecni podczas przesłuchania obwinionego ani oskarżyciel, ani obrońca. Por. także §§. 88 ust. 3 i 162.

2). W razie przybrania tłumacza, na jednej stronie protokołu należy napisać naprzód pytanie w języku sądowym, a pod niem dosłowny onegoż przekład; następnie na drugiej stronie odpowiedź w języku słuchanego, a pod nią dosłowny jej przekład (§. 18 rozp. wykon.).

§. 199. Przed rozpoczęciem przesłuchania sędzia śledczy powinien upomnieć obwinionego, ażeby na wszystko o co będzie pytany, odpowiadał stanowczo, jasno i zgodnie z prawdą.

Przesłuchawszy obwinionego co do jego stosunków osobistych, sędzia śledczy oznajmić mu powinien w ogólności, o jaką zbrodnię lub występek jest obwiniony, i wezwać go, aby opowiedział zwięźle i szczegółowo fakta stanowiące przedmiot obwinienia. W dalszych pytaniach

należy, unikając wszelkiej, niepotrzebnej rozwlekłości, zmierzać do tego, aby obwiniony uzupełnił swoje opowiadanie, aby wyjaśnił niejasności i sprzeczności, a w szczególności, aby dowiedział się o wszystkich przeciw niemu zachodzących poszlakach, i aby podano mu wszelką sposobność do ich odparcia i usprawiedliwienia się. Jeżeli obwiniony przytacza fakty lub środki dowodowe ku uniewinnieniu swemu, należy je sprawdzić, chyba że je oczywiście tylko dla przewłoki podał.

1). W myśl zasady procesu skargowego powinien sędzia obwinionemu z góry oznajmić w ogólności, o co jest obwiniony, nie zaś sposobem podchwytliwym wypytać go, czy wie o co jest podejrzany i. t. p.

2). Jeśli obwiniony podczas przesłuchania zacznie opowiadać lub wyznawać przestępstwa, o których sąd nie wiedział, zeznanie obwinionego i co do tych okoliczności spisać należy (§. 22 rozp. wykon.).

3). Przesłuchanie obwinionego w myśl §. 199 pr. uskutecznione przerywa przedawnienie. — (O. z 14 lipca 1881 l. 1927 Nr. 364).

§. 200. Pytania zadawane obwinionemu nie powinny być niedokładne, nie jasne, wieloznaczne lub podchwytliwe; powinny się jedne z drugich naturalnym porządkiem wysnuwać. Unikać przeto należy w szczególności takich pytań, w których okoliczność przez obwinionego nie przyznaną uważa się już za przyznaną.

Pytania przedstawiające obwinionemu okoliczności, które dopiero przez jego odpowiedź stwierdzone być mają, albo wskazujące mu, z nazwiska, lub z innych łatwych do poznania znamion, poszukiwanych spółników, dopiero wtedy zadawać wolno, gdy w inny sposób niepodobna było obwinionego do tego naprowadzić, aby o nich ze-

znawał. W takich przypadkach pytania dosłownie zapisać należy do protokołu.

Zabronione są przeto tak pytania podchwytliwe jak i pytania poddawcze (*Suggestiv-Fragen*), które wyjątkowo tylko są dopuszczalne.

§. 201. Przedmioty, które się odnoszą do zbrodni lub występku, albo służą do przekonania obwinionego, należy mu po uprzednim ich opisaniu przedłożyć do rozpoznania, a jeżeli przedłożenie ich nastąpić nie może, trzeba go do nich zaprowadzić, aby je poznał. Jeżeli chodzi o usunięcie wątpliwości co do prawdziwości pisma, o które obwiniony jest posądzony, można go zawezwać, aby wobec sądu kilka słów lub zdań napisał, jeżeli się zdaje, że to do celu doprowadzi; nie wolno jednak używać środków przymusowych.

Z zasady skargowej wynika konsekwencja, że obwiniony nie może być zniewolony do dostarczania środków dowodowych przeciw sobie samemu.

§. 202. Nie wolno używać ani obietnic, ani uludy ani gróźb, ani środków przymusowych dla nakłonienia obwinionego, aby się przyznał, lub aby pewne zeznanie poczynił. Nie wolno również przewlekać śledztwa wstępnego przez usiłowania czynione w tym celu, aby osiągnąć przyznanie się.

Wymuszenie przyznania się może stanowić zbrodnię wymuszenia z §. 98 kod. k. — (O. z 24 stycznia 1885 l. 12607 Nr. 735).

Por. także §. 25 proc.

§. 203. Jeżeli obwiniony odmawia odpowiedzi w ogóle, lub na pewne pytania, albo udaje, iż jest głuchy, niemy,

obłąkany, lub niedoświadczony, a sędzia śledczy w przypadkach ostatnich bądź to na podstawie własnych spostrzeżeń bądź to na podstawie przesłuchania świadków lub znawców przekonany jest, że to jest tylko udanie, wówczas zwrócić ma jedynie uwagę obwinionego na to, że takie jego zachowanie się nie wstrzyma śledztwa. i że on przez to może się pozbawić podstaw do obrony.

Obwiniony tak w śledztwie, jak i na rozprawie głównej (§. 245) ma prawo odpowiadania i bronięcia się; wolno mu przeto odmówić odpowiedzi w ogólności lub na pewne pytania, a nie potrzebuje usprawiedliwiać odmowy.

§. 204. Jeżeli późniejsze zeznania obwinionego nie zgadzają się z poprzedniami a w szczególności, jeżeli tenże odwołuje poprzednie wyznania, zapytać go należy o powody tej niezgodności i o przyczyny odwołania.

§. 205. Jeżeli zeznania obwinionego różnią się w stanowczych punktach od zeznań świadka. lub współnika którzy przeciw niemu zeznają, stawić ich należy obwinionemu do ócz w ciągu śledztwa wstępnego tylko wtedy, gdy sędzia śledczy uzna to za konieczne do wyjaśnienia sprawy. W takich przeciwstawieniach postępować należy podług przepisów w §. 168 ustęp 3 zawartych. Osoby wymienione w §. 152 l. 1, które nie usunęły się od składania świadectwa, mogą się uchylić od przeciwstawienia obwinionemu, wyjąwszy, gdy on sam tego żąda.

§. 206. Przyznanie się obwinionego nie uwalnia sędziego śledczego od zbadania istoty czynu, o ile to tylko nastąpić może. Jeżeli wyznanie jest szczegółowe i innymi, wynikami śledztwa wstępnego poparte,

wówczas przedsiębranie dalszych dochodzeń zależy od osobnych wniosków oskarżyciela.

Przyznanie się obwinionego samo przez się, aczkolwiek uchodziło dawniej za najpewniejszy środek dowodowy (*regina probationum*), nie uwalnia oskarżyciela od przeprowadzenia dowodu istoty czynu; zwłaszcza zaś t. zw. przedmiotową istotę czynu należy stwierdzić mimo przyznania się obwinionego.

XVI. ROZDZIAŁ.

O oddaniu pod oskarżenie.

Literatura: Glaser, *Handbuch* II str. 403 i n.; — Ullmann str. 469 i n. — Vargha str. 242 i n.; Rosenblatt, wykład str. 266—269; — Mayer: *Handbuch* str. 623 i n., i *Commentar* II str. 1—69.

§. 207. Oddanie pod oskarżenie wprowadzić ma oskarżyciel, a to w ten sposób, iż wniesie akt oskarżenia.

Akt oskarżenia zawierać powinien:

- 1) nazwisko obwinionego;
- 2) wyrażenie zarzuconego mu przez oskarżyciela przestępstwa lub przestępstw, z wszelkimi znamionami ustawowemi, od których zawisło zastosowanie pewnego wymiaru kary, a nadto przytoczenie szczególnych okoliczności miejsca, czasu, przedmiotu i t. d. o tyle, o ile to jest potrzebne do wyraźnego określenia czynu;
- 3) ustawową nazwę przestępstwa lub przestępstw, do których się oskarżenie odnosi, tudzież przytoczenie tych ustępów kodeksu karnego, których zastosowania się żąda, jakoteż i inne okoliczności, potrzebne do

uzasadnienia właściwości sądu ze względu na przedmiot sprawy; (*die sonst zur Begründung der sachlichen Zuständigkeit erforderlichen Angaben*);

- 4) wymienienie sądu przed którym odbyć się ma rozprawa główna.

Do aktu oskarżenia dołączyć należy krótki ale wyczerpujący wywód pobudek, który obejmować ma zwięzłą opowieść stanu rzeczy, jaki się okazuje z doniesienia albo z aktów dochodzeń przygotowawczych lub też ze śledztwa wstępnego.

Oprócz tego należy zamieścić w akcie oskarżenia lub dołączyć do niego spis świadków i znawców, którzy mają być wezwani, tudzież innych środków dowodowych, jakich oskarżyciel na rozprawie głównej użyć zamierza.

Oskarżyciel może także uczynić w akcie oskarżenia wniosek, aby obwinionego aresztowano.

Akt oskarżenia wniesić należy w tylu egzemplarzach, aby można było każdemu obwinionemu doręczyć po jednym egzemplarzu, a jeden pozostał u sędziego śledczego.

1). Reskryptem min. sprawiedl. z 9 lutego 1880 l. 1693 polecono prokuratoryom, aby układając akt oskarżenia, we formułce oskarżenia zamieszczały tylko te okoliczności, których ustawa w §. 207 l. 2 ściśle wymaga tj. istotne znamiona przestępstwa, które jedynie o tyle należy indywidualizować, o ile tego potrzeba do dokładnego oznaczenia czynu; nie należy jednak zamieszczać we formułce oskarżenia wszystkich konkretnych okoliczności faktycznych, w których ustawowe znamiona są zawarte, albowiem to należy już do motywów oskarżenia. W szczególności zbyteczną a nawet niewłaściwą jest rzeczą zamieszczać we formułce oskarżenia o krzywoprzysięstwo całą rotę przysięgi i t. p.

Powyzsze wskazówki dla prokuratoryi ponowiono w reskr. min. spraw. z 15 lutego 1883 l. 1254.

Tak samo orzekł Tryb. kasac. w O. z 24 maja 1880 l. 1128 Nr. 252, że nie odpowiada to przepisowi §. 207 l. 2, jeżeli prokuratora zamieszcza we formułce oskarżenia cała faktyczną osnowę obwinienia, której przedstawienie należy do powodów oskarżenia.

2). Przepis §. 165 instr. z r. 1854 (stanowiący, że w przypadkach, w których chodzi o ocenienie wyrażen obwinionego, bezwstydných, obraźliwych, nieobyczajnych lub nieprzyzwoitych lub faktów, których bliższa znajomość mogłaby się stać niebezpieczną ze względów publicznych, należy w powodach uchwał i orzeczeń karnych uczynić o tem wzmiankę jedynie w ogólnych wyrazach), o tyle tylko może mieć zastosowanie do układu aktu oskarżenia (§. 207 l. 1), o ile przepis ten da się pogodzić z zasadą indywidualizowania czynu karogodnego. — (O. z 20 września 1886 l. 4679 Nr. 956).

3). Reskryptem min. spraw. z 7 kwietnia 1877 l. 1528 polecono prokuratorom, ażeby nie wzywały w akcie oskarżenia, jeżeli się bez tego obejść można, do rozprawy głównej poza siedzibą sądu orzekającego zamieszkałych lekarzy, którzy uskuteczniłi sekcją i objawili zdanie swe w śledztwie, albowiem ich wywód oględzin może być na roprawie odczytany, a na jego podstawie mogą wydać orzeczenie lekarze miejscowi.

§. 208. Akt oskarżenia wniesiony być ma do sędziego, który prowadził śledztwo wstępne, a jeżeli śledztwa wstępnego nie było, do przewodniczącego izby radnej.

Jeżeli sędzia śledczy (przewodniczący izby radnej) ma wątpliwość, czy należy się przychylić do wniosku aresztowania obwinionego, przedstawi rzecz izbie radnej do rozstrzygnięcia. Jeżeli wątpliwość taka nie zachodzi, albo rozstrzygnięciem izby radnej usuniętą została, sędzia śledczy udzieli akt oskarżenia razem z załącznikami obwinionemu i objaśni go, że może wnieść przeciw aktowi oskarżenia opozycją i żądać, aby trybunał drugiej instancyi

rozstrzygnął, czy sąd wymieniony w akcie oskarżenia jest właściwy i czy oskarżenie ma być dopuszczone.

Sędzia, który akt oskarżenia załatwił stósownie do przepisu §. 208 pr. a następnie opozycją obwinionego razem z aktami przedłożył sądowi wyższemu, nie jest jeszcze przez to samo wyłączony od udziału w rozprawie głównej (O. z 2 czerwca 1886 l. 4367 Nr. 928).

§. 209. Jeżeli obwiniony jest już aresztowany, należy mu doręczyć akt oskarżenia najpóźniej w 24 godzinach, jeżeli zaś aresztowanie jego zarządzone na podstawie aktu oskarżenia, wówczas doręczyć mu należy akt oskarżenia razem z nakazem aresztowania.

Oskarżonemu wolno zapowiedzieć opozycją w terminie dwudziestu czterech godzin, który w ostatnim przypadku zaczyna upływać od chwili dostawienia go; wywód zaś opozycji może wnieść bądź do protokołu u sędziego śledczego, bądź na piśmie w przeciągu następnych dni ośmiu.

Jeżeli na żądanie jego akt oskarżenia obrońcy doręczonym zostaje, termin do wyvodu zapowiedzianej opozycji upływa od doręczenia obrońcy.

Jeżeli obwiniony pozostaje na wolnej nodze, akt oskarżenia doręczyć mu należy z tem pouczeniem, że mu wolno przeciw takowemu w dniach ośmiu u sędziego śledczego zapowiedzieć i wywieść opozycją ustnie lub na piśmie.

Jeżeli obwiniony będący w areszcie oświadczy przed sądem, iż zrzeka się doręczenia aktu oskarżenia i poprzestaje na jego odczytaniu, można mu nie doręczać takowego; stwierdzić jednak należy w protokóle nastąpione odczytanie, które zastępuje doreczenie (§. 74 rozp. wykon.).

§. 210. Jeżeli opozycji nie zapowiedziano w terminie ustawowym, albo obwiniony wyraźnie się takowej zrzekł, sędzia śledczy przedłoży akta trybunałowi pierwszej instancyi, który natychmiast ma zarządzić rozprawę główną. W przeciwnym razie sędzia śledczy po wniesionym wywodzie lub po upływie terminu do wyvodu przeznaczonego, przesyła akta trybunałowi drugiej instancyi, zawiadamiając jednocześnie oskarżyciela.

Trybunał drugiej instancyi rozstrzyga opozycją na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratora starszego.

Tak samo postąpić należy, jeżeli obwiniony żali się tylko na areszt rozciągnięty przeciw niemu bądź przez sędziego śledczego, bądź przez izbę radną (§. 208); także i w tym przypadku trybunał drugiej instancyi tak samo ma postąpić, jak w przypadku opozycji przeciwko aktowi oskarżenia założonej.

§. 211. Trybunał drugiej instancyi odrzuca tymczasowo akt oskarżenia, jeżeli to uzna za potrzebne w tym celu, aby usunieto usterki formalne lub stan rzeczy lepiej wyświecono.

Oskarżyciel powinien następnie w dniach trzech uczynić, jeżeli tak wypada, wnioski sędziemu śledczemu, albo też wniesić na nowo (§§. 27 i 46) akt oskarżenia.

Tymczasowe uchylene aktu oskarżenia może w szczególności nastąpić celem przeprowadzenia śledztwa wstępnego w przypadkach, gdzie wniesiono akt oskarżenia bez poprzedniego śledztwa wstępnego lub bez przesłuchania obwinionego. Por. §§. 90 i 91 tudzież motywa rządowe w Mayera *Handbuch* str. 672. Zob. także uwagę 2 przy §. 213.

§. 212. Jeżeli trybunał drugiej instancyi mniema, że do przeprowadzenia rozprawy głównej właściwym jest

inny sąd jego obrebu, wówczas przekazuje ją tamże a zarazem orzeka co do rzeczy samej. Gdyby zaś uważał, że uzasadniona jest właściwość sądu, znajdującego się w obrebie innego trybunału drugiej instancyi, wówczas uznaje się sam za niewłaściwy i przesyła akta do dalszego roztrygnięcia właściwemu trybunałowi drugiej instancyi.

Jeżeli trybunał 2 instancyi jest tego zdania, że czyn obwinionemu zarzucony nie stanowi zbrodni, lecz przekroczenie pized sąd powiatowy należące, może na zasadzie §. 212 sprawę przed tenże sąd właściwy odesłać. Por. §. 213 uwaga 1.

213. Jeżeli trybunał drugiej instancyi mniema, iż oskarżeniu jest na przeszkodzie jedna z przyczyn następujących:

- 1) że czyn zarzucony obwinionemu nie stanowi przestępstwa orzecznictwu sądów podlegającego;
- 2) że niema dostatecznych podstaw, aby obwinionego uważać za podejrzanego o takowy;
- 3) że zachodzą okoliczności, które karygodność czynu uchylają lub ściganie onegoż wykluczają; nakoniec
- 4) że nie ma żądania, jakiego ustawa wymaga, lub nie ma wymaganego przez ustawę zezwolenia osoby do tego uprawnionej, natenczas trybunał drugiej instancyi orzeka: oskarżenie uchyla się, a postępowanie zostaje zaniechane.

Jeżeli orzeczenie to nie tyczy się wszystkich punktów oskarżenia, trybunał postanowi zarazem, że te punkta, względem których orzeczenie takie zapadło, wypuszczone będą z aktu oskarżenia.

Jeżeli przyczyna, dla której oskarżenie nchyłono, odnosi się także i do współoskarżonego, który nie wniósł

opozycyi, trybunał postąpi tak jak gdyby opozycya była wniesiona.

1). Obwiniony może przeto zarzucić w opozycyi; a) że w inkryminowanym czynie nie ma wcale znamion przestępstwa t. j. że nie ma jurydycznej istoty czynu; b) że nie ma dostatecznej zasady faktycznej do obwinienia go o czyn inkryminowany; c) że zachodzą okoliczności uchylające ściganie karne w myśl postanowień kodeksu karnego lub procedury karnej. Kwalifikacya czynu wtedy tylko w opozycyi może być zaczepiona, jeżeli wraz z kwalifikacyą zmieniałaby się właściwość Sądu. Por. motywa u Mayera str. 628.

2). Przez okoliczności wykluczające ściganie karne w §. 213 l. 3) rozumieć należy tylko takie okoliczności, które obwinionego ostatecznie od ścigania karnego uwalniają np. brak zastrzeżenia w §. 263 ust. 2 wymaganego; jeżeliby zarządzo przeciw obwinionemu ponowne postępowanie karne bez poprzedniego uzyskania uchwały pozwalającej znownienia postępowania, okoliczność ta nie pociąga za sobą wykluczenia ścigania karnego po myśli §. 213 l. 2, o ile przedmiotowe warunki dopuszczalności znownienia zachodziły, lecz pociąga za sobą jedynie tymczasowe uchylenie oskarżenia w myśl §. 211 pr. — (O. z 1 kwietnia 1881 l. 11466 Nr. 327).

3). Ustęp ostatni §. 213 dozwala zatem Trybunałowi 2 inst. (uchylić z urzędu akt oskarżenia także co do współoskarżonych, jeżeli także do nich zachodzi jedna z przyczyn w §. 213 l. 1—4 podanych. Por. §§. 114 ust. 3, 290 i 295.

§. 214. Jeżeli nie zachodzi żaden z przypadków w §§. 211—213 wyszczególnionych, wówczas rozstrzygnięcie opiewa: oskarżenie zostaje dopuszczonem.

W tym przypadku należy zarazem wydać uchwałę co do wszystkich wniosków dotyczących się połączenia lub rozłączenia kilku oskarżeń, tudzież wezwania świadków i znawców. Oprócz tego tak w tym przypadku, jak

i w przypadkach §§. 211—213 omówionych, należy postanowić, co należy, co do aresztu obwinionego, co do odstawienia go do innego sądu lub co do wypuszczenia go na wolność.

Obwiniony może zatem w myśl ustępu 2 §. 214 żądać w opozycji wyłączenia pewnej sprawy karnej lub też połączenia kilku przeciw niemu wniesionych oskarżeń; może dalej sprzeciwić się zawezwaniu do rozprawy świadków lub znawców w akcie oskarżenia powołanych. Wniosek, by zawezwano do rozprawy innych jeszcze świadków lub znawców, nie należy jednak do opozycji. lecz do drogi wskazanej w §. 222 pr. Por. także O. Nr. 444 w uwadze 4 przy §. 207.

§. 215. Powody tych orzeczeń (§§. 211—214) powinny być w taki sposób ułożone, iżby nie uprzędzady rozstrzygnięć sądu wyrokującego w rzeczy głównej. W wygotowaniu tychże rozstrzygnięć wymieniać należy nazwiska sędziów, którzy mieli udział w naradzie.

Wymienienia nazwisk sędziów wymaga się ze względu na przepis §. 69 proc.

§. 216. Przeciw rozstrzygnięciu wydanemu wskutek opozycji wnieść można tylko zażalenie nieważności do Sądu najwyższego jako trybunału kasacyjnego, a to tylko wtedy, gdy zachodzi jedna z przyczyn następujących:

- 1) jeżeli wnosząc lub doręczając akt oskarżenia nie przestrzegano przepisów w §§. 207—209 podanych;
- 2) jeżeli trybunał drugiej instancji nie był właściwym, albo rozstrzygając opozycją nie był należycie obsadzony, albo jeżeli w rozstrzygnięciu miał udział sędzia, przez ustawę wyłączony lub słusznie wykluczony.

1). Nowela z 31 grudnia 1877 Nr. 3 D. u. p. z r. 1878 stanowi w §. 8: §§. 216. 217 i ustęp drugi §. 218 zostają uchylone; jednakowoż okoliczność, że trybunał drugiej instancyi, który orzekał o oddaniu pod oskarżenie (§§. 214 i 218 pr.) nie był właściwym, może być zarzucona w zażaleniu nieważności, wniesionem przeciw wyrokowi ostatecznemu. Jeżeli Trybunał kasacyjny uzna zażalenie to za uzasadnione, zniesie rozprawę główną, odeśle sprawę przed właściwy sąd pierwszej instancyi do ponownej rozprawy i zarządzi potrzebne sprostowanie postępowania. Postanowienia §§. 3 do 7 noweli mają zastosowanie także do tych zażaleń nieważności.

2). Okoliczność ta, że w rozpoznawaniu opozycyi przeciw aktowi oskarżenia brał udział sędzia wyłączony lub wykluczony, nie może być zarzucona w zażaleniu nieważności przeciw wyrokowi zapadłemu w sprawie głównej. — (O. z 7-go czerwca 1886 l. 2239 Nr. 933).

§. 217. Zażalenie nieważności założyć mogą tak prokurator starszy przy trybunale drugiej instancyi jak i oskarżyciel prywatny i obwiniony. Prokurator starszy powinien je wnieść do Trybunału drugiej instancyi, oskarżyciel prywatny i obwiniony zaś do sędziego śledczego (§. 208 ustęp 1) a to w dniach trzech po doręczeniu orzeczenia. W zażaleniu należy oznaczyć dokładnie punkty zażalenia.

Sąd najwyższy, jako trybunał kasacyjny, rozstrzyga takowe po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego na posiedzeniu niejawnem.

Jeżeli zachodzi jedna z przyczyn nieważności w §. 216 wymienionych, trybunał kasacyjny zniesie orzeczenie trybunału drugiej instancyi i zarządzi potrzebne poprawienie postępowania.

§. 218. Jeżeli trybunał drugiej instancyi uchwali oddanie pod oskarżenie, nie mając przedłożonego sobie

aktu oskarżenia (§. 48 l. 2. §. 114 ustęp 4), wówczas uchwała jego będzie wygotowana stosownie do przepisu zawartego w §. 214 ustęp ostatni i w §. 215, jakoteż przy zastosowaniu analogicznem przepisu §. 207 co do osnowy aktu oskarżenia, a uchwała ta zastępować będzie w dalszem postępowaniu akt oskarżenia.

I przeciw takim uchwałom wnieść można zażalenie nieważności według §§. 216 i 217.

§. 219. Jeżeli obwiniony jest prawomocnie oddany pod oskarżenie (§§. 210, 214, 218), wówczas właściwość sądu, który według aktu oskarżenia lub według orzeczenia zapadłego w skutek opozycji założonej przeciw temuż aktowi, powołany jest do rozprawy głównej, nie może być więcej zaczepiona, i nie można już zarzucać przyczyn nieważności w §. 216 wyszczególnionych. Co do reszty niewniesienie opozycji przeciw aktowi oskarżenia lub niezarzucenie nieważności pozostaje bez wpływu na dalsze postępowanie.

1) Czy przepis §. 219 tyczy się tylko właściwości miejscowej (*örtliche Zuständigkeit*), czy także właściwości przedmiotowej (*sachliche Zuständigkeit*), jest kwestyą sporną. Z postanowień §§. 261, 262, 267 i 450 proc. wynikałoby, że tyczy się on jedynie właściwości miejscowej.

2). Pominąwszy właściwość sądu, niewniesienie opozycji ani odrzucenie tejże nie może w niczem uprzedzać sprawie, ani szkodzić obwinionemu. Zob. jednak O. Nr. 444 w uwadze 4 do §. 207.

XVII. ROZDZIAŁ.

O przygotowaniach do rozprawy głównej.

Literatura: Glaser, *Handbuch* II. Str. 476—485; — Ullmann, str. 402—504; Vargha str. 247 i n.; — Mayer, *Commentar* II str. 70—177.

§. 220. Zwyczajnie (§. 221 ustęp 2) każdego oskarżonego, który zostaje w areszcie, odstawić należy w dniach trzech po prawomocnem oddaniu go pod oskarżenie, do więzienia trybunału, w którym odbyć się ma rozprawa główna. Jeżeli przedmiotem oskarżenia jest zbrodnia przydzielona do osądzenia sądowi przysięgłych, oskarżony po przybyciu do tego więzienia przesłuchany będzie najdalej w dwudziestu czterech godzinach przez przewodniczącego trybunału przysięgłych lub jego zastępcę lub przez przełożonego trybunału pierwszej instancji, a to w tym celu, aby oświadczył, ażali do zeznań złożonych w śledztwie wstępem ma co dodać lub odmienić. Przy tej sposobności wezwać go należy, ażeby sobie ustanowił obrońcę, gdyby takowego jeszcze nie miał, a gdyby z tego prawa nie korzystał, natychmiast ustanowić mu należy obrońcę z urzędu (§§. 41, 42).

Jeżeli oskarżony nie zostaje w areszcie, wówczas przewodniczący może go do takiego przesłuchania zawezwać albo też wezwać sędziego powiatowego, w którego obrebie oskarżony się znajduje, aby go przesłuchał.

Przesłuchanie prezydyalne (*Präsidialverhör*), o którym mowa w §. 220 ma oskarżonemu dać sposobność poznania przewodniczącego, który ma prowadzić rozprawę główną i uzupeł-

nienia przed tymże swych zeznań, ewentualnie czynienia wniosków w myśl §§. 222 lub 224 proc. Jest ono nakazanem tylko jeżeli oskarżony jest aresztowany, a sprawa należy przed sąd przysięgłych.

§ 221. Dzień do rozprawy głównej wyznaczy przewodniczący w ten sposób, ażeby oskarżonemu na przygotowanie obrony pozostało pod nieważnością przynajmniej trzy dni czasu od dnia doręczenia wezwania, a w razie gdyby chodziło o zbrodnię, przydzieloną do osądzenia sądowi przysięgłych, przynajmniej dni ośm, chyba że oskarżony sam zezwoi na skrócenie tychże terminów. O dniu rozprawy głównej należy zawiadomić tak oskarżonego i jego obrońcę jak prokuratora, względnie oskarżyciela prywatnego i stronę cywilną. Wezwanie wystósowane do oskarżonego zawierać ma zagrożenie, że w razie, gdyby się nie stawił, w miarę okoliczności albo rozprawa główna odbędzie się w jego nieobecności, albo oskarżony na mocy nakazu zostanie do rozprawy dostawiony, albo gdyby to nie mogło na czas nastąpić, rozprawę główną na jego koszt się odroczy, a jego do takowej przymusowo się dostawi. Świadców i znawców należy także w ten sposób wezwać do rozprawy. ażeby zwyczajnie trzechdniowy przeciąg czasu przegradzał doręczenie wezwania i dzień, w którym się rozprawa główna odbywa.

Rozprawa główna odbywa się zwyczajnie w siedzibie trybunału pierwszej instancji: wszelako prełożony trybunału może, z wyjątkiem przypadku w §. 297 ustęp 3 oznaczonego, po wysłuchaniu oskarżyciela postanowić, że rozprawa główna odbędzie się w siedzibie sądu powiatowego, w którego obrebie czyn popełniono. Jeżeli można przewidzieć, że rozprawa główna dłużej potrwa, należy zarządzić, ażeby jeden lub dwaj sędziowie zastępcy byli

podczas rozprawy obecni w tym celu, iżby w razie przeszkody u którego z sędziów tegoż miejsce zająć mogli.

Reskr. min. sprawiedl. z 12 grudnia 1877 l. 14735 polecono sądom, ażeby rozprawy główne o ciężkie uszkodzenia cielesne wyznaczano na ten sam dzień, a to dla oszczędzenia kosztów, albowiem znawcom należy się w takim razie jedynie wynagrodzenie za czas na rozprawie stracony tj. za dzień lub $\frac{1}{2}$ dnia, nie zaś od każdej sprawy z osobna.

§. 222. Jeżeli oskarżyciel, strona cywilna lub oskarżony chcą uczynić wnioski, aby wezwano do rozprawy świadków lub znawców, innych oprócz tych, którzy już na podstawie aktu oskarżenia, lub orzeczenia zapadłego w skutek opozycyi przeciwko temuż aktowi założonej, wezwani być mają, powinni wcześniej donieść o tem przewodniczącemu, przytaczając fakty i okoliczności, na które wezwać się mające osoby przesłuchaćby należało.

Spis świadków i znawców nowo wezwać się mających należy udzielić przeciwnikowi najpóźniej na trzy dni przed rozprawą główną; inaczej osoby te bez jego zezwolenia słuchane być nie mogą, wszelako bez ujmy władzy, jaka w tym względzie służy przewodniczącemu (§. 254).

1). Celem przepisu §. 222 jest zapobieżenie temu, ażeby żadna strona nie została zaskoczona na rozprawie głównej przez nowe środki dowodowe wprowadzone przez stronę przeciwną.

2). Ani nie wniesienie opozycyi przeciw aktowi oskarżenia, ani też odrzucenie takowej nie uchybia w niczem prawu oskarżonego czynienia wniosków na przepisie §. 222 opartych. (O. z 27 czerwca 1876 l. 1398 Nr. 116). Por. uwagę 4 przy §. 207.

3). Jeżeli się na rozprawie głównej nie sprzeciwiono przesłuchaniu nowych świadków, mimo nie zastosowania się

do trzechdniowego terminu zawiadomienia, strony przeciwnej (*Notificationsfrist*), w §. 222 zakreślonego, nie można następnie w zażaleniu nieważności okoliczności tej zarzucać. — (O. z 15-go grudnia 1880 l. 10548 Nr. 313).

4). Jeżeli we wniosku opartym na przepisie §. 222 nie podano dokładnie faktów i okoliczności, których wniosek się tyczy, sąd może wniosku nie uwzględnić, chociażby się strona druga takowemu nie sprzeciwiła. — (O. z 15 października 1875 l. 5093 Nr. 84).

5). Chociaż rysunki lub plany dołączone do protokołu oględzin miejscowości nie odpowiadają zasadom sztuki lub techniki, to jednak rzeczą jest wystarczającą, jeżeli dają sędziom obraz miejscowości i innych okoliczności dla sprawy ważnych. Jeżeli obrona uważa je za niedostateczne w tym kierunku, powinna postąpić stósownie do §. 222 względnie §. 224 (O. z 18 marca 1887 l. 15355 Nr. 1042).

§. 223. Co do wzywania i przesłuchania świadków, którzy podlegają orzecznictwu sądów wojskowych, obowiązują w ogólności przepisy dotyczące się świadków.

Wezwanie świadka podlegającego orzecznictwu sądów wojskowych do rozprawy głównej skuteczni sąd tak jak w śledztwie wstępnem za pośrednictwem jednej z komend wojskowych w §. 161 wymienionych.

§. 224. Gdyby oskarżony lub jego obrońca uczynili wniosek bliższego zbadania okoliczności do obrony służącej, przewodniczący powinien bez straty czasu, jeżeli żądanie to za uzasadnione uznaje, zarządzić dochodzenie, a jeżeli takowe nastąpiło, zawiadomić o tem oskarżyciela i oskarżonego lub jego obrońcę, w tym celu, aby, jeżeli chcą, dochodzenie to przejrżeli i dalsze wnioski poczynili. Takie uzupełnienie śledztwa wstępnego może nastąpić również na wniosek oskarżyciela lub strony cywilnej.

Rozstrząsanie wyniku takich dodatkowych dochodzeń pozostawia się zwyczajnie (§. 227) rozprawie głównej.

§. 225. Jeżeli przewodniczący mniema, iż nie należy przychylić się do wniosku na zasadzie §§. 222 i 224 uczynionego, wówczas izba radna rzecz rozstrzygnie. Tak samo ma przewodniczący oddać rzecz pod rozstrzygnięcie izby radnej, jeżeli w tych przypadkach, gdzie nie wniesiono opozycji przeciw aktowi oskarżenia, ma wątpliwość, czy należy wezwać wszystkich w akcie oskarżenia wymienionych świadków i znawców.

Przeciw temu rozstrzygnięciu nie ma żadnego środka prawnego; jednakowoż wniosek może być ponowiony na rozprawie głównej.

1). Ani odrzucenie opozycji, ani odrzucenie przez izbę radną wniosku na przepisie § 222 opartego, nie stoi na przeszkodzie uwzględnieniu na rozprawie głównej wniosków, żądających dopuszczenia nowych środków dowodowych. Trybunał orzekający nie jest wcale skrepowany uchwałą Izby radnej, lecz ocenia wnioski takie według stanu sprawy na rozprawie głównej w czasie, kiedy uchwała ma zapaść. (O. z 24 kwietnia 1880 l. 637 Nr 249 tudzież O. Nr. 116 w uwadze 1 do §. 222).

2). Jeżeli przeciw aktowi oskarżenia wniesiono opozycją, sąd wyższy rozstrzyga w myśl §. 214 ust. 2 wnioski dotyczące się wezwania świadków lub znawców, w akcie oskarżenia wymienionych.

§. 226. Jeżeli oskarżony wykazuje, iż dla słabości lub z powodu innej nieuchronnej przeszkody nie może stanąć na rozprawie głównej, albo jeżeli oskarżyciel lub oskarżony z innych ważnych przyczyn czynią wniosek odroczenia rozprawy głównej, wówczas izba radna rzecz rozstrzygnie. Z powodu przeszkody, jakiejby doznał obrońca,

odroczenie wtedy tylko nastąpi, jeżeli oskarżony lub sąd o tej przeszkodzie tak późno się dowiedzieli, iż nie można już było innego obrońcy ustanowić.

W nieobecności oskarżonego, który z powodu choroby przed sądem stawić się nie może, rozprawa główna przeprowadzona być nie może, chybaaby oskarżony sam wyraźnie na to się zgodził (O. z 25 maja 1887 l. 5955 Nr. 1085). Zob. także §. 275 pr.

§. 227. Jeżeli oskarżyciel odstępuje od oskarżenia przed rozpoczęciem rozprawy głównej, izba radna wydać ma uchwałę zaniechania z tym dodatkiem, że rozprawa główna, jakaby już zarządzoną była, odbywać się nie będzie.

Jeżeli po oddaniu pod oskarżenie przedsiębrano je¹ szcze sądowe dochodzenia, oskarżyciel ma prawo przed rozpoczęciem się rozprawy głównej cofnąć wniesiony przez siebie akt oskarżenia, podając jednocześnie akt nowy. Z tym ostatnim postąpić należy następnie według przepisów rozdziału XVI; co się zaś tyczy aresztu oskarżonego, izba radna natychmiast ma postanowić, co potrzeba.

1) Jeżeli oskarżyciel prywatny cofa akt oskarżenia, uchylić należy także konfiskatę na zasadzie skargi jego (§. 487 ust. 2 proc.) zarządzoną (O. z 11 maja 1875 l. 1194 Nr. 150).

2). W nowym akcie oskarżenia można także czyn oskarżonemu zarzucony podciągnąć pod surowszy przepis karny, byleby tożsamość czynu nie uległa zmianie. Gdyby wyszły na jaw inne czyny karogodne, oskarżyciel musiałby co do nich odrębnie czynić wnioski, względnie zastosować się do §§. 90 i 91 proc

XVIII. ROZDZIAŁ.

O rozprawie głównej przed trybunałami pierwszej instancyi i o środkach prawnych przeciw tychże wyrokom.**I. Rozprawa główna i wyrok.**

Literatura: Glaser, *Handbuch* II. str. 456—595; Ullmann str. 506 i n.; Vargha str. 251 i n.; Mayer: *Commentar*, II. str. 118—511.

I. Jawność rozprawy głównej.

§. 228. Rozprawa główna jest jawna pod nieważnością. Tylko osoby dorosłe i niezbrojne mogą być obecne i przysłuchiwać się rozprawie. Nie wolno jednak wzbronić wstępu osobom, które na mocy swej służby publicznej broń nosić są obowiązane.

Jawność rozprawy uważana jest za jedną z gwarancyj sprawiedliwego wyroku karnego. Zob. Rosenblatt, wykład str. 68 i n.

§. 229. Jawność rozprawy głównej może być wykluczona jedynie ze względów moralności lub publicznego porządku. Trybunał zarządza wykluczenie to z urzędu lub na wniosek oskarżyciela lub oskarżonego po odbytej tajnej rozprawie i naradzie nad tym przedmiotem, wydając orzeczenie powodami usprawiedliwione na piśmie, przeciw któremu nie ma żadnego środka prawnego.

1). Przeciw wykluczeniu jawności nie ma żadnego samostnego środka prawnego, przeciw wyrokowi ostatecznemu służy jednak środek prawny zażalenia nieważności z 281 l. 3 względnie §. 344 l. 4 pi., jeżeli wykluczono jawność bez uchwały sadowej, jakiej wymaga §. 229, lub z innych przyczyn, a nie tych, które wymienia §. 229.

2). Bezprawne ogłoszenie wiadomości z rozpraw sądowych

stanowi przekroczenie z §. 309 kod. k. Trybunał Najwyższy orzekł jednak w O. z 14 kwietnia 1865 l. 3074 i 31 maja 1865 l. 4394 (zbiór Glasera Nr 1092 i 1094), że postanowienia §. 309 kod. nie można stósować do sprawozdań ogłaszanych z rozpraw głównych, na których jawność wykluczono.

§. 230. Po odczytaniu publicznem tegoż orzeczenia wszyscy słuchacze mają się wydalić.

Tylko osoby przez przestępstwo w swych prawach pokrzywdzone, sędziowie rzeczywiście w służbie będący, urzędnicy konceptowi prokuratorji państwa i ministerstwa sprawiedliwości, jakoteż osoby zapisane na liście obrońców nigdy wykluczone być nie mogą. Tak oskarżony jak i strona cywilna lub oskarżyciel prywatny mogą żądać, ażeby dozwolono wstępu trzem osobom posiadającym ich zaufanie.

§. 231. Zarządzenia tajnej roprawy na zasadzie §. 229 żądać można po wywołaniu sprawy w każdej porze rozprawy. Wykluczenie jawności może dotyczyć się części postępowania lub całej rozprawy. Ogłoszenie wyroku zawsze jednak jawnie nastąpić powinno.

II. Czynności urzędowe przewodniczącego i trybunału podczas rozprawy głównej.

§. 232. Przewodniczący kieruje rozprawą.

On jest obowiązany popierać wyświecenie prawdy i ma starać się o to, ażeby zaniechano wywodów, któreby rozprawę główną, nie przyczyniając się do wyjaśnienia rzeczy, przewlekały.

Przewodniczący słucha oskarżonego i świadków i ustanawia porządek, w jakim mówić mają żądający głosu.

Jeżeli oskarżenie obejmuje kilka punktów, przewodniczący może zarządzić, że co do każdego z nich lub co niektórych rozprawa osobno przeprowadzoną będzie.

Ciężący na przewodniczącym obowiązek dążenia do wyświecenia prawdy jest wynikiem zasady dochodzenia prawdy materalnej w procesie karnym, wypowiedzianej w §. 3 proc.

Do przewodniczącego jako kierującego rozprawą należy t. zw. policja posiedzenia (*Sitzungspolizei*) (§. 233), a nadto służy onemuż t. zw. władza dyskrecyonalna, określona w §. 254 pr.

§. 233. Do przewodniczącego należy utrzymać w sali sądowej spokój i porządek, jakoteż przyzwoitość odpowiednią powadze sądu.

Kogo sąd słucha lub kto do sądu przemawia, stojący przemawiać powinien; jednakowoż przewodniczący może zezwolić na wyjątek, uwzględniając stan cielesny przemawiającego lub dłuższe trwanie przesłuchania.

Zakazane są oznaki zadowolenia lub niezadowolenia.

Przewodniczący ma prawo wezwać do porządku osoby, które podczas posiedzenia takimi oznakami lub w inny sposób przeszkadzają, a w razie potrzeby może zarządzić wydalenie z sali posiedzeń niektórych lub wszystkich słuchaczy. Jeżeli się ktoś nakazom jego sprzeciwia, lub jeżeli się przerwy spokojności powtarzają, przewodniczący może także zarządzić przyaresztowanie opornych i według okoliczności skazać ich na karę aresztu aż do dni ośmiu. Jeżeli przeszkadzający podczas rozprawy podlega orzecznictwu sądów wojskowych, przewodniczący może zarządzić jego wydalenie a względnie żądać od najbliższej władzy wojskowej jego ukarania.

Do przewodniczącego należy zatem według tegoż przepisu t. zw. policja posiedzenia (*Sitzungspolizei*); do niej należy także prawo ograniczenia wstępu ze względu na szczupłość sali rozpraw i dozwoleń onegoż tylko za okazaniem kart wstępu. Władza dyscyplinarna przewodniczącego ograniczona jest władzą przyznaną trybunałowi w §§. 234—236.

§. 234. Jeżeli oskarżony zakłóca porządek rozprawy przez nieprzyzwoite zachowanie się i pomimo upomnienia ze strony przewodniczącego i zagrożenia, że z posiedzenia wydalonym zostanie, dalej tak samo się zachowuje, trybunał może uchwalić wydalenie onegoż z sali rozpraw na pewien lub na cały czas rozprawy, posiedzenie może się dalej odbywać w jego nieobecności, a wyrok ogłoszony mu będzie przez członka trybunału w obecności protokolanta.

Do wydalenia oskarżonego z rozprawy wymaga się zatem uchwały trybunału; przewodniczącemu prawo to nie służy. Por. jednak §. 250.

§. 235. Przewodniczący czuwać nad tem powinien, aby nikogo nie obrażono tudzież, aby nikomu nie czyniono zarzutów oczywiście bezpodstawnych lub do rzeczy nie należących. Jeżeli oskarżony, oskarżyciel prywatny, strona cywilna, świadek lub znawca użyli podobnych wyrażen, trybunał może na wniosek obrażonego lub prokuratora a nawet z urzędu, skazać wykraczającego na karę pieniężną do pięćdziesięciu złotych, lub na karę aresztu aż do dni ośmiu, aresztowanego zaś zasądzić na odpowiednią karę dyscyplinarną (§. 108).

Zasądzenie w drodze porządkowej na zasadzie §. 235 nie stoi na przeszkodzie późniejszemu zasądzeniu oskarżonego na podstawie §§. 279 i 263 pr. za przekroczenie obrazy czci popełnione względem oskarżyciela podczas rozprawy głównej.

§. 236. Jeżeli obrońca lub zastępca oskarżyciela prywatnego lub strony cywilnej dopuszczają się takiego wykroczenia albo uwłaczają uszanowaniu, jakie się należy sądowni, trybunał może udzielić im nagany albo skazać ich na karę pieniężną aż do kwoty stu złotych.

Jeśli dalej tak nieprzyzwoicie się zachowują, przewodniczący może odebrać im głos i wezwać stronę, aby sobie wybrała innego zastępcę, a w razie koniecznej potrzeby może także z urzędu wyznaczyć oskarżonemu obrońcę.

W razie okoliczności obciążających może trybunał drugiej instancyi na wniosek trybunału odebrać winnemu, jeżeli nie jest adwokatem, prawo stawania w sądzie jako zastępca w sprawach karnych, a to na czas od jednego aż do sześciu miesięcy. Jeżeli jest adwokatem, trybunał ma odstąpić sprawę władzy dyscyplinarnej, której winny podlega, a ta może mu także odebrać prawo bronienia w sprawach karnych na czas od jednego do sześciu miesięcy.

1). Ustęp pierwszy §. 236 może także zastosowanym być do adwokatów, albowiem §. 33 ordynacyi adwokackiej z 6 lipca 1868 jak i §. 21 statutu dyscypl. adwok. z 1 kwietnia 1872 l. 40 D. u. p. stanowią, że uzasadnione w ustawach o postępowaniu cywilnem i karnem prawo sądów rozciągania kar pieniężnych może być stosowane także do adwokatów.

2). W przypadku §. 236 ust. 3 przypuszcza się, że trybunał orzekający, przed którym się rozprawa odbyła, czyni wniosek postąpienia w myśl tego przepisu (rozp. min. z 16 kwietnia 1885 l. 3155).

3). Jeżeli prawo bronienia w sprawach karnych obrońcy zostaje odjęte, Sąd krajowy wyższy zawiadomić ma o tem Sady karne swojego okręgu, jakoteż sąd kasacyjny (§. 20 rozp. wykon.).

§. 237. Uchwały i orzeczenia, które zapadają na zasadzie §§. 233—235 i 236 stęp 1 i 2 u, mają być natychmiast wykonane. Nie ma przeciw nim żadnego środka prawnego.

Jeżeli zachowanie się, o jakim mowa w przytoczonych paragrafach, stanowi przestępstwo przewidziane w ustawie karnej powszechnej, zastosować należy postanowienia §. 278.

Oświadczenie obrażonego lub pokrzywdzonego, iż zastrzega sobie prawo skargi z powodu czynu karygodnego przeciw niemu popełnionego, albo iż takowego się zrzeka, nie stoi na przeszkodzie zastosowaniu postanowień karnych w §§. 233—236 zawartych.

Także przeciw orzeczeniu wydanemu przez sąd wyższy na zasadzie §. 236 ust. 3 ustawa środka prawnego nie dopuszcza. Por. §§. 278, 279 i 263.

§. 238. Jeżeli w toku rozprawy głównej strony co do szczególnych punktów postępowania sprzeczne czynią wnioski, albo jeżeli przewodniczący nie przychylił się do wniosku strony, pomimo iż strona druga takowemu się nie sprzeciwiała, trybunał rozstrzyga takie pytania wypadkowe natychmiast, a przeciw tegoż uchwałom nie jest dopuszczalny odrębny środek prawny, któryby dalszą rozprawę wstrzymywał.

Powody rozstrzygnięcia należy zawsze ogłosić i w protokole uwidocznić.

1). Jeżeli przewodniczący do wniosku strony się nie przychylił, strona lub jej obrońca muszą żądać uchwały trybunału, gdyż tylko przeciw uchwale trybunału służy stronom środek prawny zażalenia nieważności z § 281 l. 4 względnie §. 344 l. 5 p. k.

2). Powody rozstrzygnięcia sądowego powinny być uwidocznione w protokole rozprawy jawnej, nie zaś w protokole narad trybunału, gdyż tego ostatniego protokołu strony przeglądać nie mogą (rozp. min. z 9 lutego 1880 l. 1693).

3). Wnioski stron, dotyczące się dowodów, powinny być przez trybunał rozpoznawane i rozstrzygnięte, chociaż uczynione zostały dopiero w wywodzie ostatecznym (O. z 20 maja 1885 l. 4817 Nr. 793).

4). Także do rozstrzygnięć wypadkowych trybunału stosować należy zasadę wypowiedzianą w §. 258 tj. zasadę, że przy

wydawaniu uchwały takie tylko okoliczności uwzględnione być mogą, które podczas rozprawy wiadome były (O. z 24 kwietnia 1880 l. 637 Nr. 249).

III. Rozpoczęcie rozprawy głównej.

§. 239. Rozprawa główna rozpoczyna się od wywołania sprawy przez protokolanta. Oskarżony staje bez kajdan, jednakowoż, jeżeli jest w areszcie śledczym, pod strażą. Przedmioty do dowodzenia potrzebne, które należy przedłożyć do rozpoznania oskarżonemu lub świadkom, powinny być przyniesione do sali sądowej przed rozpoczęciem rozprawy.

§. 240. Przewodniczący zapytuje następnie oskarżonego o imię i nazwisko, wiek, miejsce urodzenia, o gminę do której należy, o religię, stan, przemysł lub zatrudnienie i o miejsce zamieszkania i upomina go, aby uważał na oskarżenie, które ma być przedstawione, jakoteż na przebieg rozprawy.

O to, czy był karany, oskarżonego pytać nie należy.

§. 241. Potem przywołać należy świadków i znawców wezwanych a przewodniczący zwróci ich uwagę na świętość przysięgi, którą mają wykonać, i poleci im, aby się udali do izby dla nich przeznaczonej. Według okoliczności można także oskarżycielowi prywatnemu lub stronie cywilnej, jeżeli jako świadkowie mają być słuchani, polecić, aby się z sali posiedzeń wydalili, jednakowoż bez ujmy ich prawa do upoważnienia kogo innego, by ich na rozprawie zastępował. Przewodniczący zarządza także według uznania środki potrzebne w celu zapobieżenia znowom i porozumieniu się świadków.

Co do znawców przewodniczący może zarządzić we

wszystkich przypadkach, w których mniema, iż to posłuży do wyśledzenia prawdy, aby ci pozostali w sali posiedzeń podczas przesłuchania oskarżonego jak i świadków.

Por. §§. 50 i 172 odnośnie do oskarżyciela prywatnego i strony cywilnej.

§. **242.** Jeżeli świadkowie lub znawcy mimo wezwania do nich wystósowanego na rozprawie głównej nie stają, trybunał może zarządzić niezwłocznie ich doprowadzenie.

Jeżeli to nie jest możliwem, trybunał po wysłuchaniu oskarżyciela i oskarżonego lub jego obrońcy rozstrzyga, czy rozprawa główna ma być odroczone, czy też dalej prowadzona, i czy zamiast ustnego przesłuchania tychże świadków lub znawców nastąpić ma odczytanie ich zeznań złożonych w śledztwie wstępnem.

Niestawiającego skazać należy na kare pieniężną od pięciu do pięćdziesięciu złotych. Jeżeli rozprawę główną odroczone, ma on nadto ponosić kosztą posiedzenia udaremionego wskutek swego niestawiennictwa. Również można wydać przeciw niemu nakaz dostawienia go w tym celu, ażeby zapewnić się o jego stawiennictwie na posiedzeniu nowo zarządzone.

Co do warunków odczytania protokołów zeznań świadków por §. 252. Jeżeli bezpośrednio przesłuchanie świadka jest ważnem dla obrony, jeżeli takowe w krótkim czasie nastąpić może, jeżeli wreszcie z odroczenia rozprawy nie należy obawiać się szkodliwych dla wyniku rozprawy skutków, uchwała odczytania zeznań nie stawającego świadka nie jest usprawiedliwioną (O. z 14 września 1881 l. 7964 Nr. 370).

§. **243.** Przeciw skazaniu na mocy poprzedzającego

paragrafu świadek lub znawca może wnieść opozycyę w trybunale orzekającym w dniach ośmiu po doręczeniu mu orzeczenia przeciw niemu zapadłego.

Jeżeli zdoła wykazać, że mu wezwanie nie należyście doręczono, albo że wstrzymała go od stawienia się przeszkoda nieprzewidziana i nieuchronna. uwolnionym zostanie od kary na niego nałożonej.

Kara ta lub kwota kosztów, na której zapłacenie go zasądzone, może być obniżona, jeżeli zdoła wykazać, że kara lub zasądzenie na koszt nie zostają w należytych stosunku do jego zawinienia lub do skutków jego niestawienia.

Jeżeli opozycya wniesioną zostanie dopiero po zamknięciu rozprawy głównej, rozstrzyga o niej trybunał pierwszej instancyi na posiedzeniu niejawnem w zgromadzeniu trzech sędziów, z których jeden zarazem przewodniczy.

Przeciw orzeczeniu wydanemu w skutek opozycyi nie ma żadnego środka prawnego.

§. 244. Skoro świadkowie ustąpili. przewodniczący zarządza pod nieważnością odczytanie aktu oskarżenia, a jeżeli zapadło orzeczenie, według którego jaki punkt oskarżenia odpada, także odczytanie tego orzeczenia.

1). Odczytać należy nie tylko formułkę oskarżenia, ale i powody aktu oskarżenia, a to nawet wtedy, gdyby w takowych przytoczono zeznania takich świadków, którzy następnie od zeznawania na rozprawie głównej mogą się cofnąć (O. z 29 maja 1880 l. 3553 Nr. 258).

2). Uchwałę sądu wyższego zapadłą wskutek opozycyi tylko wtedy odczytać należy, jeżeli przez nią jaki punkt oskarżenia

uchylonym został; jeżeli opozycją odrzucono, uchwały tej odczytywać nie należy.

3). W przypadkach §§. 48 l. 2 i 114 ust. 4 odczytać należy uchwałę sądu wyższego zastępującą akt oskarżenia (§. 218).

IV. Przesłuchanie oskarżonego.

§, 245. Następnie przewodniczący słuca oskarżonego co do osnowy oskarżenia. Jeżeli oskarżony odpowiadając na oskarżenie oświadcza, iż nie jest winien, przewodniczący ma mu oznajmić, że służy mu prawo odeprzeć oskarżenie zwięzłym opowiedzeniem stanu rzeczy i za każdym przywiedzionym środkiem dowodowym pozycznić swoje nad nim uwagi. Jeżeli oskarżony odstępuje od dawniejszych swych zeznań, zapytać go należy o przyczynę tego odstąpienia. Przewodniczący może tak w tym przypadku jak i wtedy, gdy oskarżony odpowiedzi odmawia zarządzić odczytanie w całości lub w części protokołu jego zeznań dawniejszych.

Oskarżonego nie można zniewalać do odpowiedzi na zadawane mu pytania.

Wolno oskarżonemu porozumiewać się z obrońcą swoim także podczas rozprawy głównej; nie wolno mu jednak naradzać się z nim wprost nad tem, jak odpowiadać na szczególne zadawane mu pytania.

1). Oskarżonemu służy zatem prawo odpowiadania na zarzuty aktem oskarżenia objęte; obowiązku odpowiadania nie ma, zaczem wszelkie naleganie na niego i inkwizycyjne badanie go nie odpowiada duchowi ustawy, polegającej na zasadzie procesu skargowego.

2). Przy przesłuchaniu w myśl §. 245 można przedstawić oskarżonemu zeznania świadków w akcie oskarżenia powołanych, chociażby to byli świadkowie tacy, którym służy prawo uchylenia się następnie od świadectwa na rozprawie głównej (O. z 1 marca 1881 l. 14458 Nr. 891).

V. Postępowanie dowodowe.

§. 246. Po przesłuchaniu oskarżonego wprowadzone będą dowody w porządku przez przewodniczącego oznaczonym, a zwyczajnie rozpocząć należy od dowodów przedstawionych przez oskarżyciela.

Oskarżyciel i oskarżony mogą w ciągu rozprawy głównej odstąpić od środków dowodowych, jednakowoż tylko za zgodą strony przeciwnej.

Środki dowodowe na rozprawie głównej uważa się za wspólne, chociażby chodziło o świadków na żądanie jednej ze stron w myśl §. 222 do rozprawy wezwanych; jednostronne odstąpienie od środków dowodowych do rozprawy wprowadzonych nie jest przeto dopuszczalne. Od wniosków, dotyczących się wprowadzenia dowodów, a uczynionych dopiero na rozprawie głównej można jednak odstąpić, gdyż do takich środków dowodowych postanowienie drugiego ustępu §. 246 się nie odnosi.

§. 247. Świadków i znawców wzywa się po jednym i słucha w obecności oskarżonego. Przed przesłuchaniem należy ich upomnieć, aby zeznawali prawdę. Znawcom, którzy przysięgę już złożyli i świadkom, od których odebrano przysięgę w postępowaniu uprzednim, przypomnieć należy świętość złożonej przysięgi.

Oprócz tego przypadku należy pod nieważnością od każdego z nich odebrać przysięgę po odpowiedzi na pytania ogólne a przed dalszem ich przesłuchaniem, przestrzegając ustawy z dnia 3 maja 1868 l. 33 D. u. p., o ile się temu nie sprzeciwia jedna z przyczyn w §. 170 pod 1—6 podanych.

Odebranie przysięgi może być zaniechanem lub odczonym aż do skutecznego przesłuchania świadka, jeżeli oskarżyciel i oskarżony na to się zgadzają.

1). Zob. §§. 170 i 171 i uwagi tamże podane.

2). Nie można zaniechać odebrania przysięgi od świadka na rozprawie głównej z powodu wymienionego w §. 170 pod l. 7, gdyż w §. 247 opuszczono umyślnie §. 170 l. 7; jeżeli jednak trybunał postanowił w myśl ostatniego ustępu §. 247 wstrzymać się z odebraniem przysięgi od świadka aż do skutecznego przesłuchania onegoż, wolno następnie przysięgi od niego nie odbierać ze względu na przeszkodę w §. 170 l. 7 wymienioną (Por. O. z 6 kwietnia 1875 l. 570 Nr. 57, z 7 maja 1875 l. 2379 Nr. 62 i z 8 maja 1880 l. 2007 Nr. 255).

3). Jeżeli od świadka odebrano już przysięgę w tej samej sprawie karnej, czy to w śledztwie, czy też na poprzedniej rozprawie głównej, natenczas nie należy ponownie przysięgi odbierać, lecz tylko świadkowi złożoną przysięgę przypomnieć (O. z 5 maja 1884 l. 14516 Nr. 637).

4). Bez zezwolenia stron obydwóch nie wolno odraczać odebrania przysięgi aż do skutecznego przesłuchania świadka (O. z 2 czerwca 1877 l. 4188 Nr. 152).

5). Od świadków wezwanych przez przewodniczącego na mocy §. 254 przysięgę dopiero po ich przesłuchaniu odebrać należy (§. 254 ust. 2).

6). Trybunał może od świadka odebrać przysięgę, chociażby strony obie zgodziły się na przesłuchanie onegoż bez przysięgi.

7). Można także słuchać znawców w charakterze świadków (*sachverständige Zeugen*).

§. 248. Przewodniczący, słuchając świadków i znawców, przestrzegać powinien przepisów. wydanych dla sędziego śledczego w śledztwie wstępnem, chyba że takowe, ze względu na naturę swoją, nie mogą być zastosowane na rozprawie głównej. On baczyć powinien na to, aby świadek jeszcze nie słuchany, podczas przeprowadzenia dowodów w ogóle nie był obecny, a znawca jeszcze nie przesłuchany nie był obecny podczas przesłuchania innych znawców w tym samym przedmiocie.

Przewodniczący może zarządzić stawienie sobie dwóch świadków, których zeznania między sobą się różnią.

Świadkowie i znawcy pozostać mają po swem przesłuchaniu tak długo na posiedzeniu, dopokąd ich przewodniczący nie uwolni lub zarządzi, aby odeszli. Świadkom poszczególnym nie wolno żądać jednemu od drugiego, aby się tłumaczył ze swych zeznań.

Oskarżonego należy po przesłuchaniu każdego świadka. znawcy lub współoskarżonego zapytać, czy na zeznaniu, które właśnie słyszał, ma co powiedzieć.

1). Zapytanie oskarżonego w myśl ostatniego ustępu tego paragrafu jest wprawdzie nakazanem („*der Angeklagte muss befragt werden*“); zaniechanie takowego nie jest jednak zagrożone pod nieważnością, albowiem nie podpada pod przyczyny nieważności w §§ 281 i 344 wyczerpująco wyliczone.

2). Na rozprawie głównej może być przesłuchany także świadek, który w śledztwie cofnął się od zeznawania na zasadzie §. 152 (O. z 2 marca 1887 l. 12399 Nr. 143).

3). Rozporządzeniem min. sprawiedl. z 21 sierpnia 1875 l. 11156 podano do wiadomości sądów rozp. minist. obrony krajowej z 18 sierpnia 1875, według którego żandarmi podczas składania przysięgi mają głowę odkrywać, zresztą zaś podczas zeznawania mają mieć głowę nakrytą.

§. 249. Oprócz przewodniczącego także inni członkowie trybunału, oskarżyciel, oskarżony i strona cywilna, jakoteż ich zastępcy mają prawo, otrzymawszy w tym celu głos od przewodniczącego, zadawać pytania każdej przesłuchiwanej osobie. Przewodniczący ma prawo usuwać pytania, które uważa za niestosowne.

1). Prawo zadawania pytań przyznane jest zatem także stronie cywilnej.

2). Nie dopuszczenie pytania przez przewodniczącego
Ustawa o postępowaniu karnem.

wtedy tylko może być przedmiotem zażalenia nieważności, jeżeli strona, której pytania nie dopuszczono, zażądała z powodu tego uchwały sądowej (§§. 238 i 281 l. 4).

§. 250. Przewodniczący ma prawo zarządzić, aby oskarżony wyjątkowo podczas przesłuchania świadka lub współoskarżonego z sali posiedzeń się wydalili. Powinien jednakowoż, przesłuchawszy go po wprowadzeniu na nowo, względem tego, o czym w jego nieobecności rozprawiano, uwiadomić go o wszystkim, co się działo podczas jego nieobecności a w szczególności o zeznaniach jakie tymczasem poczyniono.

Jeżeli zawiadomienie to nie nastąpiło, należy je w każdym razie pod nieważnością uczynić dodatkowo przed zakończeniem postępowania dowodowego.

1). Wydalenie oskarżonego przez przewodniczącego rozprawy w przypadku §. 250 nastąpić może tylko na czas przesłuchania świadka lub współoskarżonego, a to w szczególności wtedy, gdyby zachodziła uzasadniona obawa, że świadek nie zezna prawdy w obecności oskarżonego z obawy przed nim lub z tym podobnych przyczyn. Wydalenie oskarżonego na cały czas rozprawy nastąpić może jedynie na zasadzie uchwały trybunału w myśl §. 234.

2). Nieważność z §. 250 podpada pod przyczynę nieważności z §. 281 l. 2 względnie §. 344 l. 4.

3). Nieważność w §. 250 zagrożona nie tyczy się jednak zawiadomienia oskarżonego o wyniku oględzin miejscowości przedsięwziętych przez trybunał orzekający w nieobecności oskarżonego na zasadzie §. 254 ust. 3 (O. z 17 listopada 1877 l. 10187 Nr. 162).

§. 251. Tak oskarżony jak oskarżyciel mogą żądać, aby świadkowie przesłuchani wydalili się z sali sądowej, a następnie znowu byli przywołani i albo sami albo w obe-

ności innych świadków jeszcze raz byli słuchani. Przewodniczący może to zarządzić także z urzędu.

1). Zarządzenie tu omówione może w szczególności wtedy nastąpić, jeżeliby wypadało świadka skonfrontować z innym, który później ma zeznawać, a chodziłoby o to, ażeby się tenże nie dowiedział przedwcześnie o innych zeznaniach. Por. §. 248 ust. 3.

2). Jeżeliby przewodniczący nie chciał uwzględnić żądania strony na § 251 opartego, należałoby zająć uchwały trybunału — §. 238.

§. 252. Protokoły przesłuchania współobwinionych i świadków jakoteż zdania znawców wolno odczytać tylko w przypadkach następujących :

- 1). jeżeli przesłuchani tymczasem pomarli; jeżeli miejsce ich pobytu nie jest wiadome, albo jeżeli nie można było bez wielkiego zachodu skutecznie ich osobistego stawienia się, a to z powodu ich wieku, choroby lub ułomności, albo też z powodu oddalonego miejsca pobytu lub z innych ważnych przyczyn;
- 2). jeżeli na rozprawie głównej przesłuchani zmieniają w punktach istotnych zeznania dawniej złożone;
- 3). jeżeli świadkowie, którzy prawa tego nie mają, albo jeżeli współwinni zeznawać nie chcą; nakoniec
- 4) jeżeli oskarżyciel i oskarżony na odczytanie się zgadzają.

Protokoły oględzin i spostrzeżeń, orzeczenia karne przeciw oskarżonemu dawniej zapadłe, jakoteż dokumenty i pisma innego gatunku, które dla sprawy są ważne, powinny być odczytane, chybaoby obie strony tego się zrzekły.

Po każdym odczytaniu należy oskarżonego zapytać czy ma co na to powiedzieć.

1). Przepis §. 252 polega na zasadzie ustności rozprawy głównej; nie przestrzeganie postanowień tu zawartych może jednak wtedy tylko stanowić przedmiot zażalenia nieważności, jeżeli strona żaląca się sprzeciwiła się odczytaniu protokołu zeznań lub innego pisma i zażądała uchwały trybunału (§. 281 l. 4 i §. 344 l. 5). Por. §. 242 ust. 2 i uwagi tamże podane.

2). Jeżeli nie stawający na rozprawie głównej świadek zeznawał w toku śledztwa, zrzekłszy się prawa §. 152, protokół jego zeznań może być odczytany na rozprawie pod warunkami §. 252 l. 1, pomimo że świadek mógłby się być na rozprawie od zeznawania usunąć (O. z 10 kwietnia 1876 l. 6850 Nr. 118).

3) Jeżeli świadek w śledztwie przesłuchany, na rozprawie głównej na mocy §. 152 od zeznawania się usuwa, nie wolno odczytywać ani protokołu jego zeznań, ani też uwag sędziego śledczego uczynionych w protokole jego zeznań, a dotyczących się tegoż świadka (O. z 27 września 1884 l. 8265 Nr. 674).

4). Pod warunkami §. 252 wolno odczytywać także protokoły zeznań spisane w sądach wojskowych (O. z 12 września 1885 l. 3293 Nr. 817).

5). Jeżeli w akcie oskarżenia uczyniono wniosek odczytania na rozprawie niektórych protokołów zeznań, a oskarżony wnioskowi temu przed rozprawą się nie sprzeciwił, natenczas odczytanie takowych może nastąpić na mocy §. 252 l. 4 (O. z 28 kwietnia 1882 l. 425 Nr. 494, por. także O. z 28 kwietnia 1882 l. 444 i O. z 24 sierpnia 1981 l. 8489 Nr. 368).

6). Jeżeli oskarżony nie sprzeciwia się na rozprawie głównej odczytaniu zeznań świadka słuchanego w sądzie cywilnym, a więc bez przestrzegania postanowień §. 152 proc. k., nie służy mu z tego powodu środek prawny zażalenia nieważności ani z §. 344 l. 3 ani z §. 344 l. 5 (O. z 28 marca 1887 l. 13292 Nr. 1044).

7). Oświadczenie pisemne, w którym świadek pozasądowo zeznaje o faktach przez się spostrzeżonych, nie może zastąpić przesłuchania świadka. Oświadczenie takie nie może być zaliczone do pism dla sprawy ważnych, które w myśl §. 252 na rozprawie odczytać należy (O. z 22 marca 1886 l. 465 Nr. 902).

8). W przypadku §. 252 l. 2 jest rzeczą obojętną, czy osoba słuchana na rozprawie zeznawała poprzednio jako świadek, czy też w charakterze oskarżonego (O. z 12 września 1885 l. 3293 Nr. 817).

9). Świadczenia moralności, wystawione bez żądania sądu a dotyczące się świadka, nie należą do pism dla sprawy ważnych, które odczytać należy (O. z 9 listopada 1885 l. 8305 Nr. 839).

10). Zob. także §§. 47 l. 3 i 359 ust. 2.

§. 253. W ciągu lub w końcu postępowania dowodowego przewodniczący zarządza przedłożenie oskarżonemu, a jeśli potrzeba także świadkom i znawcom, owych przedmiotów, które posłużyć mogą do wyjaśnienia rzeczy, i wzywa ich, aby oświadczyli, czy takowe poznają.

§. 254. Przewodniczący mocen jest w toku postępowania bez wniosku oskarżyciela lub oskarżonego, zarządzić wezwanie, a w razie potrzeby, sprowadzenie świadków lub znawców, i tychże przesłuchać, jeżeli według przebiegu rozprawy spodziewać się można, że wyjaśnią ważne okoliczności faktyczne.

Czy należy od takich nowych świadków lub znawców odebrać przysięgę rozstrzyga trybunał po przesłuchaniu tychże i po wysłuchaniu stron.

Przewodniczący może także zażądać nowych zdań znawców albo zarządzić dostarczenie innych środków dowodowych, może przedsięwziąć ze sądem oględziny albo delegować do tego jednego z członków trybunału, który złożyć ma o tem sprawozdanie.

1). Władza dyskrecyjonalna przyznana przewodniczącemu w § 254 jest jednak ograniczona władzą trybunału (§ 238); przewodniczący nie może bowiem wydawać zarządzeń, któreby się

sprzeciwiały uchwale trybunału na wniosek strony zapadłej Przewodniczący nie może również na zasadzie §. 254 zarządzać wbrew przepisowi §. 252 odczytania zeznań nieobecnego i do rozprawy niewezwanego świadka. wolno mu tylko świadka tego wezwać. Przewodniczący może także zamiast korzystać wprost ze swej władzy dyskrecyjnalnej, zażądać uchwały sądu.

2). Przybranie oskarżonego do oględzin zarządzonych na mocy §§. 254 i 273 pr. nie jest nakazane pod nieważnością (O. z 17 listopada 1877 l. 10187 Nr. 162).

VI. Wywody stron.

§. 255. Skoro przewodniczący oświadczy, iż postępowanie dowodowe jest zamknięte, udzieli najpierw oskarżycielowi głos, aby zestawiał wyniki postępowania dowodowego, tudzież aby uczynił i uzasadnił swe wnioski tak co do winy oskarżonego jak i co do postanowień karnych, które przeciw niemu mają być zastosowane. Wniosku szczególnego, jaka kara ma być wymierzona w granicach ustawowego wymiaru, oskarżyciel czynić nie będzie.

Stronie cywilnej udziela się głos zaraz po prokuratorze.

Oskarżonemu i jego obrońcy służy prawo odpowiedzieć na wnioski powyższe. Jeżeli prokurator, oskarżyciel prywatny lub strona cywilna jeszcze na to odpowiadają, wówczas oskarżonemu i jego obrońcy należy się zawsze wywód ostatni.

1). Prokurator we wniosku swym przytoczyć ma jedynie owe okoliczności, które uzasadniają zastosowanie pewnego wymiaru kary np. kary więzienia od jednego roku do lat pięciu; jaką zaś wymierzyć należy karę w granicach tego ustawowego wymiaru, to pozostawia ustawa ocenieniu trybunału, a prokurator żadnego w tej mierze wniosku czynić nie powinien, wolno mu jednak wypowiedzieć swe zdanie o tem, czy należałoby za-

stósować prawo nadzwyczajnego złagodzenia kary (§. 54 kod. k. §. 338 proc.), zwrócić dalej uwagę na zachodzące okoliczności obciążające i łagodzące. a w końcu wypowiedzieć zdanie swe także o stosunku zawinienia kilku współoskarżonych (Por. ustęp 5 reskr. minist. sprawiedl. z 25 listopada 1873 l. 14965 wydanego do wszystkich prokaratorów starszych. a podającego zasady, jakimi kierować się ma prokuratorya, czyniąc na rozprawie głośnej wnioski w myśl §. 255 pr.).

2). Ustawa przyznaje stronie cywilnej i jej zastępcy (§. 50) prawo zabierania głosu nie tylko celem uzasadnienia swych roszczeń prywatno-prawnych, ale także celem uzasadnienia wniosku. aby oskarżonego winnym uznano (§§. 47 ust. 3, 324 i 335 pr.).

3). Oświadczenie przewodniczącego, iż zamyka postępowanie dowodowe. ma tylko znaczenie formalne: stronom wolno żądać otwarcia ponownie postępowania dowodowego i przeprowadzenia nowych dowodów (Por. O. Nr. 793 w uwadze 3 do §. 238)

§. 256. Zwyczajnie należy we wywodach ostatecznych rozbiierać łącznie wszystkie pytania, które w wyroku mają być rozstrzygnięte.

Jednakowoż wolno przewodniczącemu lub trybunali (§. 238) postanowić, że wywody ostateczne co do winy odłączone być mają od wywodów co do przepisów karnych, co do roszczeń prywatno-prawnych i co do kosztów procesu. W takich przypadkach następują, po rozstrzygnięciu trybunału o winie oskarżonego i po ogłoszeniu tegoż orzeczenia, nowe wywody ostateczne, które jednak ograniczyć należy do pytań jeszcze nie rozstrzygniętych.

Stronom służy prawo czynienia wniosków, aby wywody w myśl §. 256 rozłączone; wnioski takie rozstrzyga trybunał (§. 238). Przewodniczący może także z urzędu rozłączenie wywodów zarządzić.

VII. Wyrok trybunału.

§. 257. Skoro przewodniczący oświadczy, że rozprawa jest zamknięta, trybunał uda się do sali obrad celem wydania wyroku. Oskarżonego, jeżeli był aresztowany, należy tymczasem wyprowadzić z sali posiedzeń.

Oświadczenie przewodniczącego, iż rozprawę zamyka ma tylko znaczenie formalne, lecz nie stoi na przeszkodzie celowi zbadania prawdy materialnej, o którą chodzi na rozprawie głównej (O. z 9 lutego 1885 l. 11895 Nr. 740).

§. 258. Sąd wydając wyrok to tylko uwzględnić powinien, co wyszło na jaw na rozprawie głównej. Akta o tyle tylko służyć mogą za środki dowodowe, o ile na rozprawie głównej były odczytane.

Sąd powinien środki dowodowe starannie i sumiennie rozstrząsnąć co do ich wiarogodności i mocy dowodowej tak z osobna jak i ze względu na wewnętrzny związek onychże. Pytanie, czy jaką okoliczność faktyczną uważać należy za udowodnioną, rozstrzygają sędziowie nie według ustawowych prawideł dowodowych, lecz według swobodnego przekonania swego, zaczerpniętego z sumiennego ocenienia wszystkich środków dowodowych za tem i przeciw temu przytoczonych.

1). Ustęp 1 tego paragrafu w związku z §. 252 wypowiada zasadę ustności rozprawy czyli zasadę bezpośredniego sądzenia (*Prinzip der Mündlichkeit vel Unmittelbarkeit*), w przeciwstawieniu do zasady procesu piśmiennego; ustęp drugi zaś wypowiada zasadę swobodnego ocenienia środków dowodowych (*freie Beweiswürdigung*) w przeciwstawieniu do ustawowej teorii dowodowej.

W związku z postanowieniem §. 258 ust. 2 pozostaje postanowienie §. 5, którego ustęp 3 ogranicza prawo swobodnego ocenienia dowodów, sędziemu karnemu przyznane. Pod tym

względem zasługują na uwagę następujące orzeczenia trybunału kasacyjnego:

wyrokiem z 4 marca 1887 l. 13583 Nr. 1035 orzeczono, że sędzia karny nie jest mocen, stosunek prawny, między stronami prawomocnem orzeczeniem sądów cywilnych ostatecznie unormowany, ponownej poddać rewizyi. Przeciwnie jednak orzeczono w wyroku z 8 października 1883 l. 6978 podanym w wykładzie austr. proc. k. Rosenblattta I. str. 26 w uwadze. Zob. uwagi do §. 5.

Wyrokiem z 14 grudnia 1886 l. 13415 Nr. 1009 orzeczono, co następuje: jeżeli wina oskarżonego zawisłą jest od uprzedniego pytania prywatno-prawnego, sędzia karny jest obowiązany, pytanie to w granicach §. 5 proc. rozstrzygnąć.

2). Orzeczenie sądu, w którym nie można dopatrzeć się błędu prawnego (*Rechtsirrtum*), nie może być zaczepione przez środek prawny zażalenia nieważności a to w myśl postanowień §§. 258 i 288 l. 3; trybunał orzekający nie może jednak przez proste użycie formułki; „trybunał uznał za rzecz udowodnioną“ odjąć trybunałowi kasacyjnemu prawo zbadania kwestyi prawnej. Zob. O. z 10 maja 1878 l. 1228 Nr. 184 i z 5 czerwca 1875 l. 3713 Nr. 70.

3) Jeżeli chodzi o t. zw. *quaestiones mixtae* tj. o okoliczności takie, które są w części natury faktycznej, w części zaś natury juredykcyjnej, natenczas można rozstrzygnięcie sądu orzekającego zaczepić o tyle, o ile da się wykazać, że pogwałcono takowem prawidła prawne. Takim pytaniem mieszanem jest up. pytanie, czy obwinienie kogoś o zbrodnię mogło stać się powodem śledztwa przeciw temuż (§. 209). (O. z 7 marca 1885 l. 14383 Nr. 752 i z 7 marca 1885 l. 13535 Nr. 753).

4). Sędzia karny, nawet oceniając kwestye techniczne, nie jest związany orzeczeniem znawców, jednakowoż pominąć można orzeczenie takie tylko wtedy, jeżeli ono polega na takich podstawach, co do których sędzia może sobie wyrobić przekonanie własne bez obawy zarzutu, że osoba mniej poinformowana poddaje rewizyi zdanie osoby lepiej poinformowanej. (Por. O. z 23 grudnia 1881 l. 10601 Nr. 404 i z 13 października 1882 l. 8947 Nr. 486).

5). Jeżeli o' oliczność jaka jest notoryjną uwalnia to od dowodu jednakowożnie uwalnia od skonstatowania okoliczności faktycznych w myśl §. 270 l. 7 pr. (O. z 28 marca 1885 l. 13386 Nr. 765).

§. 259. Trybunał wyrokiem uwalnia oskarżonego od oskarżenia:¹

- 1). jeżeli się okaże, że rozpoczęto postępowanie karne bez wniosku oskarżyciela, według ustawy uprawnionego, albo takowe wbrew woli jego dalej prowadzono ;
- 2). jeżeli oskarżyciel odstępuje od oskarżenia po zagażeniu rozprawy głównej, a zanim trybunał odchodzi celem wydania wyroku ;
- 3). jeżeli trybunał uzna, że czyn stanowiący podstawę oskarżenia nie jest w ustawie karą zagrożony, albo że istota czynu nie jest stwierdzona, albo że nie ma dowodu, iż oskarżony popełnił czyn onemuż zarzucony, albo że zachodzą okoliczności, które uchylają karogodność lub wykluczają ściganie z przyczyn innych oprócz wymienionych pod l. 1 i 2.

1). Jeżeli się okaże na rozprawie, że czyn będący przedmiotem oskarżenia publicznego może być ścigany tylko skargą prywatną, trybunał ma uwolnić oskarżonego dla braku wniosku uprawnionego w ustawie oskarżyciela (§. 46 pr.) (O. plen z 18 marca 1886 l. 13835 w uwadze 7 do §. 2. Podobnież uwolnić należy oskarżonego, jeżeliby się na rozprawie okazało, że akt oskarżenia wniesiony został przez oskarżyciela prywatnego po upływie terminu prekluzyjnego w §. 112 ust. 2. proc. zakreślonego.

2). Uwolnienie nie powinno nastąpić w przypadku, jeżeli trybunał w czynie, który według oskarżenia miał stanowić zbrodnię ciężkiego uszkodzenia cielesnego, widzi jedynie znamiona przekroczenia z §. 411 kod. (O. z 10 grudnia 1880 l. 8126 Nr. 299)

3). Oświadczenie prokuratora, że odstępuje od oskarżenia

o oszustwo, a żąda zasądzenia oskarżonego za przemieszczenie. nie jest odstępstwem od oskarżenia według §. 259 l. 2, jeżeli chodzi o jeden i ten sam czyn (O. z 14 marca 1877 l. 11908 Nr. 146). Trybunał w takich przypadkach jak i w ogólności wtedy. jeżeli mniema, że czyn będący przedmiotem oskarżenia. stanowi inne przestępstwo a nie to. które wymienia oskarżenie. powinien jedynie ograniczyć się do zasądzenia oskarżonego według kwalifikacji, jaka zdaniem trybunału zachodzi, nie ma zaś trybunał uwolnić oskarżonego od zbrodni w oskarżeniu wymienionej (O. z 27 lutego 1885 l. 12082 Nr. 747 i z 23 października 1885 l. 8472 Nr. 830 zob. także O. z 11 marca 1881 l. 59 Nr. 319).

4). Prokuratorowi wolno odstąpić od oskarżenia także na ponownej rozprawie głównej zarządzonej wskutek unieważnienia rozprawy poprzedniej (O z 11 listopada 1881 l. 7794 Nr. 380).

5). Według §. 259 l. 3 trybunał ma oskarżonego uwolnić:

- a) jeżeli mniema, iż t. zw. przedmiotowa istota czynu (*objektiver Thatbestand*) nie jest ustalona;
- b) jeżeli mniema, iż nie ma dowodu. iż oskarżony czyn popełnił tj. nie ma dowodu t. zw. podmiotowej istoty czynu (*subjectiver Thatbestand*);
- c) jeżeli jest wprawdzie udowodnioną istota czynu, ale trybunał sądzi, że w czynie oskarżonemu zarzuconym nie ma znamion przestępstwa. pod ustawę karną podpadającego np. mniema. że nie ma oszustwa. lecz zachodzi jedynie przestępstwo skarbowe lub bezprawie cywilne;
- d) jeżeli mniema, że zachodzą okoliczności, które według postanowień kodeksu karnego karogodność wykluczają np. okoliczności w §. 2 kod. wymienione. zaś czynny. przedawnienie i t. p.; w końcu,
- e) jeżeli mniema, że ściganie z przyczyn prawa procesowego jest wykluczone (por. §. 317 pr.). Do przyczyn takich należy np. brak zastrzeżenia w §§. 57 i 263 pr. wymaganego; ponowne ściganie czynu, od którego oskarżonego prawnomocnie uwolniono, bez warunków znowienia i t. p. Co do tego ostatniego Trybunał kasacyjny orzekł. że jedynie dla braku materialnych warunków znowienia oskarżonego uwolnić należy: brak formalnej uchwały, znowienie dozwala-

lającej nie uzasadnia uwolnienia oskarżonego. Por. O. z 1 kwietnia 1881 l. 11466 Nr. 227 i z 6 października 1884 l. 968 Nr. 664. Zob. także §. 213 proc.

§. 260. Jeżeli oskarżony zostanie uznany za winnego, wyrok karny wyrzec ma:

- 1). jakiego czynu oskarżonego winnym uznano, a to z wyraźnym wymienieniem okoliczności faktycznych, które uzasadniają pewien oznaczony wymiar kary;
- 2). jakie przestępstwo stanowią okoliczności przyjęte za udowodnione, a których oskarżonego winnym uznano;
- 3). na jaką karę oskarżony zostaje skazany; i to te trzy punkta wymienić należy pod nieważnością; a nadto jeszcze dodać:
- 4). które przepisy karne do niego zastosowano;
- 5). orzeczenie co do rozszczonego wynagrodzenia i co do kosztów procesu.

1). Według przepisów §. 270 l. 7 i §. 281 l. 5 musi wyrok zawierać także powody orzeczenia pod nieważnością. Podobnież zastrzeżenie odrębnego ścigania innych czynów karogodnych, o którym mowa w §. 263, zamieścić należy w wyroku.

We wyroku należy dalej orzec o ewentualnem wydaleniu i zasądzonego, o dopuszczalności oddania go pod dozór policyjny lub do zakładu roboczego lub poprawczego w myśl ustaw z 10 maja 1873 l. 108 D. u. p. i z 24 maja 1885 l. 89 D. u. p.; wreszcie, jeżeli chodzi o występki z ustawy z 29 lutego 1880 l. 35 i 37 D. u. p. względnie z ustawy z 14 maja 1882 l. 51 D. u. p., także i o przypadku przemycających zwierząt lub produktów zwierzęcych.

2). Czyn, którego oskarżony został uznany winnym, musi być wyrażony w wyroku samym, nie wystarczy wymienić takowy w powodach (O. z 5 kwietnia 1876 l. 56 Nr. 111).

3). Procedura karna wymaga wymienienia we wyroku jedynie tych konkretnych okoliczności faktycznych, które

konieczne są do indywidualizowania czynu karnego (§§. 207 l. 2, 260 l. 1, 318, 260 l. 1 288); reszta należy do motywów (O. z 18 września 1882 l. 3910 Nr. 479), względ, o którym mowa w §. 165 instr. z r. 1854. nie usprawiedliwia pominięcia przepisu §§. 260 i 270 l. 7. (O. z 9 czerwca 1885 l. 1993 Nr. 788 Zob. uwagę przy §. 207).

§. 261. Jeżeli trybunał mniema, że fakty będące podstawą oskarżenia, same przez się lub w połączeniu z okolicznościami, które podczas rozprawy głównej na jaw wyszły, stanowią zbrodnię lub występek, które podpadają osądzeniu przez sąd przysięgłych, wówczas wyrzeka swoje niewłaściwość.

Po prawomocności tego orzeczenia ma oskarżyciel najdalej w dniach trzech (§§. 27 i 46) uczynić wniosek wytoczenia lub otwarcia na nowo śledztwa wstępnego, albo, jeżeli tego niepotrzeba, wniosek zarządzenia rozprawy głównej przed sądem przysięgłych. W pierwszym przypadku należy wnieść nowy akt oskarżenia; oprócz tego zaś przypadku na nowej rozprawie głównej odczytany będzie pierwotny akt oskarżenia i orzeczenie trybunału zapadłe według niniejszego paragrafu.

1). Orzeczenie niewłaściwości sądu zapada we formie wyroku, gdyż procedura nie zna innej formy zakończenia rozprawy. Przeciw wyrokowi takiemu dopuszczalne jest żałalenie nieważności z §. 281 l. 6; jeżeli jednak trybunał wbrew wnioskowi strony uznał się właściwym, nie ma przeciw temu z tego powodu żadnego środka prawnego.

Trybunał nie może uznać się niewłaściwym w tych przypadkach, w których właściwość sądu przysięgłych zawisła jest od uczynionego w akcie oskarżenia wniosku, aby wymierzono karę więcej niż pięcioletniego więzienia (Art. VI. ustawy wpraw.), jeżeli w akcie oskarżenia wniosku takiego nie uczyniono.

2). Jeżeli trybunał, rozpoznając oskarżenie z §. 143 ust. 2 kod. k. jest tego zdania, że da się stwierdzić, który z oskarżonych zabitemu cios śmiertelny zadał, wtenczas orzeczenie niewłaściwości musi się rozciągać do wszystkich oskarżonych (O z 22 marca 1884 l. 67 Nr. 624).

§. 262. Jeżeli trybunał jest zdania, że fakty będące podstawą oskarżenia, same przez się lub w połączeniu z okolicznościami, które dopiero podczas rozprawy głównej na jaw wyszły, stanowią inne przestępstwo, a nie to, które w oskarżeniu wymieniono, jednakowoż nie podpadające pod osądzenie sądu przysięgłych, wówczas trybunał po wysłuchaniu w tej mierze stron i po rozstrzygnięciu wniosku odroczenia, jeżeli takowy uczyniono, wydaje wyrok według swego przekonania prawnego, nie będąc związany oznaczeniem czynu w akcie oskarżenia zawartem.

1). Przedmiotem oskarżenia jest pewien oznaczony czyn nie zaś prawna kwalifikacya onegoż; pod względem zastosowania ustawy do czynu oskarżeniem objętego, trybunał nie jest zatem związany poglądem prawnym oskarżyciela, lecz ocenia czyn wraz z towarzyszącymi mu okolicznościami według tej ustawy, którą zdaniem trybunału zastosować należy (O. z 24 lutego 1882 l. 13613 Nr. 424; z 1 czerwca 1883 l. 4593 Nr. 556, z 1 lutego 1884 l. 13957 Nr. 618 i cały szereg innych orzeczeń). Zasada ta ma zastosowanie także na nowej rozprawie zarządzonej wskutek unieważnienia dawniejszej (O. z 11 listopada 1881 l. 7794 Nr. 380).

2). Tożsamość czynu nie ulega zmianie przez to, że przybywa okoliczność podwyższająca karę, lub odpada okoliczność taka, iż obecnie czyn przedstawia się jako mniej karogodny (O. z 20 października 1883 l. 7655 Nr. 577). Tak np. nie zmienia się tożsamość czynu, jeżeli trybunał zamiast poprzedniego porozumienia się uczestnika ze złodziejem (§§. 5 i 171 kod.

k.) uznaje we wyroku tylko uczestnictwo z §. 185 kod. za udowodnione (O. z 24 marca 1887 l. 420 Nr. 1043).

Zob. uwagi podane przy §. 263 tudzież uwagi do §. 281 l. 8.

§. 263. Jeżeli oskarżonego posądzono na rozprawie głównej jeszcze i o inny czyn, aniżeli ten, o który był oskarżony, a czyn ten z urzędu ścigany być powinien, wówczas trybunał na wniosek prokuratora lub tego, który tym czynem jest pokrzywdzony, w innych zaś razach tylko na żądanie uprawnionego do oskarżenia prywatnego może tak rozprawę jak i wyrok także i do tego czynu rozciągnąć. Przyzwolenie oskarżonego wtedy tylko jest potrzebne, gdyby tenże, w razie skazania go za ten czyn, podpadał pod ustawę karną surowszą od tej, jakąby stosować należało do przestępstwa, objętego aktem oskarżenia.

Jeżeli w takim przypadku oskarżony nie zgadza się na to, aby osądzenie zaraz nastąpiło, albo jeżeli takowe nastąpić nie może, ponieważ okazuje się potrzeba starannejszego przygotowania, albo dlatego, że trybunał do osądzenia tego nowo przybyłego przestępstwa nie jest właściwym, wówczas wyrok powinien się ograniczyć do przedmiotu oskarżenia, oskarżycielowi zaś, jeżeli tego żąda, należy zastrzedz odrębne ściganie czynu przybyłego, oprócz tego przypadku zaś ściganie tego ostatniego czynu nie może więcej nastąpić.

Jeżeli trybunał nie wyrokuje natychmiast co do czynu nowo przybyłego, może także w miarę okoliczności przerwać rozprawę główną i orzeczenie co do wszystkich przestępstw zarzuconych oskarżonemu zastrzedz nowej rozprawie głównej.

W obu tych przypadkach oskarżyciel powinien w dniach

trzech (§§. 27 i 46) uczynić wniosek zarządzenia postępowania ustawą przepisanego.

1). Rozciągnięcie oskarżenia na czyn nowy może nastąpić także w wywodzie ostatecznym prokuratora (O. z 20 lutego 1880 l. 14567 Nr. 229).

2). Zezwolenia oskarżonego wymaga się tedy nie wtedy, jeżeli oskarżenie ma być rozciągnięte na inny czyn, któryby pociągnął za sobą zastosowanie surowszego przepisu karnego. Jeżeliliby chodziło tylko o okoliczność obciążającą, pociągającą za sobą podwyższenie wymiaru kary, zezwolenia takiego się nie wymaga.

3). Przez „obwinienie“ w §. 263 rozumieć należy, niezawisłe od warunków §. 38 proc., jedynie wyjawienie się faktu, uzasadniającego przeciw oskarżonemu podejrzenie o karogodne działanie nie objęte oskarżeniem. Wyrok karny sędziego zagranicznego wydany przeciw poddanemu austr. (§. 36 kod. k.) może być za taki fakt uznany; Trybunał zastanawia się nad owym czynem dopiero w skutek wniosku oskarżyciela (osoby czynem tym porzuczonej); nie ma zaś obowiązku, wezwać oskarżyciela do uczynienia wniosku. Zaniechanie uczynienia wniosku nie może być uważane za milczące zastrzeżenie odrebnego ścigania nowo przybyłego czynu (O. z 10 czerwca 1887 l. 3193 Nr. 285 Dz. rozp.).

§. 264. Jeżeli przeciw oskarżonemu zapadł wyrok skazujący go na karę, wykonaniu jego nie jest na przeszkodzie ta okoliczność, że zastrzeżone jest jeszcze ściganie o przestępstwo inne. Tylko, gdy to ostatnie zagrożone jest karą śmierci, wówczas aż do zawyrokowania co do niego wstrzymać należy wykonanie wyroku stosownie do §. 263 zapadającego.

Jeżeli oskarżyciel czyni użytek z zastrzeżenia w §. 263 wspomnianego, trybunał może postanowić, że wykonanie wyroku z tem zastrzeżeniem wydanego ma być wstrzymane aż do rozstrzygnięcia nowego oskarżenia. W tym przypadku oba

wyroki pod względem środków prawnych tak uważać należy, jak gdyby równocześnie zapadły.

Wstrzymanie wykonania kary w przypadku objętym zdaniem 2 ustępu 1 usprawiedliwione jest ze względu na §. 50 kod. k. zabraniający zaostżenia kary śmierci, które miałyby miejsce, gdyby obok kary śmierci inną karę wykonano (O. z 18 stycznia 1876 l. 12535 Nr. 96).

§. 265. Jeżeli oskarżony, przeciw któremu zapadł już wyrok skazujący go na karę, zostaje uznany winnym innego przestępstwa, popełnionego przed wydaniem owego wyroku, wówczas przy wymiarze kary za to nowo na jaw wyszłe przestępstwo, wzgląd należyty mieć trzeba na karę, na którą przestępcę poprzednim wyrokiem zasądzono, a to w ten sposób, że nie można nigdy przekroczyć najwyższej kary, jaka w ustawie jest postanowiona na czyn pod surowszą karę podpadający.

1). Ustawa nakazuje zatem uwzględnienie zasady karania zbiegających się przestępstw, wypowiedzianej w §. 34 kod. k. także w przypadku, jeżeli zbiegające się przestępstwa nie były przedmiotem tego samego śledztwa i wyroku. Zob. §§. 56 i 57 i O. z 24 marca 1876 l. 452 Nr. 110.

2). Przepis §. 265 ma zastosowanie także w tych przypadkach, w których ściganie nowo przybyłych przestępstw zastrzeżono osobnemu dochodzeniu, jak w §§. 263, 264, 320, 321 a celem postanowienia §. 265 jest jedynie ograniczenie służącej sędziemu władzy karania, nie zaś ustanowienie warunków ścigania czynów nowo przybyłych (O. z 25 września 1885 l. 8102 Nr. 821).

3). Stosując §. 265 może trybunał także mimo skazania oskarżonego, uwolnić go od wszelkiej dalszej kary, jeżeli karę poprzednio orzeczoną uznaje za dostateczną.

§. 266. Jeżeli wymierzono karę pieniężną, oznaczyć należy zarazem karę aresztu, jaka nastąpić ma w razie niemożności ściągnięcia grzywny.

Według §. 260 kod. k. wymierzyć należy za każde 5 zł. jeden dzień aresztu; według §. 5 ustawy z dnia 28 maja 1881 roku l. 47 D. u. p. wymierzyć należy za każde, 10 zlr. jeden dzień aresztu.

§. 267. Wnioskami oskarżyciela trybunał o tyle tylko jest związany, że nie może oskarżonego uznać winnym czynu, do którego oskarżenie ani pierwotnie się nie odnosiło, ani też podczas rozprawy głównej rozciągnięte nie zostało.

1). Zasadzenie za występki przeciw ustawie o lichwie w przypadku, gdzie oskarżenie tyczyło się przeniewierzenia przez przywłaszczenie sobie rzeczy w zastaw wziętych, jest przekroczeniem oskarżenia wbrew §. 267 (O. z 21 marca 1881 l. 12656 Nr. 325).

2). Podobnie zachodzi obraza zasady skargowej, jeżeli trybunał w razie sprzecznych zeznań świadka, oskarżonego o fałszywe zeznania, uznaje go winnym fałszywego świadectwa nie co do tych zeznań, które są przedmiotem oskarżenia, lecz co do zeznań innych, przeciwnieństwo tychże stwierdzających (O. z 1 grudnia 1885 l. 12533 Nr. 855).

3). Oskarżenie o zbrodnię popełnioną w stanie pijaństwa mieści w sobie ewentualne oskarżenie o przekroczenie z §. 523 k. k. (O. z 15 marca 1880 l. 14062 Nr. 48 i z 20 czerwca 1885 l. 3821 Nr. 798). Podobnie wniesione przeciw odpowiedzialnemu redaktorowi pisma peryodycznego oskarżenie o przestępstwo prasowe mieści w sobie ewentualne oskarżenie o przekroczenie zaniedbania obowiązkowego nadzoru (O. z 27 lipca 1882 l. 3186 Nr. 470).

4). Oskarżonego o przestępstwo usiłowane może trybunał uznać winnym przestępstwa dokonanego bez obrazy §. 267.

5). Postanowienie §. 267 w związku z §. 262 jest jedną z najważniejszych konsekwencji zasady skargowej, według której trybunał związany jest jedynie tożsamością czynu, oskarżeniem

objętego. Kiedy jednak czyn zostaje ten sam, a kiedy ulega zmianie, to objaśniają oprócz podanych powyżej, ważniejszych orzeczeń trybunału kasacyjnego jeszcze orzeczenia podane w zbiorze Manza pod Nr. 222, 229, 278, 378, 400 411, 717, i 965.

VIII. Ogłoszenie i wygotowanie wyroku.

§. 268. Zaraz po zapadłej uchwale trybunału należy oskarżonego znowu wprowadzić albo przywołać, po czem przewodniczący na posiedzeniu jawnem ogłasza wyrok razem z istotnymi powodami onegoż i odczytuje za stosowane przepisy ustawy. Zarazem przewodniczący pouczy oskarżonego o służących mu środkach prawnych.

§. 269. Jeżeli się oskarżony nie stawił do ogłoszenia wyroku, przewodniczący może zarządzić, aby go w tym celu sprowadzono, lub postanović, że wyrok będzie mu albo ustnie ogłoszony przez sędziego do tej czynności wyznaczonego, albo w odpisie doręczony.

Wyrok należy jednak w każdym razie ogłosić na posiedzeniu jawnem trybunału, chociażby oskarżony się nie stawił.

§. 270. Każdy wyrok powinien być wygotowany na piśmie w ciągu dni trzech od dnia ogłoszenia, i podpisany przez przewodniczącego i protokolanta.

Wyrok na piśmie ułożony powinien zawierać:

- 1). wymienienie sądu i nazwiska obecnych członków trybunału, tudzież nazwisko prokuratora (oskarżyciela prywatnego) i strony cywilnej;
- 2). imię i nazwisko oskarżonego, tudzież przezwisko, jeżeli oskarżony jest także pod nim znany, jego wiek stan, rzemiosło lub zatrudnienie; następnie nazwisko jego obrońcy;

- 3). dzień postanowienia, zarządzającego rozprawę główną oraz treść istotną aktu oskarżenia;
- 4). dzień rozprawy głównej i zapadłego wyroku;
- 5). wnioski ostateczne oskarżyciela i strony cywilnej;
- 6). orzeczenie trybunału co do winy, i to w razie skazania z wszystkimi w §. 260 wyszczególnionymi punktami; nakoniec
- 7). powody orzeczenia. Te podawać powinny treściwie ale z całą dokładnością, które okoliczności faktyczne i z jakich przyczyn trybunał uznał za udowodnione lub nieudowodnione, jakimi rozważaniami kierował się, rozstrzygając pytania prawne i uchylając wniesione zarzuty, a w razie skazania, jakie znalazł okoliczności obciążające i łagodzące. W wyroku uwalniającym powody orzeczenia powinny w szczególności jasno wyrazić, która z przyczyn w §. 259 wymienionych skłoniła trybunał do wydania wyroku uwalniającego. Omyłki pisarskie i rachunkowe, następnie takie usterki formalne i opuszczenia, które nie dotyczą się punktów w §. 260 l. 1 do 3 wyszczególnionych, powinien trybunał każdego czasu, jeżeli potrzeba po wysłuchaniu stron, sprostować. Przeciw odrzuceniu wniosku żądającego sprostowania niedopuszczalny jest żaden środek prawny. Postanowione sprostowanie skutecznie należy na brzegu wyroku i zamieścić we wszystkich wygotowaniach.

1). Postanowienie §. 270 l. 7 w związku z §. 281 l. 5 jest dla oskarżonego gwarancją sprawiedliwego wyroku w obec nie dopuszczalnego środka prawnego apelacji od orzeczenia o winie; dlatego w motywach i to tak wyroku skazującego jak i uwalniającego, należy ściśle przestrzegać przepisu §. 270 l. 7. Nie

wystarczy wymienić w motywach wyroku nazwiska świadków, na podstawie zeznań których oskarżonego skazano, ani też podać jedynie ogólnikowo faktu, które trybunał uznał za udowodnione; lecz należy przytoczyć treść zeznań jakoteż zasady dowodowe, które trybunał skłoniły do uznania faktów pewnych za udowodnione. Por. O. z 7 maja 1875 l. 2379 Nr. 62, z 8 listopada 1875 l. 10336 Nr. 86, z 4 lutego 1876 l. 9974 Nr. 98 i z 28 marca 1885 l. 13368 Nr. 765.

2). W przestępstwach, które polegają w wypowiedzeniu jakiegoś zdania (*Gedankenäußerung*), nie wystarcza do uzasadnienia winy oskarżonego powiedzieć w wyroku, że karygodny zamiar leży już w czynie samym (O. z 20 marca 1883 l. 3094 Nr. 528 i z 5 stycznia 1886 l. 14679 Nr. 867).

3). Jedynie omyłki pisarskie i rachunkowe wyroku mogą być sprostowane; osnowa wyroku już ogłoszonego nawet za zgodą stron obydwóch zmienioną być nie może, a zrzeczenie się środków prawnych nie ma prawnego skutku (O. z 2 maja 1881 l. 2452 Nr. 334).

IX. Spisywanie protokołu.

Literatura: Seefeld, *das Protocoll im österr. Strafprocesse*, Wien 1886.

§. 271. Protokół rozprawy głównej będzie pod nieważnością spisany i przez przewodniczącego i protokolanta podpisany. Takowy powinien zawierać nazwiska obecnych członków trybunału, stron i ich zastępców, stwierdzać wszystkie istotne formalności postępowania a szczególności podawać, których świadków i znawców słuchano, i które akta odczytano, czy odebrano przysięgę od świadków i znawców, albo z jakich powodów takowej nie odebrano; na koniec zaznaczyć wszystkie wnioski stron, jakoteż wydane w tej mierze przez przewodniczącego lub przez trybunał rozstrzygnięcia. Wolno stronom dla obrony swych praw

domagać się stwierdzenia w protokole szczególnych punktów.

Jeżeli zależy na stwierdzeniu dosłownych wyrażeń, przewodniczący na żądanie strony nakaze zaraz odczytanie szczególnych ustępów.

O odpowiedziach oskarżonego i o zeznaniach świadków lub znawców wtedy tylko należy uczynić wzmiankę, gdy te zawierają zboczenia, zmiany lub dodatki do zeznań w aktach zapisanych, albo gdy świadkowie lub znawcy po raz pierwszy na jawnem posiedzeniu zeznawają.

Jeżeli przewodniczący lub trybunał uznają to za rzecz stósowną, mogą zarządzić stenograficzne spisanie wszystkich zeznań i wywodów; na żądanie strony wcześniej wniesione i za uprzednim złożeniem kosztów, stenografowanie w każdym razie zarządzić należy. Zapiski stenograficzne należy jednak w czterdziestu ośmiu godzinach na zwyczajne pismo przenieść, przewodniczącemu lub sędziemu, którego on do tego wyznaczy, do sprawdzenia przedłożyć i do protokołu dołączyć.

Wolno zresztą stronom zakończony protokół i jego załączniki przejrzeć i odpisać.

Przyczyna nieważności z §. 281 l. 3 zachodzi jedynie wtedy, jeżeli protokołu rozprawy wcale nie spisano. Usterki lub opuszczenia w protokole należy zaraz na rozprawie sprostować, lecz można także później żądać u przewodniczącego sprostowania protokołu.

Jeżeli przewodniczący na rozprawie nie czyni zadosyć żądaniu strony, by stwierdzono w protokole pewne okoliczności, należy zażądać w myśl §. 238 uchwały trybunału.

§. 272. W przypadkach, kiedy sąd odchodzi do izby obrad w celu wydania uchwały, spisać należy osobny pro-

tokół obrad i głosowania podczas rozprawy głównej i przy zamknięciu takowej.

Gdy protokół narady jest tajny, dla oskarżonego i jego obrońcy nieprzystępny, przeto należy powody uchwał incydentalnych trybunału zapisać w protokole rozprawy jawnej (Reskr. min. spraw. z 9 lutego 1880 l. 1693).

X. Odroczenie rozprawy głównej.

§. 273. Rozprawa główna raz rozpoczęta, wtedy tylko może być przerwana, gdy przewodniczący uzna tego potrzebę, bądź dlatego, aby osoby, w niej udział mające, należycie odpoczęły, bądź też w celu niezwłocznego dostarczenia środków dowodowych; w razach nagłych rozprawa według uznania trybunału, może się odbywać dalej nawet w niedzielę lub święto.

Rozróżnić należy przerwę rozprawy a jej odroczenie; w razie przerwy rozprawa po przerwie może być prowadzoną dalej, w razie odroczenia należy rozprawę na nowo rozpocząć. Ustawa nie przepisuje, jak długo przerwa trwać może; dłuższe przerwy osłabiają jednak bezpośrednio wrażenie rozprawy, dlatego unikane być powinny.

§. 274. Jeżeli obrońca pomimo należącego wezwania nie stanął do rozprawy głównej, lub przed jej ukończeniem się oddalił, albo jeżeli zajdzie przypadek w §. 236 ustęp 2 przewidziany, a inny obrońca albo wcale na razie ustanowiony być nie może albo tylko z uszczerbkiem obrony oskarżonego, wówczas rozprawę odroczyć należy. Koszta ustanowienia innego zastępcy i odroczenia poniesie obrońca, z którego winy wynikły.

§. 275. Jeżeli oskarżony zachoruje podczas rozprawy głównej w tym stopniu, iż dłużej na takowej nie może

być obecny, a nie zgadza się na to, aby rozprawa w jego nieobecności dalej się toczyła i aby jego zeznania w śledztwie wstępnem złożone odczytano, wówczas rozprawę odroczyć należy.

Zob. O. Nr. 1085 w uwadze do §. 226.

§. 276. Rozprawa główna może być według uznania sądu i wtedy odroczoną, jeżeli trybunał z jakiegobądź powodu uzna za stósowne, zarządzić jeszcze poprzednio nowe dochodzenia lub czynności śledcze, albo dostarczenie nowych środków dowodowych, albo jeżeli dla zewnętrznych przeszkód odroczenie rozprawy na jakiś czas okazuje się być koniecznem lub odpowiedniem celowi.

Odrzucenie wniosku uczynionego na rozprawie głównej, którą następnie odroczone, nie może stanowić przyczyny nieważności wyroku wydanego na drugiej rozprawie, którą przeprowadzono na nowo w obec zmienionego składu trybunału, jeżeli wniosku tego na drugiej rozprawie nie ponowiono (O z 28 marca 1887 l. 593 Nr. 1054).

XI. Przypadki wpadkowe (incydentalne).

Literatura: Rosenblatt: *Die Behandlung der Zwischenfälle im Sinne der §§. 277—279 St. P. O.* w „*Gerichtszeitung*“ z r. 1879 Nr. 36. Zob. także Mayer: *Commentar*, II. str. 504 i n.

§. 277. Jeżeli z rozprawy głównej wynika prawdopodobieństwo, że świadek ze świadomością fałszywie zeznawał, przewodniczący może zarządzić, aby spisano protokół jego zeznań i aby świadek takowy po odczytaniu i stwierdzeniu go podpisał; może także zarządzić przyaresztowanie świadka i zaprowadzenie go przed sędziego śledczego.

Oskarżony nie ma prawa żalenia się na zarządzenia przeciw świadkowi wydane a na przepisie §. 277 oparte, chociażby takowe nastąpiły w skutek uchwały trybunału, wbrew jego wnioskowi zapadłej (O. z 28 marca 1887 l. 13292 Nr. 1044).

§. 278. Jeżeli przestępstwo zostaje popełnionem podczas rozprawy głównej w sali posiedzeń, a sprawcę na gorącym uczynku schwytano, sąd zgromadzony może, albo przerywając rozprawę główną, albo przy zamknięciu tejże na wniosek uprawnionego oskarżyciela i po wysłuchaniu obwinionego oraz obecnych świadków, natychmiast sprawę osądzić. Środki prawne przeciw takiemu wyrokowi nie mają skutku wstrzymującego.

Jeżeli natychmiastowe osądzenie nastąpić nie może, albo jeżeli czyn stanowi zbrodnię lub występek należące do orzecznictwa sądu przysięgłych, przewodniczący zarządzi zaprowadzenie sprawcy przed sędziego śledczego.

Będzie spisany osobny protokół tego postępowania.

Tryb. Najw. orzekł w wyroku z 6 marca 1882 l. 14078 Nr. 432, że przepis pierwszego ustępu §. 278 może być zastosowany także do świadka zeznającego fałszywie na rozprawie. Zob. jednak Rosenblatt: „*der Begriff der Betretung auf fischer That in der österr. St. P. O.*“ w *Gerichtszeitung* z r. 1887 Nr. 3.

§. 279. Jeżeli oskarżony dopuścił się przestępstwa podczas rozprawy głównej, przepisy §. 263 mają zupełne zastosowanie.

1). Jeżeli oskarżony dopuścił się na rozprawie głównej obrazy czci względem oskarżyciela prywatnego, tenże, zastrzegając sobie ściganie, związany jest trzechdniowym terminem w §. 263 ust. 4 zakreślonym (O. z 2 listopada 1883 l. 5135 Nr. 583).

2). Por. §§. 234 i 235 i uwagi tamże podane.

II. Środki prawne przeciw wyrokowi.

Literatura: Walther: *Die Rechtsmittel in Strafverfahren*, München 1853; Ullmann str. 744—836; Vargha str. 350—372; Mayer, *Commentar* II. str. 513 i n. Ribitsch, *Strafgericht, Rechtsmittel* u. s. w. Laibach 1874.

§. 280. Przeciw wyrokom trybunału pierwszej instancji służą tylko środki prawne zażalenia nieważności i odwołania się. Pierwsze idzie do sądu najwyższego jako trybunału kasacyjnego, drugie do trybunału drugiej instancji.

Środki prawne (zażalenie nieważności) zapowiedzieć można jedynie przeciw wyrokowi już zapadłemu i ogłoszonemu; przed wydaniem wyroku można jedynie zastrzedz sobie zapowiedzenie zażalenia nieważności (ustęp ostatni §. 281); zapowiedzenie zażalenia nieważności przed wydaniem wyroku nie ma przeto skutku prawnego.

Podobnież nie można zrzec się środków prawnych przed wydaniem i ogłoszeniem wyroku, lecz dopiero po ogłoszeniu. Zrzeczenie się wcześniejsze nie ma skutku prawnego. (O. z 2 maja 1881 l. 2452 Nr. 334).

§. 281. Zażalenie nieważności przeciw wyrokowi uwalniającemu może być wniesione tylko na niekorzyść, przeciw wyrokowi skazującemu zaś tak na korzyść jak na niekorzyść oskarżonego, ale w każdym razie tylko z następujących przyczyn:

- 1). jeżeli trybunał nie należycie był obsadzony; jeżeli nie wszyscy sędziowie byli obecni przy całej rozprawie, albo jeżeli sędzia wyłączony (§§. 67 i 68) miał udział w orzeczeniu, chyba że okoliczność ta uzasadniająca nieważność zaskarżającemu jeszcze przed rozprawą główną lub podczas takowej wiadomą była, a on mimo to ani zaraz przy rozpoczęciu rozprawy

- głównej, ani natychmiast, gdy się o niej dowiedział, nie zarzucił takowej;
- 2). jeżeli pomimo zastrzeżenia się zaskarżającego, odczytano na rozprawie głównej pismo, dotyczące się aktu działanego podczas dochodzeń lub śledztwa wstępnego a według ustawy nieważnego;
 - 3). jeżeli w rozprawie głównej obrażono lub pominięto przepis, którego przestrzeżenie ustawa wyraźnie pod nieważnością nakazuje (§§. 120, 151, 152, 170, 221. 228, 244, 247, 250, 260, 271 i 427);
 - 4) jeżeli podczas rozprawy głównej nie orzeczono o wniosku strony żalącej się lub jeżeli w orzeczeniu wypadkowem, zapadłym wbrew jej wnioskowi lub sprzeciwianiu się, nie zważano na ustawy lub zasady postępowania, lub takowe błędnie zastosowano, pomimo że istota postępowania, zapewniającego ściganie karne i obronę przestrzeżenie ich nakazuje;
 - 5). jeżeli orzeczenie trybunału co do stanowczych okoliczności (§. 270 l. 6 i 7) jest niejasne, niezupełnie lub samo z sobą sprzeczne; jeżeli orzeczenie to nie jest usprawiedliwione powodami, albo jeżeli zachodzi ważna sprzeczność między tem co przytaczają powody o osnowie dokumentów znajdujących się w aktach, lub zeznań przed sądem złożonych, a samemi dokumentami lub protokołami przesłuchania lub posiedzenia;
 - 6). jeżeli trybunał bezpodstawnie uznał się niewłaściwym (§. 261);
 - 7). jeżeli wyrok zapadły nie załatwia oskarżenia, albo
 - 8). przekroczył takowe wbrew przepisom §§. 262, 263 i 267.

- 9). jeżeli obrażono lub błędnie zastosowano ustawę w orzeczeniu zapadłym co do pytania;
- a) ażali czyn zarzucony oskarżonemu stanowi zbrodnię, występki lub inne przestępstwo podlegające orzecznictwu sądów;
 - b) ażali zachodzą takie okoliczności, które uchylają karęgodność czynu lub wykluczają ściganie takowego, nakoniec
 - c) ażali niedostaje oskarżenia, w ustawie wymaganego;
- 10). jeżeli czyn będący podstawą orzeczenia przez błędne tłumaczenie ustawy, podciągnięto pod ustawę karną, która się do niego nie stosuje;
- 11). jeżeli trybunał, wymierzając karę, przekroczył swoją władzę karania, lub granice ustawowego wymiaru kary, o ile takowy zależy od okoliczności obciążających lub łagodzących, wyraźnie w ustawie przytoczonych, albo przekroczył granice służącego sobie prawa zamiany lub łagodzenia kary, albo obraził lub mylnie zastosował przepisy §. 293 ustęp 3 i §. 359 ustęp 4.

Przyczyny nieważności pod 2, 3 i 4 wyszczególnione nie mogą być zarzucone na korzyść oskarżonego, jeżeli się niewątpliwie okazuje, że to uchybienie formalności nie mogło wywrzeć takiego na orzeczenie wpływu, któryby mógł zaszkodzić oskarżonemu. Na niekorzyść zaś oskarżonego wtedy tylko mogą być zarzucone, gdy się okazuje, że uchybienie formalności mogło wywrzeć na rozstrzygnięcie wpływ szkodliwy dla oskarżenia, i gdy nadto oskarżyciel temu uchybieniu formalności sprzeciwiał się, żądał rozstrzygnięcia od trybunału, a następnie zaraz po odmówieniu lub ogłoszeniu rozstrzygnięcia zastrzegł sobie zażalenie nieważności.

1). Do l. 1. Zob. uwagi do §. 68.

2). Do l. 2. O nieważnych aktach dochodzeń przygotowanych i śledztwa wstępnego stanowią §.§. 71, 97, 88, 120, 152 i 170.

3). Do l. 3. Nieważność z tego ustępu wtedy tylko zachodzi, jeżeli nie przestrzeżono jednego z przepisów wyraźnie tu powołanych, a pod nieważnością postanowionych (O. z 29 grudnia 1879 l. 11464 Nr. 215). Jeżeli przeto pominięto inne, w ustawie wprawdzie wyraźnie, lecz nie pod zagrożeniem nieważności, nakazane formalności np. przepisy §.§. 248 ust. ostatni, 252 it.p. natenczas wtedy tylko można oprzeć na tem zażalenie nieważności i to z §. 281 l. 4, jeżeli zażądano uchwały trybunału w myśl §. 238.

4). Do l. 4. Do głównych zasad procedury obecnej należą zasady następujące: zasada ścigania przestępstw z urzędu; zasada procesu skargowego, ustnego i jawnego; zasada swobodnego ocenienia dowodów, i zasada udziału przysięgłych w sądownictwie karnem. Z zasady procesu skargowego wynika dalej zasada równości stron w obec sądu karnego, wynika dalej obowiązek oskarżyciela do przeprowadzenia dowodu winy, wynika w końcu zasadnicze stanowisko oskarżonego jako podmiotu a nie przedmiotu procesu karnego i t. d. Myślą przewodnią procesu karnego, wypowiedzianą w §. 3 proc. jest dochodzenie prawdy materialnej, do której wyśledzenia obowiązane są wszystkie władze mające udział w postępowaniu karnem.

Zażalenie nieważności z §. 281 l. 4 skierowane być może jedynie przeciw uchwale trybunału, zapadłej wbrew wnioskowi strony żalającej się; strona, która wniosek uczyniła, musi jednak dopilnować tego, aby wniosek ten do protokołu rozprawy zapisano (§. 271); twierdzenie, że wniosek uczyniono, nie może być uwzględnione, jeżeli takowego w protokole nie uwidoczniiono.

Jeżeli strona chce oprzeć zażalenie nieważności na tem, że wtoku śledztwa pogwałcono zasady postępowania, musi ona wywołać na rozprawie głównej odnośne orzeczenie wpadkowe, i tak np. jeżeli zdaniem żalącego się odebrano od świadka w śledztwie przysięgę wbrew postanowieniu §. 170 pr., strona powinna na rozprawie zarzucić tę nieformalność i żądać orzeczenia uznającego akt przysięgi za nieważny. Przyczyna niewa-

żności z §. 281 l. 3 odnosząca się jedynie do wypadków podczas rozprawy głównej zasłanych, nie ma tu zastosowania (O. z 7-go czerwca 1886 l. 2239 Nr. 933).

Jeżeli strona ponawia wniosek odrzucony przez izbę radną trybunał ma ocenić, czy według przebiegu rozprawy wniosk ten uwzględnić należy, lub nie. (O. z 24 kwietnia 1880 l. 637 Nr. 249).

Uchwała trybunału w toku postępowania dowodowego zapadła nie jest nieodwozalną; trybunał może ją w dalszym toku rozprawy cofnąć, jeżeli uzna, że dowód, jaki miał być przeprowadzony, stał się zbytecznym.

Ogłoszenie zamknięcia postępowania dowodowego nie stoi na przeszkodzie uwzględnieniu wniosku co do przeprowadzenia pewnego dowodu później uczynionego.

Podobnie trybunał powinien rozstrzygnąć wniosek dotyczący się uzupełnienia postępowania dowodowego, uczyniony dopiero w wywodzie końcowym (O. z 9 lutego 1885 l. 11895 Nr. 740 i z 20 maja 1885 l. 4817 Nr. 793).

Nie można wniosku obrony, dążącego do przeprowadzenia przeciwdowodu odrzucać z tej przyczyny, że trybunał przeprowadzone dowody oskarżenia uważa za wystarczające do przekonania o winie. (O. z 4 marca 1884 l. 1898 Nr. 617).

5). Do §. 281 l. 5. O ile chodzi o zarzut niedokładności wyroku, wyrok i powody należy uważać za jedną całość. (O. z 13 lutego 1888 l. 12892 Nr. 228).

Przyczyna nieważności z §. 281 l. 5 nie ma zastosowania do sprzeczności natury prawniczej (O. z 18 października 1886 l. 7936 Nr. 971). Podobnie nie podpada pod §. 281 l. 5 brak orzeczenia o pewnej kwestyi prawnej. (O. z 29 lutego 1884 l. 14954 Nr. 616).

W zażaleniu nieważności opartem na §. 281 l. 5 z powodu twierdzonej niedokładności orzeczenia, powinna strona żaląca się wskazać dokładnie owe na rozprawie głównej twierdzone (§. 258 ust. 1) szczególne okoliczności faktyczne, co do których w powodach wyroku nie orzeczono, czy trybunał uznaje je za udowodnione lub nieudowodnione (§. 270 l. 7). Orzeczenie jest samo z sobą sprzeczne, jeżeli stwierdza równocześnie okoliczno-

ści, które się nawzajem wykluczają i loicznie obok siebie pomyslane być nie mogą (O. z 10 kwietnia 1886 l. 1981 Nr. 909).

Twierdzenie żalącego się, że orzeczenie jakieś pozostaje w sprzeczności z wynikami śledztwa lub rozprawy głównej, nie podpada pod przyczynę nieważności z §. 281 l. 5 lecz byłoby niedopuszczalnem zaczepieniem przekonania sędziowskiego. Przyczynę nieważności z §. 281 l. 5 uzasadniają bowiem tylko sprzeczności pomiędzy twierdzeniem powodów o osnowie pewnych dokumentów lub protokołów zeznań, a tąż osnową samą; to znaczy, przyczyna nieważności ta zachodzi, jeżeli w powodach orzeczenia podano treść dokumentu lub protokołu zeznania dla wyroku samego stanowczą, niezgodną z rzeczywistą treścią tegoż dokumentu lub protokołu zeznania. Por. O. z 30 kwietnia 1874 l. 2642 Nr. 7, z 12 grudnia 1874 l. 9766 Nr. 38, z 28 grudnia 1883 l. 10238 Nr. 607 i z 11 października 1884 l. 7191 Nr. 670).

Jeżeli zatem w powodach wyroku nie podano wcale szczegółowo osnowy poszczególnych zeznań, lecz wypowiedziano tylko przekonanie sędziowskie o pewnym stanie rzeczy zaczerpnięte z zeznań świadków, natenczas przyczyna nieważności z §. 281 l. 5 wcale zarzuconą być nie może (O. z 20 marca 1874 l. 1861 Nr. 2 i z 4 lutego 1876 l. 9974 Nr. 98).

W końcu zauważyć należy, że wszelkie braki i sprzeczności mające zdaniem żalącego się uzasadnić przyczynę nieważności z §. 281 l. 5 należy wyszczególnić w piśmiennym wywodzie zażalenia nieważności.

Nie jest dopuszczalnem zarzucać takowe dopiero na rozprawie kasacyjnej, jeżeli nie wskazano ich poprzednio.

6). Do §. 281 l. 6 Zob. §. 261 i uwagi tamże podane.

Tylko przeciw orzeczeniu niewłaściwości służy zażalenie nieważności z §. 281 l. 10. Jeżeli trybunał wbrew wnioskowi strony uznaje się właściwym, natenczas orzeka w sprawie samej, a w takim razie można przeciw zapadłemu wyrokowi wnieść zażalenie nieważności z §. 281 l. 10 z powodu błędnej kwalifikacji czynu.

7). Do §. 281 l. 7. Powołana tu przyczyna nieważności zachodzi tylko wtedy, jeżeli trybunał faktu będącego przedmiotem oskarżenia przy wydaniu wyroku wcale nie uwzględnił tj. ani

oskarżonego nie zasądził, ani nie uwolnił od odnośnego zarzutu; nie zachodzi zatem, jeżeli trybunał czyn inaczej ocenił, aniżeli oskarżenie np. uznał w nim część składową innego przestępstwa lub zamiast kilku zbiegających się przestępstw przyjął tylko jedno łączne, obejmujące wszystkie czyny oskarżeniem objęte (O. z 19 grudnia 1884 l. 11534 Nr. 719).

Oskarżenie nie jest załatwione, jeżeli trybunał uwalnia od oskarżenia jedynie dlatego, że nie widzi w'czyźnie oskarżeniem objętym tego przestępstwa, o które skarży prokurator, lecz inne (O. z 10 grudnia 1880 l. 9126 Nr. 299); lub jeżeli trybunał na nowej rozprawie, zarządzonej wskutek znowienia postępowania w myśl §. 356 l. 3, uwalnia oskarżonego w zupełności od oskarżenia dlatego, że widzi w zarzuconym mu czynie tylko przekroczenie, którego oskarżony poprzednim (lecz wskutek dozwolonego znowienia procesu zniesionym) wyrokiem winnym uznany został. O. z 24 lutego 1882 l. 13613 Nr. 424).

Przyczyna nieważności z §. 281 l. 7 zachodzi tylko wtenczas, jeżeli trybunał nie orzekł o czynie stanowiącym samoistne przestępstwo; pominięcie okoliczności obciążających w oskarżeniu przywiedzionych, o ile takowe nie wpływają na zmianę wymiaru lub gatunku kary, tu nie podpada.

Nie podpada to również pod przyczynę nieważności z §. 281 l. 7, jeżeli trybunał. w przypadku oskarżenia o zbrodnię z §. 155 a) kod. k. zamiar zadania ciężkiego uszkodzenia cielesnego wydedukował nie z jakości narzędzi lub uszkodzenia, jak twierdziło oskarżenie, lecz z innych okoliczności (O. z 1 grudnia 1875 l. 6189 Nr. 91).

Jeżeli trybunał ocenia czyn odmiennie od oskarżenia, nie powinien uwalniać oskarżonego od kwalifikacji przyjętej w oskarżeniu; okoliczność zatem ta, że trybunał nie uwolnił oskarżonego od kwalifikacji czynu, nadanej mu w oskarżeniu, nie tylko nie stanowi nieważności, lecz owszem odpowiada ustawie. Zob. uwagi przy §§. 262 i 267 podane.

8). Do §. 281 l. 8 Zob. uwagi przy §§. 262, 263 i 267 podane, tudzież uwagę do §. 281 l. 9 lit. c).

Przyczyny nieważności wyszczególnione w §. 281 l. 1—8 jak i w §. 344 l. 1—9 są tak zwanymi formalnymi przyczynami

nieważności; przyczyny zaś wyliczone w §. 281 l. 9—11 i w §. 344 l. 10—12 materialnemi przyczynami nieważności, albowiem pierwsze odnoszą się do pogwałcenia zasad postępowania karnego, drugie do pogwałcenia lub błędnego zastosowania postanowień prawa karnego materialnego.

9). Do §. 281 l. 9. Zarzucając przyczyny nieważności z §. 281 l. 9 i 10 można oprzeć się jedynie na tych okolicznościach faktycznych, które w orzeczeniu swem stwierdził trybunał pierwszej instancyi na zasadzie §. 258, nie można jednak, odwołując się do protokołów zeznań lub innych aktów, wziąć za podstawę założenia inny stan rzeczy, albowiem chodzi tu jedynie o porównanie stanu rzeczy przez sąd pierwszej instancyi skonstantowanego z ustawą karną do niego zastosowaną. (Por. O. z 18-go czerwca 1874 l. 4587 Nr. 15, z 2 marca 1877 l. 11786 Nr. 144, z 24 lutego 1885 l. 1520 Nr. 745 i inne).

Wypowiedziany w motywach wyroku błędny pogląd prawny wtedy tylko podpada pod przyczynę nieważności z §. 281 l. 9, jeżeli wywarł wpływ stanowczy na zastosowanie ustawy o którą chodzi. (O. z 29 stycznia 1887 l. 14297 Nr. 1025).

Przy ocenieniu przyczyny nieważności z §. 281 l. 9 lit. a) chodzi o to, czy czyn w orzeczeniu sędziowskiem odnośnie do aktu oskarżenia ustalony stanowi w ogólności przestępstwo pod ustawę karną podpadające, lub też takowego nie stanowi tj. czy w ogólności ustawa karna może być do niego zastosowaną lub nie: jeżeli zatem żalący się zarzuca, że czyn w wyroku ustalony stanowi przekroczenie, a nie zbrodnię, lub na odwrót, natenczas przyczyna nieważności z §. 281 l. 10, nie zaś z §. 281 l. 9 lit. a) wchodzi w zastosowanie. (Por. O. z 25 lutego 1883 l. 12995 Nr. 509).

Przy ocenieniu przyczyny nieważności z §. 281 l. 9 lit. b) chodzi o to, czy orzeczenie sądu o pytaniu, ażali zachodzą okoliczności uchylające karygodność czynu lub wykluczające ściganie takowego, zgodne jest z zasadami ustawy karnej lub nie, nie zaś o to, czy okoliczności takie istotnie zachodzą (O. z 18-go czerwca 1874 l. 4587 Nr. 15).

Przez okoliczności wykluczające ściganie w §. 281 l. 9 lit. b) rozumieć należy takie okoliczności prawa procesowego, które ostatecznie i stanowczo ściganie wykluczają; okoliczność

ta, że dozwolono prawomocnie znowienia postępowania karnego, nie stoi na przeszkodzie ani uwolnieniu oskarżonego dla braku istotnych (materiałnych) warunków znowienia, ani też zarzuceniu przyczyny nieważności z §. 281 l. 9 lit. *b*) w razie zasądzenia oskarżonego (Por. §§. 259 i 213 tudzież O. Nr. 327 i Nr. 664 w uwadze 5 do §. 259).

Przyczyna nieważności z §. 281 l. 9 lit. *c*) zachodzi tylko wtenczas, jeżeli sąd w skutek błędnego ocenienia prawnego czynu, który jest przedmiotem oskarżenia lub wyroku, uznaje niesłusznie, że czyn będący przedmiotem skargi publicznej może być ściganym tylko skargą prywatną (przez pokrzywdzonego) lub naodwrot; przyczyna ta odnosi się zatem tylko do zasad materialnego prawa karnego tj. do błędnego rozstrzygnięcia pytania, komu w myśl ustawy karnej materialnej prawo skargi w ogólności służy; tem się różni przyczyna ta od przyczyn nieważności formalnych z §. 281 l. 7 i 8, przy których oceniu chodzi jedynie o pogwałcenie zasad postępowania karnego, tyjących się stosunku wyroku do oskarżenia. Por. (O. z 20 października 1883 l. 7655 Nr. 577).

10). Do §. 281 l. 10. Podana tu przyczyna nieważności wtedy tylko może być powołaną, jeżeli żalący się przyznaje, że czyn, o który chodzi, podpada pod ustawę karną, a zarzuca jedynie, że nie zastosowano ustawy karnej właściwej tj. że zastosowano przepis niewłaściwy; nie ma zatem przyczyny nieważności z §. 281 l. 10 ani w przypadku, gdy żalący się oskarżony twierdzi, że czyn jemu zarzucony stanowi tylko bezprawie cywilne, a nie podpada wcale pod ustawę karną (w takim przypadku chodzić może tylko o przyczynę nieważności z §. 281 l. 9 lit. *a*).; ani też wtedy, jeżeli w wyroku powołano błędnie przepis karny, który nie ma zastosowania np. §. 199 lit *f*) zamiast §§. 197 i 200 k. k., o ile przez to ani prawna kwalifikacja czynu, ani też zastosowany wymiar kary nie ulega zmianie.

Nie ma wreszcie nieważności tej, jeżeli trybunał uznając w czynie zbrodnię pewnego gatunku nie przyjął, chociażby niesłusznie, innej jeszcze przyczyny czyniącej takowy zbrodnię tegoż samego gatunku i stopnia. (O. z 11 kwietnia 1885 l. 973 Nr. 767, z 17 listopada 1884 l. 8599 Nr. 699 i z 10 czerwca 1881 l. 3231 Nr. 345).

11). Do §. 281 l. 11. Władza karna trybunału jest przekroczone, jeżeli wyrok, oprócz w przypadku zamiany kary, rozciąga na oskarżonego, zamiast w ustawie zagrożonej kary prostego więzienia, karę więzienia ciężkiego, lub na odwrót (O. z 7 kwietnia 1879 l. 1892 Nr. 196 i z 9 lutego 1880 l. 12652 Nr. 223); jest ona dalej przekroczone, jeżeli trybunał wypowiada dopuszczalność oddania do domu roboczego w przypadku, gdzie warunki ustawy z 24 maja 1885 l. 89 D. u. p. nie zachodzą (O. z 25 listopada 1886 l. 13099 Nr. 993).

Trybunał przekracza również swą władzę karania, jeżeli w przypadku, gdzie ustawa naznacza zbiorowo więcej kar rozmaitych np. karę więzienia obok kary pieniężnej, tylko jedną z tych kar wymierza wbrew zasadzie §§. 32 i 35 k. k. (O. z 21-go czerwca 1880 l. 3846 Nr. 266 i z 13 października 1882 l. 6792 Nr. 485).

Karze więzienia (*Gefängnisstrafe*) kodeksu niemieckiego odpowiada kara więzienia prostego w kod. autryackim; zasądzając przeto poddanego niemieckiego na zasadzie §. 40 na karę więzienia ciężkiego za zbrodnię zagrożoną w kodeksie niem. karą więzienia, sąd przekracza swą władzę karania (O. z 8 czerwca 1875 l. 11649 Nr. 42 i z 8 maja 1885 l. 2384 Nr. 784).

Przekroczenie służącej sądowi władzy karania zachodzi dalej w przypadku, jeżeli trybunał, zasądzając za przekroczenie z §§. 460, 461, 463, 464 k. k., rozciąga na oskarżonego we wyroku takie skutki karnosądowego zasądzenia, które w myśl noweli z 15 listopada 1867 l. 131 D. u. p. z zasądzeniem za powyższe przekroczenia nie są połączone np. utratę doktoratu (O. z 16 listopada 1878 l. 7561 Nr. 187).

Za okoliczności obciążające lub łagodzące „szczegółowo“ w ustawie karnej przywiedzione, tylko takie uważać należy, które karę za pewne przestępstwo zagrożoną dzielą ściśle na dwa wymiary pomiędzy sobą różne a nie spływające się z sobą tak, że proste porównanie ustalonego w wyroku stanu rzeczy z odnośnym przepisem ustawy karnej wystarcza do orzeczenia, ażeby granice ustawowego wymiaru kary zostały przekroczone lub nie. W szczególności nie ma takich okoliczności tam, gdzie ustawa grozi wyższym wymiarem kary ogólnikowo wtedy, je-

żeli zachodzą „okoliczności obciążające“. Tak np. w §§. 178, 186 i 202 k. k. nie ma kilku wymiarów kary, nie ma okoliczności obciążających w powyższem rozumieniu, o którychby ewentualnie według § 322 proc. przysięgli orzekać mieli, lecz naznaczony jest wymiar kary od 6 miesięcy aż do 5 lat więzienia, a wymierzenie kary wśród tych granic nie może być zaczepione zażaleniem nieważności z 281 l. 11, lecz tylko odwołaniem się od orzeczenia o karze. (Por. O. z 12 listopada 1874 l. 7724 Nr. 30 i z 20 grudnia 1883 l. 12658 Nr. 604).

Trybunał przekracza granice służącego sobie prawa zamiany kary, jeżeli zagrożony w ustawie areszt ścisły zamienia na areszt domowy lub na karę pieniężną (O. z 28 października 1881 l. 7033 Nr. 375 i z 20 listopada 1880 l. 5682 Nr. 292); podobnie nie może trybunał na mocy prawa nadzwyczajnego łagodzenia kary uchylić wydalenia w przypadkach, gdzie takowe w ustawie kategorycznie jest nakazane (O. plen. z 6 listopada 1879 l. 6872 Nr. 209).

Ustęp końcowy §. 281 czyni różnicę pomiędzy zażaleniem nieważności na korzyść oskarżonego a na jego niekorzyść; zażalenie nieważności z §. 281 l. 2, 3 i 4 jest tylko wtedy dla oskarżonego wykluczone, jeżeli to uchybienie formalności niewątpliwie nie mogło wywrzeć wpływu dla niego niekorzystnego; wszelką zatem wątpliwość na korzyść oskarżonego tłumaczyć należy (*favor defensionis*); przeciwnie zaś zażalenie z powyższych przyczyn na niekorzyść oskarżonego wtedy tylko może być wniesione, jeżeli się pozytywnie okazuje, iż pogwałcenie formalności mogło wpłynąć niekorzystnie na oskarżenie i gdy nadto oskarżyciel się temu sprzeciwiał, uchwały trybunału zażądał i zażalenie sobie zastrzegł; oskarżony nie potrzebuje zatem ani wykazywać, że uchybienie formalności mogło wpłynąć niekorzystnie na wyrok, ani też nie potrzebuje zastrzegać sobie zażalenia.

Jeżeliby dopiero po odebraniu przysięgi od świadka pokazano się, że przysięgi od niego odbierać nie należało, a przewodniczący okoliczność tę natychmiast stwierdził, dodając, że przysięgę za nieważność a zeznania świadka za nieprzysiężone uważać należy, natenczas nie ma w myśl końcowego ustępu

§§. 281 i 344 dostatecznej przyczyny do unieważnienia rozprawy (O. z 28 maja 1883 l. 15124 Nr. 552).

Oskarżony nie może zarzucać nieważności z §. 281 l. 4 z powodu dopuszczenia osoby rzekomo w swych prawach pokrzywdzonej do wykonania praw z §. 47 l. 3 pr. jeżeli ta osoba wszystko to, co przeciw oskarżeniu przytoczyła, także i w charakterze świadka zeznać była mogła (O. z 17 listop. 1877 l. 10187 N. 162).

Przyczyn nieważności z §. 281 l. 2, 3 i 4 nie można w szczególności zarzucać wtedy, jeżeli pogwałcenie formalności tyczyło się takiego punktu oskarżenia, od którego oskarżony został uwolniony, albo jeżeli takowe tyczyło się uwolnionego współoskarżonego, albo wreszcie jeżeli odnosiło się do takich postanowień, które wyłącznie tylko osoby współoskarżonego tyczyć się mogą (np. pogwałcenie §. 152 ust. końcowego).

§. 282. Zażalenie nieważności na korzyść oskarżonego wnieść mogą nie tylko on sam, ale także jego małżonek, krewni w linii wstępnej lub zstępnej i jego opiekun tudzież prokurator, wbrew zaś jego woli tylko w razie małoletności jego rodzice i opiekun. Gdy chodzi o ocenienie zarzucanych przyczyn nieważności, wniesione przez innych na korzyść oskarżonego zażalenie nieważności uważać należy jak gdyby wniesione było przez niego samego.

Na niekorzyść oskarżonego tylko prokurator lub oskarżyciel prywatny wnieść mogą zażalenie nieważności.

1). Prawo zażalenia nieważności nie służy zatem stronie cywilnej, chociażby występowała na rozprawie głównej w charakterze oskarżyciela w miejscu prokuratora, który od ścigania odstąpił. Por. §. 49 l. 3.

2). Kto zapowiada zażalenie nieważności w imieniu drugiego jako tegoż pełnomocnik, ten powinien wylegitywać się z pełnomocnictwa w terminie do zapowiedzenia zakreślonym (O z 3 grudnia 1884 l. 13315 Nr. 707).

§. 283. Odwołanie się może być wniesione tylko od orzeczenia co do kary, o ile nie zachodzi przyczyna nieważności §. 281 l. 11, tudzież od orzeczenia co do roszczeń prywatnych. Z powodu orzeczenia co do kary mogą odwołać się wszyscy mający prawo do zaskarżenia nieważności, a to na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy nastąpiło nadzwyczajne złagodzenie lub zamiana kary; na korzyść zaś oskarżonego tylko wtenczas, gdy Trybunał z tego służącego sobie prawa już i tak nie korzystał.

Przeciw osnowie orzeczenia zapadłego co do roszczeń prywatnych, mogą odwołać się tylko oskarżony, jego zastępcy ustawowi i spadkobiercy.

1). Reskryptem min. spraw. z 3 stycznia 1875 l. 17476 wystósowanym do prokuratury jeneralnej objaśniono §. 283 w ten sposób, że odwołanie się od orzeczenia o karze w rozumieniu §. 283 wtedy tylko służy prokuratury, jeżeli trybunał na mocy prawa nadzwyczajnego złagodzenia kary albo karę wymierzył poniżej ustawowej granicy minimalnej, albo też zamienił gatunek kary na lżejszy, jeżeli zatem przekroczył ustawowy wymiar kary albo przez zniesienie kary poniżej minimalnej granicy, albo zmieniając jej gatunek; jeżeli zaś trybunał pozostał w granicach ustawowego wymiaru, odwołanie się nie służy prokuratorowi, lecz tylko oskarżonemu.

W tym samym duchu orzekł T. K. orzeczeniem plen. z 30 czerwca 1875 Nr. 26 księgi judykatów, że odwołanie się na korzyść oskarżonego przeciw orzeczeniu o karze nie jest dopuszczalne, jeżeli trybunał już zamienił w ustawie zagrożony gatunek kary, lub zniżył karę poniżej ustawowego minimum. Odnosnie do tych kar jednak, które z natury swej nadzwyczajnego złagodzenia lub zamiany nie dopuszczają, prawo odwołania się żadnemu ograniczeniu nie ulega.

2). Oskarżonemu służy także prawo odwołania się od orzeczenia dopuszczającego oddanie go pod dozór policyjny lub do domu pracy przymusowej (§§. 5 i 13 ustawy z 10 maja 1873

Nr. 108 D. u. p.), jakoteż od orzeczenia zasądzającego go na wydalenie po odbyciu kary (§. 19 lit. *f*) kod.

Prokurator przeciw wyrokowi, w którym sąd nie korzystał ani z prawa nadzwyczajnego łagodzenia kary, ani z prawa zamiany kary, nie może odwołać się z tego powodu, że trybunał nie przychylił się do wniosku jego, by zasądzić także oskarżonego na wydalenie z kraju (§. 19 lit. *f*) (O. plen. z 11 maja 1877 l. 3029 Nr. 151). Por. także O. Nr. 209 w uwadze do §. 281 l. 11.

3). Stronie cywilnej nie służy prawo odwołania się ani przeciw orzeczeniu o karze, ani przeciw orzeczeniu o roszczeniach prywatnych (odesłaniu jej na drogę prawa), chociażby występowała na rozprawie w charakterze oskarżyciela subsydjarnego. Zob. §. 49 l. 3 i §. 282 ustęp 2.

4). Oskarżonemu nie służy prawo odwołania się od orzeczenia o roszczeniach prywatnych z tego powodu, że orzeczeniem tem pokrzywdzono prawa osób trzecich (O. z 28 października 1884 l. 12391 Nr. 698).

5). Zob. jeszcze §§. 290 ust. 2. 293 ust. 3, 295 ust. 1 i uwagi tamże podane.

I. Postępowanie w razie zaskarżonej nieważności.

§. 284. Zażalenie nieważności należy zapowiedzieć w trybunale pierwszej instancji a to w trzech dniach po ogłoszeniu wyroku. Jeżeli oskarżony nie był obecny (§. 234) przy ogłoszeniu wyroku, powinno być zapowiedziane w trzech dniach po zawiadomieniu go (§. 269) o takowym.

Dla członków rodziny oskarżonego, w §. 282 wymienionych, liczy się termin do zapowiedzenia zażalenia nieważności od tego samego dnia, w którym się zaczyna dla oskarżonego.

Zapowiedzenie zażalenia nieważności ma skutek zawieszający. Wypuszczenie z aresztu oskarżonego od zarzutu uwolnionego wstrzymane zostaje tylko wskutek zażalenia nieważności zapowiedzianego przez prokuratora, i to tylko

wtedy, gdy tenże takowe zaraz przy ogłoszeniu wyroku zapowiedział.

1). W ciągu ustawowego terminu zapowiedzenia zażalenia nieważności może zasądzony, lub kto inny za niego zapowiedzieć zażalenie nawet wtedy, choćby oskarżony karę przyjął i tylko o odroczenie jej wykonania prosił, chociażby zatem wyraźnie zrzekł się zażalenia nieważności; podobnież odwołanem być może zrzeczenie się tego środka prawnego oświadczone przez inne osoby do wniesienia zażalenia nieważności w myśl §. 282 uprawnione (O. plen. z r. 1875 księga judykatów Nr. 27). Obecnie jednak nowela z 31 grudnia 1877 stanowi w §. 1 l. 3, że trybunał pierwszej instancji ma odrzucić wprost zażalenie nieważności jeżeli zapowiedziała je osoba, która się takowego zrzekła.

2). Zażalenie nieważności może być zapowiedziane dopiero po ogłoszeniu wyroku; zastrzeżenie sobie takowego na toku rozprawy nie jest zapowiedzeniem (O. z 4 listopada 1884 l. 12391 Nr. 676).

3). Prosta odpowiedź przecząca ze strony prokuratora na zapytanie przewodniczącego, czy zapowiada zażalenie nieważności, nie jest zrzeczeniem się tegoż środka prawnego i może mieć jedynie skutek w ostatnim ustępie §. 284 przewidziany (O z 20 maja 1887 l. 795 Nr. 284 Dz. rozp.).

4). Okoliczność, że oskarżony zrzekł się zażalenia nieważności lub nawet karę rozpoczął nie ma tego znaczenia, iżby wskutek tego zażalenie nieważności przez inne osoby na jego korzyść wniesione uważać należało za wniesione wbrew jego woli (O. z 23 czerwca 1885 l. 7193 Nr. 801).

5). Śmierć żałącego się po wniesieniu zażalenia nieważności nie stoi na przeszkodzie przewodowi sprawy przed Trybunałem kasacyjnym (O. z 4 lutego 1876 l. 9951 Nr. 97). Od zasady tu wypowiedzianej odstąpił jednak Trybunał kasacyjny w orzeczeniu z 18 maja 1881 l. 5621, przyjmując odmienne zdanie Glasera (*Gerichts-Zeitung* z r. 1881 Nr. 102), iż wskutek śmierci oskarżonego zażalenie nieważności staje się bezprzedmiotowem a sprawa ma być zaniechana.

6). Co do sądu, przed którym zapowiedzieć należy zażalenie nieważności, zob. §. 81 i uwagi tamże podane.

§. 285. Żalący się ma prawo podać do sądu najdalej w dniach ośmiu od doręczenia wyroku wywód uciążliwości. Powinien albo w tem piśmie albo, zapowiadając zażalenie, wskazać poszczególnie i dokładnie przyczyny nieważności, inaczey bowiem sąd kasacyjny nie weźmie zażalenia pod rozwagę. Jeżeli podał wywód uciążliwości w terminie ustawowym, należy udzielić takowy przeciwnikowi z tem oznajmieniem, że mu wolno podać w dniach ośmiu wywód wzajemny.

Po wniesieniu wywodu wzajemnego lub po upływie wyznaczonego na to terminu, przesłać należy wszystkie akta Trybunałowi kasacyjnemu do rozstrzygnięcia.

1). Ustawą z dnia 31 grudnia 1877 l. 3 D. u. p. z r. 1878 zmieniono postanowienia procedury dotyczące się postępowania w razie zaskarżonej nieważności. Ustawę tę wydaną głównie w celu uproszczenia i przyspieszenia postępowania, a zarazem w celu usunięcia bezpodstawnych zażeń nieważności, zamieszczamy w dodatku.

2). Wyrok, przeciw któremu zażalenie nieważności zapowiedziano, należy zapowiadającemu doręczyć z urzędu, chociażby tego nie żądał; jeżeliby jednak żalący się wniósł wywód zażalenia nieważności, nie czekając na doręczenie sobie odpisu wyroku, i gdyby z tego wywodu wynikało, że tenże zrzeka się doręczenia sobie wyroku, można takowego zaniechać (O. plen. z 30 czerwca 1875 księga Judykatów Nr. 28).

3). Przyczyna nieważności zarzucona dopiero na rozprawie kasacyjnej nie może być uwzględniona już z powodu upływu terminu w §§. 284 i 285 zakreślonego (O. z 19 lutego 1883 l. 12998 Nr. 524); takie jednak przyczyny nieważności, które Trybunał kasacyjny w myśl §. 290 z urzędu uwzględnić ma prawo (§. 281 l. 9-11), można zarzucić na rozprawie kasacyjnej, chociażby

nie powołano się na nie ani w zapowiedzeniu nieważności ani w jej wywodzie.

4). Termin w §. 285 określony może być przedłużony jedynie w celu uzupełnienia podania wymaganym w §. 1 l. 3 ustawy z 31 grudnia 1877 podpisem obrońcy; termin trziedniowy do tego wyznaczony przedłużonym być nie może (O. z 19 października 1886 l. 12228 Nr. 972).

§. 286. Trybunał kasacyjny obradować będzie nad zażaleniem nieważności najprzód na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego. Jeżeli zażalenie to zapóźno zastało zapowiedziane, ale jeżeli przyczyn nieważności nie wskazano poszczególnie i dokładnie lub jeżeli takowe już uchylono rozstrzygnięciem Trybunału kasacyjnego, poprzednio w tejże samej sprawie wydanem albo jeżeli zaskarżenie nie opiera się na jednej z przyczyn nieważności w §. §. 281 wyliczonych, albo nie zostało wniesione przez osobę mającą do tego prawo, wówczas należy je natychmiast odrzucić. Toż samo nastąpi, gdy chodzi wyłącznie o zażalenie nieważności oparte na §. 281 l. 5, a Trybunał kasacyjny uznaje takowe za bezpodstawne. W innych zaś przypadkach należy albo zaraz albo po zasięgnięciu, jeżeli potrzeba, wyjaśnienia istotnego stanu rzeczy odnośnie do twierdzonego pogwałcenia formalności (§. 281 l. 1—4), wyznaczyć termin sądowy do jawnego przeprowadzenia sprawy, a wezwanie oskarżonego tudzież oskarżyciela prywatnego, jeżeli ten do sprawy wchodził, w ten sposób skutecznie należy, ażeby takowe otrzymali przynajmniej na ośm dni przed terminem. W wezwaniu należy im oznajmić, że gdyby nie stanęli, zażalenia ich i wywody będą odczytane i wzięte za podstawę orzeczenia.

Jeżeli oskarżony jest aresztowany, należy go zawiadomić o terminie z tem oznajmieniem, iż tylko przez obrońcę stawać może.

Jeżeli już wymienił obrońcę lub o ustanowienie takowego prosił, wezwanie tylko do obrońcy będzie wystósowane.

1). Zarzuty oparte na ustawie z dnia 23 maja 1873 o tworzeniu list przysięgłych nie mogą uzasadnić zażalenia nieważności (O. z 24 września 1874 l. 8351 Nr. 25).

2). Orzeczenie o roszczeniach prywatnych nie może być zaczepione bezpośrednio przez zażalenie nieważności (O. z 13 lutego 1880 l. 11913 Nr. 224).

3). Oskarżony wtedy tylko może żądać ustanowienia sobie bezpłatnego obrońcy do rozprawy kasacyjnej, jeżeli chodzi o zażalenie nieważności wniesione przeciw wyrokowi sądu przysięgłych (O. z 23 czerwca 1885 l. 7258).

4). Strona cywilna wtedy tylko może występować przed Trybunałem kasacyjnym, jeżeli na rozprawie głównej w pierwszej instancji popierała oskarżenie zamiast prokuratora (§. 48), a oskarżony przeciw wyrokowi zasądzającemu wniósł zażalenie nieważności (§. 49 ust. 2).

5). Obrońcy przez sąd ustanowionemu (§§. 42 i 347 pr.) nie służy prawo wysłania zastępcy do rozprawy przed Trybunałem kasacyjnym.

6). Kara pieniężna w pierwszym ustępie §. 288 zagrożona może być rozciągnięta także w przypadku odrzucenia zażalenia nieważności jako nieuzasadnionego już na mocy §. 286 (O. plen. Nr. 31 i 34 księgi judykatów z r. 1875).

7). Zob. jeszcze O. z 23 lipca 1885 l. 6918 Nr. 813 dopuszczające uwzględnienia przy załatwieniu zażalenia nieważności wyników dochodzeń później przedsięwziętych

§. 287. Przewód sprawy przed Trybunałem kasacyjnym na wyznaczonym terminie odbędzie się jawnie według przepisów §§. 228—231.

Naprzód członek Trybunału kasacyjnego wyznaczony sprawozdawcą przez prezydenta tegoż sądu, przedstawi dotychczasowy tok postępowania i wskaże przyczyny nieważności, przytoczone przez żalącego się oraz wywiązujące się ztąd punkty sporne, nie dając jednak poznać swego zdania, jakby rzecz rozstrzygnąć należało.

Następnie żalący się otrzymuje głos dla uzasadnienia swojego zażalenia, a po nim jego przeciwnik w celu odpowiedzi. Oskarżonemu lub jego obrońcy w każdym razie należy się wywód ostatni. Jeżeli jedna strona nie stanęła, jej wywód uciążliwości lub wywód wzajemny będą odcytane. Potem trybunał odchodzi do izby obrad.

§. 288. Jeżeli Trybunał kasacyjny uznaje zażalenie nieważności za bezpodstawne, odrzuca takowe, a jeżeli takowe oczywiście lekkomyślnie lub tylko dla przewleczenia sprawy wniesione zostało, skaże żalącego się lub według okoliczności jego zastępcę na grzywnę od dziesięciu do stu złotych.

Jeżeli zażalenie nieważności jest uzasadnione, wówczas wyrok, o ile takowy jest zaskarżony, i nieważnością dotknięty, należy uchylić, a w miarę różności przyczyn nieważność za sobą pociągających, orzec i dalej postępować należy stósownie do przepisów następujących:

- 1). Jeżeli zachodzi jedna z przyczyn nieważności w § 281 pod l. 1—5 przywiedzionych, Trybunał kasacyjny nakazuje ponowną rozprawę główną i odsyła sprawę według swego uznania do tego samego lub do innego trybunału pierwszej instancji.
- 2). Jeżeli trybunał nieprawnie uznał się niewłaściwym lub nie załatwił oskarżenia (§. 281 l. 6 i 7), wówczas

Trybunał kasacyjny poleca mu, aby rozprawę odbył i wyrok wydał, ograniczając się w ostatnim przypadku, do tych punktów oskarżenia, których nie załatwiono.

- 3). We wszystkich innych przypadkach Trybunał kasacyjny orzeka o sprawie samej, biorąc za podstawę swego orzeczenia te okoliczności faktyczne, które stwierdził trybunał pierwszej instancyi w granicach oskarżenia (§. 281 l. 8).

Jeżeli jednak Trybunał kasacyjny nie znajduje ani w wyroku ani w powodach tegoż stwierdzenia owych okoliczności faktycznych, któreby stosując ustawę właściwie należało wziąć za podstawę orzeczenia, wówczas odsyła sprawę celem odbycia ponownej rozprawy i zawyrokowania do tego samego lub do innego trybunału pierwszej instancyi, a jeżeli tak wypada do właściwego sądu powiatowego.

1). Trybunał kasacyjny, orzekając w sprawie samej, ocenia czyn oskarżonemu zarzucony według swojego poglądu prawnego; może on wskutek zażalenia nieważności wniesionego na niekorzyść oskarżonego, uznać tegoż winnym zbrodni, chociażby w zażaleniu żądano tylko zasądzenia za występki (O. z 1 lutego 1884 l. 13957 Nr. 618).

2). Trybunał kasacyjny może odesłać sprawę przed sąd powiatowy, jeżeli trybunał pierwszej instancyi uznał, że w czynie oskarżonemu zarzuconym a wskutek dozwolonego znowienia procesu przez trybunał osądzonym, mieści się jedynie istota przekroczenia, nie zasądził go jednak za takowe z tego powodu, że oskarżonego już poprzednio wyrokiem sądu powiatowego przekroczenia tego winnym uznano (O. z 24 lutego 1882 l. 13613 Nr. 424).

§. 289. Jeżeli zażalenie nieważności skierowane jest tylko przeciw niektórym w wyroku zawartym postanowieniom, a Trybunał kasacyjny uznaje, że takowe dadzą się odłączyć od osnowy całego wyroku, wolno mu także wyrok zaskarżony znieść tylko częściowo. Tak samo ma się rzecz wtenczas, gdy wyrok zaskarżony ma za przedmiot więcej przestępstw, a zażalenie nieważności ograniczone jest tylko do postępowania albo do ocenienia niektórych z nich, ale zarazem okazuje się, że potrzebne częściowe powtórzenie postępowania albo i bez tegoż, nowe orzeczenie co do szczególnego przestępstwa może nastąpić.

Jeżeli Trybunał kasacyjny wydaje wyrok zasadzający na zasadzie okoliczności faktycznych w wyroku pierwszej instancyi stwierdzonych, wówczas mocen jest uchylić równocześnie orzeczenie o winie w tymże wyroku zawarte, aczkolwiek prawomocne, jeżeli okoliczności faktyczne w niem stwierdzone nie dadzą się pogodzić z okolicznościami faktycznymi za podstawę wyroku Trybunału kas. przyjętymi (O. z 7 lutego 1880 l. 11722 Nr. 222).

§. 290. Trybunał kasacyjny powinien się ograniczyć do przyczyn nieważności, które żalący się albo wyraźnie przytoczył albo przynajmniej zrozumiale wskazał. Wszelako jeżeli się z powodu zażalenia nieważności przez kogokolwiek wniesionego, przekona, że ustawę karną na niekorzyść oskarżonego błędnie zastosowano (§. 281 l. 9—11), albo że te same powody, na których polega jego postanowienie na korzyść oskarżonego, stosują się także do współoskarżonego, który nie wniósł zażalenia nieważności, wówczas powinien z urzędu tak postąpić, jak gdyby przyczyna nieważności w mowie będąca rzeczywiście zarzuconą została.

Jeżeli zażalenie nieważności tylko na korzyść oskarżonego wniesiono, Trybunał kasacyjny nie może skazać oskarżonego na karę surowszą od tej, jaką wyrok zaskarżony wymierzył.

1) Przyczyny nieważności formalne, które nie zostały już zarzucone w zapowiedzeniu lub we wywodzie nieważności, nie mogą być zarzucane na rozprawie kasac.; przyczyny nieważności materalne można na zasadzie §. 290 ust. 1 zarzucać na rozprawie kasac., chociaż ich poprzednio nie zarzucono.

2). Trybunał kas. może, jeżeli znosząc wyrok zarządza nową rozprawę, rozciągnąć to swe orzeczenie także na oskarżonego, który zażalenia nieważności nie zapowiedział. Jeżeli Trybunał kasac. na zasadzie §. 281 l. 9 uwalnia oskarżonego, może on zarządzić w myśl §. 290 ust. 1 uwolnienie współoskarżonego, chociażby ten był już nawet karę rozpoczął.

3). Trybunał kasac. nie jest ograniczony w ocenieniu prawnem czynu, chociażby zażalenie nieważności tylko na korzyść oskarżonego wniesiono; może zatem czyn sam podciągnąć pod surowszą ustawę karną, nie wolno mu jedynie wymierzyć kary surowszej, ani rozciągnąć na oskarżonego skutków które nie były połączone z wyrokiem pierwszym. (O. z 11 listopada 1881 l. 7794 Nr. 380 i z 6 października 1883 l. 7781 Nr. 569).

§. 291. Skoro Trybunał kasacyjny do sali posiedzeń wrócił, wyrok jego razem z powodami powinien być ustnie ogłoszony; jeżeli oskarżony na rozprawie w Trybunale kasacyjnym nie był obecny, należy mu niezwłocznie doręczyć odpis wyroku, urzędownie uwierzytelniony, a to przez trybunał pierwszej instancji. Co się tyczy wygotowania wyroku i prowadzenia protokołu podczas rozprawy w Trybunale kasacyjnym, przestrzegać należy przepisów w §§ 260, 268 do 271 zawartych.

§. 292. Rozprawa co do zażalenia nieważności wniesionego w obronie ustawy stosuje się w ogólności do prze-

pisów podanych w §§. 287—291, z tą jednak różnicą, iż oskarżony nie ma udziału w takowej i że Trybunał kasacyjny w takim razie ma wydać orzeczenie w gronie jedenastu sędziów. Jeżeli Trybunał kasacyjny zażalenie nieważności wniesione w obronie ustawy uzna za uzasadnione, orzec powinien, iż w sprawie karnej, o którą chodzi, zaskarżoną uchwałą lub postępkami, przeprowadzonym postępowaniem lub wydanym wyrokiem ustawa obrażoną została. Orzeczenie to jest zwyczajnie bez skutku dla oskarżonego. Jednakowoż, jeżeli oskarżony skazany został takim wyrokiem nieważnym na karę, służy Trybunałowi kasacyjnemu prawo, według swego uznania albo uwolnić oskarżonego od zarzutu, albo zastosować łagodniejszy wymiar kary, albo według okoliczności zarządzić znówienie przeprowadzonego przeciw niemu postępowania.

1). Nadane Trybunałowi kasacyjnemu w §. 292 prawo odnosi się także do postanowień sędziego ustawie przeciwnych Trybunał kasacyjny mocen jest, znosząc takowe, zarządzić co należy w celu przywrócenia postępowania ustawie odpowiedniego (O. z 11 grudnia 1874 l. 10776 Nr. 37).

2). Trybunał kasacyjny może zamiast niepiawnie orzeczonej dopuszczalności oddania do domu roboczego, uznać dopuszczalność oddania pod dozór policyjny; podpada to bowiem pod zastosowanie łagodniejszego wymiaru kary („*milderer Straf-satz*“). (O. z 25 listopada 1886 l. 13099 Nr. 993).

§. 293. Sąd. do którego sprawa dla ponownego przewodu według §. 288 i 292 odesłana zostaje, powinien w tymże wziąć za podstawę oskarżenie pierwotne, chyba że Trybunał kasacyjny jaką odmianę w tej mierze zarządził.

Obowiązany jest trzymać się poglądu prawnego, na którym polegał Trybunał kasacyjny w swoim rozstrzygnięciu.

Przepis §. 290 ustęp 2, powinien być także przestrzegany i w wyroku, który zapada na podstawie nowej rozprawy głównej.

Przeciw temu ostatniemu może być wniesione zażalenie nieważności ze wszystkich przyczyn w §. 281 wymienionych, o ile takowych nie usunął już Trybunał kasacyjny orzeczeniem wydanem w tejsze samej sprawie.

1). Stosunek wyroku do oskarżenia na nowej rozprawie, zarządzonej wskutek unieważnienia poprzedniej pozostaje ten sam, co na rozprawie pierwszej; prokuratorowi wolno zatem i na drugiej rozprawie odstąpić od oskarżenia lub zmienić takowe. a trybunał może w myśl §§. 262 i 267 od oskarżenia zbroczyć. (O. z 11 listopada 1881 l. 7794 Nr. 380).

2). Pogląd prawny trybunału kasacyjnego wiąże sąd pierwszy tylko o tyle, o ile czyn sam nie uległ zmianie (O. Nr. 380).

3). Jeżeli obok zażalenia nieważności ze strony oskarżonego wniesiono odwołanie się przeciw orzeczeniu o karze z innej strony, zakaz reformationis in peius nie ma zastosowania; jeżeli zatem nowo zapadający wyrok (wskutek unieważnienia dawniejszego), surowszą na oskarżonego rozciągnie karę, zarzut pogwałcenia zakazu powyższego o tyle tylko może być uczyniony. o ile odwołanie się przeciw pierwszemu wyrokowi wniesione nie było uzasadnione (O. z 23 stycznia 1884 l. 11285 Nr. 730).

4) Na zapłacenie wyższych kosztów postępowania (§. 381 l. 4 pr.) można oskarżonego zasądzić mimo postanowienia §. 293 (O. z 6 października 1883 l. 7781 Nr. 569).

5). Jeżeli trybunał pierwszej instancji po przeprowadzeniu postępowania w myśl §. 475 ust. 2 pr. uzna oskarżonego winnym jedynie przekroczenia, za które go zasądzono w wyroku uchylonym. wówczas może oskarżonego skazać i na karę surowszą od tej, jakapoprzednio orzeczono (O. z 13 grudnia 1886 l. 9666 Nr. 1005).

2. Postępowanie w razie odwołania się.

§. 294. Odwołanie się zapowiedzieć należy w trybunale pierwszej instancyi, w terminie zakreślonym w §. 284. Ma ono tylko wtedy skutek zawieszający, gdy jest wystósowane przeciw gatunkowi kary, albo gdy oskarżony nie oświadczy sam, iż chce tymczasem rozpocząć karę, przeciw której wymiarowi się odwołano.

Odwołujący się powinien wnieść wywód uciążliwości w dniach ośmiu po zapowiedzeniu.

Po wniesieniu wywodu, lub po upływie wyznaczonego ku temu terminu, wszystkie akta przedłożyć należy trybunałowi drugiej instancyi, który rozstrzygnie odwołanie się na posiedzeniu niejawnem, po wysłuchaniu prokuratora starszego.

1). Odwołujący się powinien owe ustępy wyroku, przeciw którym się odwołuje, w zapowiedzeniu lub w wywodzie odwołania się dokładnie oznaczyć, inaczej odwołanie się wprost odrzuconem będzie (O. plen. Nr. 25 księgi judykatów z r. 1875).

2). Wywód odwołania się należy wnieść w dniach ośmiu po zapowiedzeniu, nie zaś w dniach ośmiu po doręczeniu wyroku, jak wywód nieważności.

§. 295. Trybunał drugiej instancyi ograniczyć się ma w swoim rozstrzygnienu do punktów, przeciw którym się odwołano, biorąc za podstawę orzeczenie sądu pierwszego co do winy oskarżonego i co do ustawy karnej, która ma być zastosowaną. Jeżeli trybunał drugiej instancyi obniża karę na korzyść jednego lub kilku współwinnych z powodów, które się i do innych stósują, wówczas powinien z urzędu tak postąpić, jak gdyby i ci współwinni byli odwołanie się założyli.

Jeżeli odwołano się tylko na korzyść oskarżonego, trybunał drugiej instancji nie może skazać oskarżonego na karę surowszą od tej, którą w pierwszym wyroku wymierzono.

Przeciw jego rozstrzygnięciu nie służy żaden środek prawny.

§. 296. Jeżeli oprócz odwołania się jedna lub druga strona założyła także zażalenie nieważności, wówczas przedkładając akta Trybunałowi kasacyjnemu, dołączyć należy i te akta, które tyczą się odwołania się. W tym przypadku Trybunał kasacyjny po załatwieniu zażalenia nieważności, lub załatwiając takowe, rozstrzygnie także i odwołanie się, a to zawsze na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego.

Trybunał kasacyjny rozstrzyga odwołanie się także wtedy, gdy takowe wniósł oskarżony, albo gdy ono tyczy się oskarżonego, co do którego wyrok nie był zaczepiony z przyczyny nieważności, który jednak skazany został tym samym wyrokiem, przeciw któremu co do innego oskarżonego wniesiono zażalenie nieważności (O. plen. Nr. 32 księgi judykatów z r. 1875).

XIX. ROZDZIAŁ.

O sądach przysięgłych.

I. O sądzie przysięgłych w ogólności.

Literatura: Biener: *das englische Geschwornengericht* 1852—1855 (trzy tomy); Zachariae: *Handbuch des deutschen Strafprocesses* II. str. 483 i n.; Holtzendorf: *Handbuch des d. Strafpr.* I. str. 5 in. II. str. 113 i n.; Ullmann str. 622 i n.; Vargha: str. 90 i n.; Mayer: *Commentar*: III. str. 1 i n. Zob. także Rosenblatt: wykład str. 139 i literat. tamże podaną.

§. 297. W siedzibie każdego trybunału pierwszej instancyi odbywać się będą co trzy miesiące zwyczajne kadencye sądu przysięgłych, a to w sądach podlegających temu samemu trybunałowi drugiej instancyi według kolei, jaką tenże oznaczy. Zwyczajne kadencye będą się odbywać w Wiedniu co miesiąc, w innych zaś miastach, dla których prezydent drugiej instancyi uzna to za potrzebne, co dwa miesiące.

Jeżeli tego wymaga liczba lub ważność wniesionych oskarżeń, może on zarządzić kadencyą nadzwyczajną.

Dla przyczyn nader ważnych trybunał drugiej instancyi może postanowić, że kadencya sądu przysięgłych, zamiast w siedzibie trybunału pierwszej instancyi, w innym miejscu odbywać się będzie.

§. 298. Zwyczajna kadencya sądu przysięgłych nie może być pierwiej zamknięta, dopóki nie będą załatwione wszystkie sprawy karne, w których oddanie pod oskarże-

nie w czasie otwarcia kadencji już było prawomocne. W tych sprawach, w których w czasie otwarcia kadencji sądu przysięgłych jeszcze to nie nastąpiło, rozprawa główna podczas tej samej kadencji tylko wtedy za zezwoleniem przewodniczącego trybunału przysięgłych odbyć się może, gdy oskarżyciel lub oskarżony uczynią taki wniosek, a strona przeciwna na to się zgadza. W obu atoli przypadkach oskarżony powinien rzec się wyraźnie służącego sobie prawa opozycji przeciw oddaniu pod oskarżenie, tudzież zażalenia nieważności przeciw orzeczeniu uchylającemu takową i terminu, jaki mu służy według §. 221.

§. 299. Jeżeli oskarżyciel lub oskarżony z ważnych przyczyn uczynią wniosek, aby sprawa nie była sądzona na najbliższej kadencji, trybunał sądu przysięgłych, a jeżeliby ten jeszcze się nie zebrał, izba radna (§. 225) rozstrzygnie, ażali do żądania tego przychylić się należy.

Przeciw temu rozstrzygnięciu nie ma żadnego środka prawnego.

§. 300. Każdy sąd przysięgłych składa się z trybunału i dwunastu przysięgłych (ława przysięgłych).

§. 301. Trybunał sądu przysięgłych składa się z trzech sędziów, z których jeden przewodniczy i z protokolanta. Przewodniczącym mianuje prezydent drugiej instancji zwyczajnie prezydenta trybunału pierwszej instancji, w którym sąd przysięgłych ma urzędować; wszelako może także powołać na ten urząd członka tegoż trybunału lub trybunału drugiej instancji. W każdym razie ustanowi także członka trybunału pierwszej instancji zastępcą przewodni-

czącego. Mianowania te nastąpią zwyczajnie na sześć tygodni przed rozpoczęciem się kadencji sądu przysięgłych, gdy zaś chodzi o kadencye nadzwyczajne, przynajmniej na czternaście dni przed ich rozpoczęciem i wraz z dniem i godziną otwarcia kadencji w dziennikach publicznych i przez przybicie w gmachu sądowym obwieszczone będą.

Innych członków trybunału przysięgłych i dwóch sędziów skład tegoż sądu uzupełniających, zamianuje prełożony trybunału pierwszej instancyi z grona jego członków albo z pomiędzy sędziów powiatowych przed otwarciem kadencji sądu przysięgłych.

§. 302 Do każdej kadencji sądu przysięgłych powołać należy trzydziestu sześciu przysięgłych, i dziewięciu przysięgłych zastępców, z której to liczby wybiera się dwunastu przysięgłych, przeznaczonych do obsadzenia ławy przysięgłych dla każdej rozprawy w szczególności. Tworzenie list przysięgłych urządza się osobną ustawą.

Ustawa tu powołana z dnia 23 maja 1873 l. 121 D. u. p. zamieszczona jest w dodatku.

§. 303. Nazwiska członków trybunału, powołanych do sądu przysięgłych oraz spis przysięgłych głównych i zastępców udzieli trybunał pierwszej instancyi każdemu oskarżonemu pod nieważnością najpóźniej trzeciego dnia przed dniem, w którym zacząć się ma rozprawa główna.

Wezwanie do rozprawy głównej przed sądem przysięgłych odbyć się mającej należy oskarżonemu doręczyć na 8 dni przed rozpoczęciem się rozprawy głównej (§. 221); termin w §. 303 zakreślony zaś jest tylko trzechdniowy, wylosowanie przysięgłych może zatem odbyć się, chociażby ośmiodniowy termin od doręczenia wezwania nie był minął, byle tylko termin trzechdniowy

w §. 303 zakreślony był przestrzegany (O. z 15 października 1880 l. 5518 Nr. 275).

II. Tworzenie ławy przysięgłych.

§. 304. Bezpośrednio przed rozpoczęciem się rozprawy głównej należy przystąpić do utworzenia ławy przysięgłych, a to dla każdej sprawy karnej w szczególności na posiedzeniu niejawnym trybunału przysięgłych wobec oskarżyciela, strony cywilnej, oskarżonego i jego obrońcy, tudzież wezwanych przysięgłych. Czynność ta rozpoczyna się w ten sposób, że protokolant wywoła po nazwisku trzydziestu sześciu przysięgłych głównych.

§. 305. Jeżeli się stawilo mniej niż trzydziestu przysięgłych głównych, niestawający będą zastąpieni przez tyluż z pomiędzy dziewięciu przysięgłych zastępców a to w kolei losem oznaczonej.

§. 306. Skoro przynajmniej trzydziestu przysięgłych tańło, przewodniczący zapytuje pod nieważnością oskarżyciela, stronę cywilną, oskarżonego i przysięgłych, ażali nie zachodzi przyczyna wykluczająca którego z przysięgłych od udziału w niniejszej rozprawie.

Przyczyny te są:

- 1). Gdy przysięgły do stron lub ich zastępców zostaje w takim stosunku, któryby w myśl §. 67 wykluczał sędziego od wykonania urzędu sędziowskiego;
- 2). gdy tenże z uwolnienia lub skazania oskarżonego korzyści lub szkody spodziewać się może;
- 3). gdy w sprawie niniejszej był świadkiem sądowym, gdy występował jako donosiciel, oskarżyciel, obrońca

lub zastępca strony cywilnej, albo był lub ma być słuchany jako świadek lub znawca;

- 4). gdy w poprzedniej rozprawie głównej. dotyczącej się tejże samej sprawy, która obecnie ma być przedmiotem ponownej rozprawy głównej (§§. 332, 348. 350 ustęp 2), brał udział jako przysięgły.

Co do przytoczonych przyczyn wykluczenia rozstrzyga trybunał; gdyby zachodziła potrzeba uzupełnienia liczby przysięgłych, nastąpi to w sposób przepisany w paragrafie poprzedzającym.

1). W §. 306 ust. 1 nakazane jest pod nieważnością tylko zapytanie obecnych przez przewodniczącego, czy nie zachodzą wyliczone w §. 306 wyczerpująco przyczyny wykluczające przysięgłego; nie ma jednak nieważności, jeżeli zapytanie to nastąpi, zanim liczba 30 przysięgłych jest zebrana, albowiem do utworzenia ławy przysięgłych wtedy tylko pod nieważnością przystąpić nie można, jeżeli nie ma przynajmniej 24 nie wykluczonych przysięgłych (§. 307), a jeżeli §. 306 wymaga obecności 30 przysięgłych, to czyni to jedynie dla ostrożności, aby przypadkiem w razie wykluczenia kilku, nie zabrakło wymaganej w §. 307 liczby 24 (O. z 16 lutego 1885 l. 9752 Nr. 744).

2). Na mocy ustawy o otworzeniu list przysięgłych z 23-go maja 1873 nie można wykluczać przysięgłych od udziału w rozprawie. Przyczyny wykluczające są bowiem w §. 306 wyliczone wyczerpująco. Por. O. Nr. 25.

3). Członkowie towarzystwa ubezpieczenia od ognia opartego na wzajemności nie są wykluczeni od udziału dla tej jedynie przyczyny, że od oskarżonego żąda się zwrotu kosztów likwidacyi szkody, mających wpłynąć do funduszu rezerwowego towarzystwa (O. z 4 lipca 1881 l. 4881 Nr. 359; orzeczeniem z 23 marca 1880 l. 2859 nie ogłoszonym urzędownie orzeczono jednak przeciwnie).

4). Jeżeli w rozprawie głównej miał udział przysięgły, który w sprawie tej słuchany był jako znawca, natenczas orzecz-

czenie przysięgłych jest nieważne — nawet w tych ustępach, których się dowód ze znawców nie tyczył (O. z 31 marca 1882 l. 14764 Nr. 440).

5). Jeżeli w toku rozprawy głównej okazuje się potrzeba przesłuchania przysięgłego w charakterze świadka, uczynić to można pod tym warunkiem, że się przysięgłego od urzędu tego uwalnia, a w jego miejsce powołuje przysięgłego zastępcę (O. z 21 stycznia 1881 l. 13020 Nr. 316).

6). Jeżeli trybunał na zasadzie §. 332 uznał, że się przysięgli pomylili w sprawie głównej i odesłał sprawę do nowej kadencji, żaden z przysięgłych, którzy brali udział w rozprawie pierwszej, nie może zasiadać na ławie sądzącej sprawę po raz wtóry (§. 332).

§. 307. Do utworzenia ławy przysięgłych wolno przystąpić pod nieważnością tylko wtedy, gdy jest obecnych przynajmniej dwudziestu czterech przysięgłych, którzy na mocy poprzedzającego paragrafu nie zostali wykluczeni

Wszelako jeżeli wszyscy mający prawo wykluczenia przysięgłych wyraźnie się na to zgadzają, można utworzyć ławę przysięgłych, chociażby liczba obecnych przysięgłych była mniejsza.

Zob. O. Nr. 744 w uwadze 1 do §. 306.

§. 308. Z liczby przysięgłych, o ile ich jest więcej niż dwunastu, oskarżyciel może wyłączyć jedną, oskarżony zaś drugą połowę. Jeżeli liczba przysięgłych jest nieparzysta, oskarżony ma prawo wyłączyć o jednego więcej. Jeżeli jest kilku oskarżycieli lub kilku oskarżonych, wówczas wykonywają wspólnie pierwsi prawo wyłączenia słu-żące oskarżycielowi, drudzy także prawo służące oskarżonemu. Jeżeli się nie zgadzają co do sposobu wykonywania wspólnego, los rozstrzygnie, w jakiej kolei za każdym ra-

zem prawo wyłączenia wykonywać mają. Wyłączenie przez jednego z współuprawnionych ważne jest i tak się liczy jak gdyby wszyscy wyłączyli.

§. 309. Nazwiska przysięgłych wkłada się do urny. Przewodniczący oznajmia każdej stronie, ilu jej wolno wyłączyć, a jeżeli potrzeba, postanawia, w jaki sposób odbywać się ma wykonywanie prawa wyłączenia. Potem wyciąga z urny nazwiska po jednemu i odczytuje takowe. Po wyciągnięciu i odczytaniu każdego z osobna nazwiska uprawnieni do wykluczania, dopóki swego prawa nie wyczerpną, oświadczyć mają i to najprzód oskarżyciel, ażali przysięgłego przyjmują lub wykluczają. Jeżeli oświadczenie nie nastąpi wprzód, zanim dalsze nazwisko wyciągnięte będzie z urny, znaczy to tyle, co przyjęcie. Nie wolno oznajmiać powodów przyjęcia lub wykluczenia.

Skoro wyciągnięto dwunastu przysięgłych niewykluczonych, albo tylko tyle nazwisk pozostaje w urnie, ile potrzeba do uzupełnienia liczby przysięgłych aż do dwunastu, ława przysięgłych, przed którą rozprawa główna ma się odbywać, jest utworzona.

§. 310. Jeżeli jest do przewidzenia, że rozprawa główna dłuższy czas potrwa, przewodniczący może postanowić, że się wybierze jednego lub dwóch zastępców, a tem samem, że zamiast dwunastu przysięgłych wylosuje się trzynastu lub czternastu, z których pierwsi dwunastu będą przysięgłymi głównymi, inni zaś zastępcami. W tym przypadku liczba dozwolonych wykluczeń stosunkowo się zmniejszy. Zastępcy przysięgłych powinni być obecni bez przerwy na całej rozprawie, a gdyby który z przysięgłych

głównych doznał jakiej przeszkody, wskutek której nie mógłby się znajdować na całej rozprawie aż do orzeczenia przysięgłych, wstępują w ich miejsce w tej kolei, w jakiej nazwiska ich były wyciągnięte.

Tylko trybunałowi służy prawo powołania zastępcy w miejsce przysięgłego głównego; jeżeli to zarządza przewodniczący sam bez uchwały trybunału, ława przysięgłych nie jest w pełnej liczbie („*nicht vollzählig*“ §. 344 l. 1). O. z 28 września 1887 l. 5701 Nr. 307 Dz. rozp.

III. Rozprawa główna przed sądem przysięgłych.

§. 311. W rozprawie głównej przed sądem przysięgłych przestrzegać należy przepisów objętych rozdziałem XVIII, chyba że niniejszy rozdział inaczej stanowi.

Wszystko, co postanowiono o trybunale i przewodniczącym, stosuje się także i do trybunału przysięgłych i jego przewodniczącego.

Przewodniczący trybunału przysięgłych obowiązany jest w szczególności objaśnić należycie przysięgłych, jak mają sprawować swoje urzędowanie, wyłuszczyć im rzecz, nad którą obradować będą, a w razie potrzeby zwrócić im uwagę na ich obowiązki.

I. Rozpoczęcie rozprawy głównej i odebranie przysięgi od przysięgłych.

§. 312. Skoro ławę przysięgłych utworzono i przysięgli zajęli miejsca w tym porządku, w jakim ich nazwiska z urny wyciągnięto, rozprawa główna zaczyna się od wywołania sprawy przez protokolanta. Przewodniczący zadaje oskarżonemu pytania w §. 240 przepisane, i upomina go tak, jak tenże paragraf poleca.

§. 313. Potem przewodniczący pod nieważnością odbiera przysięgę od przysięgłych. W tym celu przemawia przewodniczący do przysięgłych, którzy z miejsc swych powstać winni, w te słowa

„Przysięgacie panowie i ślubujecie Bogu, iż z najsumienniejszą uwagą oceniać będziecie dowody, które przeciw oskarżonemu i za oskarżonym przedstawione będą, iż nie pominiecie bez rozwagi niczego, coby wypaść mogło na korzyść lub niekorzyść oskarżonego. iż się wiernie zastósujecie do ustawy, której macie zapewnić powagę, iż przed orzeczeniem swem nie będziecie się porozumiewać względem tego, co jest przedmiotem rozprawy, z nikim oprócz z współprzysięgłymi, iż nie dacie posłuchu przychylności lub niechęci, bojaźni lub zawiści, lecz owszem z bezstronnością i stałością, jakie znamionują mężów sprawiedliwych i niezawisłych, orzekać będziecie tylko wedle dowodów za oskarżonym i przeciw niemu przywiezionych tudzież wedle opartego na nich przekonania swego, jak za to przed Bogiem i sumieniem swoim odpowiedzieć jesteście gotowi“.

Następnie przewodniczący wzywa każdego przysięgłego z osobna a tenże odpowiada: „Przysięgam, tak mi Boże dopomóż!“.

Wyznanie religijne przysięgłych żadnej tu nie stanowi różnicy; tylko tych, którym wyznanie nie dozwala przysięgać, zobowiązuje się przez podanie ręki.

2). Z treści przysięgi przez przysięgłych składanej wynika, że i przysięgli sędzić mają sprawę na podstawie dowodów na rozprawie głównej przedstawionych (*conviction raisonnée* por. §. 258), nie zaś na podstawie ogólnikowego wrażenia z rozprawy wyniesionego (*conviction intime*).

2). Jeżeli na mocy § 22 ustawy z 23 maja 1873 l. 121 D. u. p. utworzono jedną ławę przysięgłych dla kilku spraw, przysięgę od przysięgłych odebrać należy tylko przy pierwszej rozprawie (O. z 11 marca 1875 l. 2558 Nr. 64).

II. Postępowanie dowodowe.

§. 314. Po odebraniu przysięgi od przysięgłych przewodniczący wzywa protokolanta, aby przywołał świadków i znawców.

Tak w tym względzie, jak i co do tymczasowego oddalenia tychże z izby sądowej i co do postępowania przeciw nieposłusznym świadkom i znawcom przestrzegać należy przepisów §§. 241—243.

Następnie zarządza przewodniczący pod nieważnością odczytanie aktu oskarżenia, a jeżeli jest orzeczenie, według którego wypuścić należy jaki punkt oskarżenia, także i odczytanie tego orzeczenia.

Odczytanie aktu oskarżenia nastąpić ma pod nieważnością dopiero po odebraniu przysięgi od przysięgłych (O. z 6 kwietnia 1875 l. 570 Nr. 57).

§. 315. Potem przewodniczący słucha oskarżonego i kieruje wprowadzaniem środków dowodowych, przestrzegając przepisów w §§. 245—254 zawartych.

Wspomniane w §. 249 prawo zadawania pytań służy także przysięgłym i ich zastępcom. Mogą oni także czynić wnioski, aby przeprowadzono dowód dla wyjaśnienia ważnych okoliczności.

Ocenienie tych wniosków należy do trybunału.

Przysięgli zażądać mogą przeprowadzenia pewnego dowodu także jeszcze w toku narady swojej w izbie narad, w którym to celu mogą przewodniczącego do izby narad zaprosić i temuż życzenie swoje objawić. Życzenie to może być przed-

miotem wniosków stron i uchwały trybunału. (Por. O. z 9 lutego 1835 l. 11885 Nr. 740).

III. Układanie pytań dla przysięgłych.

Literatura: Hugo Meyer, *That u. Rechtsfrage im Geschwornengericht*, Berlin 1860; Glaser, *die Fragestellung im Schwurgerichtsverf.* Wien 1863; Bar, *Recht u. Beweis im Geschwornenger.*, 1865; Zacke, *Fragestellung u. Wahrsprüche in den preuss. Schwurg.* Leipzig 1867; i dzieła powyżej podane.

§. 316. Po zamknięciu postępowania dowodowego przewodniczący naradziwszy się poprzednio z trybunałem⁴ układa pytania przysięgłym zadać się mające. Po podpisaniu takowych przez przewodniczącego należy je pod nieważnością odczytać i tak oskarżycielowi jak i obrońcy na żądanie udzielić na piśmie. Strony mają prawo czynić wnioski zmiany lub dodania pytań innych, które to wnioski trybunał natychmiast rozstrzyga. Jeżeli nastąpiły zmiany w ułożonych pytaniach, pytania ponownie odczytać należy.

1). Układ pytań jest najtrudniejszą częścią postępowania przed Sądem przysięgłych, dlatego na pytania dla przysięgłych ułożyć się mające szczególną uwagę zwracać powinni nie tylko sędziowie, ale głównie prokuratorowie i obrońcy. Zadanie prokuratorów odnośnie do układu pytań dla przysięgłych określa reskrypt min. sprawiedl. z 25 listopada 1873 l. 14956 w ustępie VI, którym zwrócono uwagę prokuratorów na to, że pytania są podstawą orzeczenia o winie, że ich sformułowanie i osnowa są decydujące dla wyroku, że więc zbadać należy, czy mogą stanowić niezachwalną pod względem prawnym podstawę zapasć mającego wyroku. Rozróżniamy pytania główne, do których odnosi się §. 318, pytania ewentualne czyli wynikowe, o których mowa w §. 320, i pytania dodatkowe, do których od-

noszą się postanowienia §§. 319, 322, i 323 zdanie ostatnie. Pytania dodatkowe są trojaki, albo bowiem tyczą się stanu lub okoliczności wykluczających lub uchylających karygodność (§. 319), albo tyczą się okoliczności obciążających lub łagodzących pociągających za sobą zmianę wymiaru lub gatunku kary (§. 322), albo wreszcie mają na celu sprowadzenie znamion jurydycznych do podstawy faktycznej takowym odpowiadającej (§. 323, t. zw. pytania kontrolne czyli prawnicze).

2). Pytania układa zatem przewodniczący, a członkowie trybunału mają tylko głos doradczy; wnioski stron rozstrzyga jednak trybunał.

3). Strony mogą czynić wnioski nietylko, aby zmieniono poszczególne pytania, lecz także aby pewne pytania zupełnie opuszczono (O. z 2 listopada 1877 l. 9700 Nr. 160).

4). Trybunał nie jest skrępowany wnioskami stron, chociażby nawet strony zgodnie żądały zadania pewnych pytań ewentualnych lub dodatkowych. Związany jest tylko wnioskiem oskarżyciela o tyle, że musi zadać pytanie główne odnoszące się do czynu objętego oskarżeniem. Okoliczności zbytecznych lub zmian obojętnych trybunał uwzględniać w pytaniach nie potrzebuje. (Por. O. z 27 sierpnia 1874 l. 7333 Nr. 22, z 1 lutego 1884 l. 8639 Nr. 613 i z 3 lipca 1884 l. 4664 Nr. 653).

§. 317. Nie zadaje się przysięgłym pytań, jeżeli Trybunał wysłuchawszy strony, orzeka, iż oskarżonego należy uwolnić od oskarżenia, ponieważ zaszedł jeden z przypadków w §. 259 l. 1 i 2 wymienionych, albo ponieważ karogodność czynu oskarżonemu zarzuconego przez przedawnienie lub ułaskawienie uchyloną została, albo ponieważ ściganie wykluczone jest z przyczyn prawa procesowego.

1). Oskarżony a względnie jego obrońca jest zatem uprawniony do sprzeciwiania się zadaniu pytań w przypadku, jeżeli mniema, że trybunał powinien uwolnić oskarżonego w myśl §. 317 bez zadawania pytań przysięgłym; powinien mianowicie

jeżeli zarzuca, że zachodzi okoliczność wykluczająca zadawanie pytań w myśl §. 317, zażądać uchwały trybunału, ażeby ewentualnie uchwałę odmowną zaczepić zażaleniem nieważności z §. 344 l. 10 lit. b) i c).

2). Trybunał Sądu przysięgłych może uwolnić oskarżonego z przyczyn wymienionych w §. 317, mimo że zadał przysięgłym pytania, które przez nich potwierdzone zostały (O. z 10 czerwca 1887 l. 3566 Nr. 1070). W szczególności może trybunał uwolnić oskarżonego dla zaszłego przedawnienia mimo zadania przysięgłym i potwierdzenia przez nich pytania co do winy oskarżonego (O. z 25 maja 1883 l. 723 Nr. 558). Zob. Rosenblatt: *Freispruch ohne Befragung der Geschworenen, Gerichtshalle* 1881 Nr. 93.

3). Ściganie wykluczone jest z przyczyn prawa procesowego w przypadkach §§. 57, 263, 320 i 321, jeżeli oskarżyciel nie zastrzegł sobie ścigania, dalej w przypadku, jeżeli oskarżyciel prywatny nie uczynił w terminie ustawowym potrzebnych wniosków (§. 46 ust. 3), jeżeli nie wniósł aktu oskarżenia w 14 dniowym terminie zakreślonym w §. 112 ust. 2, i jeżeli odstąpił od oskarżenia (§. 352 ust. 3); w końcu jeżeli zarządzono znowienie postępowania karnego, mimo że warunki dopuszczalności takowego nie zachodziły. Por. O. Nr. 327 i Nr. 664 podane przy §. 213 i §. 259 tudzież §§. 213, 259, 281 l. 9 lit. b) i c), 344 l. 10 lit. b) i c) i 359.

§. 318. Pytanie główne zmierza do tego: czy oskarżony jest winien popełnienia czynu przedmiotem oskarżenia będącego? W pytaniu tem zamieścić należy wszystkie ustawowe znamiona przestępstwa, a szczególne okoliczności czynu co do miejsca, czasu, przedmiotu, it.d. o tyle, o ile to jest potrzebne do dokładnego oznaczenia czynu lub do rozstrzygnięcia co do żądanego wynagrodzenia.

1). Pytania główne powinny przedewszystkiem odpowiadać oskarżeniu i to tak co do okoliczności faktycznych, jak i co do ustawowych znamion karogodnego czynu (O. z 21 marca

1874 l. 1577 Nr. 3. z 2 sierpnia 1880 l. 6037 Nr. 277 i z 3 lipca 1884 l. 4664 Nr. 653); jeżeli pogląd prawny trybunału różni się od poglądu oskarżenia, trybunał może dać wyraz swemu pogładowi tylko przez zadanie pytań ewentualnych w myśl §. 320 lub dodatkowych w myśl §. 323 pr. (Por. O. powyżej przytoczone). Jeżeli jednak pytanie główne zbacza od formułki oskarżenia jedynie w ustępach takich, które ani tożsamości czynu nie zmieniają, ani na ocenienie prawne onegoż nie wpływają, zboczenia takie nie stanowią nieważności i są dopuszczalne, zwłaszcza że nieraz przebieg rozprawy głównej zboczenia takie czyni koniecznymi (O. z 14 marca 1884 l. 276 Nr. 621 i z 9 października 1885 l. 6548 Nr. 824).

2). Ustawowe znamiona czynu należy w s z y s t k i e w pytaniu głównem zamieścić; nie jest rzeczą dopuszczalną, ażeby Trybunał opuszczone w pytaniu znamię czynu karogodnego w wyroku swoim uzupełnił (O. z 20 sierpnia 1874 l. 5215 Nr. 19).

3). Słowo „winien“ znaczy w ogólności „winien w obec ustawy“. Zawiera ono w sobie stwierdzenie t. zw. ogólnej istoty czynu; obejmuje wszystkie warunki winy a w szczególności stwierdza ono także, że nie zachodzi okoliczność winę wykluczająca. Chociażby zatem nie zadano pytań dodatkowych obejmujących okoliczności winę wykluczające, przysięgli mogą zaprzeczyć winę, a więc przecząco odpowiedzieć na pytanie główne, jeżeli mniemają, że okoliczności takie zachodzą. (Zob. O. z 27 czerwca 1878 l. 2701 Nr. 186, z 17 maja 1879 l. 3425 Nr. 199 i z 18 października 1880 l. 6877 Nr. 289).

4). Znamiona przestępstwa w ustawie karnej nie wyrażone, lecz tylko dorozumiewane, nie potrzebują być zawarte w pytaniu głównem, albowiem mieszczą się już w słowie „winien“ (O. z 26 marca 1886 l. 15047 Nr. 903 i z 4 listopada 1876 l. 5577 Nr. 131).

5). Pytanie główne dotyczące się współwinnego powinno zawierać, oprócz szczególnych znamion współwiny (§. 5 kod. k.), także ustawowe znamiona czynu głównego. Wystarcza jednak pod tym względem, o ile rozprawa toczy się także przeciw sprawcy, jeżeli w pytaniu dotyczącem się współwinnego powołano się wyraźnie i zrozumiale na pytanie główne odnoszące się do sprawcy. (O. z 27 listopada 1876 l. 5442 Nr. 135).

6). Wysokość zamierzonej szkody nie jest znamięm przestępstwa, lecz tylko okolicznością kwalifikującą oszustwo jako zbrodnię lub przekroczenie; takowa może zatem być ustalona w pytaniu dodatkowym, a nie musi mieścić się w pytaniu głównem (O. z 7 czerwca 1880 l. 3849 Nr. 259).

7). Ustawowe znamię przestępstwa w pytaniu nie musi być koniecznie wyrażone słowami ustawy, byleby tylko co do rozumienia i znaczenia użytych wyrażen nie było żadnej wątpliwości (O. z 18 lutego 1881 l. 11467 Nr. 308). Tak np. w przypadku oszustwa wyraz „wyłudzić“ może zastąpić znamię podstępu (O. z 13 listopada 1880 l. 8156 Nr. 285).

8). Procedura nasza wymaga w §. 318 jedynie indywidualizowania pytania, to znaczy pytanie główne ma nadać czynowi, który w słowach ustawy karnej abstrakcyjnie tylko jest przedstawiony, charakter indywidualnego zdarzenia a to przez zamieszczenie w pytaniu odpowiednich okoliczności konkretnych czynu. Nie wymaga się wcale t. zw. specjalizowania czynu t. j. przytoczenia w pytaniu głównem, obok ustawowych znamion czynu, wszystkich okoliczności szczególnych tymże odpowiadających; chodzi bowiem w §. 318 tylko o to, ażeby werdykt przysięgłych a względnie wyrok na tegoż podstawie zapadający, czyn oskarżonemu zarzucony o tyle dokładnie oznaczał, iżby oskarżony przed ponownem ściganiem o ten sam czyn był chroniony, t. j. iżby tożsamość czynu z werdyktu a względnie z pytania można było stwierdzić (O. z 10 stycznia 1885 l. 11933 Nr. 725).

9). O ile chodzi o roszczenia prywatno-prawne, należy fakt pokrzywdzenia uzasadniającego żądanie wynagrodzenia szkody zamieścić w pytaniu *quoad quale*; rozstrzygnięcie *quoad quantum* zaś należy wyłączyć do trybunału (O. z 7 czerwca 1880 l. 3849 Nr. 259).

10). W pytaniu głównem odnoszającym się do zarzutu fałszywych zeznań wystarcza wymienić strony procesujące się, przedmiot procesu, sąd, przed którym zeznanie nastąpiło i dzień zeznania; treści zeznań w całości podawać nie potrzeba (O. z 10 stycznia 1885 l. 11933 Nr. 725). Podobnie nie wymaga się koniecznie, ażeby w pytaniu głównem odnoszającym się do krzywo-

przysięstwa zamieszczono treść roty przysięgi, chyba o tyle, o ile to w szczególnym przypadku potrzebne jest do indywidualizowania czynu karogodnego (O. z 13 czerwca 1881 l. 4275 Nr. 351). Por. jeszcze O. z 11 czerwca 1886 l. 3841 Nr. 939.

§. 319. Jeżeli twierdzono, że zachodził stan albo iż zaszła okoliczność, któreby wykluczały lub uchylały karogodność, zadać należy odpowiednie twierdzeniu temu pytania, chyba że chodzi o jeden z przypadków w §. 317 przewidzianych.

1). Trybunał ma jedynie ocenić prawne znaczenie i ważność twierdzeń mających stanowić treść pytania dodatkowego, nie zaś większy lub mniejszy stopień prawdopodobieństwa tychże twierdzeń. Trybunał ma odrzucić wniosek żądający zadania pytań dodatkowych lub ewentualnych, jeżeli mniema, że twierdzony stan rzeczy nie zdoła wpłynąć na wykluczenie karogodności lub na kwalifikacją czynu; orzeczenie jednak o tem, czy twierdzona okoliczność lub twierdzony stan istotnie zachodzą, należy wyłącznie do przysięgłych (O. z 30 listopada 1883 l. 9124 Nr. 595).

2). Wniosek strony (lub obrońcy) żądający zadania pytania dodatkowego nie jest jeszcze twierdzeniem w rozumieniu §. 319 (O. z 27 listopada 1874 l. 6250 Nr. 34).

3). Zaprzeczenie okoliczności przez oskarżenie twierdzonej, będącej warunkiem winy oskarżonego, nie jest twierdzeniem pociągającym za sobą zadanie pytania dodatkowego (O. z 20 kwietnia 1885 l. 118 Nr. 772).

4). Pytanie dodatkowe wtedy tylko zadać należy, jeżeli twierdzony stan rzeczy odpowiada w zupełności pewnej okoliczności wykluczającej winę lub karę; ogólnikowe twierdzenia, ściśle niesformułowane nie wystarczają (O. z 20 grudnia 1879 l. 11285 Nr. 231, z 29 maja 1880 l. 3481 Nr. 261 i z 10 marca 1882 l. 14561 Nr. 434).

5). Nie można zadawać pytań dodatkowych, których zatwierdzenie uzasadniałoby sprzeczność z zatwierdzonym pytaniem głównym inną jeszcze, aniżeli ta, jaka leży pozornie w zatwier-

dzeniu słowa „winien“ zawartego w pytaniu głównym (O. z 20 kwietnia 1885 l. 118 Nr. 772).

6). Strony mogą sprzeciwić się zadaniu pytań dodatkowych i ewentualnych jedynie dla przyczyn prawnych, nigdy jednak dla braku faktycznego uzasadnienia takowych (O. z 20 października 1883 l. 7655 Nr. 577).

7). W przypadku twierdzonej obrony koniecznej układać należy pytania w taki sposób, ażeby przysięgli mieli sposobność wypowiedzenia zdania swego nie tylko o tem, czy zachodzi właściwa obrona konieczna, ale także o tem, czy przekroczone granice obrony koniecznej jedynie z obawy, przestרחu lub niepokoju. Pytania zatem opiewać powinny następnie:

Pytanie dodatkowe: czy oskarżony, popełniając czyn pytaniem głównym objęty, użył potrzebnej tylko obrony dla odparcia bezprawnego napadu na życie swoje i t. d., albo tylko z zatrwożenia, bojaźni lub przestרחu granice obrony takowej przekroczył?

Pytanie ewentualne na przypadek zatwierdzenia powyższego pytania dodatkowego: czy oskarżony winien jest, że przekraczając przy popełnieniu czynu pytaniem głównym objętego, granice obrony koniecznej dla odparcia napadu na życie swoje, jedynie z zatrwożenia, bojaźni lub przestרחu, przedsięwziął działanie, o którym przy należytej uwadze już wedle naturalnych każdemu łatwo poznać się dających skutków przewidzieć mógł, że takowe może spowodzić niebezpieczeństwo dla ludzkiego życia lub cielesnego bezpieczeństwa, i które też istotnie śmierć (lub ciężkie uszkodzenie) człowieka spowodziło? Por. O. z 30 listopada 1885 l. 8439 Nr. 822, z 29 marca 1887 l. 3595 Nr. 1045 i z 28 lutego 1888 l. 2013 Nr. 338 Dz. rozp.

8). Odmawiając żądaniu zadania pytań dodatkowych dla tej jedynie przyczyny, że przysięgli mogą zaprzeczyć pytanie główne, jeżeli sadzą, iż twierdzona okoliczność wykluczająca karę istotnie zachodzi, trybunał pogwałca przepis §. 319 (O. z 11 stycznia 1888 l. 14582 Nr. 324 Dz. rozp.).

§. 320. Jeżeli twierdzono takie okoliczności, z którychby się okazywało, przypuściwszy ich prawdziwość,

że oskarżony o dokonaną zbrodnię lub występki, winien jest tylko usiłowania, albo że oskarżony jako sprawca uważany ma być tylko za współwinnego lub uczestnika, albo według którychby czyn oskarżonemu zarzucony podpadał pod inny przepis karny, który nie jest surowszy od przytoczonego w akcie oskarżenia, wówczas zadać należy przysięgłym odpowiednie pytania.

Pytanie jednak, według którego czyn oskarżonemu zarzucony podpadałby pod pojęcie przestępstwa cięższą karą zagrożonego, może być zadane tylko za przyzwoleniem oskarżonego. Jeżeli on na to się nie zgadza, albo jeżeli trybunał z innych przyczyn uważa to za rzecz potrzebną celem dokładniejszego przygotowania rozprawy, może zastrzedz (§. 263, ust. 4, §. 264) oskarżycielowi ściganie faktów odnośnych, jeżeli tenże uczyni w tej mierze wniosek najpóźniej przed rozpoczęciem narady przysięgłych.

1). Postanowienie §. 318 odnosi się w ogólności do pytań dotyczących się winy, a więc także do pytań ewentualnych (O. z 18 października 1880 l. 6877 Nr. 288).

2). Trybunał może pod ograniczeniami §§. 267 i 320 ust. 2 zadać pytania ewentualne z własnej inicjatywy, chociażby nie było ani twierdzenia, ani wniosku stron (O. z 29 grudnia 1879 l. 11628 Nr. 221, z 29 maja 1880 l. 3841 Nr. 261 i z 13 stycznia 1882 l. 11938 Nr. 405). Obowiązkiem jest trybunału, czyn będący przedmiotem oskarżenia ocenić wszechstronnie co do jego kwalifikacji i zadać według tego przysięgłym odpowiednie pytania; wniosku oskarżyciela, ani zezwolenia onegoż ustawa wcale nie wymaga (O. z 11 marca 1881 l. 59 Nr. 319).

3). Pytania ewentualne mogą być zadane przysięgłym także na własne ich żądanie, chociażby objawili takowe dopiero po zarządzaniu postępowania prostującego (O. z 17 listopada 1876 l. 9628 Nr. 130, z 29 grudnia 1879 l. 11628 Nr. 221 i z 28 stycznia 1881 l. 13476 Nr. 304).

4). Pytania ewentualne mogą być zadane aż do wydania wyroku stanowczego, byleby stronom dano sposobność oświadczenia się co do takowych (O. z 13 stycznia 1882 l. 11938 Nr. 405).

5). Przez czyn surowszą karą zagrożony w ust. 2. §. 320 rozumieć należy czyn pociągający za sobą wymiar kary surowszy aniżeli ten, który powołano w akcie oskarżenia. Jeżeli przedmiotem oskarżenia jest kilka czynów karogodnych, wówczas wymaga się przyzwolenia oskarżonego tylko na takie pytanie ewentualne, z powodu którego uległby zmianie na niekorzyść oskarżonego wymiar kary, któryby za zbiegające się przestępstwa mógł być zastosowany (O. z 20 kwietnia 1885 l. 118 Nr. 772).

6). „Twierdzenia“, które według §. 320 jest warunkiem zadania pytania ewentualnego na wniosek strony, nie ma, jeżeli oskarżony zaprzecza w ogólności całemu zajściu twierdzonemu przez oskarżenie (O. z 13 października 1877 l. 9698 Nr. 159).

7). Jeżeli zbrodnia popełniona w stanie zupełnego pijaństwa ma być poczytana sprawcy jako przekroczenie z §. 523 kod. k., należy przysięgłym obok pytania dodatkowego z §. 2 lit. c. kod. zadać pytanie ewentualne dotyczące się przekroczenia z §. 523 (O. z 20 czerwca 1885 l. 3821 Nr. 798).

§. 321. Jeżeli oskarżonego obwiniono na rozprawie głównej jeszcze o czyn inny oprócz tego, o który był oskarżony, zadać można także co do takowego pytania osobne.

Jednakowoż zadawania takich pytań należy zaniechać, jeżeli lepsze przygotowanie oskarżenia lub obrony okazuje się być potrzebnem, lub jeśliby oskarżony w razie potwierdzenia tychże pytań, podpadał pod przepis karny surowszy od przytoczonego w akcie oskarżenia, a on odmówił przyzwolenia swego na natychmiastowe rozstrzygnięcie.

W obu jednak przypadkach należy zastrzedz (§§. 263 i 264) oskarżycielowi na jego wniosek ściganie czynów odnośnych.

1). Także w przypadku §. 321 obowiązuje termin do zastrzeżenia odrębnego ścigania zakreślony w §. 320. Oskarżonemu

służy zarzut z tego paragrafu (*exceptio rei judicatae*) przeciw spóźnionemu zastrzeżeniu odrębnego ścigania, chociażby sąd spóźnione zastrzeżenie przyjął (O. z 7 kwietnia 1877 l. 210 Nr. 249).

2). W §. 321 przewidziany jest przypadek urządzony w §. 263 odnośnie do trybunału orzekającego tj. wyjście na jaw innego jeszcze przestępstwa oprócz tego, które jest przedmiotem rozprawy; §. 320 zaś przewiduje zmianę kwalifikacji czynu tego samego, który był przedmiotem oskarżenia. Por. §. 263 i uwagi tamże podane.

3). Zobacz jeszcze O. z 20 lutego 1886 l. 11096 Nr. 887.

§. 322. Okoliczności obciążające i łagodzące wtedy tylko są przedmiotem pytań przysięgłym zadawanych, jeżeli istnienie takiej okoliczności pociąga za sobą według ustawy zmianę wymiaru lub gatunku kary.

1). Stwierdzenie i ocenienie okoliczności obciążających i łagodzących należy w zasadzie do trybunału, któremu wymiarzenie kary wyłącznie jest poruczone. Wyjątkowe postanowienie §. 322 obowiązuje jedynie w przypadkach, gdzie szczegółowo (*uamentlich*) w ustawie karnej przytoczone okoliczności pociągają za sobą zmianę wymiaru lub gatunku kary. Tylko takie szczegółowo podane okoliczności mogą być przedmiotem pytań przysięgłym zadawanych; nie jest zaś dopuszczalnym pytanie; „czy oskarżony popełnił czyn wśród okoliczności szczególnie obciążających (lub łagodzących)?“ (Por. O. z 12 listopada 1874 l. 7724 Nr. 30, z 14 lipca 1881 l. 4864 Nr. 363 i z 28 listopada 1885 l. 12354 Nr. 852).

2). Okoliczności obciążające takiego znaczenia jak w §. 322 nie mogą być wywnioskowane z werdyktu przysięgłych, lecz winny być wyraźnie przez nich stwierdzone (O. 30 października 1885 l. 9543 Nr. 835).

3). Nie wymaga się przyzwolenia oskarżonego (§. 320 al. 2) do zadania pytania dotyczącego się okoliczności obciążającej (O. z 13 października 1882 l. 8947 Nr. 486).

4). Okoliczność tę, czy oskarżony o zbrodnię zagrożoną karą śmierci, ukończył już rok 20 życia, mogą stwierdzić, —

jeżeli nie można było otrzymać metryki urodzenia i rzecz ta jest wątpliwą, — jedynie przysięgli w myśl §. 322 (O. z 1 lipca 1876 l. 418 Nr. 117).

5). Okoliczność pociągająca za sobą wyższy wymiar kary może także mieścić się w pytaniu głównem np. okoliczność, że zabity był bratem oskarżonego (§. 142 kod.), lub że zabita była jego żoną (O. z 10 czerwca 1881 l. 3738 Nr. 346 i z 3 czerwca 1884 l. 5081 Nr. 646).

6). Nie wymaga się odrębnych pytań z § 322, jeżeli wyższy wymiar kary jest skutkiem przepisanego w §. 173 kod. k. zliczania kwot ustalonych w pytaniach głównych, które zadano co do poszczególnych przestępstw (O. z 20 sierpnia 1874 l. 5215 Nr. 19).

§. 323. Pytania dla przysięgłych w ten sposób układać należy, aby na nie odpowiedzieć mogli „tak“ lub „nie“.

Które okoliczności zamieścić należy w pytaniu jednym, lub uczynić przedmiotem pytań osobnych, niemniej porządek, w jakim je ułożyć należy, pozostawia się uznaniu w każdym szczególnym przypadku.

Pytania, które się zadaje tylko na przypadek potwierdzenia (pytania dodatkowe), albo tylko na przypadek zaprzeczenia pytania innego (pytania ewentualne) należy wyraźnie jako takie oznaczyć. Na przypadek potwierdzenia jakiegoś pytania, żądać można zadania pytań dodatkowych w tym celu, aby znamię ustawowe w pytaniu zawarte sprowadzić do podstawy faktycznej, która temuż znamieniu odpowiada.

1). Uznanie trybunału odnośnie do połączenia lub rozdzielania przedmiotu pytań ograniczone jest nakazem, ażeby przysięgłym uczynić możliwem wydanie werdyktu, odpowiadającego ich prawdziwej woli a mogącego zarazem służyć za podstawę wyroku dla trybunału (O. z 18 lutego 1887 l. 11951 Nr. 1029).

2). Pytanie może zawierać przemiennie (*alternative*) kilka okoliczności, o ile takowe dla ocenienia karogodności pomiędzy sobą się nie różnią tak np. można w pytaniu tyczącem się usiłowania zgodnie z postanowieniem §. 8 wspomnieć w sposób przemienny o niemocy, nadejściu obcej przeszkody i przypadku (O. z 28 maja 1874 l. 3928 Nr. 12); okoliczności wykluczające winę, które ze względu na istotę onychże obok siebie istnieć nie mogą np. lit. *b.* §. 2 obok lit. *g.*, nie mogą być przedmiotem tegoż samego pytania przemiennego (O. z 29 maja 1880 l. 3841 Nr. 261). Por. jeszcze co do pytań przemiennych O. z 15 maja 1885 l. 3643 Nr. 786.

3). Nie mogą być przedmiotem tego samego pytania takie różne okoliczności faktyczne, do których potwierdzenia przez przysięgłych wymaga się różnego stosunku głosów; nie można mianowicie połączyć w jednym pytaniu faktu przekroczenia granic obrony koniecznej z zatrwożenia, obawy lub przestachu — z podciągnięciem tegoż przekroczenia pod przepis §. 335 kod., albowiem do zatwierdzenia pierwszej okoliczności wykluczającej winę wystarcza prosta większość głosów, do zatwierdzenia zaś winy z §. 335 kod. k. wymaga się $\frac{2}{3}$ głosów (O. z 18 października 1880 l. 6877 Nr. 289).

4). Celem pytań dodatkowych, o których mowa w ostatnim zdaniu §. 323, jest rozbiór znamion ustawowych przestępstwa w pytaniu głównem zawartych; pytanie główne ułożone według §. 318 zawiera bowiem często tylko znamiona ustawowe przestępstwa t. j. pojęcia prawnicze; stronom a głównie oskarżonemu zależy więc często na tem, ażeby tym pojęciom prawniczym w pytaniu głównem zawartym przeciwstawić owe okoliczności faktyczne, w których zdaniem oskarżenia ustawowe znamiona czynu mają się mieścić, a to w tym celu, ażeby umożliwić kontrolę ocenienia kwestyj prawnych przez przysięgłych i wykrycie błędów, jakieby przysięgli w tej mierze popełnili. Jedynie bowiem przeciwstawienie szczególnych okoliczności faktycznych ogólnym pojęciom prawnym czyni możliwem zaczepienie werdyktu przysięgłych z powodu błędnego zastosowania ustawy (*Rechtsirrtum*) i uwolnienie oskarżonego mimo zatwierdzenia przez przysięgłych pytania głównego.

Odnosnie do tegoż postanowienia §. 323 pr. orzekł Tryb. kasac. w O. z 20 grudnia 1883 l. 11979 Nr. 603 i z 11 grudnia 1885 l. 7596 Nr. 858 :

- a) że orzeczenie przysięgłych może być zaczepione z powodu twierdzonego błędnego zastosowania ustawy (błędnego ocenienia kwestyj prawnych) tylko w tym przypadku, jeżeli w myśl §. 323 przeciwstawiono w pytaniach pojęciom prawnym owe okoliczności faktyczne, które im odpowiadają; jeżeli bowiem twierdzony błąd nie jest widoczny z samegoż werdyktu, zaczepienie tegoż nie jest dopuszczalne;
- b) że sprowadzenie znamion ustawowych do odpowiadającej im podstawy faktycznej może nastąpić także w pytaniu głównem, w którym trybunał może przeciwstawić okoliczności faktyczne pojęciom prawnym; nie wymaga się koniecznie osobnych pytań dodatkowych;
- c) że wreszcie strona żądająca zastosowania §. 323 winna we wniosku swym wskazać owe okoliczności faktyczne, które mają być przeciwstawione znamionom ustawowym. Zob. jeszcze Rosenblatt: das Wesen der Zusatzfragen des §. 323 St. P. O. w Gellera Centralblatt z r. 1883.

IV. Wywody stron i przewodniczącego.

§. 324. Po odczytaniu pytań, po którym odstąpienie od oskarżenia już nastąpić nie może, wysłuchać należy oskarżyciela i stronę cywilną, oskarżonego i jego obrońcę, a to w kolejki oznaczonej w §. 255. Wywody ich powinny się tu ograniczyć do tych wyników rozprawy głównej, które mają służyć za podstawę orzeczenia przysięgłych. Roztrząsanie tych wyników rozprawy głównej, które podlegają orzeczeniu trybunału. pozostawić należy do chwili późniejszej (§. 335).

1). W powołanym już kilkakrotnie reskrypcie min. sprawiedl. z 25 listopada 1873 l. 14956 polecono prokuratorom w ustępie VI, aby w wywodach swoich przed sądem przysięgłych sta-

rali się wpłynąć przez jasne i przekonywujące przedstawienie sprawy na rozum przysięgłych, aby ich skłonili do racjonalnego zastanowienia się nad materiałem dowodowym, aby w ogólności starali się przekonać przysięgłych argumentami, zaniechali zaś wszystkiego, co by na uczucie przysięgłych wpłynąć. co by namiętność ich rozbudzić mogło, co by ich w skutek rozbudzenia namiętności porwało, ale nie przekonało; gdyż werdykt przysięgłych nie powinien być wynikiem ślepego trafu i przypadku, lecz wyrazem prawa i sprawiedliwości.

2). Po odczytaniu pytań odstąpienie od oskarżenia nastąpić już nie może. Wniosek prokuratora, aby oskarżonego na podstawie orzeczenia przysięgłych uwolniono, nie może być zatem uważany za odstąpienie od oskarżenia; chociaż zatem oskarżonego zgodnie z tymże wnioskiem prokuratora uwolniono, może tenże mimo to w terminie ustawowym wnieść zażalenie nieważności na niekorzyść oskarżonego (O. z 20 maja 1887 l. 795 Nr. 284 Dz. rozp).

§. 325. Następnie przewodniczący oznajmia, że rozprawa jest zamknięta; streszcza zwięźle ważniejsze wyniki rozprawy głównej, przytacza jak najkrócej dowody przemawiające za oskarżonym lub przeciw niemu, nie objawiając jednak własnego o nich zdania. Wyjaśnia przysięgłym ustawowe znamiona przestępstwa oraz znaczenie wyrażen ustawowych zawartych w pytaniach, i zwraca im uwagę na ich obowiązki w ogólności, a w szczególności na przepisy co do obrady i głosowania. Nikomu nie wolno przerywać wyводу przewodniczącego, ani takowego rozbierać; wolno jednak każdej stronie żądać, aby pouczenie o prawie przez przewodniczącego przysięgłym udzielone, było w protokole zapisane.

Przewodniczący wręcza spisane pytania przysięgłym, którzy następnie udają się natychmiast do izby obrad. Należy im oddać także akt oskarżenia, odczytane orzecze-

nie (§. 314), przedmioty dowodowe, protokoły oględzin, tudzież inne akty procesowe, z wyjątkiem tych protokołów zeznań, które podczas rozprawy głównej odczytane nie były. Zarazem zarządza przewodniczący wyprowadzenie oskarżonego z izby posiedzeń.

1). Przemówienie przewodniczącego składa się ze streszczenia przebiegu rozprawy (*resumé*) i z pouczenia co do prawa. Jedynie błędne pouczenie co do prawa, nie zaś błędne streszczenie rozprawy stanowi przyczynę nieważności z §. 344 l. 8. (O. z 30 kwietnia 1880 l. 749 Nr. 250 i z 22 grudnia 1884 l. 11718 Nr. 720).

2). Nie może być uważane za błędne pouczenie co do prawa motywowanie orzeczenia wpadkowego przez trybunał wydanego (O. z 10 marca 1882 l. 14561 Nr. 434)

3). Oświadczenie przewodniczącego zawierające w sobie pouczenie co do prawa, może być zaczepione zażaleniem nieważności z §. 344 l. 8, chociażby takowe było wypowiedziane nie w chwili oznaczonej w §. 325, lecz wcześniej np. z powodu wywodów stron (§. 324) i było połączone z przerwą wyvodu strony w celu rzekomego sprostowania takowego (O. z 4 listopada 1876 l. 5577 Nr. 131).

4). Objawienie zdania, że w szczególnym przypadku okoliczność obciążająca pytaniem objęta nie zachodzi, nie jest właściwem, lecz nie może być zaczepionem z §. 344 l. 8 (O. z 5 grudnia 1885 l. 11282 Nr. 857).

V. Narada i uchwała przysięgłych.

§. 326. Przysięgli wybierają z pośród siebie starszego, a to prostą większością głosów. Przed przystąpieniem do obradowania, starszy odczytać ma przysięgłym następujące pouczenie :

„Ustawa nie wymaga od przysięgłych, aby się sprawiali z powodów swego przekonania; nie przepisuje im żadnych prawideł, według którychby osądzać mieli, czy

dowód jest zupełny i dostateczny. Ustawa wzywa ich tylko, aby roztrząsnęli starannie i sumiennie wszystkie środki dowodowe za oskarżonym i przeciw niemu przytoczone i aby następnie zapytali się samych siebie, jakie wrażenie zrobiły na nich przytoczone na rozprawie głównej przeciw obwinionemu dowody i zasady jego obrony“.

„Jedynie według przekonania powziętego na podstawie tak roztrząśnionych przez siebie dowodów, powinni orzekać, czy oskarżony jest winien lub nie jest winien“.

„Powinni wciąż pamiętać na to, że ich narada ograniczać się ma tylko do przedłożonych pytań zadanych im co do okoliczności, które są podstawą oskarżenia lub zostają z niem w związku. Nie oni, lecz jedynie sędziowie powołani są do orzeczenia o skutkach prawnych, jakie spadną na oskarżonego w razie uznania go winnym. Dlatego też przysięgli powinni orzekać bez względu na skutki prawne orzeczenia swojego“.

To pouczenie, tudzież §§. 327—330 ustawy niniejszej będą przybite w kilku egzemplarzach w izbie obrad przysięgłych.

§. 327. Nie wolno przysięgłym opuszczać izby obrad dopokąd nie wydadzą orzeczenia. W czasie trwania ich narad nikt nie może wchodzić do izby obrad bez pisemnego pozwolenia przewodniczącego; również wzbronione im jest przez ten czas wszelkie stykanie się z osobami trzecimi. Przysięgłego, który postępuje sobie wbrew temu zakazowi, skaże trybunał na grzywnę od dziesięciu do stu złotych, trzecie zaś osoby, któreby przepis ten przekroczyły, na areszt przez dwadzieścia cztery godziny.

Gdyby w gronie przysięgłych powstały wątpliwości

co do postępowania, przez nich przestrzegać się mającego, albo co do znaczenia zadanych pytań. albo co do ułożenia odpowiedzi, wówczas na pisemne zaproszenie starszego uda się do przysięgłych przewodniczący z przybraniem protokółanta tudzież oskarżyciela i obrońcy, jeżeli ci są obecni w gmachu sądowym.

Pouczenie, jakie przewodniczący w tej mierze udzieli, na żądanie zapisać należy do protokołu.

Jeżeli przysięgli objawią życzenie zmiany lub uzupełnienia zadanych sobie pytań, należy to poddać pod rozprawę na posiedzeniu na nowo otwartem, a następnie wydać uchwałę.

Podczas głosowania przysięgłych nie wolno nikomu być obecnym, a to pod nieważnością.

1). Przysięgli także podczas narady swojej (§. 327) mogą objawić życzenie przeprowadzenia pewnych dowodów (O. z 9 lutego 1885 l. 11895 Nr. 740).

2). Objawionemu przez przysięgłych żądaniu uzupełnienia pytań można uczynić zadosyć także przez zadanie pytania ewentualnego (O. z 28 stycznia 1881 l. 13476 Nr. 304 i z 13 grudnia 1884 l. 11659 Nr. 717).

3). Nieuwzględnienie przez trybunał życzenia objawowego przez przysięgłych, aby zmieniono lub uzupełniono zadane im pytania, nie nadaje samo przez się prokuratorowi prawa żalenia się na nieważność wyroku (O. z 22 grudnia 1884 l. 11718 Nr. 720).

4). Głosowanie przysięgłych jest nieważne, jeżeli podczas takowego znajdował się w izbie obrad przysięgły zastępca, który nie był powołanym do wstąpienia w miejsce przysięgłego głównego (O. z 1 lutego 1878 l. 12947 Nr. 169 i z 17 czerwca 1886 l. 6465 Nr. 941).

§. 328. Po odbytej naradzie starszy zarządza ustne głosowanie przysięgłych nad poszczególnymi pytaniami, a to w tym porządku, w jakim je przewodniczący ułożył,

zapytując każdego przysięgłego z osobna o zdanie; starszy daje swój głos na ostatku.

Przysięgli głosują, odpowiadając na każde pytanie „tak“ lub „nie“; wszelako wolno im także odpowiedzieć na pytanie w części twierdząco, w części zaś przecząco.

Jeżeli odpowiedź jest częściowo twierdząca, powinni ograniczenie to w krótkości dodać. Odpowiedź ich wtedy opiewa: „tak ale nie z temi lub owemi okolicznościami, w pytaniu zawartemi“.

1). Przysięgli nie mają prawa czynić uwag lub dodatków do orzeczenia swego ponad to, o co byli pytani; nie wolno im rozciągnąć odpowiedzi swojej na takie okoliczności faktyczne, o jakie pytani nie byli, ani też dodać do odpowiedzi twierdzącej dodatku stwierdzającego okoliczność wykluczającą karę, o jaką pytani nie byli. (O. z 12 lutego 1875 l. 13683 Nr. 46, z 31 marca 1875 l. 1001 Nr. 55 i z 20 grudnia 1879 l. 11285 Nr. 231).

Dodatki takie do odpowiedzi przysięgłych uczynione mogą jednak wskazać trybunałowi potrzebę zmiany lub uzupełnienia pytań (O. z 12 października 1883 l. 9519 Nr. 574).

2). Prawo częściowego tylko zatwierdzenia względnie zaprzeczenia pytania, przyznane przysięgłym w §. 328, nie jest wcale ograniczone. Wolno im zatem zaprzeczyć także takie w pytaniu głównem zawarte okoliczności, których wyłączenie z pytania równa się zupełnemu zaprzeczeniu winy (O. z 29 kwietnia 1881 l. 1996 Nr. 332, którem odstąpiono od zdania odmiennego wypowiedzianego w O. z 19 grudnia 1879 l. 11464 Nr. 215).

3). Nie jest wprawdzie rzeczą właściwą, jeżeli przysięgli zatwierdzając pytanie dotyczące się winy czynią dodatek zmieniający oznaczenie czasu; nieważności werdyktu okoliczność ta jednak za sobą nie pociąga (O. z 8 października 1883 l. 6274 Nr. 576).

§. 329. Do potwierdzenia pytania co do winy tudzież pytań dotyczących się okoliczności obciążających wymaga się większości wynoszącej przynajmniej dwie trzecie

głosów. We wszystkich innych przypadkach rozstrzyga prosta większość głosów; w razie równości głosów rozstrzyga zdanie dla oskarżonego korzystniejsze. Jeżeli pytanie główne potwierdzono na niekorzyść oskarżonego, przysięgli przegłosowani mogą się wstrzymać od głosowania nad pytaniem dodatkowym, na ten przypadek zadanem; głosy ich doliczą się wtedy do głosów najkorzystniejszych dla oskarżonego.

Starszy zlicza głosy i pisze obok każdego pytania, według tego, jak przysięgli na nie odpowiedzieli „tak“ albo „nie“ z ograniczeniami, jeżeli jakie uczyniono, podając zarazem stosunek głosów.

W zapisce orzeczenia przysięgłych, które podpisze starszy, nie powinno być żadnego przekrobienia; przekreślenia, uwagi poczynione na brzegu, lub wyrazy wsunięte, starszy winien poświadczyć, czyniąc o tem wyraźną przez siebie podpisaną wzmiankę.

1). Pytaniem odnoszącym się do winy (*Schuldfrage*) jest tylko pytanie ułożone stósownie do §. 318. Pytanie takie pozostaje pytaniem odnoszącym się do winy, chociażby zadano osobne pytanie dodatkowe, dotyczące się okoliczności winę (karę) wykluczającej. Do zatwierdzenia pytania dodatkowego na niekorzyść oskarżonego wystarcza zatem prosta większość głosów (O. z 20 czerwca 1875 l. 3021 Nr. 798).

2). Pytania dodatkowe zadane przysięgłym na podstawie § 319 podpadają pod drugie zdanie §. 329 (wymagające do zatwierdzenia prostej większości głosów), nie zaś pod zdanie pierwsze, wymagające $\frac{2}{3}$ głosów (O. plen. z 28 stycznia 1885 l. 14336 Nr. 35 księgi judykatów).

3). Stosunek głosów w razie jednomyślnej odpowiedzi należycie jest podany, jeżeli starszy przysięgły zapisze w arkuszu pytań słowo „jednomyślnie“ (O. z 27 marca 1885 l. 568 Nr. 764).

6. Orzeczenie przysięgłych.

§. 330. Po skończonem głosowaniu przysięgli wracają do izby posiedzeń i zajmują napowrót swoje miejsca. Przewodniczący wzywa ich, ażeby oznajmili wynik swojej narady. Następnie starszy przysięgłych powstaje i mówi:

„Przysięgli na zadane sobie pytania odpowiedzieli pod przysięgą i według sumienia, jak następuje“ :

Potem odczytuje a to pod nieważnością wobec wszystkich przysięgłych wszystkie zadane im pytania i zaraz po każdym pytaniu dołączone orzeczenie przysięgłych. Potem oddaje podpisany przez siebie arkusz z pytaniami przewodniczącemu, który takowy podpisuje i protokółantowi do podpisu daje.

Po opuszczeniu izby obrad przez przysięgłych żaden z nich nie może odstąpić od swego poprzedniego zdania; nowa narada wtedy tylko może być dopuszczona, gdy chodzi o usunięcie mylnego oświadczenia, które tylko przez nieporozumienie wśliznęło się do orzeczenia.

1). Postanowienie §. 330 ust. 3 ma na celu kontrolę, aby orzeczenie ustnie objawione odpowiadało istotnie wynikowi głosowania przysięgłych (O. z 28 października 1882 l. 5860 Nr. 491).

2). Ustawa wymaga, aby starszy przysięgły całą osnowę pytań odczytał; nie wystarczy zatem odczytanie jedynie porządku pytań i odpowiedzi, zapadłych na pytania oznaczone według liczb porządkowych (O. z 20 listopada 1874 l. 9737 Nr. 31).

3). Pod zagrożeniem nieważności ustanowiony jest jedynie przepis objęty ustępem 3 §. 330; postanowienie ustępu ostatniego nie zawiera zagrożenia nieważności (O. z 13 października 1877 l. 9698 Nr. 159 i z 9 lipca 1881 l. 4758 Nr. 362).

4). Dopóki nie ogłoszono wyroku, każdemu przysięgłemu musi być dana sposobność stwierdzenia, że jakaś okoliczność wkradła się do werdyktu tylko przez proste nieporozumienie (O. z 28 września 1887 l. 5701 Nr. 307 Dz. rozp.).

§. 331. Jeżeli orzeczenie przysięgłych jest niejasne, niezupełne lub samo z sobą sprzeczne, trybunał powinien zaraz o tem orzec i zwrócić przysięgłym pytania i odpowiedzi z wezwaniem, aby się udali do swej izby narad i po naradzie ponownej orzeczenie swoje poprawili. W takim razie wolno trybunałowi, po wysłuchaniu stron, uchwalić takie zmiany i uzupełnienia pytań, jakie się okażą pożądane. Przewodniczący oznajmia przysięgłym, że mają prawo tylko do poczynienia zmian w odpowiedziach podanych w wątpliwość oraz do odpowiedzenia na pytania nowe lub zadane w zmienionym układzie.

Trybunał może albo zarządzić sprostowanie werdyktu przysięgłych, albo wstrzymać orzeczenie i odesłać sprawę do nowej kadencji. O zarządzeniu sprostowania (*Berichtigungs-Monitur-Verfahren*) stanowi §. 331; o wstrzymaniu orzeczenia (*Suspension des Verdictes*) §. 332.

1). Orzeczenie przysięgłych jest niejasne, jeżeli nie daje jasno poznać myśli, jaką przysięgli chcieli wyrazić (O. z 28 lutego 1880 l. 13364 Nr. 233).

2). Przysięgłym wolno wykluczyć z pytania nawet istotne znamię czynu karogodnego i takowe zaprzeczyć, zresztą zaś pytanie zatwierdzić. Trybunał w takim razie ma ocenić w każdym przypadku z osobna, ażali odpowiedź taka nasuwa wątpliwość co do prawdziwej intencji przysięgłych lub nie; w razie twierdzącym ma zarządzić sprostowanie odpowiedzi (O. z 29 kwietnia 1881 l. 1996 Nr. 332 i z 9 lipca 1881 l. 4758 Nr. 362).

3). Ilekroć orzeczenie przysięgłych nasuwa choćby tylko wątpliwości co do onegoż rozumienia, trybunał powinien, zarządzając sprostowanie, dać przysięgłym możność dania odpowiedzi w takiej formie, któraby wykluczała wszelkie możliwe wątpliwości (O. z 8 listopada 1884 l. 8322 Nr. 696).

4). Wątpliwości co do rozumienia werdyktu są uzasadnione i wtedy, jeżeli przysięgli odpowiedzieli na pytania, które, z powodu odpowiedzi danych na pytania poprzedzające, należało

uważać za nie wymagające więcej odpowiedzi (O. z 9 kwietnia 1880 l. 14296 Nr. 243).

5). Jeżeli się okazuje, iż werdykt ustnie przez starszego w obecności wszystkich przysięgłych ogłoszony, zbacza od odpowiedzi danej na piśmie, a mimo to żaden z przysięgłych żadnej w tym względzie nie czyni uwagi, wówczas żadna z tych odpowiedzi sprzecznych nie może służyć za podstawę wyroku (O. z 28 października 1882 l. 5860 Nr. 491).

6). Niezupełnym jest werdykt przysięgłych wtedy, jeżeli przysięgli na jakie pytanie, lub na część pytania nie dali żadnej odpowiedzi; niezupełność odpowiedzi tyczyć się może tylko treści werdyktu (O. z 8 listopada 1884 l. 8322 Nr. 696 i z 22 lutego 1886 l. 14131 Nr. 889).

7). Jeżeli pytanie ewentualne powołuje się wyraźnie na pytanie główne, natenczas należy, oceniając czy orzeczenie przysięgłych jest zupełne, uwzględnić także odpowiedź daną na pytanie główne (O. z 29 grudnia 1879 l. 11628 Nr. 221).

8). Nie można uważać werdyktu za niezupełny, jeżeli nie wszyscy przysięgli głosowali nad jakimś pytaniem; wystarcza w takim przypadku zarządzić jedynie uzupełnienie głosowania (O. z 8 listopada 1884 l. 8322 Nr. 696).

9). Nie ma sprzeczności w werdykcie jeżeli przysięgli potwierdzają równocześnie pytanie główne (wina) i pytanie dodatkowe, odnoszące się do okoliczności wykluczającej winę, albowiem zatwierdzenie pytania głównego w takim przypadku rozumieć należy w ten sposób, że oskarżony winien jest popełnienia zarzuconego mu czynu, jednakowoż z zastrzeżeniem stanu, wykluczającego poczytanie tegoż czynu, a objętego pytaniem dodatkowym (O. z 11 kwietnia 1874 l. 2353 Nr. 5).

10). Orzeczenie przysięgłych jest sprzeczne, jeżeli przysięgli zaprzeczyli pytanie główne, a zatwierdzili ewentualne, chociaż obydwa pytania (wskutek błędnego ich układu) co do istoty swej do takiego samego stanu rzeczy się odnosiły (O. z 3 stycznia 1882 l. 14480 Nr. 403).

11). Orzeczenie przysięgłych jest sprzeczne, jeżeli w pytaniu tyczącem się morderstwa, potwierdzono zamiar odebrania

drugiemu życia, w dodatku zaś do pytania zaprzeczono zły zamiar (O. z 12 lutego 1875 l. 13683 Nr. 46).

12). Orzeczenie przysięgłych jest samo z sobą sprzeczne, jeżeli przysięgli zaprzeczyli jedno ze znamion ustawowych przestępstwa, zatwierdzili zaś okoliczności faktyczne, które w myśl §. 323 znamieniu temu przeciwstawiono (O. z 23 stycznia 1881 l. 13739 Nr. 305 i z 26 listopada 1885 l. 9522 Nr. 850).

13). Orzeczenie przysięgłych jest niejasne i ze sobą sprzeczne, jeżeli przysięgli, potwierdzając pytanie ogólne co do obrony koniecznej, zaprzeczyli dalsze dwa pytania, odnoszące się do szczególnych gatunków obrony t. j. do obrony koniecznej właściwej i przekroczonej (O. z 24 maja 1887 l. 5996 Nr. 297 Dz. rozp.).

14). Pomiędzy potwierdzeniem pytania dotyczącego się jednego ze współsprawców, a zaprzeczeniem pytania dotyczącego się drugiego współsprawcy, zawierającego teżsame okoliczności faktyczne, nie musi koniecznie zachodzić sprzeczność, gdyż przysięgli mogą zaprzeczyć pytanie całe, chociażby tylko jedno ze znamion ustawowych uważali za nieudowodnione (O. z 23 grudnia 1881 l. 11565 Nr. 398 i z 12 grudnia 1884 l. 11276 Nr. 714); podobnież ocenić należy pytanie, czy zatwierdzenie pytania dotyczącego się współwinnego może ostać się obok zaprzeczenia pytania odnoszącego się do sprawcy głównego, według okoliczności zachodzących w szczególnym przypadku, uwzględniając osnowę pytań i związek pomiędzy nimi zachodzący; jeżeli w szczególności znamiona czynu głównego nie są podane w pytaniu dotyczącym się współwinnego, lecz wyrażone są jedynie przez powołanie się na pytanie główne, natenczas pomiędzy potwierdzeniem pytania dotyczącego się współwiny a zaprzeczeniem pytania dotyczącego się sprawcy zachodzi istotnie sprzeczność (O. z 12 grudnia 1884 l. 11276 Nr. 714, z 9 października 1885 l. 6548 Nr. 824 i z 3 maja 1884 l. 2963 Nr. 636).

15). Sprostowanie werdyktu można zarządzić, chociaż rozprawę według §. 325 za zamkniętą uznano, lub orzeczenie przysięgłych według §. 333 oskarżonemu odczytano a nawet, jeżeli orzeczeniem wpadkowym uznano werdykt za jasny i zupełny; sprostowanie może bowiem nastąpić aż do wydania ostatecznego wyroku; (O. z 22 września 1876 l. 9401 Nr. 123, z 8 paździer-

nika 1880 l. 8097 Nr. 280 i z 17 września 1881 l. 7688 Nr. 369); po wydaniu i ogłoszeniu wyroku jednak sprostowanie werdyktu lub wyroku już więcej dopuszczalne nie jest (O. z 2 maja 1881 l. 2452 Nr. 334).

16). Jeżeli pomiędzy dwoma lub więcej odpowiedziami przysięgłych w tejże samej sprawie zapadłymi taki zachodzi stosunek, iż takowe loicznie obok siebie pomyslane być nie mogą, natenczas nie wystarcza, tylko co do jednej z tychże odpowiedzi zarządzić sprostowanie, lecz należy rozciągnąć sprostowanie do obydwóch; żadna odpowiedź nie jest prawomocna, dopóki sprzeczność nie jest usunięta (O. z 20 sierpnia 1875 l. 5803 Nr. 75 i z 3 maja 1884 l. 2963 Nr. 636).

17). Jeżeli trybunał zarządził sprostowanie werdyktu z tego powodu, że miał wątpliwości, czy przysięgli ocenili należycie doniosłość i wzajemny stosunek pytań, natenczas należy zarządzić, ażeby przysięgli całość pytań poddali ponownej naradzie i ponownemu głosowaniu (O. z 22 listopada 1886 l. 8082 Nr. 990).

18). Jeżeli trybunał, zarządzając po raz pierwszy sprostowanie werdyktu, przeoczył jaką wadliwość uzasadniającą sprostowanie, naówczas, celem usunięcia takowego, sprostowanie zarządzić może powtórnie (O. z 4 czerwca 1883 l. 4224 Nr. 557).

19). Z pierwszej odpowiedzi przysięgłych może wynikać potrzeba zadania pytania pierwszej nie zadanego, tyżącego się okoliczności obciążającej (O. z 31 sierpnia 1885 l. 6351 Nr. 811).

20). Zarządzenie sprostowania werdyktu bez prawnej podstawy może być zacepione tylko pod warunkiem §. 344 l. 5 t. j., jeżeli się takowemu sprzeciwiono i uchwały trybunału zażądano (O. z 13 października 1877 l. 9698 Nr. 159 i z 2 maja 1881 l. 2452 Nr. 334). Jeżeli jednak przysięgli w skutek zarządzonego sprostowania zmienili odpowiedź pierwotną, nie można żądać przywrócenia pierwotnej odpowiedzi i oparcia na niej wyroku, lecz jedynie unieważnienia postępowania i zarządzenia ponownej rozprawy. Jeżeli wbrew wnioskowi strony nie chciano zarządzić sprostowania werdyktu, służy stronie zażalenie nieważności z §. 344 l. 9

§. 332. Jeżeli oskarżonego uznano winnym, a trybunał jednomyślnie jest zdania, że się przysięgli w orze-

czeniu swoim co do głównego przedmiotu pomylili, wówczas trybunał orzeka, bez dopuszczenia wniosku stron, że wydanie wyroku odracza się aż do najbliższej kadencji sądu przysięgłych, a sprawa przed inny sąd przysięgłych odesłana zostaje. Jeżeli trybunał mniema, że przysięgli w orzeczeniu swoim co do oskarżenia, tyczęcego się więcej osób, pomylili się tylko co do jednego oskarżonego, albo gdzie jest kilka punktów oskarżenia, tylko co do jednego z tych punktów, wówczas odesłanie to ogranicza się do tego tylko oskarżonego, lub do tego punktu oskarżenia, a nie wywiera wpływu na inne. Na rozprawie powtórnej nie wolno żadnemu z tych sędziów przewodniczyć i nie wolno żadnego z tych przysięgłych dopuścić, którzy brali udział w pierwszej rozprawie. Jeżeli orzeczenie drugiego sądu przysięgłych zgadza się z orzeczeniem pierwszego, trybunał powinien je wziąć za podstawę swego wyroku.

1). Trybunał może korzystać z prawa służącego mu według §. 332 także w przypadku, jeżeli przysięgli według jednomyślnego zdania trybunału pomylili się na niekorzyść oskarżonego co do zamiaru wymaganego do zbrodni oskarżeniem objętej (O. z 12 lutego 1876 l. 14203 Nr. 103).

2). Okoliczności obciążające, które przysięgli zaprzeczyli na rozprawie pierwszej, nie mogą być przedmiotem zadawania pytań na ponownej rozprawie zarządzonej w myśl §. 332 z powodu wstrzymania orzeczenia (O. z 30 kwietnia 1883 l. 12019 Nr. 544).

3). Gdy stronom nie służy prawo czynienia wniosków, by zastósowano §. 332, przeto nie służy im także żaden środek prawny w przypadku, jeżeli trybunał z prawa swego nie korzystał.

7. Dalsze postępowanie i wyrok trybunału.

§. **333.** Następnie przewodniczący zarządza wprowadzenie napowrót oskarżonego do izby posiedzeń i odeczy-

tanie przez protokolanta w jego obecności orzeczenia przysięgłych lub orzeczenia w myśl poprzedzającego §. 332 zapadłego.

§. 334. Jeżeli orzeczenie przysięgłych opiewa „nie winien“, trybunał sądu przysięgłych wydaje natychmiast wyrok uwalniający oskarżonego od zarzutu, który oskarżonemu niezwłocznie na piśmie wydać należy.

W tym przypadku nie wymaga się zatem narady trybunału, lecz wyrok uwalniający natychmiast ogłosić należy.

§. 335. Jeżeli oskarżonego uznano winnym, należy dać najprzód głos oskarżycielowi w tym celu, aby poczynił wnioski co do zastosować się mającego przepisu karnego tudzież co do uwzględnić się mających okoliczności obciążających i łagodzących. Następnie słuchać należy stronę cywilną, oskarżonego i jego obrońcę, przestrzegając przepisów §. 255. Wywody te nie mogą zmierzać do tego, aby podawać w wątpliwość to, co orzeczeniem przysięgłych ustalono, lecz ograniczyć się mają do zastosowania kary i do pretensyj wynagrodzenia, jeżeliby je czyniono.

§. 336. Potem trybunał, jeżeli tego uzna potrzebę, odchodzi do izby obrad. Czy w tym razie oskarżony ma być wyprowadzony, zależy od uznania przewodniczącego. Przewodniczący kieruje głosowaniem stósownie do przepisów zawartych w §§. 19 i następnych.

§. 337. Jeżeli trybunał mniema, że czyn, który przez oskarżonego według orzeczenia przysięgłych popełniony został, nie jest w ustawie karą zagrożony, wyrzeka uwolnienie oskarżonego od zarzutu.

Trybunał może zatem według §. 337 uwolnić oskarżonego także w przypadku, gdy przysięgli zadane sobie pytanie (bez wyłączenia) potwierdzili a to wtenczas, jeżeli się przysięgli pomylili co do prawa, a błąd ich w zastosowaniu prawa do potwierdzonych okoliczności faktycznych widoczny jest z samegoż werdyktu. Zachodzi to w szczególności wtedy, jeżeli znamionom ustawowym przeciwstawiono w myśl §. 323 odpowiadające onymże okoliczności faktyczne. Jeżeli jednak pytanie przysięgłym zadane ograniczało się do indywidualizowania czynu w granicach §. 318. a nie korzystano z §. 323 w tym celu, ażeby znamiona ustawowe sprowadzić do odpowiadającej onymże podstawy faktycznej, natenczas zaczepienie werdyktu z powodu błędu co do prawa jest wykluczonem. Por. O. z 7 czerwca 1880 l. 3612 Nr. 265 i z 24 maja 1880 l. 1128 Nr. 252 jakoteż Rosenblatta „*die Rechtsfrage im Geschwornengericht in der österr. St. P. O. und Praxis*“ w *Gerichtssaal* z r. 1883 str. 332—351.

§. 338. W innych przypadkach trybunał, oceniwszy sumiennie okoliczności obciążające i łagodzące, wymierza odpowiednią karę, a to nawet wtenczas, gdyby sprawa na podstawie orzeczenia przysięgłych nie podlegała już orzecznictwu trybunału przysięgłych.

Ma on prawo karę, którąby według ustawy należało wymierzyć między dziesięciu a dwudziestu laty lub na całe życie, złagodzić ze względu na zbieg nader ważnych i przeważających okoliczności łagodzących, wprowadzić nie co do gatunku, ale co do czasu trwania, jednak nie poniżej lat trzech.

W tych przypadkach, na które ustawa naznacza karę między pięciu a dziesięciu laty, wolno trybunałowi z powodu takichże okoliczności łagodzących skazywać nie tylko na łagodniejszy gatunek kary więzienia, ale także karę co do czasu trwania skrócić, jednak nigdy poniżej jednego roku.

Postanowienie §. 338 pr. jest uzupełnieniem postanowienia §. 54 kod. k. o prawie nadzwyczajnego łagodzenia kary.

§. 339. Jeżeli kilka osób skazano na karę śmierci, należy także postanowić w wyroku, w jakim porządku skazani mają być traceni.

§. 340. Zaraz po zapadłym wyroku skazującym na karę przewodniczący powinien takowy ogłosić na jawnem posiedzeniu sądowem a to wobec oskarżyciela, oskarżonego (§. 234) i obrońcy.

Przewodniczący powinien zarazem przytoczyć główniejsze powody wymiaru kary, odczytując te ustępy ustawy, na których wyrok polega, i objaśnić oskarżonego co do tego, jakie mu służą środki prawne.

Wygotowanie wyroku winno nastąpić w sposób przepisany w §§. 260 i 270 a nadto zawierać ma także pytania przysięgłym zadane i odpowiedzi na takowe.

Przez zamieszczenie we wyroku tak zadanych przysięgłym pytań jak i zapadłych na nie odpowiedzi czyni się zadosyć wymaganiom §§. 260 l. 1 i 340 i nie wymaga się nadto podania we wyroku czynu, którego oskarżony uznany został winnym (O. z 25 czerwca 1883 l. 3445 Nr. 562 i z 5 maja 1884 l. 14516 Nr. 637).

§. 341. Jeżeli trybunał sądu przysięgłych wydał wyrok śmierci, wówczas zaraz po ogłoszeniu takowego, przybrawszy prokuratora, weźmie pod obradę, ażali skazany godzien jest ulaskawienia lub nie, i jaka kara zamiast kary śmierci w razie ulaskawienia byłaby odpowiednia. Spisany w tej mierze protokół należy dołączyć do aktów, które przedłożone być winny Trybunałowi kasacyjnemu przez trybunał sądu przysięgłych, lub przez trybunał pierwszej instancji, nawet wtedy, gdyby przesłanie ich tamże nie miało nastąpić z powodu, że zażalenia nieważności nie

wniesiono. Po prawomocności wyroku, Trybunał kasacyjny prześle akta ministrowi sprawiedliwości, dołączając zdanie swoje, które poweźmie, wysłuchawszy prokuratora jeneralnego na posiedzeniu niejawnem.

Chociażby trybunał oświadczył się przeciw ułaskawieniu zasądzonego, winien jednakże zastanowić się nad tem, jaka kara byłaby odpowiednia w razie gdyby ułaskawienie nastąpiło.

§. 342. Co do prowadzenia protokołu rozprawy głównej, toczącej się przed sądami przysięgłych, obowiązują przepisy w §§. 271 i 272 podane. Protokół powinien nadto wymienić nazwiska przysięgłych, i uczynić wzmiankę o przebiegu postępowania podczas tworzenia ławy przysięgłych, i o odebraniu przysięgi od przysięgłych. Arkusz obejmujący pytania należy przyszyć do protokołu.

IV. Środki prawne przeciw wyrokom sądów przysięgłych.

§. 343. Przeciw wyrokom sądów przysięgłych służą środki prawne zażalenia nieważności i odwołania się (§. 280).

§. 344. Zażalenie nieważności wtedy tylko wyniesione być może, gdy zachodzi jeden z następujących przypadków:

- 1). gdy trybunał sądu przysięgłych nie był należycie obsadzony, lub ława przysięgłych nie była w pełnej liczbie, gdy nie wszyscy sędziowie i przysięgli znajdowali się na całej rozprawie poprzedzającej orzeczenie przysięgłych, albo gdy w orzekaniu brał udział wykluczony sędzia (§§. 67 i 68) lub przysięgły (§. 306); chyba, że żalący się o okoliczności faktycznej, uzasadniającej nieważność, wiedział jeszcze przed rozprawą główną lub podczas takowej, a nie

wystąpił z zarzutem zaraz przy rozpoczęciu rozprawy głównej, lub zaraz po dowiedzeniu się o tej okoliczności;

- 2). jeżeli rozprawa główna toczyła się bez przybrania obrońcy;
- 3). jeżeli, pomimo zastrzeżenia się zaskarżającego, odczytano podczas rozprawy głównej pismo, dotyczące się nieważnego według ustawy aktu dochodzenia lub śledztwa wstępnego;
- 4). jeżeli na rozprawie głównej obrażono lub pominięto przepis, którego przestrzeganie ustawa wyraźnie pod nieważnością nakazuje (§§. 120, 151, 152, 170, 221, 228, 244, 247, 250, 260, 271, 303, 306, 307, 313, 314, 316, 327. 330 i 427);
- 5). jeżeli podczas rozprawy głównej o jakim wniosku żałącego się nie orzeczono, albo gdy w orzeczeniu wpadkowem zapadłem wbrew jego wnioskowi lub sprzeciwianiu się, nie zważano na ustawy lub zasady postępowania lub je błędnie stósowano, pomimo że istota postępowania, zapewniającego ściganie karne i obronę przestrzegania takowych wymaga;
- 6). jeżeli zaszła obraza przepisów w §§. 318 do 323 zawartych;
- 7). jeżeli przysięgłym zadano pytanie z obrazą przepisu zawartego w §. 267, a pytanie to zostało potwierdzone;
- 8). jeżeli przewodniczący przysięgłych błędnie pouczył co do prawa (§§. 325 i 327);
- 9). jeżeli odpowiedź przysięgłych jest niejasna, niezupełna lub sama z sobą sprzeczna;
- 10). jeżeli trybunał, rozstrzygając pytanie:
 - a) ażali czyn zarzucony oskarżonemu stanowi przestęp-

- stwo podlegające orzecznictwu sądów,
- b) czy zachodzą okoliczności, które uchylają karygodność czynu lub wykluczającą jego ściganie; nakoniec
 - c) czy zachodzi brak oskarżenia, według ustawy potrzebnego,
- ustawę obraził lub błędnie zastosował;
- 11). jeżeli czyn będący podstawą rozstrzygnięcia, wskutek błędnego tłumaczenia ustawy, podciągnięto pod ustawę karną, która się do niego nie stosuje;
 - 12). jeżeli trybunał, wymierzając karę, przekroczył granice ustawowego wymiaru kary, o ile takowy zależy od okoliczności obciążających lub łagodzących wyraźnie w ustawie wymienionych, albo granice służącego sobie prawa zamiany lub złagodzenia kary, albo też obraził lub błędnie zastosował przepisy §. 293 ustęp 3, albo §. 359 ustęp 4.

Przyczyny nieważności wyszczególnione pod 3—6 nie mogą być zarzucane na korzyść oskarżonego, gdy się niewątpliwie okazuje, że zaszło uchybienie formalności nie mogło mieć na orzeczenie wpływu takiego, któryby szkodził oskarżonemu.

Na niekorzyść oskarżonego nie można nigdy zarzucać przyczyn nieważności pod liczbami 2 i 7 przytoczonych, wymienione zaś pod liczbami 3—6 tylko wtenczas, gdy jest rzeczą widoczną, że obraza formy mogła wywrzeć na orzeczenie wpływ, który wyrządza uszczerbek oskarżeniu, a nadto oskarżyciel temu uchybieniu sprzeciwiał się, żądał orzeczenia trybunału i zaraz po odmowie lub ogłoszeniu orzeczenia, zastrzegł sobie zażalenie nieważności.

Przytoczone w §. 344 przyczyny nieważności dzielą się również na formalne i merytalne; do formalnych należą przy-

czyny przytoczone pod l. 1—9; do materialnych zaś przyczyny l. 10 do 12.

Por. uwagi do §. 281.

1). Okoliczność, że w rozprawie miał udział jako przysięgły-obcokrajowiec, nie może stanowić przyczyny nieważności z §. 344 l. 1 (O. z 24 listopada 1874 l. 8351 Nr. 25).

2). Trybunał nie jest należycie obsadzony (§. 344 l. 1), jeżeli członkowie trybunału nie posiadają kwalifikacji wymaganej do wykonywania urzędu sędziowskiego, jeżeli dalej nie zasiadają w liczbie przepisanej w ustawie, albo jeżeli zaniechano przybrania protokolanta (O. z 7 czerwca 1886 l. 2239 Nr. 933).

3). Jedynie trybunałowi służy prawo powołania zastępcy w miejsce przysięgłego głównego. Ława przysięgłych nie jest przeto w pełnej liczbie (§. 344 l. 1), jeżeli przewodniczący sam zarządził zastępstwo bez uchwały trybunału (O. z 28 września 1877 l. 5701 Nr. 307 Dz. rozp.).

4). Dla rozprawy przed sądem przysięgłych ustanowić należy obrońcę z urzędu pod nieważnością z §. 344 l. 2 i dla tego współoskarżonego, który tylko o przekroczenie jest obwiny (O. z 22 marca 1875 l. 1022 Nr. 54).

5). Pod przyczynę nieważności z §. 344 l. 4 podpada jedynie pogwałcenie tych w §. 344 powołanych postanowień, do których się zagrożenie nieważności odnosi (O. z 17 listopada 1876 l. 9628 Nr. 130 i z 19 grudnia 1879 l. 11464 Nr. 215).

O tem, czy zachodzi podejrzenie z §. 170 l. 1 pr., uzasadniające nieodebranie przysięgi od świadka, orzeka trybunał według swego uznania, które nie może być zaczepione z §. 344 l. 4, chyba by polegało na błędnem zastosowaniu prawa (O. z 3 grudnia 1887 l. 9405 Nr. 321 Dz. rozp.).

6). W przypadkach §. 344 l. 4 przypuszcza ustawa, że nieważność nastąpiła na rozprawie głównej. Jeżeli przeto w postępowaniu uprzedniem pogwałcono jaki przepis postanowiony pod nieważnością, należy stwierdzić to pogwałcenie na rozprawie i żądać uchwały trybunału uznającej takowe (O. z 7 czerwca 1886 l. 2239 Nr. 933)

7). ad §. 344 l. 5. Jeżeli do zarzutu w zażaleniu uczynionego odnosi się jaka szczególna przyczyna nieważności n. p. §. 344

l. 6 odnośnie do układu pytań, natenczas zarzut ten nie może być podciągnięty pod ogólną przyczynę nieważności l. 5 (O. z 23 kwietnia 1880 l. 14233 Nr. 247 i z 8 października 1881 l. 8456 Nr. 371).

8). Przyczyna nieważności z §. 344 l. 6 (t. j. nieprzestrzeganie przepisów §§. 318—323 dotyczących się układu pytań) może być zarzucona, chociaż strona żaląca się podczas rozprawy głównej przeciw układowi pytań nie zarzuciła, albowiem tylko w §. 344 l. 4 wymaga się sprzeciwienia się strony i żądania uchwały trybunału.

9). Przyczyna nieważności z §. 344 l. 8 (t. j. błędne pouczenie przysięgłych) wtedy tylko może być rozpatrywana, jeżeli pouczenie przewodniczącego zostało zapisane w protokóle rozprawy głównej; rzeczą strony jest na zasadzie §§. 271 i 342 zapisania tego żądać (O. z 20 sierpnia 1875 l. 5803 Nr. 75 i z 13 lutego 1880 l. 11913 Nr. 224).

10). Jedynie błędne pouczenie o prawie zagrożone jest nieważnością z §. 344 l. 8; pouczenie niezupełne pod nieważność nie podpada, albowiem pouczenie niezupełne nie jest konieczne także błędnem (O. z 20 października 1883 l. 7655 Nr. 577).

11). Przyczyna nieważności z §. 344 l. 8 zachodzi, jeżeli przewodniczący wywód końcowy obrońcy, który zalecał przysięgłym potwierdzenie pytania głównego z wykluczeniem złego zamiaru, przerwał, czyniąc bez dalszego wyjaśnienia uwagę, że przysięgli nie są uprawnieni do czynienia dodatków do pytań (O. z 4 listopada 1876 l. 5577 Nr. 131).

12). Błędne pouczenie zachodzi, jeżeli przewodniczący oświadcza, że przysięgli mogą zatwierdzić okoliczności faktyczne pewnemu ustawowemu znamieniu odpowiadające, zaprzeczyć zaś słowa toż znamię ustawowe wyrażające (O. z 22 stycznia 1881 l. 13739 Nr. 305).

13). Przyczyna nieważności z §. 344 l. 9 zachodzi, jeżeli sprzeczność w orzeczeniu przysięgłych może być usunięta tylko przez takie tłumaczenie werdyktu, któreby inną przyczynę nieważności takowego uzasadniało (O. z 29 maja 1885 l. 3710 Nr. 791).

14). Rozpoznając orzeczenie przysięgłych wydane wskutek

zarządzonego sprostowania odpowiedzi, uwzględnić należy także odpowiedź pierwszą (O. Nr. 791 jak wyżej).

15). Dla Trybunału kasacyjnego wadliwość werdyktu, o jakiej mowa w §. 331, musi być oczywistą („*völlig evident*“), jeżeli werdykt ma być uchylony w myśl §. 344 l. 9 (O. z 8 listopada 1884 l. 8323 Nr. 696 i z 13 lutego 1888 l. 13136 Nr. 339 Dz. rozp.).

16). Podane w §. 344 l. 10—12 przyczyny nieważności materialne tyczą się zastosowania ustawy do stanu rzeczy, w odpowiedzi przysięgłych twierdzonego. Nie można przytoczonych przyczyn nieważności opierać na tem, że faktyczne podstawy werdyktu są błędne, chodzi tu bowiem tylko o zastosowanie ustawy karnej materialnej do okoliczności faktycznych w orzeczeniu stwierdzonych.

Trybunałowi nie wolno uzupełniać braków werdyktu konsekwencyami wysnutemi przez trybunał z rezultatów rozprawy, ani też drogą interpretacyi werdyktu stwierdzić okoliczności, które do pytań nie weszły (O. z 20 sierpnia 1874 l. 5215 Nr. 19, z 13 marca 1875 l. 789 Nr. 51 i z 29 grudnia 1884 l. 12229 Nr. 723).

17). Na podstawie werdyktu, potwierdzającego pytanie główne zadane w myśl §. 140 lub §. 152 odnośnie do zbrodni zabójstwa lub ciężkiego uszkodzenia cielesnego „z wykluczeniem jednak nieprzyjaznego zamiaru“, nie może trybunał skazać za występki z §. 335; podobnież nie można skazać oskarżoną o dzieciobójstwo za występki z §. 335 na podstawie pytania tyczącego się dzieciobójstwa, a zatwierdzonego z wykluczeniem zamiaru zabicia (O. z 13 marca 1875 l. 783 Nr. 51 i z 29 grudnia 1884 l. 12229 Nr. 723).

Skazanie za występki z §. 335 w razie zabójstwa popełnionego w obronie koniecznej, nastąpić może na podstawie zatwierdzonego pytania ewentualnego tylko wtedy, jeżeli w pytaniu tem stwierdzono okoliczności w §. 2 lit. *g.* podane t. j. przekroczenie granic obrony koniecznej z zatrwożenia, obawy lub przestraszenia (O. z 28 lutego 1888 l. 2013 Nr. 338 Dz. rozp.).

18). Skazanie za przekroczenie pijaństwa z §. 523 może nastąpić jedynie na podstawie pytania ewentualnego w myśl §. 320 zadanego (O. z 20 czerwca 1885 l. 3821 Nr. 798).

19). Pod przyczynę nieważności z §. 344 l. 10 lit. c. podpada jedynie błędne zastosowanie materyjalnej ustawy karnej zachodzące, mianowicie jeżeli trybunał orzeka wbrew postanowieniom ustawy karnej, iż czyn dochodzony być może tylko skargą publiczną lub na odwrót (O. z 13 stycznia 1882 l. 11938 Nr. 405).

20). Oceniając przyczynę nieważności z §. 344 l. 11 należy orzeczenie przysięgłych porównać z postanowieniami ustawy karnej, które do niego zastosowano (O. z 20 sierpnia 1874 l. 6999 Nr. 20).

21). Jeżeli trybunał pomylił się w zastosowaniu wymiaru kary, natenczas zachodzi przyczyna nieważności z §. 344 l. 12, a nie z §. 344 l. 11 (O. z 30 października 1885 l. 9543 Nr. 835).

22). W §§. 128, 138, 184 kod. k., jak i w innych przepisach, gdzie zagrożony jest w przypadku okoliczności szczególnie obciążających wyższy wymiar kary n. p. kara więzienia od lat 5—10 (jeżeli zwyczajny wymiar jest od 1 roku do lat 5 więzienia), lub kara więzienia dożywotnego, (gdzie zwyczajny wymiar jest od 10 do 20 lat c. więzienia) nie ma dwóch oddzielnych wymiarów kary, nie wymaga się zatem stwierdzenia „okoliczności szczególnie obciążających“ przez przysięgłych, lecz wymiar odpowiedniej kary należy do trybunału (O. z 14 lipca 1881 l. 4864 Nr. 363 i z 28 listopada 1885 l. 12354 Nr. 817).

23). Co do ostatniego ustępu §. 344 por. uwagi do §. 281, jakoteż następujące orzeczenia T. K.

Odmówienie odczytania pewnego aktu (§. 252 pr.) nie może być zaczepione zażaleniem nieważności z §. 344 l. 5, jeżeli istotna treść tegoż aktu była powtórzona w innych na rozprawie odczytanych aktach, a zatem przysięgli o niej dowiedzieć się mogli (O. z 12 września 1885 l. 3293 Nr. 817).

Odmówienia zadania pytania ewentualnego nie uzasadnia zadania unieważnienia wyroku, jeżeli zapatrywanie się na sprawę, do którego miało się odnosić pytanie ewentualne, mogło być wyrażone przez przysięgłych także przez częściowe zaprzeczenie pytania głównego (O. z 26 października 1885 l. 8798 Nr. 832).

Uwaga, że przysięgli mogą zaprzeczyć pytanie główne, jeżeli uznają, że zachodzi twierdzona okoliczność wykluczająca karę, nie usprawiedliwia niezadania pytania dodatkowego w myśl

§. 319 (O. z 23 kwietnia 1880 l. 14233 Nr. 247 i z 11 stycznia 1888 l. 14582 Nr. 324 Dz. rozp.).

Przysięgłym wolno jednak, jeżeli są zdania, że zachodzi okoliczność karę wykluczająca, zaprzeczyć pytanie główne, chociażby co do tejże okoliczności zadano osobne pytanie dodatkowe (O. z 28 lutego 1888 l. 2013 Nr. 338 Dz. rozp.).

Jeżeli przysięgli, zatwierdzając pytanie główne odnoszące się do kradzieży przedmiotów wartości 110 złr. i 240 złr., oświadczyli w dodatku do odpowiedzi, że łączna wartość przedmiotów skradzionych przenosi wprawdzie kwotę 25 złr., lecz nie przenosi kwoty 300 złr., naówczas oskarżony werdyktu z powodu tej sprzeczności zacząć nie może (O. z 15 kwietnia 1887 l. 102 Nr. 1049).

§. 345. Odwołanie się może być wniesione pod ograniczeniami w §. 283 wymienionemi i tylko przeciw orzeczeniu co do kary, tudzież przeciw rozstrzygnięciu co do roszczeń prywatnych.

Zob. uwagi podane w przypiskach do §. 283.

§. 346. Prawo wniesienia odwołania się i zażalenia nieważności, które zresztą mogą być ze sobą połączone, postępowanie co do zapowiedzenia i wyводу, co do wniesienia wyводу wzajemnego, tudzież postępowanie podczas rozprawy i rozstrzygania, stosują się do przepisów w §§. 282 do 291 zawartych. Zapowiedzenie nastąpić może zaraz na posiedzeniu trybunału przysięgłych; jeżeli ono później następuje, należy je wnieść do trybunału pierwszej instancji, do którego należy także postępowanie dalsze i przedłożenie aktów trybunałowi kasacyjnemu, względnie trybunałowi drugiej instancji.

§. 347. Jeżeli oskarżony nie oświadczył sam, że własnym kosztem chce wysłać obrońcę na rozprawę przed

trybunałem kasacyjnym, wówczas trybunał kasacyjny ustanowi mu obrońcę z rzędu obrońców mieszkających w siedzibie swojej.

Jeżeli oskarżony sam obrońcy nie ustanowił, ustanawia mu zatem trybunał kasacyjny obrońcę z urzędu, lecz jedynie w tych sprawach, które w pierwszej instancji przed sądem przysięgłych były przeprowadzone. Ustanowiony przez trybunał kasacyjny obrońca nie może wysłać zamiast siebie zastępcę do rozprawy kasac. (O. plen. Nr. 31 ks. judykatów z r. 1875).

§. 348. Jeżeli zachodzi jeden z przypadków wyszczególnionych w §. 344 liczba 1 do 9, trybunał kasacyjny zniesie orzeczenie przysięgłych i wyrok na niem oparty i odeśle sprawę do najbliższej kadencji sądu przysięgłych tego trybunału, który wyznaczy do odbycia ponownej rozprawy i zawyrokowania, chyba że uwolni oskarżonego od zarzutu z przyczyny, w §. 344 liczba 7 przywiedzionej.

Jeżeli przyczyna nieważności nie tyczy się wszystkich części orzeczenia przysięgłych, a rozłączenie jest możliwe, wówczas trybunał kasacyjny w postanowieniu swoim te części orzeczenia przysięgłych, do których się nie odnosi zarzut nieważności, pozostawi bez zmiany i poleci trybunałowi sądu przysięgłych, do którego sprawa odesłana zostaje, aby i te także wziął za podstawę swego orzeczenia.

1) Jeżeli w rozprawie głównej miał udział przysięgły, który w tejsze samej sprawie słuchany był jako znawca, natenczas orzeczenie jest nieważne nawet w tych punktach, których się dowód ze znawców nie tyczył (O. z 31 marca 1882 l. 14764 Nr. 440).

2) Jeżeli Trybunał kasacyjny uznaje za uzasadnione zażalenie nieważności, wniesione jedynic dla tej przyczyny, że nie zadano pytania ewentualnego, lub pytania dodatkowego (np. co do okoliczności obciążających lub łagodzących z §. 322 pr.), lub

wreszcie dlatego, że zadane pytanie dodatkowe błędnie sformułowano, natenczas odpowiedź na pytanie główne zostaje nietknięta, a nowa rozprawa ma się ograniczyć do przedmiotu pytania ewentualnego lub dodatkowego (Zob. O. z 29 marca 1876 l. 4090 Nr. 114, z 1 lipca 1876 l. 418 Nr. 117 i z 18 lutego 1887 l. 11951 Nr. 1029).

3). Jeżeli sprawa z powodu unieważnienia wyroku sądu przysięgłych, nie należy więcej przed tenże sąd, natenczas może być odesłana przed właściwy trybunał lub sąd powiatowy. Zob. §. 56 i O. z 26 listopada 1880 l. 9707 Nr. 295 tamże podane.

4). Jeżeli skazanie współnika nie da się pogodzić z uwolnieniem sprawcy na podstawie zaprzeczonego pytania głównego, uwolnienie to zaś jest prawomocne, natenczas trybunał kasacyjny uwalnia także współwinnego, który wniósł zażalenie nieważności (O. z 24 czerwca 1875 l. 7556 urzędownie nie ogłoszone); por. §. 331 i orzeczenia tamże przytoczone.

§. 349. Jeżeli zachodzi przyczyna nieważności w §. 260 wymieniona, trybunał kasacyjny odesła sprawę do tego trybunału, w którym odbyło się posiedzenie sądu przysięgłych, i poleci mu, aby w gronie trzech sędziów, o ile można tych samych, którzy wchodzili w skład trybunału na posiedzeniu sądu przysięgłych, wydał nowy wyrok na podstawie poprzedniego orzeczenia przysięgłych.

Gdy przyczyna nieważności z §. 260 tyczy się tylko osnowy wyroku t. j. pominięcia w takowym wymienienia czynu oskarżonemu poczytanego, nazwy przestępstwa, którego go winnym uznano, kary, na którą go skazano i t. d., przeto nieważność na pogwałceniu §. 260 oparta, pociąga za sobą jedynie zarządzenie uzupełnienia wyroku.

§. 350. Jeżeli trybunał kasacyjny uzna, że wyrok trybunału przysięgłych obraził lub błędnie zastosował ustawę (§. 344 liczba 10—do12), naówczas zwyczajnie powinien

zarazem wydać wyrok w głównym przedmiocie sprawy samej.

Wszakże jeżeli okoliczności faktyczne, któreby wypadało wziąć za podstawę wyroku, nie są ustalone orzeczeniem przysięgłych, odeśle sprawę celem odbycia jeszcze raz rozprawy do najbliższej kadencyi sądu przysięgłych tego okręgu, który sam wyznaczy, albo do właściwego sądu, jeżeli przestępstwo, stósując należycie ustawę, nie podlega więcej orzecznictwu sądu przysięgłych.

1) Jeżeli chodzi o materyalną przyczynę nieważności, Trybunał kasacyjny, uchylając wyrok zaczepiony, orzeka zwyżajnie w sprawie samej, a więc uwalnia oskarżonego (§. 344 l. 10), skazuje go (§. 344 l. 10), lub też stósuje do czynu, którego go winnym uznano, inny przepis ustawy karnej (§. 344 l. 11) lub inny wymiar kary (§. 344 l. 12).

2). Jeżeli werdykt ogłoszony ustnie przez starszego jest w sprzeczności z odpowiedzią daną na piśmie, nie można żadnej odpowiedzi wziąć za podstawę wyroku, lecz należy zarządzić nową rozprawę (O. Nr. 491 podane w uwadze 5 do §. 331).

§. 351. Pogląd prawny, który był podstawą rozstrzygnięcia trybunału kasacyjnego, wiąże sądy niższe w razie nakazania ponownego odbycia rozprawy głównej.

Przeciw wyrokowi temu służą też same środki prawne, co przeciw pierwszemu orzeczeniu.

Pogląd prawny Trybunału kasac. wiąże jednak tylko o tyle, o ile stan rzeczy się nie zmienił, t. j. o ile chodzi o tę kwestję prawną, o której orzekał trybunał kasac., uchylając wyrok. Por. uwagi do §. 293.

XX. ROZDZIAŁ.

**O wznowieniu postępowania karnego
i o przywróceniu do pierwotnego stanu
przeciw terminom upłynionym.**

Literatura: Ullmann str. 756 i n.; Vargha str. 373 i n.;
Mayer, *Commentar III*, str. 378 i n.

I. Wznowienie postępowania.

§. 352. Jeżeli postępowanie karne przeciw pewnej osobie zakończone zostało przez zaniechanie, uchylenie oskarżenia albo odstąpienie od takowego przed rozprawą główną, wówczas do wniosku prokuratora lub oskarżyciela prywatnego, żądającego wznowienia tegoż postępowania, tylko wtedy przychylić się można, jeżeli karygodność czynu nie zgasła jeszcze w skutek przedawnienia i jeżeli przedstawiono takie nowe środki dowodowe, które rckują możliwość przekonania obwinionego.

Wniosek taki rozstrzyga izba radna, po odbyciu dochodzeń za potrzebne uznanych; przeciw rozstrzygnięciu można wynieść zażalenie do trybunału drugiej instancyi. Zażalenie to należy podać do trybunału pierwszej instancyi w dniach trzech po oznajmieniu uchwały.

Oskarżycielowi prywatnemu, który cofnął skargę, wznowienia postępowania karnego nigdy dozwolić nie można.

1). Wznowienie postępowania karnego jest środkiem prawnym nadzwyczajnym, którego na korzyść oskarżonego dozwalają prawie wszystkie ustawodawstwa, na niekorzyść jednak tylko niektóre, inne zaś wykluczają je lub dopuszczają na niekorzyść

oskarżonego tylko w wyjątkowych przypadkach pod szczególnymi warunkami. Procedura austr. dopuszcza wznowienia postępowania tak na korzyść jak i na niekorzyść oskarżonego; w tym drugim jednak przypadku pod trudniejszymi warunkami. I tak wznowienie na korzyść oskarżonego dopuszczalne jest według §. 353 l. 2, jeżeli oskarżony przedstawia nowe dowody („*wenn er neue That-sachen oder Beweise beibringt*“) a więc *ob noviter producta*; na niekorzyść zaś według §. 355 l. 2 tylko, jeżeli się nowe dowody okażą („*wenn sich neue Thats. oder Bew. ergeben*“), a więc tylko *ob noviter reperta*. Por. nadto §. 353 l. 2 i §. 356.

2). Ponieważ oskarżyciela prywatnego, nie czyniącego na czasiew ymaganych w ustawie wniosków, uważa się za odstępującego od oskarżenia (§. 46 ust. 3), przeto i w tych przypadkach wznowienie skargi prywatnej byłoby wykluczone.

§. 353. Skazany prawomocnie może domagać się wznowienia postępowania karnego nawet po odcierpianej karze :

- 1). gdy wykazuje, że skazanie go nastąpiło w skutek sfalszowania dokumentu lub w skutek fałszywego świadectwa lub przekupstwa albo w skutek innego przestępstwa osoby trzeciej ;
- 2). gdy przedstawia nowe okoliczności lub dowody, które same przez się lub w połączeniu z dowodami dawniejszymi, okazują się być takimi, iż mogą pociągnąć za sobą uwolnienie skazanego od zarzutu lub skazanie go za czyn, podpadający pod łagodniejszy przepis ustawy karnej, albo gdy
- 3). za ten sam czyn skazano dwie lub więcej osób różnymi wyrokami, a z porównania tych wyroków, tudzież faktów służących im za podstawę, wypływa koniecznie niewinność jednej lub kilku z tych osób.

§. 354. Wniosek wznowienia postępowania karnego na korzyść oskarżonego mogą czynić nawet po jego śmierci

wszystkie te osoby, które miałyby prawo wynieść w jego obronie zażalenie nieważności lub odwołanie się. Jeżeli do wiadomości prokuratora dojdzie okoliczność, która uzasadnić może żądanie wznowienia postępowania karnego na korzyść oskarżonego (§. 353), jest on obowiązany, zawiadomić o tem oskarżonego lub inną osobę do uczynienia takiego wniosku uprawnioną, albo też sam wniosek wznowienia uczynić.

W konsekwencji zasady wypowiedzianej w §. 3 procedura nakłada ewentualnie także na prokuratora obowiązek domagania się wznowienia postępowania karnego na korzyść oskarżonego.

§. 355. Jeżeli oskarżony od zarzuconego mu czynu wyrokiem prawomocnym uwolniony został, prokurator lub oskarżyciel prywatny wtenczas tylko uczynić mogą wniosek wznowienia postępowania karnego względem tegoż czynu, gdy karygodność takowego nie zgasła jeszcze przez przedawnienie i gdy albo

- 1). wyrok zapadł w skutek sfałszowania dokumentu lub fałszywego świadectwa, przekupstwa, lub innego przestępstwa oskarżonego lub osoby trzeciej, albo
- 2). oskarżony przyzna się później sądownie lub pozasądnie do przypisywanego sobie czynu, albo się okazały inne nowe fakty lub środki dowodowe, które same przez się lub w połączeniu z dowodami poprzednimi okazują się takimi, że na ich podstawie oskarżony może być przekonany.

Por. §§. 259 l. 3 i 317 tudzież O. Nr. 327 i 664 tamże podane.

§. 356. Gdy chodzi o to, aby czyn, za który oskarżonego skazano, oceniony był podług surowszej ustawy

karnej, prokurator może uczynić wniosek wznowienia postępowania karnego, tylko pod warunkami w §. 355 wymienionemi, a nadto tylko wtedy, gdy

- 1). zbrodnia rzeczywiście popełniona zagrożona jest karą śmierci lub więzienia dożywotnego, kiedy tymczasem według wymiaru kary wziętego za podstawę wyroku tylko na czasową karę więzienia można było skazać, albo gdy
- 2). należałoby rozciągnąć najmniej karę dziesięcioletniego więzienia, kiedy tymczasem naznaczono karę według wymiaru, który lat pięciu nie przekracza; albo gdy
- 3). czyn okazuje się być zbrodnią, kiedy tymczasem oskarżonego skazano tylko za występki, albo za jedno z przekroczeń, których osądzenie poruczone jest sądowi powiatowemu.

Jeżeli trybunał po przeprowadzonym na niekorzyść oskarżonego w myśl §. 356 l. 3 wznowieniu postępowania karnego, przychodzi do przekonania, że zachodzi tylko to przekroczenie, za które oskarżonego dawniejszym wyrokiem skazano, naówczas winien oskarżonego ponownie przekroczenia tego winnym uznać, albowiem dawniejszy wyrok został w myśl §. 358 uchylony (O. z 24 lutego 1882 l. 13613 Nr. 424).

§. 357. Wniosek wznowienia postępowania karnego uczynić należy w tym trybunale pierwszej instancji, w którym postępowanie się toczyło. Jeżeli sąd powiatowy osądził czyn, który okazuje się być zbrodnią, żądanie wniesić należy do tego trybunału pierwszej instancji, w którego obrębie ów sąd powiatowy się znajduje.

Sędzia śledczy sprawdzi okoliczności faktyczne, na których wniosek jest oparty. Następnie wysłuchać należy w przypadku §. 353 prokuratora lub oskarżyciela prywa-

tnego, w przypadkach zaś §§. 355 i 356 obwinionego, poczem trybunał pierwszej instancji w gronie czterech sędziów, z których jeden przewodniczy, rozstrzygnie na posiedzeniu niejawnem, czy wznowienie postępowania ma nastąpić. Przeciw tej uchwale służy tylko zażalenie do trybunału drugiej instancji. Takowe wnieść należy w dniach trzech w trybunale pierwszej instancji.

Jeżeli trybunał drugiej instancji uchwali wznowienie postępowania, wówczas mocen jest także przeznaczyć inny trybunał do prowadzenia śledztwa.

§. 358. W uchwale, w której przychyłono się do wniosku wznowienia postępowania karnego, uznaje się wyrok wcześniejszy za zniesiony o tyle, o ile się tyczy przestępstwa, względem którego wznowienie zostaje dozwolone. Skutki ustawowe skazania, w poprzednim wyroku wypowiedzianego, trwają tymczasowo i nadal, a tylko wtedy i o tyle uważać je należy za uchylone, gdy i o ile w moc nowego wyroku nie powinny także nastąpić.

Dopóki postępowanie wznowione jest w toku, egzekucya orzeczenia co do roszczeń prywatnych, zawartego w poprzednim wyroku, dopuszczalna jest tylko aż do zabezpieczenia.

1). Uchwałą, pozwalającą wznowienia postępowania karnego, mieści w sobie uchylenie wyroku poprzedniego, chociażby tego w uchwale wyraźnie nie wypowiedziano. Por. O. Nr. 424 w uwadze do §. 356.

2). Skuteczność uchwały pozwalającej wznowienia postępowania karnego, ani też aktu oskarżenia na mocy tejże uchwały wydanego, nie zostaje uchylona przez to, że środek dowodowy, na podstawie którego wznowienia dozwolono, następnie odpada (O. z 1 marca 1886 l. 14458 Nr. 891).

§. 359. Wskutek wznowienia sprawa zwyczajnie (§. 360) wraca w stan śledztwa wstępnego. Takowe powinno być prowadzone lub uzupełnione stósownie do orzeczenia dopuszczającego wznowienia i stósownie do nowych dowodów. Przepisy o zaniechaniu śledztwa wstępnego i o oddaniu pod oskarżenie i tu także znajdują zastosowanie. Jeżeli stósownie do takowych postępowanie zakończy się bez odbycia rozprawy głównej, wówczas obwiniony ma prawo żądać, aby publicznie obwieszczono zaniechanie lub orzeczenie, którem oskarżenie ostatecznie uchylono. Rozstrzygnięcia te taki sam mają skutek, jak orzeczenie uwalniające obwinionego od zarzutu.

Jeżeli przyjsć ma do nowej rozprawy głównej, należy o niej zawiadomić także stronę cywilną; zeznania świadków, znawców lub współobwinionych, którzy już słuchani być nie mogą, będą z aktów odczytane, a nakoniec przystąpi się do wydania nowego wyroku.

Jeżeli oskarżony zostaje tym wyrokiem skazany, wymierzając karę, należy mieć wzgląd (§§. 265 i 339) na karę już odcierpianą.

Jeżeli wznowienie tylko na korzyść oskarżonego dozwolone było, nowy wyrok nie może rozciągnąć na niego kary cięższej od tej, na jaką go skazano wyrokiem poprzednim.

Przeciw nowemu orzeczeniu służyć te same środki prawne, co przeciw każdemu innemu wyrokowi.

1). Jeżeli trybunał, przeprowadziwszy nowe postępowanie, w myśl §. 475 ust. 2 pr., uznaje oskarżonego jedynie winnym tego samego przekroczenia, za które zasadzono go wyrokiem uchylonym, natenczas może mimo wypowiedzianego w §§. 290, 293, 295 i 359 zakazu *reformatio in peius*, skazać oskarżonego na karę surowszą od tej, którą wymierzył sąd powiatowy (O. z 13 grudnia 1886 l. 9666 Nr. 1008).

2). Co do sposobu, w jaki uwzględnić należy karę już odcierpianą, zob. uwagi do §. 265 tudzież O. z 17 listopada 1883 l. 8455 Nr. 591.

3). Zacytowanie §. 339 w ustępie trzecim jest błędem redakcyjnym, albowiem odnosiło się do §. 339 w brzmieniu projektu; obecnie zatem powołanie §. 339 nie ma żadnego znaczenia.

§. 360. Sąd, dozwalający wznowienia postępowania karnego na korzyść obwinionego, może zarazem, o ile oskarżyciel na to przystaje, wydać natychmiast wyrok uwalniający oskarżonego od zarzutu, lub przychyłający się do jego wniosku, aby zastosowano łagodniejszy wymiar kary.

Przeciw temu orzeczeniu nie służy żaden środek prawny.

Uwolniony od zarzutu może się domagać, aby takowe było obwieszczone.

Publiczne obwieszczenie orzeczenia uwalniającego jest jedyną satysfakcją przyznaną niewinnie skazanemu w obowiązującym ustawodawstwie austr.

§. 361. Prośba skazanego o wznowienie postępowania nie wstrzymuje wykonania kary, chyba że trybunał rozstrzygający o wznowieniu, po wysłuchaniu oskarżyciela, w miarę okoliczności danego przypadku, uzna za stosowne wstrzymać wykonanie kary.

Jeżeli dopuszczenie wznowienia jest prawomocnem, wykonanie kary należy natychmiast wstrzymać (§. 358) i postanowić względem aresztu obwinionego stosownie do przepisów w XIV rozdziale zawartych.

Jeżeli wznowienia dozwolono, wyrok się uchyla (§. 358), a sprawa wraca w stan śledztwa (§. 359); tem samym zatem wykonanie kary musi być wstrzymane, a dopuszczalny jest tylko areszt śledczy (§. 180); prośba o wznowienie postępowania jednak, ani też zarządzenie dochodzeń (w myśl §. 357 ust. 2), wykonania

kary nie wstrzymuje, chyba że trybunał ze względu na ważność przytoczonych w prośbie nowych środków dowodowych, lub z innych przyczyn uzna za rzecz stósowną, już w skutek prośby skazanego wstrzymać tymczasowo karę aż do stanowczego jej załatwienia.

§. 362. Trybunał kasacyjny ma prawo, po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego, w drodze nadzwyczajnej i nie będąc związany warunkami w §. 353 określonymi, zarządzić wznowienie postępowania karnego na korzyść skazanego za zbrodnię lub występki, jeżeli:

- 1). podczas uprzedniej narady nad zażaleniem nieważności, albo po rozprawie jawnej w przedmiocie takowego, albo
- 2). podczas narady nad sprawozdaniem według §. 341 złożonem, albo nakoniec
- 3). roztrząsając akta na szczególny wniosek prokuratora jeneralnego, ważne ma powody powątpiewać, ażali okoliczności faktyczne będące podstawą wyroku są prawdziwe, a wątpliwości te nie zostały uchylone nawet przez szczególne dochodzenia, jakieby trybunał kasacyjny zarządził.

W takich przypadkach trybunał kasacyjny może także natychmiast nowy wydać wyrok i mocą takowego uwolnić obwinionego od zarzutu lub łagodniejszy wymiar kary do niego zastosować (§. 360 ustęp 3); atoli potrzebna jest do tego jednomyślność i zgodzenie się prokuratora jeneralnego.

Wnioski stron prywatnych zmierzające do tego, aby trybunał kasacyjny wydał jedną z powyżej wymienionych uchwał, powinny być odrzucone przez sądy, do którychby

zostały wniesione; nie mogą one również nigdy być roztrząsane na rozprawie ustnej.

Do wznowienia postępowania karnego zarządzanego przez trybunał kasacyjny stósują się przepisy §§. 358 i 359.

Rozstrzygnięcie pytania, czy wykonanie kary ma być wstrzymane i czy dalsze postępowanie ma być odesłane do sądu innego obrebu, należy wyłącznie do trybunału kasacyjnego.

Środek prawny, o którym mowa w §. 362, nazywamy rewizją „nadzwyczajną“. Rewizja nadzwyczajna aktów służy wyłącznie trybunałowi kasacyjnemu, a wniosek oskarżonego nie jest dopuszczalny; różni się ona od zażalenia nieważności w obrocie ustawy co do istoty swej tem, że w zażaleniu nieważności (§§. 33 i 292) chodzi o należyte zastosowanie ustawy, tu zaś o należyte ocenienie podstaw faktycznych wyroku t. j. o ocenienie dowodów i o zmianę niesprawiedliwego wyroku na korzyść oskarżonego. Do zastosowania §. 362 odnoszą się orzeczenia T. K. podane w zbiorze orz. pod Nr. 691—694 i 876.

§. 363. Postępowanie karne może być wytaczane i dalej prowadzone niezawisłe od warunków i formalności wznowienia, a tylko podług przepisów ogólnych i przez sąd według tychże właściwy:

- 1). Jeżeli dochodzenia przygotowawcze zaniechane zostały, zanim jeszcze postępowano z osobą pewną jako z obwinioną;
- 2). jeżeli oskarżyciel prywatny mający jeszcze prawo do skargi, takową wnosi, a w postępowaniu poprzedniem zaniechanie lub wyrok uwalniający od zarzutu dlatego tylko nastąpiły, że nie było wymaganego w ustawie żądania strony;
- 3). jeżeli przy zakończeniu postępowania karnego tyczą-

cego się zbrodni lub występku. zastrzeżono oskarżycielowi ściganie innych przestępstw, albo jeżeli dopiero później okazały się poszlaki innego, dawniej popełnionego przestępstwa;

- 4). jeżeli sąd powiatowy, błędnie stósując ustawę, uważał za podpadający swemu osądzeniu czyn, który zbrodnię stanowi, byleby od zawyrokowania sądu powiatowego nie upłynęło więcej jak sześć miesięcy, a gdy chodzi o zbrodnię podlegającą sądzeniu przez sądy przysięgłych, nie więcej jak dwanaście miesięcy.

1). W ustępie 1 nie wymaga się koniecznie śledztwa wstępного; wymaga się jedynie, aby podejrzanego słuchano jako obwinionego t. j. w myśl §. 199 pr.

2). Do l. 2 por. §. 259 l. 1. Przepis §. 363 l. 2 postanowiony jest tylko w interesie oskarżyciela prywatnego; nie ma zatem zastosowania, jeżeli działanie bezprawne, które ścigać należało z urzędu, uznano za przekroczenie ścigane skargą prywatną (O. plen. z 9 marca 1887 l. 1529 Nr. 1039).

3). Postanowienie §. 363 l. 3 ma i wtedy zastosowanie, jeżeli czyn, który później na jaw wyszedł, z czynem poprzednio osądzonym z powodu zliczenia szkody z obydwóch czynów wynikłej (§. 173 kod. k.), byłby łącznie sądzony jako jedno przestępstwo (O. z 13 lutego 1880 l. 12820 Nr. 226 i z 25 września 1885 l. 8102 Nr. 821).

W razie zasądzenia za przestępstwo ciągłe, późniejsze wyjście na jaw aktu bezprawnego wchodzącego w skład przestępstwa ciągłego, uzasadnić może ponowne ściganie zasądzonego tylko pod warunkami §. 356 (O. z 9 czerwca 1883 l. 3438 Nr. 559)

4). Pomiędzy postanowieniem §. 363 l. 4, a postanowieniem §. 356 l. 3 zachodzi ta różnica, że w §. 363 l. 4 chodzi o wznowienie postępowania z powodu błędnego zastosowania ustawy t. j. błędnej kwalifikacji czynu karogodnego, w §. 356 l. 3 zaś chodzi o wznowienie na mocy zmienionej, wskutek nowych środków dowodowych, podstawy faktycznej.

Przepis §. 363 l. 4 polega na zasadzie, że działanie karne nie umarza się (por. §§. 223 lit. b. 225, 526 i 528 kod. k.) przez wykonanie wyroku nieważnego dla absolutnej niewłaściwości sędziego (O. z 15 kwietnia 1882 l. 11999 Nr. 443).

II. O przywróceniu do pierwotnego stanu przeciw upływnym terminom.

Literatura: Zob. Mayer, *Handbuch* str. 930, i *Commentar III.* str. 455 i n.

§. 364. Sąd powołany do rozstrzygnięcia środka prawnego może zezwolić obwinionemu na przywrócenie do pierwotnego stanu spóźnionego terminu do zapowiedzenia środka prawnego przeciw wyrokowi, jeżeli tenże

- 1). zdoła wykazać, że bez własnej i swojego zastępcy winy, a tylko wskutek okoliczności nieuchronnych, nie mógł terminu dopilnować;
- 2). prosi o przywrócenie terminu w dniach trzech po ustaniu przeszkody i
- 3). zarazem wnosi zapowiedzenie.

Prośbę wnieść należy do tego sądu, w którym miał być zapowiedziany środek prawny. Tenże sąd udziela ją razem z zapowiedzeniem oskarżycielowi do oświadczenia się, i wniesienia wzajemnego wywodu, jeżeli zechce, a po upływie terminu do tegoż wywodu wyznaczonego przedkłada akta sądowi, powołanemu do rozstrzygnięcia środka prawnego, który w razie zezwolenia na przywrócenie terminu orzeka zaraz w głównym przedmiocie sprawy.

Przeciw odmowie przywrócenia terminu nie służy żaden środek prawny.

Dopóki nie zezwolono na przywrócenie terminu do pierwotnego stanu, prośba o takowe nie wstrzymuje wykonania; chyba że sąd, do którego takową wniesiono

w miarę okoliczności zachodzącego przypadku uzna za stósowne odłożyć wykonanie.

W §. 364 dopuszcza procedura karna znanego dotąd tylko w procesie cywilnym przywrócenia upadłego terminu (*restitutio ob terminum lapsum*); przywróconym jednak może być tylko spóźniony termin do zapowiedzenia środka prawnego przeciw wyrokowi.

Trybunał kasac., interpretując wyraz „zapowiedzenie“ w §. 364, orzekł dnia 25 listopada 1884 l. 12081 Nr. 678, że można dozwolnić także przywrócenia spóźnionego terminu do uzasadnienia zgłoszonego wcześniej zapowiedzenia zażalenia nieważności t. j. do wyvodu punktów nieważności.

XXI. ROZDZIAŁ.

O orzeczeniach i postanowieniach sądu karnego co do roszczeń prywatnych.

Literatura: Ullmann str. 673 i n. Vargha str. 330 i n. Mayer *Commentar III.* str. 463 i n.

§. 365. Szkodę z przestępstwa wynikłą i inne okoliczności poboczne, które są ważne pod względem następstw prawa prywatnego, z urzędu brać należy pod rozwagę. Jeżeli zachodzi wątpliwość, czy poszkodowany wie o toczącym się postępowaniu karnem, należy go o tem zawiadomić, ażeby mógł korzystać ze służącego mu prawa przyłączenia się do postępowania karnego.

W razie przyłączenia się wolno stronie cywilnej, a gdyby sama się zastępować nie miała prawa, ustawowemu jej zastępcy, wywieść i dostatecznie wykazać swoje

roszczenia. Obwinionego należy co do takowych przesłuchać i dochodzenia potrzebne w celu zbadania szkody przedsięwziąć. Strona cywilna może się znowu zrzec poszukiwania swoich roszczeń a to każdego czasu, nawet podczas rozprawy głównej.

1). Sąd karny nie jest uprawniony do rozstrzygania prawnoprywatnych roszczeń, które nie zachodzą bezpośrednio pomiędzy oskarżonym a osobą przez jego karogodne działanie pokrzywdzoną (O. plen. z 28 czerwca 1882 l. 5247 Nr. 466).

2). Por. §§. 4, 47, 99 i 172 pr. tudzież §. 22 rozp. wykon.

§. 366. Jeżeli obwiniony nie zostaje skazany, odesłać należy w każdym razie stronę cywilną z żądaniem odszkodowania na drogę prawa cywilnego.

Jeżeli zaś obwinionego skazano, trybunał zwyczajnie orzec powinien zarazem co do roszczeń prywatnych poszkodowanego. Jeżeli sąd karny mniema, że wyniki postępowania karnego nie dostarczają dostatecznej podstawy do dokładnego ocenienia roszczonego wynagrodzenia, wówczas odesła stronę cywilną na drogę prawa cywilnego. Przeciw temu odesłaniu nie służy żaden środek prawny.

1). Nie można odesłać na drogę prawa prywatnego, w prawie publicznem uzasadnionego żądania władzy wojskowej, aby wydano jej przedmioty należące do skarbu wojskowego (O. plen. z 2 kwietnia 1875 l. 1517 Nr. 56).

2). Uczestnika (§. 185 kod. k.) nie można skazać na zwrot całej z kradzieży lub z przemieszczenia wynikłej szkody. Odpowiada on zwyczajnie tylko o tyle, o ile skradzione rzeczy nabył, pozbył lub ukrył i tylko na zwrot wartości tychże może być skazany (O. z 26 listopada 1880 l. 9707 Nr. 295).

3). Co do szkody przez przestępstwo zrzędzonej procedura uznaje za regułę (§. 99), że sędzia może zadowolnić się ocenieniem podanem przez poszkodowanego, o ile uzasadnione wāt-

pliwości przeciw takowemu nie przemawiają (O. z 19 lutego 1887 l. 13688 Nr. 1030).

4). Por. jeszcze §§. 3, 15 19 i 27 ustawy z 12 lipca 1872 l. 112 D. u. p.

§. 367. Jeżeli rzecz jaką znaleziono między rzeczami oskarżonego, spółwinnego lub uczestnika przestępstwa, albo w takim miejscu, gdzie ją też osoby tylko do przechowania złożyły lub oddały, a sąd przekonał się, że rzecz ta należy do strony cywilnej, wówczas trybunał postanowi, że będzie zwrócona po prawomocności wyroku. Wszelako wydanie może także zaraz nastąpić, jeżeli się obwiniony wyraźnie na to zgadza.

Rzeczy zabrane poszkodowanemu może mu także i sędzia śledczy nawet przed rozprawą główną zwrócić, jeżeli ich przechowanie nie jest potrzebne do przekonania obwinionego, spółnika lub uczestnika, a tak obwiniony jak oskarżyciel na to się zgadzają.

§. 368. Jeżeli rzecz zabrana przeszła już w ręce osoby trzeciej, która nie miała udziału w przestępstwie, a to w sposób ważnie przenoszący własność lub jako zastaw, albo jeżeli między kilku poszkodowanymi własność zabranego przedmiotu jest sporna, albo jeżeli poszkodowany nie może zaraz dostatecznie wykazać swego prawa, wówczas żądającego zwrotu rzeczy odesłać należy na zwyczajną drogę prawa cywilnego.

Por. §§. 367 i 368 ust. cyw.

§. 369. Jeżeli rzecz zabrana poszkodowanemu już więcej zwróconą być nie może, jakoteż we wszystkich przypadkach, gdzie nie chodzi o zwrot rzeczy zabranej,

lecz o wynagrodzenie poniesionej szkody lub utraconego zysku, albo o zagiadę wyrządzonej obrazy (§ 1323 powszechnego kodeksu cywilnego), przysądzić należy w wyroku karnym odszkodowanie lub zadośćuczynienie, o ile tak kwota onego, jakoteż osoba, której się należy, dokładnie da się oznaczyć.

Jeżeli przeprowadzone dochodzenia nasuwają domniemanie, że poszkodowany za wysoko podaje swoją szkodę, wówczas sąd po rozważeniu wszelkich okoliczności, a jeżeli potrzeba, po oszacowaniu przez znawców, może takową zniżyć.

Por. §. 99 i 172 pr.

§. **370.** Mianowicie wtedy, gdy kto zostaje uznany za winnego zbrodni zdrady głównej, buntu lub rozruchu, sąd karny ma obowiązek orzec także co do wynagrodzenia szkody, jakie skarb publiczny lub osoby prywatne roszcza sobie do skazanego.

Do szkody zaś z tych zbrodni wynikłej policzyć należy nie tylko wszelkie uszkodzenia bezpośrednio lub pośrednio przez też zbrodnie zrażdzone, lecz także i wszelkie koszta poniesione na stłumienie zbrodniczego przedsięwzięcia lub na przywrócenie porządku i bezpieczeństwa.

§. **371.** Jeżeli z winy oskarżonego wynika nieważność całkowita lub częściowa czynności prawnej z nim zawartej lub jakiegoś stosunku prawnego, w wyroku karnym orzec należy także o tem, jak i o wynikających stąd skutkach prawnych.

Tylko wtedy, gdy chodzi o nieważność małżeństwa, orzeczenie w tej mierze zastrzega się właściwemu sądowi cywilnemu (§. 5).

1). Jeżeli chodzi o oszustwo popełnione przez sfałszowanie weksli, nie można unieważniać nakazu zapłaty, uzyskanego *bona fide* przez osobę trzecią, która w procesie karnym nie miała udziału (O. Nr. 466 w uwadze do §. 365).

Podobnie sąd karny nie jest uprawniony do orzeczenia, że akt zrzeczenia się spadku jest nieważny, mimo że uznał w takowym znamiona występku z §. 1 ustawy z 25 maja 1883 l. 78 D. u. p., gdyż rozstrzygałby przez to o roszczeniach prywatnych, w których interesowane są osoby trzecie (O z 9 maja 1884 l. 2291 Nr. 631).

2). Według §. 8 ustawy z 28 maja 1881 l. 47 D. u. p. (o nierzetelnem postępowaniu przy czynnościach kredytowych) może sąd uznać czynność, z powodu której skazanie nastąpiło, za nieważną, a nadto, o ile wyniki postępowania karnego wystarczają, orzec, że wzajemne świadczenia mają być zwrócone z ustawowym procentem od dnia świadczenia.

3). W ustępie 2 tego paragrafu ustawa przypuszcza, że nieważność małżeństwa jest skutkiem karno-sądowego zasądzenia (O. z 12 kwietnia 1880 l. 977 Nr. 237).

4). Jeżeli sąd uznaje oskarżonego winnym krzywoprzysięstwa, należy zwyczajnie ograniczyć się do orzeczenia, że złożona przysięga jest nieważną i ma być uważana za niewykonaną. Skutki tego orzeczenia wynikają już z wyroku cywilnego.

§. 372. Jeżeli strona cywilna nie chce poprzestać na wynagrodzeniu, przez sąd karny sobie przyznanem, wolno jej udać się na drogę prawa cywilnego.

Stronie cywilnej wolno zatem dochodzić przed sądem cywilnym nadwyżki nad kwotę wynagrodzenia, przyznaną przez sąd karny.

§. 373. Jeżeli orzeczenie sądu karnego co do roszczeń prywatnych stało się prawomocnem, każda strona interesowana ma prawo domagać się od sądu, który w pierwszej instancji wyrokował, poświadczenia na wyroku, iż

jest prawomocny, a wyrok taki ma wtedy ten skutek, że o egzekucyę jego można udać się wprost do sądu cywilnego.

Na podstawie nieprawomocnego wyroku sądu karnego żądać można jedynie egzekucyi na zabezpieczenie (Uchwała Sądu najw. z 28 listopada 1876 l. 14127 Nr. 88 repertoarza orzeczeń cywilnych).

§. **374.** Skazany i jego prawonabywcy tylko w sądzie cywilnym upraszać mogą o zmianę prawomocnego wyroku karnego co do roszczeń prywatnych z powodu nowo wynalezionych środków dowodowych, tudzież o uchylenie egzekucyi takowego z powodu okoliczności faktycznej później zaszłej, chyba że z innych powodów następuje wznowienie postępowania karnego.

§. **375.** Jeżeli u obwinionego znaleziono rzecz według wszelkiego prawdopodobieństwa cudzą, a obwiniony nie może, lub nie chce wymienić jej właściciela, i jeżeli w odpowiednim terminie nikt się z prawem do jej własności nie zgłosił, sędzia śledczy powinien ułożyć opis tej rzeczy w taki sposób, aby ją właściciel wprawdzie mógł poznać, aby atoli zamileczano niektóre istotne jej znamiona odróżniające, pozostawiając właścicielowi ich oznaczenie na dowód służącego mu prawa.

Oznaczenie terminu do zgłoszenia się z prawami własności pozostawione jest uznaniu sądu.

§. **376.** Opis ten obwieścić należy publicznie edyktem w tych miejscach, gdzie obwiniony przebywał lub gdzie popełniono przestępstwa jemu zarzucone. W edykcie tym wezwać należy właściciela, aby się zgłosił w przeciągu

roku od dnia umieszczenia po raz trzeci edyktu w pismach publicznych, i aby swoje prawo własności wykazał.

Rzeczy znalezione, których wartość dwudziestu pięciu złotych nie przynosi, a których niezwłoczne osobne ogłoszenie z innych powodów nie jest potrzebne, mogą być obwieszane od czasu do czasu w edyktach zbiorowych.

§. 377. Jeżeli rzecz cudza jest tego rodzaju, że bez obawy zepsucia się przez rok cały nie może być przechowana, albo gdyby przechowanie z kosztami było połączone, wówczas prokurator poczyni kroki o sprzedaż takowej przez publiczną licytacją. Cena kupna złożona będzie w sądzie karnym. Zarazem złożyć należy do aktów dokładny opis każdej sprzedanej sztuki i zapisać nabywcę i cenę kupna.

Zob. §. 78 rozp. wykon.

§. 378. Jeżeli w przeciągu terminu edyktem oznaczonego nikt nie wykaże prawa do rzeczy opisanych, wówczas takowe, lub otrzymane za nie pieniądze, jeżeli sprzedaż rzeczy dla nagłości nastąpiła, wydać należy obwinionemu na jego żądanie, chyba że sąd powołany do rozstrzygania w pierwszej instancji wyda uchwałę orzekającą, że prawo posiadania obwinionego nie jest wiarogodną. Przeciw takim uchwałom nie ma żadnego środka prawnego.

§. 379. Rzeczy, których się obwinionemu nie wydaje, należy sprzedać w sposób w §. 377 przepisany, a cenę kupna wnieść do kasy rządowej. Wolno jednakże uprawnionemu poszukiwać na drodze prawa cywilnego roszczeń swych do ceny kupna przeciw skarbowi publicznemu w prze-

ciągu lat trzydziestu od dnia umieszczenia po raz trzeci edyktu w pismach publicznych.

Por. §. 78 rozp. wykon. i §. 126 i n. instr. z r. 1854.

XXII. ROZDZIAŁ.

O kosztach postępowania karnego.

Literatura: Ullmann str. 729 i n.; Vargha str. 382 i n.; Mayer *Commentar III.* str. 494 i n.; Dr. Roman Jakubowski: „*die Gebührenfreiheit in Strafsachen*“ (Crimin. Blatter z r. 1876 Nr. 5).

§. 380. Wszelkie czynności w sprawach karnych, przedsiębrane przez jakąkolwiek władzę, i wszystkie do takowych odnoszące się podania stron, wolne są od opłaty należytości i pocztowego. Podwoły są w takich razach wolne od drogowego i mostowego tam i na powrót jadąc.

Jeżeli obwinionych odstawia się wozem, gminy dostarczyć mają potrzebnych podwódt, za co mogą żądać wynagrodzenia podług przepisów istniejących o podwodach.

1). Co do wolności od należytości prawnych obowiązują następujące przepisy: poświadczenia odbioru wynagrodzenia za czynności, które procedura karna wkłada na osoby, do takowych nie obowiązane już z urzędu swojego albo na mocy osobnej umowy, są bezwzględnie wolne od opłaty należytości, a należą tu: kwity świadków na wynagrodzenie przyznanych im kosztów podróży tam i na powrót tudzież straty czasu; kwity znawców, nie zostających w służbie rządowej lub gminnej, następnie kwity tłumaczy niestałych na wynagrodzenie kosztów podróży tam i na powrót i na inne wynagrodzenia należące się im z ustawy; kwity gmin tudzież członków gminy na milowe lub na należytość za podwoły z powodu przewozu obwinionych i kwity zastępców ubogich na wynagrodzenie wydatków w gotówce, które były konieczne.

Kwity urzędników rządowych lub gminnych na należności przypadające im z powodu postępowania karnego, podlegają opłacie z wyjątkiem kosztów jazdy wozem (Rozp. min. z 2 września 1853 l. 1/5 D. u. p..)

Pełnomocnictwa oskarżycieli prywatnych, wystawione swym zastępcom w sprawach karnych, wolne są od opłaty, jeżeli w nich uwidoczniiono cel karno-sądowy, z powodu którego zostały wystawione (Rozp. min. spraw z 12 marca 1865 l. 1980).

2). Co do wolności od opłaty pocztowej obowiązują następujące przepisy: wolność od opłaty pocztowej nie odnosi się do poczty miejscowej w miastach, w których takowa istnieje, gdyż korespondencye miejscowe przysyłać należy przez woźnych. Przesyłki wolne od opłaty należy zapieczętować pieczętką urzędową, a po stronie adresu opatrzyć nazwa wysyłającego i słowami „rzecz urzędowa“ albo „ex officio“ (albo „w sprawach karnych“). Pisma urzędowe nie powinny być rekomendowane, wyjąwszy przypadki przewidziane w przepisach sądowych, lub inne według uznania referenta lub przełożonego ważne przypadki w których to razach wolność od opłaty tyczy się także należności za rekomend. (Rozp. min. z 3 stycznia 1851 l. 32 D. u. p. i reskr. min. handlu z 3 września 1853 l. 12900).

Rozporządzenia władz sądowych i administr., wydane do bezpłatnych zastępców stron, jak i podania tychże wolne są od opłaty pocztowej (rozp. min. spraw. z 5 listopada 1852 l. 17092). Co do urzędowych korespondencyj z owemi państwami obcemi, które przystąpiły do międzynarodowej konwencji pocztowej z 9 października 1874 l. 88 D. u. p., stósować należy te przepisy, które ogłoszono rozp. min. spraw. z 5 paźdz. 1873 l. 12529 odnośnie do państwa niemieckiego, należy zatem pocztowe opłacać także w sprawach karnych; korespondencye obce, któreby nadeszły bez opłaty, należy przyjąć i opłatę zaliczyć, lecz zarządzać jej zwrotu od osoby obowiązanej do opłaty, a w razie nieściągnięcia, zażądać zwrotu od władzy, która korespondencyę wysłała. W razie odmowy należy przedstawić sprawę min. sprawiedl. za pośrednictwem sądu wyższego (rozp. min. spraw. z 12 kwietnia 1876 l. 4651). Do konwencji pocztowej przystąpiły Anglia, Austria, Belgia, Dania, Egipt, Hiszpania,

Hollandya, Grecya, Luksemburg, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Rumunia, Rosya, Stany zjednoczone Ameryki, Szwajcarya, Szwecya, Serbia i Turcya.

Wolność od opłaty służy także zastępcom prokuratori przy sądach powiatowych, ale przesyłki swoje opatrzyć mają wyraźnem oznaczeniem przymiotu służbowego i dopisać „rzecz służbowa“, a w przypadkach, gdzie ich korespondencye urzędowe adresowane są do osób nie uwolnionych od opłaty, zawierać mają dodatek: „rzecz służbowa, wolna od opłaty“. (Rozp. min. spraw. z 11 lutego 1874 l. 1962).

Kary pieniężne na rzecz ubogich przesyłane gminom nie są wolne od opłaty pocztowej; sądy nie powinny zatem zaopatrzyć przesyłek tych dopiskiem „sprawa karna, wolna od opłaty“. (Reskr. min. spraw. z 6 paźdz. 1883 l. 16402).

3). Co do podwód zob. rozp. minist. z 9 lipca 1860 l. 9196.

4). Co do krajów węgierskich wzajemne wynagrodzenie sobie kosztów za przesłuchanie świadków, oględziny lub inne czynności urzędowe w sprawach karnych nie następuje, zaczem koszta te ponosi ten sąd, który czynność przedsięwzię. (Rozp. minist. spraw. z 9 lipca 1869 l. 8083).

Tożsamo tyczy się według rozp. min. spraw. z 5 lutego 1883 l. 17266 Bośni i Hercegowiny, od których to krajów na zasadzie wzajemności zwrotu kosztów żądać nie należy.

5). Co do kwestyi kosztów za czynności sądowo-karne dla innych państw przedsiębrane lub od nich żądane, zob. odnośne umowy międzynarodowe.

§. 381. Do kosztów postępowania karnego, których zwrotu od obwinionego żądać można, należą:

- 1). wydatki na doręczenia, wezwania i na posłańców;
- 2). koszta doprowadzenia, dodanej straży i transportu obwinionego lub innych osób;
- 3). należytości świadków, znawców i tłumaczy;
- 4). należytości obrońców i innych zastępców stron;
- 5). koszta utrzymania obwinionego podczas aresztu śledczego;

- 6). koszta podróży i diety osób sądowych i prokuratorów, tudzież koszta podróży przysięgłych, nakoniec
7). koszta wykonania wyroku karnego.

Koszta te, wyjąwszy należitości pod l. 4 wyrażone, zalicza skarb publiczny, zastrzegając sobie zwrot podług postanowień §§. 389—391.

1). Do kosztów, na których zwrot skazać należy obwinionego, należą zatem według §§. 281 l. 4 także koszta zastępcy strony cywilnej.

2). O kosztach podróży i dyetach urzędników sądowych i prokuratorów stanowią rozp. min. z 3 lipca 1854 l. 169 D. u. p., z 28 września 1858 l. 166 D. u. p. i z 3 grudnia 1859 l. 221 D. u. p.

§. 382. Należitości posługaczy urzędowych i ich pomocników za doręczenia, wezwania, posyłki, za doprowadzenie, dostawienie pod strażą lub transportowanie obwinionego lub innych osób, następnie należitościienne żandarmów, do doprowadzenia lub do eskortowania użytych, ustanowione są w osobnych rozporządzeniach.

1). Przepisy o należitościach woźnych i ich pomocników zawarte są w rozp. min. z 3 lipca 1854 l. 169 (§§. 14—20), w rozp. z 28 września 1858 l. 166 (§. 2) i w rozp. z 28 czerwca 1876 l. 97 D. u. p. (§. 2).

2). Co do kosztów eskortowania stanowi rozp. min. z 20 października 1856 l. 199 D. u. p., że koszta te ponosi ze swego funduszu podręcznego zwyczajnie ta władza, która zbrodniarza eskortowanego odbiera. Dalsze postanowienia o eskortowaniu zawierają: rozp. min. spraw. z 19 marca 1856 l. 4668, które mianowicie stanowi, że o liczbie organów eskortujących jakoteż o tem, czy więźniów należy skuć, rozstrzyga władza, która ich wysyła, dalej rozp. min. z 11 listopada 1857 l. 217 D. u. p. rozp. min. spraw. z 20 września 1872 l. 12186 i rozp. z 18 marca 1873 l. 950.

§. 383. Świadkom, którzy z dziennego lub tygodniowego żyją zarobku, i którzy jako tacy, tracąc choćby tylko kilka godzin czasu, ponieśliby uszczerbek w zarobku, sąd, który ich słuca, rozważywszy, jak słusność wymaga, wszystkie okoliczności, przyzna na żądanie nietylko wynagrodzenie kosztów podróży tam i na powrót, lecz nadto i wynagrodzenie utraconego zarobku, a nawet i większych według okoliczności kosztów pobytu w miejscu przesłuchania. Innym świadkom, na żądanie, tylko wtedy można przyznać stosowne wynagrodzenie kosztów podróży i pobytu w miejscu przesłuchania, jeżeli to miejsce od miejsca zwyczajnego ich zamieszkania więcej niż o dwie mile (cztery godziny) jest oddalone. Należytości przyznane należy wypłacić zaraz po przesłuchaniu, a jeśli to bez winy świadka zaraz nastąpić nie może, przesłać mu je należy bez kosztów w najkrótszym czasie.

W pozwie należy zwrócić uwagę świadków na to, że o należne sobie wynagrodzenie, pod utratą onegoż, upomnieć się powinni najdalej w przeciągu dwudziestu czterech godzin po przesłuchaniu.

Oskarżyciel prywatny nie ma prawa żądać należytości, jakie przypadają świadkowi; innym zaś poszkodowanym prawo to tylko wtedy służy, gdy wezwani zostali w tym celu, aby słuchano ich w przymocie świadków.

Należytości osób, zostających w czynnej służbie wojskowej (w obronie krajowej), które stają jako świadkowie przed sądem karnym, mającym siedzibę poza ich leżą, oznaczone są w osobnych przepisach.

1). Strona cywilna, którą wezwano do rozprawy w myśl §. 47 l. 3, nie ma prawa żądać kosztów, chyba że wezwano ją jako świadka w myśl §. 172.

2). Odległość decydująca o prawie świadków żądania wynagrodzenia wynosi obecnie 15 kilometrów (rozp. min. z 28 czerwca 1876 l. 97 D. ^{u.} p.).

3). O kosztach należących się żandarmom stanowi rozp. min. z 28 listopada 1856 l. 205, z 20 paźźdz. 1856 l. 199 i z 4 stycznia 1859 l. 11 D. u. p.

4). O kosztach osób wojskowych stanowi rozp. min. z 24 lutego 1854 l. 52 D. u. p., zmienione rozp. min. z 6 grudnia 1870 l. 14026 o tyle, że koszta, wskutek powołania podoficera lub szeregowca na świadka powstałe, mają być zwrócone funduszowi wojskowemu z funduszu min. sprawiedl.

5). Oznaczenie kosztów powinno nastąpić przez urzędników sędziowskich, a nie przez urzędników kancelaryjnych (Rozp. min. spraw. z 16 lipca 1878 l. 7402). Por. §§. 129—136 instr. z r. 1854.

§. 384. Znawcy, stale jako tacy przy sądzie ustanowieni i pobierający za to wynagrodzenie, mają tylko prawo żądać zwrotu poniesionych wydatków, jakie były potrzebne do udzielenia zdania, i należycie są udowodnione. Inni znawcy otrzymają oprócz tego zapłatę, jaką im sąd, rozważywszy wszelkie okoliczności, wymierzy. Jeżeli przepisy istniejące nie stanowią w tej mierze nic szczególnego, wymierza się należytość od jednego do pięciu złotych, a w razie gdyby udzielenie zdania wymagało szczególnych wiadomości naukowych, technicznych lub artystycznych, lub wprawy, od dwóch do dwudziestu złotych. Wyższe nad tę kwotę wynagrodzenie może być przyznane tylko za zezwoleniem trybunału drugiej instancyi.

1). Należytości służby zdrowia postanowione zostały rozp. minist. z 17 lutego 1855 l. 33 D. u. p., które zawiera także taryfę za czynności sądowo-lekarskie, chirurgiczne i t. d.

Rachunki przez lekarzy złożone powinien sąd sam sprawdzać i z funduszu podręcznego wypłacać; w przypadkach za-

wiłych sądy udawać się mogą do Izby obrachunkowej, a jeśli mają wątpliwości, do lekarza powiatowego lub do krajowej Rady zdrowia (Rozp. min. spraw. z 19 maja 1857 l. 10682). Tożsamo tyczy się rachunków za badania chemiczne, które można dać do rewizji znawcom, w każdym przypadku osobno wyznaczyć się mającym (Reskr. z 14 maja 1858 l. 9399).

2). Reskryptem min. spraw. z 26 marca 1886 l. 1917 (Dz. rozp. 11) polecono prokuratorom i sądom, aby wzywały znawców tylko w razie rzeczywistej potrzeby, aby dalej przestrzegali, iżby znawcy ograniczali się do zadania, które im dokładnie określić należy; prac niezakreślonych nie należy wcale wynagradzać, zbytecznie rozwlekłe zaś tylko o tyle, o ile podjęta praca odpowiadała sądowemu poleceniu.

§. 385. Tłumaczowi za ustny przekład dokumentu w obcym języku spisane należy się po pięćdziesiąt centów, za przekład na piśmie po dwa złote austr. od arkusza.

Jeżeli tłumaczenie było połączone z niezwykle trudnościami, sąd wyjątkowo może należytości powyższe podwyższyć o połowę.

Tłumaczowi przybranemu do przesłuchania sądowego, należy się za każde pół dnia po dwa złote austriackie, a jeśli sam protokół pisać musi, po trzy złote. Jeżeli do takich czynności powołani będą urzędnicy przy sądzie posadę piastujący albo tłumacze przysięgli, stale ustanowieni i płatni, pracę tę bezpłatnie uskutecznią.

§. 386. Jednakże znawcom i tłumaczom należą się także koszty podróży i wyżywne, jeżeli czynności wyżej wspomniane sprawować mają poza miejscem swego zwyczajnego pobytu, mianowicie zaś tym, którzy zostają w służbie publicznej według ogólnych w tym względzie istniejących rozporządzeń, innym zaś stósownie do przepisów

w §. 383 podanych, chociażby nawet odległość była mniejsza od tej, jaka tamże jest wyrażona.

Zresztą wszystkie wyż wymienione należytości należy znawcom i tłumaczom, jeśli można, zaraz po odbytej przez nich czynności, wypłacić lub bez kosztów przesłać.

W wezwaniu pisemnem należy im oznajmić, że o należytość swoją powinni się upomnieć pod utratą takiej najdalej w przeciągu czternastu dni po złożonem sprawozdaniu.

Wynagrodzenie za powóz wtedy tylko należy się znawcom, jeżeli nie można ich było pomieścić w jednym powozie z innymi członkami komisji, o ile w powozie tym było miejsca dla 3 do 4 osób, lub jeżeli dla wyjątkowych przyczyn, które wykazać należy, nie mogli jechać w powozie innych członków komisji (Reskr. min. z 27 grudnia 1870 l. 13092 i reskr. z 8 lutego 1876 l. 1369).

§. 387. Do kosztów utrzymania obwinionego podczas aresztu śledczego należą wydatki na żywność, legowisko, opał, światło. według okoliczności także wydatki na dostarczenie i pranie bielizny, dostarczenie i czyszczenie odzieży, oraz koszta w razie choroby i połogu.

Co do kosztów choroby i połogu każdemu z osobna obwinionemu policza się wydatki, rzeczywiście dla niego poczynione; co się zaś tyczy wszelkich innych kosztów utrzymania, trybunał drugiej instancyi na obręb swój corocznie, a w razie nader znacznej zmienności cen, nawet częściej ustanawiać będzie przypadającą dziennie na każdego aresztowanego kwotę, w jakiej wynagrodzenie tych kosztów utrzymania ma nastąpić, o ile aresztowany nie utrzymywał się sam z własnego majątku.

Jeżeli w różnych miejscach, gdzie znajdują się sądy

karne, zachodzą znaczne różnice w cenach żywności, kwota tych kosztów zaopatrywania dla różnych sądów, znajdujących się w obrębie tego samego trybunału drugiej instancji, różnie może być ustanowiona.

Zob. §. 42 rozp. wykon. i §. 129 instr. z r. 1854.

§. 388. Koszta wykonania wyroku karnego, które skazany zwrócić jest obowiązany, obejmują w razie kar, pozbawiających wolności, nie tylko wydatki poniesione na utrzymanie (§. 387), ale także i tę część kosztów strzeżenia i zarządu miejsca kary, która przypada na każdego skazanego w więzieniu zostającego. Wymiar tych kosztów oznaczają osobne rozporządzenia.

Koszta wykonania innej kary ustawi się w każdym przypadku z osobna.

Zob. §§. 43—47 i 55 rozp. wykon.

§. 389. Jeżeli oskarżonego uznano wyrokiem karnym za winnego przestępstwa, należy zarazem wyrzec w wyroku, że jest obowiązany także zwrócić koszta postępowania karnego.

Jeżeli jednak postępowanie odnosiło się do kilku przestępstw, trybunał odłączyć powinien, o ile można, od tego zwrotu koszta dotyczące się czynów, których oskarżonego nie uznano winnym.

Wszelako obowiązek zwrócenia kosztów ciąży tylko na osobie prawomocnie skazanego, a jeżeli ten umarł po prawomocności wyroku, na spadku po nim pozostałym, nigdy jednak na osobach trzecich, które na mocy ustawy lub z obowiązku na siebie przyjętego, starać się mają o jego utrzymanie. Jeżeli jest kilku spółwinowajców, ka-

zdego z osobna skazać należy na ponoszenie tych kosztów, które za sobą pociągnęło utrzymywanie go podczas aresztu śledczego, jego obrona, wykonanie kary lub szczególne wydarczenia, które jego tylko osobę spotkały lub z jego winy wynikły. Na zapłacenie wszelkich innych kosztów postępowania karnego skazać należy niepodzielnie wszystkich spółników i uczestników, chyba że trybunał widzi szczególne powody ograniczenia tej odpowiedzialności.

1). Postanowienie §. 389 ust. 3, według którego nie mogą być skazywane na zwrot kosztów osoby, które są obowiązane starać się o utrzymanie -zasądzonego, tyczy się także kosztów jego utrzymania podczas kary (O. z 16 sierpnia 1887 l. 5817 Nr. 304 Dz. rozp.).

2). Reskr. min. sprawiedl. z 9 lipca 1878 l. 7075 ogłoszono następujące uwagi min. sprawiedl. w przedmiocie zastosowania zasad procedury karnej odnośnie do kosztów postępowania karnego:

a). Orzeczenie o kosztach musi nastąpić w wyroku, jeżeli oskarżonego skazano (§. 260 l. 5); zwyczajnie wystarczy wyrzeczenie, że oskarżony obowiązany jest do ponoszenia kosztów postępowania karnego.

b). Wyszczególnienia kosztów w wyroku nie wymaga się.

c). Oskarżony nie traci prawa żądania zwrotu kosztów od oskarżyciela prywatnego lub strony cywilnej przez to, że ich nie żądał na rozprawie; owszem z §. 390 zdaje się wynikać przeciwieństwo.

d). Orzeczenia o kosztach postępowania karnego nie można zaczepić bezpośrednio ani środkiem prawnym odwołania się ani zażaleniem nieważności.

e). Przeciw orzeczeniu o kosztach zatem, o ile nie zaczepia się zarazem orzeczenia o winie, służy tylko zażalenie do trybunału drugiej instancji (§. 392), względnie do trybunału I instancji przeciw orzeczeniom sądów powiatowych (§. 481), chociażby orzeczenie o kosztach mieściło się w wyroku, a nie w osobnej uchwale.

f). Orzeczenie o obowiązku zwrócenia kosztów obrony

i zastępstwa jest częścią orzeczenia o kosztach postępowania karnego w ogólności, a zatem odesłanie do drogi cywilnej nie jest dopuszczalne.

h). Według przepisu §. 393 ust. 3 w przypadkach, w których obowiązek zwrócenia kosztów w ogólności spada na obwinionego, oskarżyciela prywatnego lub stronę cywilną, powinny osoby te wynagrodzić także wszystkie koszty obrony i zastępstwa. Ustawa nie rozróżnia, czy obrona lub zastępstwo były konieczne lub nie, zaczem do sędziego należy jedynie zbadanie i orzeczenie, czy wysokość policzonych kosztów odpowiada potrzebie.

§. 390. Jeżeli postępowanie karne zakończone zostało inaczej, aniżeli wyrokiem skazującym, koszta ponosić ma zwyczajnie skarb państwa. O ile zaś postępowanie karne nastąpiło na żądanie oskarżyciela prywatnego albo w ślad §. 48 tylko na wniosek strony cywilnej, sąd wyda uchwałę, iż zwrócić mają wszelkie koszta, jakie w skutek ich działania narosły.

Za szczególne koszta, które wynikły z założenia środka prawnego albo w skutek żądania wznowienia postępowania odpowiada ten, kto założył środek prawny albo wniósł wspomniane żądanie, jeżeli pierwszy wcale skutku nie odniósł a drugie odrzucone zostało.

Prokuratorya nie może być nigdy skazana na zwrot kosztów.

Nakoniec, jeżeli do postępowania karnego dało powód świadomie fałszywe doniesienie, koszta powinien zwrócić donosiciel.

1). Prawo oskarżonego żądania zwrotu kosztów powstałych w skutek działania oskarżyciela prywatnego nie gaśnie przez to, że oskarżony nie wykonał prawa tego zaraz na ustnej rozprawie. Prawo żądania zwrotu kosztów nie może być odesłane do drogi prawa cywilnego (O z 14 marca 1883 l. 15169 Nr. 521).

2). Jeżeli oskarżyciel prywatny wniósł odwołanie się, ko-
Ustawa o postępowaniu karnem. 21

sztą postępowania apelacyjnego ponosi on sam lub też oskarżony według tego, czy odwołanie się odniosło skutek, lub było bezskuteczne, nigdy jednak skarb państwa (O. z 15 maja 1884 l. 1857 Nr. 638).

3). Sąd karny nie ma prawa skazywać na mocy §. 390 na zwrot kosztów postępowania karnego, łącznie z obwinionym lub zamiast niego, jego ustawowego zastępcę, jeżeli tenże, zastępując niewłasnowolnego pokrzywdzonego, wniósł oskarżenie prywatne, lub do takowego się przyłączył. To bowiem należy jedynie do władzy opiekuńczej, względnie kuratelarnej (O z 1 lipca 1887 l. 4519 Nr. 289 Dz. rozp).

§. 391. Koszta postępowania karnego jednak o tyle tylko od skazanego ściągnąć należy, o ile tenże przez to, według zdania sądu, nie będzie narażony na ujme w swoim wyżywieniu się ani też nie dozna przeszkody w dopełnieniu obowiązków, jakie na nim ciążyą pod względem wynagrodzenia szkody przestępstwem zrzędzonej albo pod względem wyżywienia członków swojej rodziny.

Osoby, które podczas uwięzienia swego pobierają płace alimentacyjne, obowiązane są z tychże wynagrodzić koszta utrzymania, jakie na nie wyłożone zostały.

Orzeczenie o tem, czy koszta mogą być ściągnięte, powinno nastąpić, jeśli być może, zaraz przy wydaniu wyroku.

1). Według rozp. min. spraw. z 25 stycznia 1866 l. 103 prokuratorowie mogą mieć udział w naradzie nad orzeczeniem, czy koszta postępowania mogą być ściągnięte, i założyć ewentualnie przeciw orzeczeniu środki prawne.

2). Ułaskawienie skazanego nie uchyla obowiązku do zwrotu kosztów postępowania (Rozp. min. z 13 października 1854 l. 15443).

3). Zob. §§. 48 i 49 rozp. wykon. i §§. 138 i 146 instr. z r. 1854.

§. 392. W tych przypadkach, w których zażalenie co do kosztów nie może być połączone ze środkiem pra-

wnym, który służy przeciw wyrokowi, wolno każdemu, kto się przez rozstrzygnięcie lub postanowienie sądu co do kosztów pokrzywdzonym być mniema, wnieść osobne co do tego zażalenie do trybunału drugiej instancji.

Zażalenie podać należy najdalej w dniach czternastu do sądu, który rozstrzygał w pierwszej instancji, ten zaś przedłoży je wraz ze swoim sprawozdaniem trybunałowi drugiej instancji, który rzecz ostatecznie rozstrzygnie.

1). Zażalenie przeciw orzeczeniu co do kosztów, wydanemu przez sąd powiatowy, idzie do trybunału pierwszej instancji stósownie do §. 481 (O. z 16 paźdz. 1884 l. 5829 Nr. 669).

2). Nie można zażalenia przeciw orzeczeniu o kosztach (§§. 392 i 481) odrzucać dla tej jedynie przyczyny, że nazwano je błędnie „odwołaniem się“, które nie jest dopuszczalne (O. z 1 lipca 1887 l. 4519 Nr. 289 Dz. rozp.).

§. **393.** Kto w sprawie karnej korzysta z pomocy zastępcy, powinien zwyczajnie zapłacić i koszta tegoż zastępstwa a to nawet wtedy, gdy mu z urzędu obrońcę ustanowiono.

Jeśli oskarżonemu wyznaczono obrońcę ubogich, wydatki w gotówce poczynione będą temuż obrońcy na jego żądanie ze skarbu państwa wynagrodzone, jeżeli były potrzebne i rzeczywiście poniesione zostały,

W tych przypadkach, w których obowiązek zwrócenia kosztów postępowania w ogólności spada na obwinionego, oskarżyciela prywatnego, stronę cywilną (§. 48), lub tego, kto świadomie fałszywe uczynił doniesienie, osoby te powinny wynagrodzić także wszystkie koszta obrony i zastępstwa.

§. **394.** Jeżeli zastępcy strony należy się wynagrodzenie, oznaczenie takowego pozostawia się dobrowolnemu porozumieniu się między zastępcą a obowiązany do zapłacenia, a to tak w przypadku, gdy obwiniony, oskarżyciel prywatny lub

strona cywilna sami sobie zastępcę obrali, jak i wtedy, gdy oskarżonemu sąd obrońcę ustanowił.

1). Według §. 16 ordynacyi adwok. z 6 lipca 1868 adwokat każdego czasu ma prawo żądać pewnego oznaczonego wynagrodzenia; nie wolno mu zaś sprawę sobie powierzoną w całości lub w części nabyć.

2). Według uchwały Tryb. kasac. z 7 maja 1879 l. 3723 zasada wypowiedziana w §. 394 tyczy się także postępowania przed trybunałem kasacyjnym, który ewentualnie zastosuje analogicznie przepis §. 395.

§. 395. W razie, gdyby porozumienie się między stroną a jej zastępcą co do należytości za podjęte zastępstwo nie przyszło do skutku, wolno jest tak jednej jak drugiej stronie prosić sądu, powołanego do rozstrzygania w pierwszej instancji, o oznaczenie tych należytości, bez względu na to, czy zastępstwo odnosiło się do postępowania uprzedniego, czy do rozprawy głównej, czy też do ułożenia pism. Na takie podanie powinien sąd wysłuchać stronę przeciwną.

W wymiarze tych należytości nie są wprawdzie trybunały związane żadną kwotą z góry oznaczoną, lecz obowiązane są oceniać rzeczywistą wartość oddanych przez zastępcę usług, w szczególności zaś uwzględnić czas, jaki zabrało dostarczenie dowodów i samo zastępstwo, podjęte trudy i poczynione w gotówce wydatki.

Przeciw takiemu wymiarowi należytości, oznaczonemu przez sąd pierwszej instancji, obie strony mogą w dniach czternastu od dnia doręczenia uchwały, wnieść zażalenie do trybunału drugiej instancji, który rzecz ostatecznie rozstrzygnie.

Tak samo postępować należy, gdy nie przyszło do

skutku porozumienie co do wysokości kosztów, które według §. 393, ustęp 3, zwrócone być powinny.

Jeżeli zatem oskarżony ma zwrócić koszta zastępstwa oskarżycielowi prywatnemu lub stronie cywilnej, lub na odwrót oskarżyciel prywatny lub strona cywilna, skargę zamiast prokuratora popierająca, ma zwrócić koszta zastępstwa oskarżonemu, porozumienie się co do tychże kosztów należy pozostawić stronom interesowanym, a w braku takowego dopiero zastosować przepisy §§. 394 i 395.

XXIII. ROZDZIAŁ.

O wykonaniu wyroków.

Literatura: Ullmann str. 836 i n.; Vargha str. 298; Mayer, *Commentar III.* str. 532, i n.

§. **396.** Każdy oskarżony, wyrokiem od zarzutu uwolniony a w areszcie zostający, natychmiast po ogłoszonym wyroku ma być na wolność wypuszczony, chyba że dalsze jego zatrzymanie potrzebne jest z powodu założonego środka prawnego, który ma skutek zawieszający, albo z innych przyczyn ustawowych.

Por. §§. 197, 284 ust. 3, 294 ust. 1 i 346, dalej §. 33 rozp. wykon. i §. 30 instr.

§. **397.** Każdy wyrok karny należy niezwłocznie wykonać, skoro tylko jest rzeczą pewną, że wykonania jego nie wstrzymuje żadna ustawowa przeszkoda, a mianowicie żaden środek prawny we właściwym czasie i przez osobę do tego uprawnioną założony, do którego ustawa skutek

zawieszający przywiązuje (§. 284 ustęp 3, §. 294 ustęp 1, §. 346). Jeżeli środek prawny na korzyść oskarżonego, w areszcie zostającego, założyły takie osoby, które do tego wbrew jego woli nie mają prawa, należy zawiadomić o tem oskarżonego i objaśnić o odroczeniu wykonania kary, jakie wskutek tego powstaje. Tak samo się postąpi, jeżeli zachodzi wątpliwość, czy oskarżony będący w areszcie zgodził się na środek prawny przez jego obrońcę założony. Wykonanie wyroku zarządzi przełożony tego sądu, który wydawał wyrok w sprawie w pierwszej instancyi, chyba że ustawa niniejsza inaczej stanowi (§§. 402, 405, ustęp 2, 407—409).

Por. §§. 34 i 36 rozp. wykon.

§. 398. Jeżeli skazany na karę śmierci lub na karę wolność odejmującą w czasie, gdy wyrok karny ma być wykonany, jest chory na umyśle lub ciężko chory na ciele, albo jeżeli skazana jest w ciąży, wykonanie kary nie nastąpi, dopokąd stan ten nie ustanie. Wykonanie kary, pozbawiającej wolności, tylko wtedy i przeciw kobiecie brzemienniej zarządzić można, gdyby zatrzymanie w areszcie, aż do jej rozwiązania trwające, było dla niej uciążliwsze aniżeli kara, na którą skazana została.

§. 399. O wyroku karnym zapadłym przeciw osobie piastującej urząd publiczny lub godność publiczną, zaraz po prawomocności zawiadomić należy jej bezpośredniego przełożonego.

Por. §. 83 i uwagi tamże podane.

§. 400. Czas, który skazany na karę pozbawiającą wolności przepędził w areszcie po ogłoszeniu wyroku pierwszej instancyi, o tyle wlicza się do kary, o ile rozpoczęcie kary odwleczone zostało wskutek okoliczności, od woli skazanego niezawisłych, w szczególności także wskutek założenia środka prawnego przez osoby, które miały do tego prawo nawet wbrew jego woli. Wliczenie nadto i wtedy ma miejsce, gdy środek prawny na korzyść skazanego założony choćby tylko w części odniósł skutek.

1). Wliczenie aresztu śledczego nakazane jest w §. 400 stanowczo i bez ograniczenia, byle tylko środek prawny choćby w części skutek odniósł. Nie wymaga się, aby trybunał, rozstrzygający o założonym środku prawnym, wydał wyrok przychylny dla skazanego także w sprawie głównej. Wliczenie aresztu śledczego ma zatem nastąpić i wtedy, jeżeli w skutek zażalenia nieważności zniesiono wyrok i zażądano nową rozprawę, chociażby oskarżonego na tej rozprawie ponownie na taką samą karę skazano (O. plen. z 16 sierpnia 1878 l. 6048 Nr. 176).

2). Jeżeli oskarżony będący w areszcie, w pierwszej instancyi został uwolniony, a przez trybunał kasacyjny skazany, natenczas wliczyć mu należy do kary czas przepędzony w areszcie od chwili ogłoszenia pierwszego wyroku (O. plen. z 23 kwietnia 1885 l. 8540 Nr. 774).

§. 401. Rozpoczęcie wykonania kary pozbawiającej wolności, która nie przenosi sześciu miesięcy, może być na krótki czas odłożone, gdyby wskutek niezwłocznego jej wykonania narażono skazanego na uszczerbek w swoim zarobkowaniu lub w sposobie utrzymania niewinnej rodziny, a nie zachodzi obawa jego nieczki. Odroczenia takowego najwięcej na sześć tygodni dozwolić może, po wysłuchaniu prokuratora, trybunał pierwszej instancyi w gronie czterech sędziów, z których jeden przewodniczy.

Na dłuższe odroczenie zezwolić może tylko, na wniosek sądu pierwszej instancji dla przyczyn nader ważnych, trybunał drugiej instancji. Prośbę o takie odroczenie kary wnieść należy do sądu pierwszej instancji, który ją odrzuci, jeśli nie uważa za stosowne uczynić wniosek przychylny. Przeciw tym rozstrzygnięciom nie ma żadnego środka prawnego.

Wykonanie kary pozbawiającej wolności, nie przenoszącej sześciu miesięcy, na którą skazano osobę wojskową (z obrony krajowej) odroczyć należy na żądanie właściwej władzy wojskowej (obrony krajowej), jeżeli skazany powołany jest do pełnienia służby.

Wykonanie kary pozbawiającej wolności nie może być przerwane.

Rozporządzeniem min. sprawiedl. z 24 lipca 1874 l. 9556 pouczono sądy niższe, że co do próśb o odroczenie, ułaskawienie ub złagodzenie kary, sądy powiatowe w sprawach przez siebie w pierwszej instancji załatwionych takie same mają zadanie i w tym samym do sądów krajowych wyższych zostają stosunku, jak Trybunały pierwszej instancji we wszystkich innych sprawach karnych; prośby takie załatwia zatem sąd powiatowy i przedkłada je ewentualnie sądowi krajowemu wyższemu.

§ 402. Jeżeli według ustawy skazanie pociąga za sobą dla skazanego utratę szlachectwa, wykluczenie z zastępstwa gminnego lub z innych zastępstw, powołanych do zajmowania się sprawami publicznymi, których jest członkiem, albo utratę urzędów, służby, tytułów, godności i orderów, czasową utratę prawa obierania lub obieralności do rzeczonych zastępstw, albo utratę innych praw i upoważnień lub utratę pobieranych z kas publicznych plac, wówczas sąd karny powinien przesłać odpis wyroku pra-

womocnego i tej także władzy, do której należy wydać z tego powodu stósowne zarządzenia.

Jeśli w skutek wyroku karnego jedna z osób w §. 158 wymienionych ma być aresztowana, odpis wyroku prawowomocnego niezwłocznie doręczyć (§. 83) należy bezpośrednio jej przełożonemu.

Prokurator powinien dopilnować przestrzegania przepisów obowiązujących co do donoszenia o nastąpionych skazaniach.

Zob. uwagi do §. 83.

§. 403. Wykonanie wyroku śmierci nastąpi najbliższego poranku po dniu, w którym oznajmiono skazanemu, że kara będzie na nim wykonana z powodu, że nie nastąpiło ulaskawienie. Oznajmienie to nastąpi w domu sądowym w obec przewodniczącego, dwóch sędziów i prokuratora. Sąd karny ma uważać na to, aby wykonanie nie przypadało ani w niedzielę ani w święto ani też w taki dzień, który według religijnego wyznania skazanego jest dniem świątecznym, i aby wykonaniu w dniu naznaczonym nie było na przeszkodzie.

Po tem oznajmieniu sąd karny przydać powinien skazanemu kapłana jego wyznania, jeżeli sam go sobie nie obierze, i oświadczyć mu w razie potrzeby, iż ani jego uchylanie się od przygotowania na śmierć, ani prośba przez kogobądź o ulaskawienie podana, wykonania kary śmierci nie wstrzyma.

Przystęp do skazanego dozwolony jest, oprócz tych, którym ze stanowiska urzędowego służy, tylko członkom jego rodziny i tym osobom, z którymi on sam widzieć się lub rozmawiać sobie życzy.

W razie zamiany w drodze łaski kary śmierci na karę

więzienia, liczy się bieg tejże kary od dnia, w którym Najwyższe Postanowienie ułaskawienia wydanem zostało (O. plen. z 14 czerwca 1887 l. 154; ks. Jud. z r. 1887 Nr. 36, Dz. rozp. Nr. 267).

§. 404. Wykonanie kary śmierci odbędzie się wśród murów domu więziennego lub w innym zamkniętem miejscu w obec komisji sądowej, która składać się ma najmniej z trzech członków sądu i protokolanta, a nadto z prokuratora, lekarza sądowego i z kapłana towarzyszącego skazanemu. Obrońcę, naczelnika i zastępstwo gminy, w której obrębie wykonanie nastąpi, zawiadomić należy o miejscu i godzinie wykonania, aby przy niem mogli być obecni.

Urzędnikom sądowym prokuratury i władzy bezpieczeństwa, tudzież najbliższym krewnym skazanego wolno się znajdować podczas tracenia. O ile obszerność miejsca na to pozwala, można oprócz tego jeszcze dozwolnić wstępu także innym mężom poważanym.

Jeżeli wyrok śmierci ma być wykonany na kilku osobach, należy zarządzić co potrzeba, aby żadna tracenia drugiej widzieć nie mogła.

Wyrok karny wraz z krótkim opisem czynu należy wydrukować i po straceniu rozdać.

Ciało straconego ma być pogrzebane w nocy bez wszelkiego rozgłosu w osobnem na to przeznaczonem miejscu; może być jednak wydane na żądanie rodzinie do pogrzebania, jeżeli żadne przeciw temu nie nasuwają się wątpliwości. I w tym razie pochowanie odbyć się powinno po cichu i bez żadnej okazałości. Dopóki zwłok nie uprzątnięto, oprócz osób wyżej wymienionych, nie należy nikomu dozwalać przystępu do miejsca tracenia.

Co do kosztów wykonania wyroku śmierci zob. §. 55 rozp. wykon.

§. 405. Skazani za zbrodnię na karę uwięzienia dłuższą nad jeden rok, odbywać mają kary w miejscach, na to osobnemi przepisami przeznaczonych. Inne kary wolność odejmujące będą wykonane zwykle w tym sądzie karnym, który wydał wyrok w pierwszej instancyi.

Prokurator zarządzi odstawić skazanego do zakładu karnego, któremu prześle dokładny wykaz, obejmujący potrzebne wyjaśnienia co do stosunków skazanego (tabelę wykazawczą).

Reskryptem min. sprawiedl. z 14 lutego 1885 l. 2406 (Dz. rozp. l. 17) zarządzono, co następuje: według §§. 23 i 405 proc. tudzież §. 34 i 76 rozp. wykon. rzeczą prokuratora jest dopilnować oddania skazanego do zakładu karnego; ograniczenie tegoż prawa prokuratora wtedy tylko może zajść, jeżeli zachodzi obawa przepełnienia odnośnego zakładu, w którym to razie zasięgnąć należy poprzednio przyzwolenia prokuratora starszego, pod którego kierownictwem zakład karny stoi. Jeżeli zachodzą powody przemawiające za pozostawieniem w więzieniu sądowym skazanego, któregooby do zakładu karnego odstawić należało, na wyjątek od zasady § 405 tylko min. sprawiedl. zezwolić może. Wniosek odnośny ma wyjść od prezydium trybunału pierwszej instancyi lub od prokuratora w obopólnem porozumieniu i ma być wystósowany do prezydium sądu wyższego, które w porozumieniu z prokuratorem starszym prześle wniosek razem ze swoim zdaniem ministrowi sprawiedliwości.

§. 406. Co do kar wolność odejmujących, któreby powinny być wykonane w sądzie orzekającym, trybunał drugiej instancyi może dozwolić, aby wykonanie takowych z powodu przepełnienia więzień, dla oszczędzenia niestosunkowych wydatków podróży lub transportu lub z innych ważnych przyczyn nastąpiło w innym sądzie jego obłębu. Gdyby to wykonanie nastąpić miało poza obębem trybu-

nału drugiej instancyi, rzecz tę należy przedstawić do rozstrzygnięcia ministrowi sprawiedliwości.

1). Najwyższem postanowieniem z dnia 8 stycznia 1858, ogłoszonym rozp. minist. z 12 stycznia 1858 l. 540, postanowiono co następuje:

- 1). Minister sprawiedliwości ma prawo zezwolić w szczególnych uwzględnienia godnych przypadkach, aby kary uwięzienia rozciągnięte za zbrodnie lub występki wykonano w sądzie karnym, chociażby nawet dłużej niż rok trwały.
- 2). Co do kar uwięzienia, które nie mają trwać roku, może sąd krajowy wyższy z ważnych przyczyn w swoim własnym obrębie przeznaczyć sąd inny do wykonania kary. W tych przypadkach zaś, w których uważanoby za rzecz stósowną, aby karę wykonano w innym sądzie, który się znajduje poza obrębem sądu wyższego, sąd krajowy wyższy ma przedstawić rzecz do rozstrzygnięcia ministrowi sprawiedliwości.

2). W uzupełnieniu postanowienia §. 406 zarządza rozporz. minist. sprawiedl. z 22 marca 1885 l. 5254 (Dz. rozp. z r. 1885 l. 24), że zawsze sąd orzekający, stwierdziwszy okoliczność, iż przeciw wykonaniu kary w sądzie innym żadna nie zachodzi przeszkoda, ma uczynić wnioski u przełożonego sądu krajowego wyższego, ten zaś ma zasiągnąć rozstrzygnięcia ministra sprawiedliwości. Rozstrzygnięcie ministra sprawiedl. udzielone będzie tylko sądowi kraj. wyższemu sądowi orzekającemu, a tenże sąd wyższy wyda dalsze zarządzenia.

§. 407. Jeżeli wyrokiem karnym orzeczono wygnanie skazanego po odbytej karze lub wydalenie go z którego z krajów reprezentowanych w radzie państwa, lub też ze wszystkich, prokuratora doniesie o tem naczelnikowi tego kraju, w którym sąd karny się znajduje.

Jeżeli wydalenie odnosi się tylko do pewnego miejsca

lub powiatu, należy o tem zawiadomić najniższą władzę polityczną i władzę bezpieczeństwa.

Ogłoszenie wszystkich od 1 stycznia 1854 z monarchii wydalonych cudzoziemców następuje od czasu do czasu w „centralnym dzienniku policyjnym“. Każdy sąd karny jakoteż każda władza administracyjna, która zarządza wydalenie, przesłać ma do biura redakcyjnego Dyrekcji policyi wiedeńskiej doniesienie o tem w każdym przypadku z osobna, jeszcze w dniu, w którym wydalenie zarządzone. Doniesienie to czyni się przez wypełnienie odnośnej tabeli (Rozp. min. z 20 lutego 1854 l. 49 D. u. p.).

Według §. 77 rozp. wykon. doniesienie centralnemu dziennikowi polic. o wydaleniu uczynić ma prokurator.

§. 408. Jeżeli wyrok karny pociąga za sobą utratę towarów, lub innych rzeczy na sprzedaż będących lub sprzętów, albo zniweczenie lub zniszczenie narzędzi lub innych przedmiotów, utratę przemysłu lub innych praw i upoważnień, prokurator porozumieć się ma z temi władzami, do których zakresu działania należy wydanie potrzebnych w tej mierze zarządzeń.

§. 409. Ściąganie kosztów postępowania karnego (§. 381) i kar pieniężnych, odbywa się według obowiązujących w tym względzie przepisów.

1). O ściąganiu kosztów postępowania karnego stanowią §§. 48 i 49 rozp. wykon. i §§. 140—148 instr. z r. 1854, według których ściąganie kosztów należy do sądu i następuje w ten sam sposób, jak ściąganie innych należności sądowych; tylko o przeprowadzenie egzekucyi na nieruchomości wezwać należy prokuratorę skarbu, udzielając jej wyrok i spis kosztów.

2). O ściąganiu kar pieniężnych stanowi rozp. min. z 11 lutego 1855 l. 30 D. u. p., według którego sąd wezwać ma skazanego do zapłacenia kary w dniach 8-iu, a po upływie tego terminu zarządzić przymusowe ściągnięcie kary przez ten sąd po-

wiatowy, w którego okręgu skazany mieszka lub przebywa. Ściągnięcie kary w drodze egzekucji do dóbr nieruchomości zarządzić należy przez prokuraturę skarbu. W razie niemożności ściągnięcia kary pieniężnej następuje kara aresztu, z góry na ten przypadek oznaczona.

§. 410. Jeżeli po prawomości wyroku karnego wyjdą na jaw takie okoliczności łagodzące, które w czasie wyrokowania jeszcze nie istniały albo przynajmniej nie były wiadome, a które nie byłyby wprawdzie pociągnęły za sobą zastosowania innego wymiaru kary, ale przecież oczywiście byłyby spowodowały wymierzenie kary łagodniejszej, wówczas trybunał pierwszej instancji (§. 401), przekonawszy się o istnieniu takich okoliczności łagodzących, powinien zaraz uczynić wniosek stosownego złagodzenia kary do trybunału drugiej instancji, który rozstrzygnie wniosek ten po wysłuchaniu prokuratora starszego.

Przeciw odrzuceniu prośby lub wniosku złagodzenia kary nie ma żadnego środka prawnego.

Jeżeli trybunał drugiej instancji przystąpi do wniosku złagodzenia kary, przez trybunał kasacyjny wymierzonej, przedłoży wniosek swój trybunałowi kasacyjnemu, który po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego ostateczne w tej mierze wyda orzeczenie.

Jeśli po prawomości wyroku wyszły na jaw takie okoliczności, któreby pociągnęły za sobą zastosowanie innego wymiaru kary („*eines anderen Strafsatzes*“), należałoby żądać wznowienia postępowania karnego na zasadzie §. 353 l. 2.

§. 411. Nieprzewidziane w ustawie darowanie lub złagodzenie kary zależy tylko od Cesarza.

Prośby o ulaskawienie nie mają skutku zawieszającego. O ile w szczególnych przypadkach nie wydano oso-

bnych poleceń wyższych, do tych próśb następujące stósują się przepisy.

Jeżeli skazany, rozpoczynawszy karę, wnosi prośbę o ulaskawienie do przełożonego zakładu więziennego albo do urzędnika, wysłanego do zwiedzenia tegoż zakładu, wówczas prośbę tę wraz ze zdaniem przełożonego o sprawowaniu się i o stanie zdrowia skazanego, przesłać należy sędziemu, który wydawał wyrok w pierwszej instancji (§. 401).

Sąd ten, do którego także wszelkie inne podania w drodze łaski przysyłać należy, rozpozna prośbę tę i odrzuci takową, jeżeli mniema, że nie ma ważnych powodów przemawiających za złagodzeniem lub darowaniem kary. W przeciwnym razie przedkłada prośbę ze swoim wnioskiem trybunałowi drugiej instancji, który po wysłuchaniu prokuratora starszego, poweźmie w tej mierze uchwałę i albo prośbę odrzuci albo takową wraz ze swoim wnioskiem ministrowi sprawiedliwości przedstawi. Jeżeli trybunał kasacyjny wydał wyrok w myśl §. 288 l. 3, albo §. 350. ust. 1, wówczas wniosek trybunału drugiej instancji, popierający prośbę o ulaskawienie, przedłożyć należy trybunałowi kasacyjnemu, który po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego, rozstrzygnie, ażali prośba ma być odrzucona lub u ministra sprawiedliwości poparta.

Przeciw odrzuceniu próśby o ulaskawienie przez jeden z rzeczonych sądów żadne zażalenie nie jest dopuszczalne.

1). Jeżeli trybunał kasacyjny nie wydawał wyroku w myśl §. 288 l. 3 lub §. 350 ust. 1, należy akta przesłać wprost ministerstwu sprawiedliwości (Rozp. min. spraw. z 13 grudnia 1878 l. 17135).

Ministerstwo sprawiedl. poleciło jednak kilkakrotnie w szczególnych przypadkach, ażeby w tych przypadkach, w których

trybunał kasacyjny w skutek najwyższego upoważnienia zamiast kary śmierci nazaczył karę uwięzienia, przedkładano wnioski ułaskawienia za pośrednictwem trybunału kasacyjnego.

2). Reskr. min. sprawiedl. z 4 marca 1871 l. 2612 polecono sądom (prokuratoryom), aby najpóźniej w dniach trzech, po otrzymanem poleceniu wykonania aktu łaski, zdały sprawę o tem bezpośrednio minis. sprawiedl., podając dzień odebrania polecenia i dzień uwolnienia skazanego z aresztu.

Reskryptem min. spraw. dalej z 27 września 1876 l. 12471 zawiadomiono sądy, że równocześnie z nadaniem telegramu polecającego wykonanie aktu łaski, przesyłany będzie uwierzytelniony odpis tegoż telegramu pod kopertą władzy, która akt łaski ma wykonać. Jeżeliby się telegram spóźnił, odpis ten w chwili odbioru zastępuje telegraficzne polecenie uwolnienia skazanego.

3). Rozporządzeniem min. sprawiedl. z 25 kwietnia 1888 l. 6648 (Dz. rozp. z r. 1888 Nr. IX. str. 83) polecono naczelnikom sądów i zakładów więziennych, ażeby o śmierci więźnia, następującej w czasie, gdy prośba o ułaskawienie go bywa rozpatrywana przez władze wyższe, donosiły natychmiast telegraficznie minist. sprawiedl., nie uwłaczając piśmiennemu zawiadomieniu właściwej władzy.

4). Por. w końcu. §. 35 proc. §. 88 instr. z r. 1854 i uwagę do §. 401.

XXIV. ROZDZIAŁ.

O postępowaniu przeciw niewiadomym, nieobecnym i zbiegłym.

Literatura: Hugo Meyer: *das Strafverf. gegen Abwesende*; Berlin 1869. Ullmann, str. 696; Vargha str. 313 i n.; Mayer, *Commentar III*, str. 569 i n.

I. Postępowanie przeciw niewiadomym, nieobecnym i zbiegłym podczas śledztwa wstępnego.

§. 412. Aczkolwiek sprawca zbrodni lub występku jest niewiadomy lub nie może być przed sądem stawiony,

mimo to jednak należy na wniosek prokuratora zbadać jakość czynu ze starannością i dokładnością, w ustawie przepisaną. W przypadkach takich dopiero wtedy, gdy nie ma żadnych punktów oparcia do dalszych dochodzeń, należy zaniechać postępowania aż do przyszłego odkrycia lub wynalezienia sprawcy.

1). Reskryptem min. sprawiedl. z 1 grudnia 1874 l. 15722 zauważono, że przepisy §§. 90 i 109 proc. mają zastosowanie także w przypadku §. 412, zaczem zaniechanie sprawy przez sąd tylko wtedy ma nastąpić, jeżeli odbyły się dochodzenia sądowe; jeżeli ich zaś nie było, prokurator ma jedynie odłożyć doniesienie lub sam zaniechać dochodzeń, przez władze inne zarządzonych.

2). Co do pytania spornego, czy o zaniechaniu dochodzeń należy zawiadomić stronę cywilną, zob. Gernert w Criminal. Blatter z r. 1877 Nr. 7; Mitterbacher w komentarzu str. 697 i Rulf: Praxis str. 109—169.

§. 413. Jeżeli obwinionym o zbrodnię lub występki jest nieobecny, który jednak prawdopodobnie nie uciekł, a nie ma warunków potrzebnych według §. 175 do wydania nakazu przyaresztowania, należy tylko zarządzić wysiedlenie jego miejsca pobytu i dopiero wtenczas, gdy po wykryciu takowego pomimo wezwania nie staje, wydać przeciw niemu nakaz doprowadzenia albo według okoliczności zarządzić przeciw niemu kroki, w następującym paragrafie omówione.

§. 414. Jeżeli z okoliczności wnosić należy, że obwiniony uciekł, albo jeżeli nieobecnego posądzono o zbrodnię lub występki wśród takich okoliczności, któreby według §. 175 jego przyaresztowanie usprawiedliwiały, wówczas władze, którym poruczono śledzenie i ściganie

zbrodni i występków, posługiwać się mają celem schwywania obwinionego przeszukaniem domu, odezwaniami do innych władz, w których obrębie zbiegły może być przydybanym, pogonią sądową lub listami gończymi.

Ustawa czyni różnicę pomiędzy postępowaniem przeciw nieobecnemu (§. 413), a postępowaniem przeciw zbiegłemu (§. 414); do zastosowania §. 414 wymaga się prawdopodobieństwa, że podejrzany o zbrodnię zbiegł; proste przypuszczenie nie wystarczy, lecz należy w takim razie uważać go tylko za nieobecnego i zastosować §. 413.

§. 415. Jeżeli spodziewać się należy, że podejrzanego zbiega można jeszcze dogonić, wówczas sędzia śledczy, a w nagłych razach sądy powiatowe i władze bezpieczeństwa mają obowiązek ścigać go przez umyślnych wysłańców, w otwarte listy wierzytelne zaopatrzonych. Pogoń ta nie jest ograniczona do powiatu, do którego wysłańcy należą, ale owszem rozciągać się może aż do granic krajów w radzie państwa zastępowanych.

Wszystkie sądy i władze bezpieczeństwa obowiązane są dawać pomoc osobom pogoń odbywającym.

Żandarmeryi nie wolno bez nakazu lub zezwolenia przekroczyć granicę krajów w Radzie państwa reprezentowanych, chyba że osobna co do tego z państwami ościennymi istnieje umowa (§. 22 instr. dla żandarmeryi ogłoszonej reskr. min. sprawiedl. z 2 kwietnia 1876 l. 3999).

Umowę podobną zawarto według reskr. min. spraw. z 18 grudnia 1867 l. 13297 z Węgrami; według niej wolno ścigać zbrodniarzy także w powiatach granicznych Węgier, jednak ścigający winni stósować się do ustaw obowiązujących w kraju, w którym ściganie następuje.

Istnieją nadto szczególne umowy z Bawaryą (z 29 września 1852 l. 204 D. u. p.); z Prusami (z 16 stycznia 1864 l. 27 D. u. p.) z Saksonią (z 30 lipca 1852 l. 171 D. u. p.) i t. d.

§. 416. Przeciw zbiegom i takim nieobecnym, których miejsce pobytu jest niewiadome, wtedy tylko listy gończe rozpisywane być mogą, gdy ci o jaką zbrodnię mocno są podejrzani.

Rozpisanie listów gończych należy zwyczajnie do izby radnej, w przypadkach zaś nagłych do samego sędziego śledczego. List gończy i wtedy ma być rozpisany, gdy aresztowany za zbrodnię zbiegł z aresztu śledczego lub z więzienia karnego.

Za tymi, którzy tylko o występki są obwinieni, nie można rozpisywać listów gończych, jeżeli jednak na schwytaniu ich wiele zależy, można udzielić władzom ich rysopis z wezwaniem, aby w razie znalezienia onychże doniosły o tem sądowi, który rozesłał opisanie osoby.

Zarządzenie środków w §. 416 wspomnianych stanowi ciąg dalszy postępowania karnego, zaczem przedawnienie po zarządzeniu takowych wtedy tylko może się rozpocząć, jeżeli zaniechano dalszej czynności śledczej, chociaż takowa mogła być skuteczną (O. z 26 września 1884 l. 6216 Nr. 657).

§. 417. W liście gończym wymienić należy zbrodnię, o którą obwiniony jest podejrzany, opisać jak najdokładniej jego osobę i dołączyć wezwanie, wystósowane do wszystkich sądów i władz bezpieczeństwa. o tymczasowe jego przytrzymanie i dostawienie. Listy gończe należy stosownie do istniejących przepisów rozpowszechnić, mianowicie zaś rozesłać je najrychlej do wszystkich sądów powiatowych, władz bezpieczeństwa i organów nadzorczych w okolicy.

Jeśli potrzeba, zarządzić należy także rozpowszechnienie listów gończych w dalszych stronach, w miarę zaś okoliczności ogłoszenie ich przez pisma publiczne.

Tak samo jak z listami gończymi postąpić należy także z opisaniem i ogłoszeniem rzeczy skradzionych lub zrabowanych, przedmiotów pochodzących z popełnionego oszustwa, fałszowania publicznych papierów kredytowych, lub monet. Jeżeli taki opis tyczy się przedmiotów większej wartości lub przedmiotów takich. że jest nadzieja, iż ogłoszenie takowego posłuży do wykrycia sprawcy lub zapobieżenia dalszemu złemu, albo poda poszkodowanemu sposobność powetowania szkody, ogłoszenie może natychmiast nastąpić. Jeżeli jednak chodzi o opisanie sfałszowanych papierów kredytowych lub monet, trzeba pierwiej uczynić w tej mierze doniesienie trybunałowi drugiej instancyi, i oczekiwać jego poleceń. Ktokolwiek otrzyma jaką wiadomość o przedmiotach opisanych, powinien zaraz donieść o tem zwierzchności.

1). Od kwietnia 1887 wydaje naczelnik policyi w Moguncyi w języku niemieckim, francuskim i angielskim międzynarodowy dziennik policyi kryminalnej („*Internationales Criminal-Polizeiblatt*“), co podano do wiadomości władz w Dz. rozp. ministr. spraw. z r. 1887 l. 8 str. 77.

2). Listy gończe, opisy osoby i t. d. należy przesłać najbliższej władzy administracyjnej celem oddania do druku i rozpowszechnienia. W razach nagłych sąd sam lub prokuratora zarządzić mają wydrukowanie (Rozp. min. sprawiedl. z 22 grudnia 1859 l. 16699).

§. 418. Jak tylko ustały przyczyny, które były powodem do wydania listu gończego lub opisania osoby, należy niezwłocznie zarządzić odwołanie.

§. 419. Jeżeli obwiniony, który jest nieobecnym lub zbiegłym. oświadczy gotowość stawienia się przed sądem

w razie uzyskania listu zaręcznego (listu żelaznego, glejtu), wówczas minister sprawiedliwości po zasięgnięciu zdania prokuratora starszego przy tym trybunale drugiej instancyi, w którego obrebie sąd śledczy się znajduje, może mu takowy list, w miarę okoliczności za kaucyą, z tym skutkiem udzielić, że obwiniony aż do wydania wyroku w pierwszej instancyi pozostanie na wolności.

List żelazny czyli glejt (*salvus conductus*) może zatem być udzielony tylko przez ministra sprawiedliwości, do którego wprost o to udać się należy; sądy karne nie mają prawa udzielania glejtu.

Glejt zabezpiecza obwinionego przed aresztem tylko aż do wydania wyroku w pierwszej instancyi, zatem nie aż do chwili prawomocności wyroku.

§. 420. List zaręczny ma skutek tylko co do zbrodni lub występku, do których się odnosi. Traci skutek, jeżeli obwiniony nie staje na wezwanie sądu bez dostatecznego usprawiedliwienia się, jeżeli robi przygotowania do ucieczki, jeżeli uchyla się od dalszego śledztwa przez ucieczkę lub przez ukrywanie swojego pobytu, albo gdy niedopelni któregokolwiek z warunków, pod którymi list zaręczny został mu udzielony.

II. Postępowanie przeciw nieobecnym i zbiegłym po zamknięciu śledztwa wstępnego.

§. 421. Jeżeli przy zamknięciu śledztwa wstępnego oskarżyciel wniesie oskarżenie o zbrodnię lub występki przeciw obwinionemu, którego miejsce pobytu jest niewiadome albo nie leży w jednym z krajów zastępowanych w radzie państwa, wówczas akt oskarżenia doręczyć należy obrońcy w tym celu ustanowić się mającemu, który ma prawo, w dniach ośmiu po doręczeniu takowego zapowiedzieć

i wywieść opozycją. Co do reszty i w tym razie przepisy rozdziału XVI. mają być stosowane.

Skoro oddanie pod oskarżenie stanie się prawomocnem, należy je obwieścić publicznie i to, jeżeli chodzi o zbrodnię, we formie listu gończego.

Jeżeli spodziewać się można, że wydanie obwinionego, który znajduje się za granicą, może być uzyskane na mocy istniejących umów państwowych, wówczas sąd, po wysłuchaniu prokuratora, uda się w tej mierze drogą przepisaną do zagranicznej władzy karno-sądowej, w której obrębie oskarżony się znajduje. Gdyby robiono trudności co do wydania, należy dla usunięcia takowych udać się przez Trybunał drugiej instancyi do ministra sprawiedliwości.

Tak samo się postąpi, gdy obwiniony znajduje się w jednym z krajów do korony węgierskiej należących. a władze tamtejsze wydania go odmawiają.

Jeżeli oskarżony stawi się później albo zostanie schwytanym, udzielić mu należy akt oskarżenia i orzeczenie w skutek wniesionej opozycyi zapadłe. Jeżeli oddanie pod oskarżenie stało się już prawomocnem, a oskarżony na obronę swoją przytacza okoliczności, których dochodzenia żąda, postąpić należy według przepisu §. 224.

III. Postępowanie zaoczne przeciw nieobecnym i zbiegłym.

§. 422. Po nastąpieniem oddaniu pod oskarżenie, postępowanie karne przeciw tym, którym wezwanie do rozprawy głównej dla nieobecności wręczone być nie może, pozostawia się w zawieszeniu aż do ich ujęcia.

Tylko wtedy, gdy oskarżyciel domaga się wyrażnie postępowania edyktałnego, trybunał, który do wydania wyroku jest właściwym, zarządzi to postępowanie przez pozew publiczny.

W §§. 422—426 stanowi procedura o tak zwanem postępowaniu edyktalnym (*Edictal-Ungehorsam-Verfahren*), polegającym na tem, że się oskarżonego publicznym edyktem do stawienia się w sądzie wzywa, a w razie nieposłuszeństwa wydaje orzeczenie w §. 425 wspomniane; w §. 427 zaś stanowi ustawa o t. zw. postępowaniu zaocznem właściwem (*Contumacialverf.*) tj. o warunkach wydania wyroku zaocznego.

§. 423. Pozew publiczny zawierać będzie:

- 1). imię i nazwisko, wiek, miejsce urodzenia, stan lub przemysł i miejsce zamieszkania oskarżonego, o ile to wszystko jest wiadome;
- 2). wymienienie zbrodni z okolicznościami, od których zależy wymiar kary;
- 3). wezwanie oskarżonego, aby w odpowiednim terminie, który przynajmniej na jeden miesiąc naznaczyć należy, stanął w sądzie dla usprawiedliwienia się z zarzucanego mu czynu, gdyż inaczej przeciw niemu jako nieposłusznemu postąpi się według ustawy i wzbroni mu się wykonywania praw obywatelskich.

§. 424. Ten pozew publiczny należy wywiesić w miejscu, gdzie zbrodnia została popełnioną, w siedzibie trybunału pierwszej instancyi, tudzież w miejscu zamieszkania lub ostatniego pobytu oskarżonego i obwieścić po trzykroć w dzienniku urzędowym kraju w stósownych odstępach czasu. W miarę okoliczności można także zarządzić zamieszczenie takowego w innych krajowych i zagranicznych pismach publicznych. Oprócz tego oznajmić należy osobno o tem wezwaniu pełnomocnikowi oskarżonego, jeśli ten jest wiadomy, jego opiekunowi lub małżonkowi lub któremu z jego bliskich krewnych. O ogłoszenie publiczne tego wezwania postara się oskarżyciel.

§. 425. Jeżeli oskarżony nie stawi się w terminie (§. 423) wyznaczonym w pozwie, izba radna na wniosek oskarżyciela orzecze, że oskarżonemu podczas jego nieobecności zabrania się wykonywania praw obywatelskich. Okoliczność ta, że na oskarżenie przeciw oskarżonemu wniesione wyrok karno-sądowy jeszcze nie zapadł, nie stoi nadal na przeszkodzie rozpoczęciu przeciw niemu procesu cywilnego, lub dalszemu popieraniu procesu rozpoczętego.

1). Według dekretu nadw. z 6 marca 1821 l. 1743 sprawy, których rozstrzygnięcie zawisło od dowodu i poczytania zbrodni, nie mogą być dochodzone w sądzie cywilnym przed wydaniem wyroku karnego. Jeżeli w toku procesu cywilnego okoliczność ta wyjdzie na jaw, proces cywilny należy wstrzymać i wyczekiwać orzeczenia sądu karnego. Otóż §. 425 dozwala wyjątku od powyższych postanowień powołanego dekretu nadw.

2). Przez „prawa obywatelskie“ (*staatsbürgerliche Rechte*), których wykonywania oskarżonemu wzbronić należy w myśl §. 425, rozumieć należy prawa wyborcze i inne prawa polityczne, które obywatelowi państwa przysługują. Zdolności do działań prywatno-prawnych nieobecny nie traci.

§. 426. Jeśli oskarżony staje, lub później schwytanym zostanie, wówczas na wniosek oskarżyciela należy dalej postępować stósownie do przepisów rozdziału XVIII.

§. 427. Jeżeli oskarżony nie stanął do rozprawy głównej, wówczas można pod jego nieobecność rozprawę odbyć i wyrok wydać, ale pod nieważnością tylko wtedy, gdy chodzi o zbrodnię zagrożoną najwyżej pięcioletnią karą więzienia lub też o występki, a oskarżony już w śledztwie wstępnie był słuchany i wezwanie do rozprawy głównej jeszcze osobiście zostało mu wręczone. W takim przypadku

należy oskarżonemu oznajmić wyrok przez sędziego ku temu wyznaczonego, lub mu takowy w odpisie doręczyć. Jeśli to nastąpić nie może z powodu jego nieobecności, wyrok należy ogłosić publicznie w sposób w §. 424 wyrażony.

Jeżeli jednak rozprawy głównej nie można rozpocząć lub dalej prowadzić w nieobecności oskarżonego dlatego, że powyższym warunkom nie stało się zadość, albo że trybunał uważa, iż bez obecności oskarżonego nie można spodziewać się należytego wyjaśnienia stanu rzeczy, postąpi się według §. 221. Jeżeli doprowadzenie oskarżonego nie da się uskuteczyć, wolno jest oskarżycielowi żądać zarządzenia postępowania w §§. 423—426 omówionego; termin oznaczony w §. 423 pod 3 może być w tym razie skrócony do dni czternastu.

Przeciwko wyrokowi zapadłemu w nieobecności oskarżonego, może tenże założyć opozycją (sprzeciw) w trybunale pierwszej instancji, a to w terminie wyznaczonym do zapowiedzenia zazalenia nieważności. Do opozycji należy się przychylić, jeżeli będzie wykazane, że nieuchronna przeszkoda nie dozwoliła oskarżonemu stanąć do rozprawy głównej. W tym przypadku zarządzić należy ponowną rozprawę główną. Jeżeli oskarżony i do tej nie stanie, wyrok zaoponowany uważać się będzie względem niego za prawomocny. Opozycją rozstrzyga trybunał drugiej instancji na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratora starszego. Jeżeli opozycja zostanie odrzuconą, oskarżonemu nie służy już żaden środek prawny przeciwko wyrokowi. Jeżeli skazany razem z opozycją założył zażalenie nieważności lub odwołanie się, albo jeżeli i druga strona wniosła odwołanie się lub zażalenie nieważności, wówczas sąd, któremu akta według przepisu §§. 285 i 294 przedłożone zostaną,

rozstrzygnięciu najprzód opozycją na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratury, a tylko w razie odrzucenia takiej przystąpi do rozpoznania odwołania się lub zażalenia nieważności.

1). Warunek przesłuchania obwinionego w śledztwie ustanowiony został dlatego, aby nie zasądzano go, nie dawszy mu sposobności do wytłumaczenia się z zarzutu. Jeżeli przeto obwinionego słuchano w dochodzeniu przygotowawczem, warunek jest spełniony, a nie wymaga się koniecznie słuchania w śledztwie wstępnem (O. z 12 paźdz. 1880 l. 11504 Nr. 271).

2). Wolno oskarżonemu wysłać obrońcę także do rozprawy głównej (§. 39), na której on sam nie jest obecny. Sąd ma jednak mimo stawienia się obrońcy prawo odroczenia rozprawy i zarządzenia, aby się oskarżony stawił osobiście. Jeżeli uznaje to za zbyt cenne, rozprawa może być przeprowadzona (O. z 18 paźdz. 1881 l. 11623 Nr. 373)

3). Jeżeli proszono o przywrócenie upadłego terminu do wniesienia opozycji i zażalenia nieważności przeciw wyrokowi w nieobecności oskarżonego w myśl §. 427 zapadłemu, natenczas Trybunał kasacyjny rozstrzyga prośbę tę także, o ile ona tyczy się opozycji (O. z 5 stycznia 1887 l. 15245 Nr. 1017).

4). Zob. jeszcze §. 281 l. 3 i §. 344 l. 4 proc.

§. 428. Ani niestawienie się oskarżonego, ani zarządzone z tego powodu postępowanie edyktalne nie może opóźnić postępowania przeciw współoskarżonym obecnym. Jeżeli w takich przypadkach przedmioty, służące do przekonania oskarżonych, zwrócone zostają właścicielom, można na tych ostatnich włożyć obowiązek, aby takowe na żądanie znowu złożyli. Należy zarazem złożyć do aktów dokładny opis zwróconych przedmiotów.

XXV. ROZDZIAŁ.

O postępowaniu doraźnem.

Literatura: Ullmann str. 710—719; Vargha str. 317; Mayer, *Commentar III.* str. 610 i n.

Zarządzenie postępowania doraźnego.

429. Postępowanie doraźne zwyczajnie zarządzić można tylko w przypadkach rozruchu, jeśli inne środki ustawą wskazane do stłumienia go nie wystarczają. Postanowienie uznające, że zachodzi potrzeba sądu doraźnego, należy do naczelnika kraju w porozumieniu z prezydentem trybunału drugiej instancji i prokuratorem starszym. Wszakże jeżeli zwłoka zagraża niebezpieczeństwem, nawet przełożony administracyjnej władzy powiatowej ma prawo wydać takie postanowienie w porozumieniu z prezydentem trybunału pierwszej instancji i prokuratorem.

Orzeczenie o potrzebie zarządzenia postępowania doraźnego (*Standrecht*) należy zatem do władzy administracyjnej, albowiem zarządzenie postępowania doraźnego jest ostatecznym środkiem policyjnego bezpieczeństwa. mającym na celu przywrócenie naruszonego lub utrzymanie zagrożonego w wysokim stopniu porządku i bezpieczeństwa publicznego.

Por. także §. 74 kod. kar.

§. 430. Oprócz tego postępowanie doraźne i wtedy zarządzone być może, gdy w jednym lub w kilku powiatach morderstwo, rabunek, podpalenie lub zbrodnia gwałtu publicznego, w §. 85 kodeksu karnego przewidziana, szerzą się w sposób wielce zatrważający.

Orzeczenie, czy zachodzi potrzeba zaprowadzenia sądu doraźnego, należy w takich razach do ministra spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem sprawiedliwości.

1). Ogłoszenie postępowania doraźnego, którego skutkiem jest zagrożenie karą śmierci za udział w zbrodniach. do których rozciąga się postępow. dor., ograniczone jest do 5-ciu zbrodni tj. do rozruchu (§. 429), tudzież do morderstwa, rabunku, podpalenia i gwałtu publ. z §. 85. Zauważyć tu należy, że rabunek w kodeksie karnym nie jest zagrożony karą śmierci, podczas gdy inne 4 zbrodnie ulegają karze śmierci pod warunkami w §§. 74, 136, 167 i 86 kod. k. podanymi.

2). Według §. 2 pat. z 21 maja 1805 l. 731 zob. u. s. postępowanie doraźne może być zaprowadzone także wtedy, jeżeli szerzą się występki przeciw zakładom kontumacyjnym (zarządzeniom w celu odwrócenia powietrza morowego), w którym to razie również zostaje zagrożona kara śmierci przez rozstrzelanie.

431. Postanowienie zarządzające postępowanie doraźne, ogłosić należy w gminach, dla których zostało zarządzone, a to przy odgłosie bębna lub trąby, oprócz tego zaś podać niezwłocznie do wiadomości powszechnej przez zawiadomienie władz gminnych, przez przyklepienie obwieszczenia na miejscach publicznych. przez pisma publiczne, a w miarę okoliczności przez ogłoszenie z kazalnicy, i udzielić także komendzie jeneralnej lub wojskowej i komendzie obrony krajowej dla uwiadomienia podwładnych sobie korpusów wojska (obrony krajowej).

§. **432.** Ogłoszenie postępowania doraźnego w razie rozruchu zawierać będzie zarazem nakaz, aby się każdy wystrzegał wszelkich zbiegowisk do rozruchu zmierzających, wszelkich podżegań do takowych i wszelkiego w nich udziału, i aby stósował się nadto do wszelkich rozporzą-

dzeń władzy, wydanych w celu stłumienia tych zbrodni. Inaczej bowiem każdy, ktokolwiek po ogłoszeniu tych rozporządzeń dopuści się takiej zbrodni, oddany będzie pod sąd doraźny i ulegnie karze śmierci.

§. 433. Również i w razie ogłoszenia sądu doraźnego z powodu zbrodni w §. 430 wymienionych, postąpić należy w sposób w poprzedzającym paragrafie określony. W miarę okoliczności można także ogłosić sąd doraźny tylko przeciw tym, którzyby się dopuścili jednej z tych zbrodni w sposób szczególnie i dokładnie oznaczony. W każdym z tych przypadków zagrozić należy, że kto takową zbrodnię w ogólności lub w określony sposób szczególny popełni, ulegnie karze śmierci.

§. 434. Od chwili ogłoszenia postępowania doraźnego trybunał pierwszej instancji, w którego obrebie ogłoszenie nastąpiło, będzie wyłącznie właściwym do sądzenia wszystkich w jego okręgu popełnionych zbrodni, na które według §§. 432 i 433 postępowanie doraźne ma się rozciągać, tudzież współwiny i wszelkiego karygodnego w nich uczestnictwa, a to bez względu na śledztwa, jakieby przeciw obwinionemu w zwyczajnym sądzie w toku być mogły.

Jeżeli obwiniony popełnił więcej przestępstw w różnych okręgach, a to pociąga za sobą właściwość różnych sądów doraźnych, wówczas wyłącznie właściwym jest ten sąd doraźny, przed którym już został stawiony lub któremu pierwaj może być dostawiony.

§. 435. Trybunał pierwszej instancji jako sąd doraźny orzeka w gronie czterech sędziów, z których jeden przewodniczy, za przybraniem protokółanta. Sąd ten może,

według uznania prezydenta, obrać sobie za siedzibę którekolwiek miejsce okręgu, dla którego sąd doraźny ogłoszono, o czem należy niezwłocznie zawiadomić władzę administracyjną.

§. 436. Skoro tylko postępowanie doraźne zarządzone zostanie, władza administracyjna powinna jak najspieszniej postarać się o to, aby najbliższa komenda wojskowa wysłała oddział wojska dla bezpieczeństwa sądu doraźnego potrzebny, aby na miejscu, przeznaczonym do odbywania sądu doraźnego były w pogotowiu potrzebne przybory urzędowe, aby kapłan, lekarz sądowy, tudzież kat i jego pomocnicy znajdowali się tamże, i ażeby wykonaniu kary śmierci, w razie skazania na takową, nie stało na przeszkodzie.

II. Postępowanie przed sądem doraźnym.

§. 437. Prokurator przy trybunale pierwszej instancji lub członek prokuratury, wyznaczony w szczególności do sądu doraźnego, uczynić ma wniosek zarządzenia postępowania doraźnego przeciw obwinionym. W tym względzie służyć ma za prawidło, że tylko takie osoby przed sąd doraźny stawione być powinny, które albo ujęto na uczynku, albo co do których nieplonnie spodziewać się można, że dowód winy przeciw nim bezzwłocznie da się ustanowić.

Osoby ciężko chore i kobiety w ciąży będące, nie mogą być stawione przed sądem doraźnym.

§. 438. Sąd doraźny jest także właściwym do sądzienia osób, podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, a władze wojskowe powinny je wydać na żądanie sądu doraźnego. Jeżeli takie osoby wojskowe dostawione zostaną

do władzy cywilnej, należy o tem zawiadomić najbliższą komendę wojskową, podając nazwisko obwinionego, miejsce urodzenia, gminę, do której należy i wojskowy jego stopień.

§. 439. Całe postępowanie przeciw każdemu z osobna obwinionemu przeprowadzić należy od początku aż do końca przed zgromadzonym sądem i o ile można, bez przerwy. Zaraz po ujęciu obwinionego należy go stawić przed sądem doraźnym, chyba że prokurator uznaje za stosowne zarządzić postępowanie zwyczajne, w którym to przypadku atoli odstawienie do sądu doraźnego już nie jest dopuszczalne. Postępowanie przeciw jednemu obwinionemu trwać może najdłużej trzy dni, który to termin liczy się od chwili stawienia (§. 441) obwinionego przed sądem doraźnym.

Istota postępowania doraźnego wymaga najspiesniejszego przeprowadzenia postępowania i wykonania wyroku; wykluczone jest przeto zarządzenie śledztwa wstępnego, wniesienie aktu oskarżenia i t. d., od razu bowiem przystępuje się do osądzenia winnego. Dlatego też należy według §. 437 tylko takich obwinionych stawić przed sąd doraźny, o których przypuszczać można, że jednomyślne ich zasądzenie nastąpi. Prokurator może jednak przeprowadzić dochodzenia, zmierzające do uzyskania podstawy w celu zarządzenia przeciw obwinionemu postępowania doraźnego. Czas trwania tych dochodzeń nie wlicza się w trziedniowy termin zakreślony w §. 439, który biegnie dopiero od chwili, jak prokurator uczyni wniosek przeprowadzenia przeciw obwinionemu postępowania doraźnego.

§. 440. Postępowanie przed sądem doraźnym jest ustne i jawne. Obwiniony może sam sobie wybrać obrońcę; jeżeli z tego prawa nie robi użytku, sąd zamianuje mu obrońcę z urzędu.

§. 441. Rozprawę rozpoczyna prokurator przedstawieniem czynów, zarzuconych obwinionemu. W przesłuchaniu i we wprowadzaniu środków dowodowych przestrzegać należy w ogólności przepisów §§. 245—254.

Postępowanie ogranicza się w powszechności do udowodnienia czynu, co do którego zarządzono postępowanie doraźne. Nie należy przeto innych przestępstw ujętego brać na uwagę. Jeżeli takowe będą ścigane w drodze zwyczajnego postępowania karnego, sąd, wymierzając karę, uwzględni karę uwięzienia (§. 442 ustęp 2) przez sąd doraźny naznaczoną.

Postępowanie nie może być przewlekane dochodzeniami tyjącami się wynagrodzenia szkody. Podobnie nie należy wprawdzie spuszczać z uwagi wysłędzenia spółników, jednak nie można z tego powodu odwlekać wydania i wykonania wyroku przeciw obwinionemu, którego ujęto.

Po zamknięciu postępowania dowodowego prokurator rozwiniawszy wyniki takowego, uczyni swój wniosek, na który odpowie obwiniony i jego obrońca; gdyby prokurator jeszcze co na to odpowiedział, obwinionemu i obrońcy służy w każdym razie prawo przemówienia na ostatku.

§. 442. Następnie sąd wydaje wyrok na naradzie niejawnej, przestrzegając przepisów w §§. 17, 19 do 22, 258 i 267 zawartych i zaraz potem takowy ogłasza obwinionemu na posiedzeniu jawnem. Jeżeli obwinionego jednomyślnie winnym uznano, sąd doraźny wyda zaraz wyrok śmierci.

Tylko wtenczas, gdy wykonanie kary śmierci na jednym lub kilku najwięcej na karę zasługujących, dało już przykład odstrasżający. potrzebny do przywrócenia spokoju, sąd doraźny ze względu na ważne okoliczności

łagodzące, może tych, którzy mniejszy mieli udział, skazać na karę ciężkiego więzienia od lat pięciu do dwudziestu. Na taką samą karę skazać należy tych, którzy w czasie popełnionej zbrodni dwudziestego roku życia jeszcze nie skończyli.

§. 443. Jeżeli zachodzą warunki w §. 259 przewidziane, sąd doraźny orzecze uwolnienie obwinionego od zarzutu i zarządzi natychmiastowe wypuszczenie go na wolność. Jeżeli sąd doraźny uznaje, że jest niewłaściwym, jeżeli wyrok śmierci tylko dla braku jednomyślności sędziów nie zapada (§. 442, ustęp 1), albo jeżeli wprawdzie dowód winy obwinionego w przeciągu ustawowego terminu trzech - dniowego nie może być przeprowadzony, atoli silne zachodzą przeciw niemu poszlaki, że czyn mu zarzucony lub inne przestępstwo popełnił, sąd doraźny odeśle obwinionego przed zwyczajnego sędziego i postanowi zarazem w przypadku takim, czy obwiniony ma pozostać w areszcie lub być na wolność wypuszczonym.

§. 444. Protokół rozprawy przed sądem doraźnym spisać należy podług przepisów w §§. 271 i 272 zawartych. Podpisać go mają wszyscy sędziowie i protokółant.

§. 445. Przeciw wyrokom sądu doraźnego nie ma żadnego środka prawnego, a prośba o ułaskawienie przez kogobądź wniesiona nie ma nigdy skutku zawieszającego. W powszechności karę śmierci wykonać należy we dwie godziny po ogłoszeniu wyroku; tylko na wyraźną prośbę skazanego można mu pozostawić jeszcze trzecią godzinę dla przygotowania się na śmierć.

III. Odwołanie postępowania doraźnego.

§. 446. Odwołanie postępowania doraźnego należy do osób, wymienionych w §§. 429 i 430. Odwołanie będzie natychmiast postanowione i przez pisma publiczne ogłoszone, skoro tylko ustanie przyczyna, która dała powód do zaprowadzenia prawa doraźnego.

Działalność sądu doraźnego ustaje w chwili, gdy tenże otrzyma zawiadomienie o odwołaniu postępowania doraźnego. Wszystkie jeszcze wiszące śledztwa, tudzież te, w których zapadły już wyroki śmierci, ale nie zostały jeszcze wykonane, oddane będą sądom zwyczajnym, które mają postąpić z nimi jak ze śledztwami wstępными. Dalsze w takowych postępowanie stósować się będzie do ogólnych przepisów niniejszej ustawy o postępowaniu karnem. Wszystkie wyroki przez sąd doraźny wydane razem z aktami przedłożone będą w czternastu dniach po odwołaniu prawa doraźnego prokuratorowi starszemu, który poczyni wnioski, jakie za odpowiednie uzna.

Jeżeli później wyjdą na jaw przyczyny uzasadniające wznowienie postępowania, wówczas postępowanie w tej mierze odbędzie się przed sądami zwyczajnymi, a to według przepisów rozdziału XX.

XXVI. ROZDZIAŁ.

O postępowaniu w sprawach o przekroczenia.

Literatura: Ullmann str. 687 i n.; Vargha str. 306 i n.; Mayer *Commentar III*, str. 631 i n.; Fruhwald: *Practisches Handbuch für die strafger. Wirksamkeit der k. k. Bez. ger. in Ubertretungsfallen*, Wiedeń 1874.

§. 447. Postępowanie co do tych czynów karogodnych, których śledzenie i ukaranie poruczono sądom powiatowym, stósuje się przedewszystkiem do przepisów w niniejszym rozdziale zawartych. We wszystkich tych punktach jednak, względem których nie podano tu przepisu szczególnego, stósować należy owe postanowienia, które obowiązują w postępowaniu co do zbrodni i występków.

1) Przepisy w rozdziale XXVI zawarte stósują się tylko do spraw o przekroczenie sadzonych przez sądy powiatowe. Jeżeli trybunał pierwszej instancyi śledzi lub sędzi sprawę o przekroczenie ze względu na zachodzący związek spraw (§. 56), natenczas stósować należy postanowienia obowiązujące odnośnie do zbrodni i występków.

Postanowienia te ostatnie przed sądami powiatowymi o tyle tylko stósować należy, o ile w rozdziale XXVI nie ma przepisów szczególnych.

2) Rozporządzeniem minist. spraw, z 14 lutego 1888 l. 2889 (Dz. rozp. z 22 lutego 1888 str. 33) polecono prezydentom sądów, ażeby do wykonywania sęstwa w sprawach o przekroczenia nie używano auskultantów, chyba w przypadkach wyjątkowych za szczególnem przyzwoleniem prezydenta trybunału pierwszej instancyi.

I. Oskarżenie.

§. 448. Czynności Prokuratoryi wykonywają zastępcy, którzy do tego przeznaczeni będą w drodze rozporządzenia. Podlegają oni w czynnościach tych prokuratorowi przy trybunale pierwszej instancyi, w którego obrebie się znajdują, mają wypełniać jego zlecenia i co miesiąc składać mu wykaz ściganych przez siebie czynów karogodnych, jakoteż przedstawić wynik przedsiębranych kroków (§. 31).

O zastępcach prokuratoryi przy sądach powiatowych stanowią §§. 87—114 rozp. wykon.; zastępcy ci nie są urzędnikami prokuratoryi, lecz zwyczajnie urzędnikami władz bezpieczeństwa lub c. k. starostw, delegowanymi do pełnienia czynności prokuratoryi. Min. spraw. wydało dla nich osobną instrukcją 10zesłaną prokuratorom starszym reskryptem z 14 lutego 1874 l. 2191.

§. 449. Ktokolwiek pokrzywdzony został w swych prawach przestępstwem z urzędu ścigać się mającem, może się do postępowania karnego przyłączyć. Jeżeli urzędnik powołany do czynności prokuratoryi, odmówi ścigania, strona cywilna uczynić może wniosek ukarania według ustawy (§§. 451 i 457).

Por. §. 47. Ustawa nie wymaga w przekroczeniach wniosków tak ściśle sformułowanych jak w zbrodniach i występkach (§§. 92, 48 l. 1, 255 i t.d.); wystarcza ogólnikowy wniosek ukarania według ustawy (§. 457). Zob. jeszcze §. 102 rozp. wykon.

II. Postępowanie zwyczajne przed Sądami powiatowymi.

Postępowanie przed sądami powiatowymi jest z w y c z a j n e (§§. 450 — 459) i n a d z w y c z a j n e czyli nakazowe (§§. 460—462).

§. 450. Jeżeli sąd powiatowy mniema, że jest niewłaściwym z powodu, że zachodzi zbrodnia lub występki, oznajmić to ma prokuratorowi przy trybunale pierwszej instancji lub oskarżycielowi prywatnemu (§§. 46, 449). Jeżeli jednak trybunał pierwszej instancji lub sąd wyższej instancji odeśle sprawę napowrót sądowi powiatowemu, tenże już od niej z powodu niewłaściwości usuwać się nie może.

Przepis §. 450 ma zastosowanie, jeżeli sąd powiatowy uznaje się niewłaściwym przed zarządzeniem rozprawy głównej. O uchwale w myśl §. 450 zapadłej należy zawiadomić strony, którym służy zażalenie z §. 481. Jeżeliby niewłaściwość sądu powiatowego okazała się dopiero na rozprawie, sąd musiałby wydać orzeczenie niewłaściwości analogicznie do §. 261, przeciw któremu służyłoby odwołanie się z powodu nieważności z §. 468 l. 3 względnie z §. 281 l. 6.

§. 451. Nie ma ani formalnego śledztwa wstępnego, ani osobnego postępowania co do oddania pod oskarżenie. Wystarcza ogólny wniosek pisemny lub ustny, żądający ukarania podług ustawy.

Jeżeli od razu obwinionego przed sędzią sprowadzono, a tenże przyznaje się do zarzuczonego mu czynu, albo jeżeli oskarżyciel i obwiniony razem stawiają się przed sędzią, a wszystkie środki dowodowe oskarżenia i obrony są na doręczu, sędzia może, jeżeli obwiniony przyzwala, natychmiast rozprawę odbyć (§. 456) i wyrok wydać.

W innych zaś przypadkach należy wyznaczyć dzień do rozprawy głównej po przeprowadzeniu dochodzeń, jakieby były potrzebne.

1) Zdanie, jakoby sąd powiatowy nie miał prawa odmówienia wnioskowi zarządzenia postępowania karnego, lecz był

obowiązany w przekroczeniach bez wyjątku odbyć rozprawę, a względnie wydać wyrok, jeżeli oskarżyciel wniosek ukarania w myśl §. 451 uczynił, nie ma poparcia w przepisach procedury obowiązującej. Wolno przeto sądowi odrzucić wprost skargę lub zaniechać postępowania po przeprowadzeniu dochodzeń, bez wyznaczania dnia do rozprawy głównej, stronom zaś służy przeciw odnośnej uchwale zażalenie z §. 481. Por. O. plen. z 10 maja 1875 l. 2601 Nr. 50.

2) Zob. §§. 13, 101 i 105 rozp. wykon. tudzież §. 29 instr. z r. 1854.

§. 452. We wszystkich dochodzeniach przygotowawczych sędzia powiatowy przestrzegać powinien w ogólności przepisów, postanowionych dla sędziów śledczych, z następującymi jednak ograniczeniami:

1. Oprócz przypadków, wymienionych w §. 175 l. 2 i 3, tymczasowe przytrzymanie obwinionego w celu doprowadzenia go, może nastąpić tylko wtedy, jeżeli obwiniony, wezwany do osobistego stawienia się, wezwaniu temu nie czyni zadosyć. Podróżnym zezwolić należy na dalszą podróż, o ile nie zachodzi obawa, że to udaremni śledztwo lub wykonanie wyroku.
2. Jeżeli obwinionemu nie można doręczyć pozwu, należy postępowanie dalsze wstrzymać aż do jego ujęcia. Rozpisanie listów gończych nie może nastąpić; wszakże można w przypadkach ważniejszych udzielić władzom opis osoby obwinionego (§. 416).
3. Areszt śledczy rozciągnąć można tylko w przypadkach §. 175 l. 2 i 3. Nie wolno umieszczać aresztowanych w tem samym więzieniu z osobami zostającymi w śledztwie o zbrodnią lub odbywającymi karę za takową. Mogą sobie żywność kazać

sporządzić poza domem więziennym, o ile to nie przeszkadza w porządku domowym.

4. Przeszukiwanie papierów osób trzecich, jakoteż zatrzymanie lub otwieranie listów nie jest dozwolone.
5. Nie potrzeba obecności świadków sądowych przy żadnej czynności śledczej.
6. Do oględzin, jakoteż do zasiągnięcia opinii wystarcza przybranie jednego znawcy.
7. Spisywanie protokołu wymagane jest tylko w takich dochodzeniach, które mają być użyte za dowód na rozprawie głównej, a nie będą na niej powtórzone; w innych przypadkach wystarcza, jeżeli protokolant albo i sam sędzia słuchający zapisze w krótkości istotną treść zeznań złożonych przez osoby słuchane.
8. obrońcy z urzędu się nie przydaje.

Por. §§. 175, 180, 416 ust. 2 i 3, 145, 116, 142, 198, 118, 101 i 41.

§. 453. Odebranie przysięgi od świadków zwyczajnie nie następuje, lecz sędzia zamiast przysięgi może po przestać na podaniu ręki przez świadków.

Jeżeli jednak chodzi o to, ażeby wypierającego się obwinionego przekonać zeznaniami świadków, przysięgę od nich, o ile się temu nie sprzeciwia przeszkoda ustawowa, odebrać należy stósownie do przepisów, gdy obwiniony odebrania przysięgi od świadków wyraźnie żąda, albo chodzi o przekroczenie pociągające za sobą karę aresztu najmniej jednomiesięcznego lub grzywnę najmniej stu złotych austr., lub utratę przemysłu, lub innych praw i upoważnień.

Urzednicy i przysięgli służy władzy publicznej, którzy zeznają o faktach lub okolicznościach dostrzeżonych w wykonaniu urzędu swojego, słuchani będą jako świadkowie tylko przy zwróceniu ich uwagi na przysięgę służbową, jeżeli zeznania ich tyczą się przedmiotów, do których odnosiła się ich czynność urzędowa.

Ustawa pozostawia zwyczajnie uznaniu sędziego, czy chce odebrać przysięgę od świadka lub nie; sędzia może poprzestać na podaniu przysięgi przez świadka (§. 453 ust. 1), a zatem może także przysięgę odebrać, zwłaszcza jeżeli strony z ważnych powodów uczynią wnioski odebrania przysięgi lub sędzia mniema, iż tylko po odebraniu przysięgi od świadka, szczerzej prawdy może się dowiedzieć (por. §. 169). Przysięgę jednak w każdym razie odebrać należy pod dwoma warunkami t. j. jeżeli: *a*) obwiniony się wypiera, a chodzi o przekonanie go na podstawie zeznań świadków, a nadto: *b*) albo obwiniony wyraźnie odebrania przysięgi żąda, albo chodzi o przekroczenie cięższą karą zagrożone. Nie odebranie przysięgi od świadka samo przez się nie pociąga za sobą nieważności, albowiem odebranie przysięgi nie jest w §. 453 nakazane pod nieważnością, ani też pogwałcenie §. 453 nie podpada pod przyczyny nieważności w §. 468 wyliczone. Uchwała nie odebrania przysięgi wbrew wnioskowi strony zapadła, może zaś być zacepiona z §. 468 l. 3 względnie z §. 281 l. 4; podobnież zacepić można odebranie przysięgi od świadka na mocy §. 468 l. 2 względnie §. 170, jeżeli przysięgi dla jednej z przyczyn w §. 170 podanych odbierać nie należało.

Potwierdzenie zeznań przez podanie ręki nie jest równem zeznaniu pod przysięgą (O. z 11 września 1885 l. 7158 Nr. 816).

§. 454. Jeżeli rozprawa nie może odbyć się według §. 451 zaraz po wniesionem oskarżeniu, wówczas należy wezwać obwinionego, jeśli nie jest aresztowany, do rozprawy głównej nakazem pisemnym, który zawierać po-

winien istotne okoliczności faktyczne przestępstwa obwinionemu zarzuconego, tudzież polecenie, aby się stawił o oznaczonej godzinie i środki dowodowe ku jego obronie służące ze sobą przyniósł, lub sędziemu o nich tak weześnie doniósł, iżby takowe do rozprawy głównej jeszcze dostarczone być mogły. Zarazem dodać należy ostrzeżenie, iż chociażby się nie stawił, rozprawa pomimo to się odbędzie i wyrok wydanym zostanie.

Jeżeli pozew do obwinionego wystósowany nie odpowiada przepisowi §. 454 t. j. nie podaje ani celu wezwania, ani czynu obwinionemu zarzuconego, ani skutków niestawienia się, rozprawa w nieobecności obwinionego odbyć się nie może (O. plen. z 9 grudnia 1880 l. 7233 Nr. 312 i z 1 czerwca 1881 l. 3338 Nr. 344).

§. 455. Wezwanie zwyczajnie w ten sposób skutecznie należy, ażeby obwinionemu od doręczenia pozwu do rozprawy głównej, odliczając czas, jakiego potrzebuje, aby przybyć do siedziby sądu, pozostało najmniej dwadzieścia cztery godzin wolnego czasu. W przypadkach nagłych zaś, gdy chodzi o przekroczenia mniej ważne. a obwiniony znajduje się w siedzibie sądu, termin ten może być nawet skrócony. Tylko dla ważnych, a poświadczonych przyczyn można przychylić się do wniosku obwinionego, aby rozprawę główną odroczoneo.

Wolno obwinionemu przybrać sobie obrońcę z ograniczeniami w §§. 39 i 40 wymienionemi, które ulegają ocenieniu sędziego.

Jeżeli obwiniony nie jest aresztowany a osobiście stawać nie chce, może do rozprawy stanąć przez pełnomocnika, który wykazać powinien pełnomocnictwo szcze-

gólne; sądowi służy jednak prawo zarządzić osobiste jego stawienie się, ilekroć to uzna za potrzebne w celu zbadania prawdy. Osób, które nie są zapisane w liście obrońców a trudnią się zastępowaniem stron w sposobie zarobkowania, nie należy dopuszczać jako pełnomocników.

Jedynie przed sądami powiatowymi może zamiast obwinionego stawać pełnomocnik. Pełnomocnik jest zastępcą nieobecnego obwinionego i może stawać tylko zamiast niego, nie zaś z obwinionym razem. Pełnomocnikiem może być także osoba w liście obrońców zapisana, w którym to razie występuje ona w charakterze podwójnym obrońcy i pełnomocnika.

Ostatnie zdanie §. 455 skierowane jest przeciw pisarzom pokątnym, których jako pełnomocników dopuszczać nie należy.

§. 456. Rozprawa główna przed sądem powiatowym (§. 9) jest jawna pod nieważnością, jednak z ograniczeniami w §§. 228—231 zawartemi. Jeżeli występuje oskarżyciel prywatny, a obie strony zgodny w tej mierze czynią wniosek, jawność będzie wykluczona.

§. 457. Rozprawa zaczyna się od wyvodu oskarżenia. Potem następuje przesłuchanie w tej mierze obwinionego lub jego pełnomocnika i wprowadzanie dowodów. Następnie przystępuje się do wysłuchania wniosków oskarżyciela i strony cywilnej tudzież odpowiedzi obwinionego i jego obrońcy. Oskarżyciel może się ograniczyć do ogólnego wniosku, aby zastosowano ustawę.

§. 458. Zaraz po skończonej rozprawie sędzia wydaje wyrok, ogłasza takowy razem z istotnymi powodami i wciąga go lub dołącza do protokołu pod nieważnością. Sędzia może po skończonej rozprawie odroczyć wydanie

wyroku aż do dnia następnego. Co do reszty, przepisy o rozprawie głównej podane w XVIII rozdziale stosują się także do rozprawy przed sądem powiatowym.

Nie przestrzeganie przepisów zawartych w §§. 456 i 458. uzasadnia przyczynę nieważności z §. 468 l. 2.

§. 459. Jeżeli obwiniony pomimo należycie uskutecznionego wezwania, nie staje w oznaczonej godzinie, sędzia karne może, jeżeli przesłuchanie jego uważa za potrzebne, wezwać go, aby się osobiście stawił, albo, jeżeli to już nastąpiło, zarządzić jego doprowadzenie. W innych przypadkach postępowanie natychmiast się rozpoczyna, dowody przeprowadza, poczem po wysłuchaniu oskarżyciela wydaje i ogłasza się wyrok. Obwinionemu, który się nie stawił, doręczyć należy urzędowy odpis wyroku.

1) Ani oskarżyciel, ani obwiniony nie mogą powołać się na tak zwaną „*hora legalis*“, która w postępowaniu karnem nie ma zastosowania (O. z 22 czerwca 1882 l. 3197 Nr. 464).

2) Pozew do rozprawy głównej należy obwinionemu według §. 79 doręczyć osobiście.

3) Zob. O. podane w uwadze do §. 454.

4) Jeżeli oskarżyciel prywatny nie staje na rozprawie, należy wydać wyrok uwalniający (O. z 22 czerwca 1882 l. 3197 Nr. 464).

III. Postępowanie nakazowe.

§. 460. Jeżeli władza publiczna lub jedna z osób w §. 68 kodeksu karnego wymienionych na podstawie własnego spostrzeżenia podczas służby zrobionego doniesie, że obwiniony, na wolności zostający, dopuścił się przekro-

czenia, które w ustawie zagrożone jest tylko karą aresztu najwięcej przez jeden miesiąc lub tylko grzywną, a sędzia uważa za stosowne rozciągnąć karę aresztu najwyżej trzech-dniowego lub grzywnę najwięcej piętnastu złotych austr., wówczas tenże sędzia na wniosek urzędnika do pełnienia czynności prokuratoryjki przeznaczonego, może wymierzyć karę w drodze rozporządzenia karnego bez uprzedniego postępowania.

Praktyka nazywa (idąc za ś. p. prof. Bojarskim) rozporządzenie karne z §. 460 „osądem“.

§. 461. Rozporządzenie karne wyrażać będzie:

1) jakoś przestępstwa tudzież czas i miejsce popełnienia onegoż;

2) nazwisko osoby lub nazwę władzy, która uczyniła doniesienie;

3) wymiar kary z przytoczeniem przepisu karnego, na którym wymiar ten polega;

4) że obwinionemu wolno, w razie, gdyby mniemał, iż rozporządzeniem karnem jest pokrzywdzony, w terminie dni ośmiu od doręczenia rozporządzenia zapowiedzieć przeciw takowemu opozycją w sądzie powiatowym (§. 81) na piśmie lub do protokołu, a zarazem wskazać środki dowodowe ku obronie jego służące, że jednak w razie nie wniesienia opozycyi w tymże terminie rozporządzenie karne stanie się prawomocnem i przeciw niemu wykonane będzie.

§. 462. Jeżeli w terminie ośmiodniowym opozycją założono, nastąpi postępowanie zwyczajne; w razie przeciwnym nie ma środka prawnego przeciw rozporządzeniu

karnemu, ale wolno dozwolić przywrócenia do poprzedniego stanu, byleby zachodziły warunki §. 364 l. 1 i 2.

Celem postępowania nakazowego jest uwolnienie obwinionego w przekroczeniach mniej ważnych od rozprawy głównej i uproszczenie całego postępowania.

IV. Środki prawne przeciw wyrokom sądów powiatowych.

Od wyroków sądów powiatowych zapadłych przeciw obecnemu wnieść można tylko odwołanie się do trybunału pierwszej instancji, w którego obrębie leży sąd powiatowy.

Odwołanie się w przekroczeniach dopuszczalne jest według §. 464 nie tylko dla zachodzących przyczyn nieważności, ale i od orzeczenia o winie, z czego wynika, że także przeciw wyrokom uwalniającym wnieść może oskarżyciel odwołanie się z powodu, że oskarżonego niesłusznie uwolniono, chociażby nie zarzucał zarazem przyczyn nieważności. (O. z 21 listopada 1874 l. 10,599 Nr. 33).

§. 464. Odwołanie się można wnieść:

- 1) z powodu zachodzących przyczyn nieważności;
- 2) z powodu orzeczenia co do winy i kary, wszelako z powodu ostatniej tylko pod warunkami w §. 283 podanymi;
- 3) z powodu orzeczenia co do roszezeń prywatnych.

1) Przeciw wyrokom sądów powiatowych o przekroczeniach nie ma osobnego środka prawnego zażalenia nieważności; wnieść można tylko odwołanie się dla zachodzących przyczyn nieważności lub z innych powodów w §. 464 l. 1—3 podanych. Można odwołać się we wszystkich kierunkach §. 464 l. 1—3 lub tylko w jednym z nich n. p. tylko od orzeczenia o winie (Por. O. Nr. 33 przy §. 463).

2) Jeżeli na rozprawie apelacyjnej nie nastąpiło nowe postępowanie dowodowe i podstawa wymiaru kary w sądzie powiatowym nie uległa zmianie, trybunał apelacyjny nie może złagodzić jeszcze dalej kary, co do której już sąd pierwszy zastosował prawo nadzwyczajnego złagodzenia lub zamiany kary (O. plen. z 2 listopada 1882 l. 6353 Nr. 494).

(3) Odesłanie strony cywilnej na drogę prawa cywilnego nie jest rozstrzygnięciem roszczeń cyw. (*Entscheidung*), zacem odwołanie się od takowego nie jest dopuszczalne. Por. §. 366.

§. 465. Na korzyść oskarżonego mogą wnieść odwołanie się tak on sam jak jego małżonek, krewni w linii wstępnej lub zstępnej, opiekun, a w razie małoletności oskarżonego rodzice i opiekun nawet wbrew jego woli.

Spadkobiercy oskarżonego, którzy nie zostawali do niego w jednym z wymienionych stosunków, mogą wnieść lub popierać odwołanie się tylko co do orzeczenia o roszczeniach prywatnych, jakieby w wyroku było zawarte.

Odwołanie się na niekorzyść oskarżonego wnieść mogą jedynie oskarżyciel i strona cywilna, ta ostatnia atoli tylko z powodu swoich roszczeń prywatnych.

Oskarżycielowi subsyd. popierającemu skargę zamiast prokuratora, nie służy prawo odwołania się od wyroku uwalniającego. Zob. §. 49 l. 3. Stronie cywilnej zaś służy prawo odwołania się od orzeczenia o roszczeniach pryw. tylko wtedy, jeżeli mniema, że jej przyznano za mało. Por. uwagę 3 przy §. 464.

§. 466. Odwołanie się należy zapowiedzieć w sądzie powiatowym w dniach trzech po ogłoszeniu wyroku.

Jeżeli oskarżony nie był obecnym podczas ogłoszenia wyroku, powinien zapowiedzieć odwołanie się w dniach trzech po dniu, w którym o wyroku zawiądomiony został.

Członkom rodziny oskarżonego w §. 465 wymienionym termin do zapowiedzenia odwołania się upływa od tego samego dnia, co oskarżonemu.

Zapowiedzenie odwołania się ma skutek zawieszający.

Wszelako wypuszczenie z aresztu oskarżonego, którego od zarzutu uwolniono, tylko wtedy z powodu odwołania się prokuratora wstrzymane być może, jeżeli takowe zaraz po ogłoszeniu wyroku zapowiedział.

Jeżeli skazany na karę aresztu mniema, iż ani przez orzeczenie co do winy, ani przez orzeczenie co do gatunku kary, ale tylko przez sam wymiar kary jest pokrzywdzony, może karę tymczasowo rozpocząć. Tak samo będzie wtenczas, gdy skazany nie zapowiedział odwołania się, a oskarżyciel odwołuje się tylko przeciw wymiarowi kary.

§. 467. Odwołujący się ma prawo w dniach ośmiu po zapowiedzeniu odwołania się, a jeżeli przed zapowiedzeniem lub równocześnie z takowem żądał odpisu wyroku, to w dniach ośmiu po doręczeniu takowego podać do sądu powiatowego wywód swoich uciążliwości, oraz jeżeli wypada, przytoczyć nowe okoliczności faktyczne lub środki dowodowe, dokładnie wyrażając wszystkie okoliczności, które ważność tychże wyświecić mogą.

Albo w zapowiedzeniu odwołania się, albo w samym odwołaniu się powinien odwołujący się wyraźnie oświadczyć, którymi punktami wyroku (§. 464) czuje się pokrzywdzonym, i które przyczyny nieważności zarzuca, inaczey bowiem trybunał pierwszej instancyi na odwołanie się lub na przyczyny nieważności żadnego nie będzie miał względu.

Założone na korzyść oskarżonego odwołanie się przeciw orzeczeniu co do winy mieści w sobie także odwołanie się przeciw wymiarowi kary. Jeżeli zapowiedzenie odwołania się następuje ustnie, sędzia, który w tej mierze

spisuje protokół, wezwie odwołującego się szczególnie, aby podał dokładnie punkty uciążliwości i pouczy go o skutkach prawnych. wynikających z nieuczynienia za-
dość temu wezwaniu.

Spóźnione odwołanie się lub spóźniony wywód uciążliwości odrzuci sąd powiatowy.

1) Żądaniu, aby punkty uciążliwości dokładnie podano, uczyniono zadosyć, jeżeli odwołujący się oświadczył, że odwołuje się w tym celu, aby go niewinnym uznano, lub aby złagodzone karę, lub też, aby niżono przyznane wynagrodzenie (O. z 11 grudnia 1874 l. 10.776 Nr. 37).

2) Odwołującemu się, który w zapowiedzeniu odwołania się podał pewne punkty, na które się żali, wolno w wywodzie odwołania się podać jeszcze i inne punkta, albowiem zapowiedzenie i wywód uważa się za jedną całość, za jeden i ten sam środek prawny (O. plen. z 21 maja 1875 l. 3515 Nr. 66).

3) W postępowaniu apelacyjnem w przekroczeniach wolno wprowadzić nowe okoliczności faktyczne i środki dowodowe także przeciwnikowi strony, która się odwołała (O. plen. z 9 marca 1887 l. 1752 Nr. 1040).

4) Co do terminu do wniesienia wywodu odwołania się por. §. 467 z §. 285 tudzież z §. 294. W §. 294 liczy się termin 8-dniowy do wywodu odwoł. od dnia zapowiedzenia, w §. 285 od dnia doręczenia wyroku; w §. 467 zaś od dnia zapowiedzenia. a od dnia doręczenia wtedy, jeżeli przedtem, lub zapowiadając odwołanie się, żądano doręczenia wyroku.

§. 468. Odwołanie się przeciw wyrokom sądów powiatowych z powodu zachodzącej nieważności, wniesione być może tylko wtedy, gdy zachodzi jedna z następujących przyczyn:

1) gdy sąd powiatowy nie był właściwy lub należycie obsadzony, albo wyrokował sędzia z ustawy wykluczony (§§. 67 i 68);

2) gdy obrażono lub pominięto przepis, którego przestrzeganie ustawa nakazuje pod nieważnością (§§. 120, 151, 152, 170, 271, 456 i 458), albo gdy zachodzi jedna z przyczyn nieważności w §. 281 l. 4 i 5 wyszczególnionych;

3) z przyczyn wyrażonych w §. 281 l. 6—11.

Przyczyny nieważności podane pod 1 i 2 mogą być zarzucane tylko pod warunkami w §. 281 wyrażonymi; jednak i oskarżyciel nie utracą prawa zarzucenia nieważności mimo to, że co do uchybienia formalności nie żądał orzeczenia sądu powiatowego i nie zastrzegł sobie zażalenia zaraz po odmowie lub po ogłoszeniu orzeczenia.

§. 469. Trybunał pierwszej instancyi naradzać się będzie nad każdym odwołaniem się najprzód na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratora i odrzuci zaraz odwołanie się, jeżeli takowe wniosła osoba, której prawo odwołania się wcale nie służy, lub nie w tym kierunku, w jakim się odwołała, albo też osoba, która zrzekła się ważnie odwołania się, jeżeli odwołanie się za późno było zapowiedziane, albo gdy punkta, przeciw którym jest wymierzone, albo przyczyny nieważności, które były jedynym powodem odwołania się, nie są poszczególnie i dokładnie wyrażone. Jeżeli odwołanie się wniesiono tylko przeciw orzeczeniu co do kary, lub co do roszeń prywatnych, wówczas trybunał rozstrzyga zaraz także i w samej sprawie.

Prokuratorka państwa powinna brać udział w obradach sądu apelacyjnego w myśl §. 469, chociażby zaczepiony wyrok zapadł był w skutek skargi prywatnej. Odpowiada to bowiem duchowi ustawy i nastęrcza prokuratorki sposobność przekonania

nia się, ażali nie należy ścigać z urzędu czyn, który sąd powiatowy uznał za przedmiot skargi prywatnej. (Rozp. min. spr. z6 stycznia 1874 l. 16.812)

§. 470. Na tej naradzie niejawniej trybunał pierwszej instancji powinien rozpoznać zarazem, czy przytoczone według §. 467 nowe fakty i środki dowodowe są stanowcze. Przesłuchanie nowych świadków i znawców wtedy tylko nastąpić może, gdy się spodziewać można, iż takowe wykaże nieprawdziwość stanowczych okoliczności faktycznych, które sędzia pierwszy za udowodnione przyjął. Trybunał może zarządzić sprawdzenie nowych dowodów, tudzież faktów, z których wywodzone przyczynę nieważności, a jeżeli tak wypada, poruczyć takowe wyznaczonemu w tym celu sędziemu.

Powtórne przesłuchanie takich świadków i znawców, których już na rozprawie głównej przed sądem powiatowym słuchano, wtedy tylko ma nastąpić, gdy trybunał uznaje to za potrzebne z powodu, że przeciw prawdziwości faktów w wyroku pierwszej instancji ustalonych ważne nasuwają się wątpliwości. Jeżeli przypadek ten nie zachodzi, trybunał ma wziąć za podstawę swego orzeczenia protokoły w pierwszej instancji spisane.

Jeżeli już na niejawniej naradzie uprzedniej okaże się potrzeba, aby rozprawa powtórnie się odbyła w pierwszej instancji, trybunał natychmiast to zarządzi.

1) Trybunał apelacyjny nie powinien zaniechać sprawdzenia nowych okoliczności faktycznych w odwołaniu się podanych, jeżeli takowe są stanowcze (O. plen. z 29 grudnia 1881 l. 10475 Nr. 396).

2) Wyznaczenie rozprawy apelacyjnej staje się zbyteczne, jeżeli sąd apelacyjny już na naradzie uprzedniej spostrzeża, że

zachodzą warunki §. 475 ust. 2, i że przeto sąd apelacyjny jest niewłaściwy do merytorycznego osądzenia sprawy (O. z 15 kwietnia 1882 l. 11999 Nr. 443).

3) Okoliczność ta, że nowe fakty wyszły na jaw dopiero po wydaniu wyroku pierwszej instancji, nie stoi na przeszkodzie uwzględnieniu ich przez sąd apelacyjny (O. z 12 lutego 1886 l. 14209 Nr. 883).

§. 471. Jeżeli nie zachodzi żaden z przypadków wymienionych w §. 469 i w §. 470 ustęp 3, wyznaczyć należy termin do rozprawy jawnej w przedmiocie odwołania się, a to także o ile ono wymierzone jest przeciw orzeczeniu co do kary i co do roszezeń prywatnych, a należy zawezwać do niej w czasie właściwym oskarżyciela, oskarżonego, oraz tych świadków i znawców, których według §. 470 wezwać postanowiono.

Mając wzgląd na odległość miejsca pobytu oskarżonego od siedziby sądu orzekającego o odwołaniu się, należy pozostawić oskarżonemu przynajmniej trzy dni na przygotowanie się do obrony.

Jeżeli oskarżony jest aresztowany, a trybunał nie mniema, iżby stawienie go przed sądem było potrzebne do zbadania prawdy, wówczas oskarżonego zastąpić może obrońca.

Tak oskarżonemu jak oskarżycielowi należy w wezwaniu uczynić wzmiankę, że chociażby się nie stawili, wywód uciążliwości będzie wzięty pod rozwagę i rozstrzygnięcie odwołania się według ustawy nastąpi.

Stronę cywilną należy zawiadomić o wyznaczonym terminie z tą wzmianką, iż wolno jej stanąć na takowym.

Jeżeli osoby te wskazały obrońcę lub zastępcę, wezwanie do niego wystósować należy.

§. 472. Rozprawa przed władzą apelacyjną odbywa się jawnie a to według przepisów §§. 228—231.

Zaczyna się od tego, że jeden z członków sądu odczytuje sprawozdanie, w którym, nie wyjawiając ani zdania swego, ani też wniosków, przedstawi tylko faktyczny stan sprawy, dotychczasowy jej przebieg, o ile to jest potrzebne do rozpoznania wniesionego zażalenia, główniejszą treść uciążliwości i wynikające ztąd punkta sporne.

Ustęp ów wyroku pierwszej instancji, który jest przedmiotem odwołania się, należy razem z pobudkami orzeczenia odczytać, a jeżeli przewodniczący uzna to za stósowne, także i protokół rozprawy głównej w pierwszej instancji odbytej.

1) Jeżeli przedmiotem rozprawy apelacyjnej jest wyrok zapadły w skutek oskarżenia publicznego, nie można na rozprawie apelacyjnej wystąpić ze skargą prywatną o ten czyn (O. plen z 11 marca 1880 l. 290 Nr. 234).

2) Jeżeli przed sądem powiatowym występował oskarżyciel prywatny, trybunał apelacyjny nie ma prawa uznać oskarżonego winnym przekroczenia, którego ściganie należy do skargi publicznej (O. z 9 marca 1887 l. 15.291 Nr. 1039).

3) Odstąpienie od oskarżenia na rozprawie apelacyjnej, której przedmiotem nie jest już oskarżenie, lecz wyrok sądu powiatowego. nie jest wiecej dopuszczalne (por. §. 530 kod. k.)

§. 473. Następnie wysłuchać należy świadków i znawców, jeżeli ich wezwano, i oskarżonego, jeżeli jest osobiście obecny, stósując się w tym względzie do przepisów, podanych względem rozprawy głównej przed trybunałami pierwszej instancji.

Potem wzywa się tego, który się odwołał, aby uzasadnił swoje odwołanie się, a po nim przeciwnika, aby na to odpowiedział.

Oskarżonemu lub jego obrońcy należy się zawsze głos ostatni.

Następnie odchodzi trybunał dla naradzenia się i wydania uchwały.

§. 474. Jeżeli trybunał nie postanawia, odrzucić odwołanie się jako niedopuszczalne lub bezzasadne, albo uznać, iż nie jest właściwym, wówczas przystąpi do wydania wyroku w sprawie samej, a to stósownie do przepisów o wyrokowaniu trybunałów pierwszej instancyi, chyba, że w następujących paragrafach inaczej jest postanowiono.

§. 475. Jeżeli wyrok sądu powiatowego zostanie zniesiony dla jednej z przyczyn nieważności w §. 468 pod 1 i 2 przytoczonych, trybunał odesła sprawę do innego sądu powiatowego swego okręgu dla odbycia nowej rozprawy.

Jeżeli sąd powiatowy wydał wyrok o czynie, który stanowi zbrodnię lub występki, wówczas na wniosek prokuratora wyrok sądu powiatowego należy znieść i zarządzić postępowanie ustawą wskazane.

Jeżeli sąd powiatowy co do faktu, do którego odnosi się oskarżenie, niesłusznie uznał się niewłaściwym, albo jeśli niezupełnie załatwił oskarżenie (§. 281 l. 6 i 7), trybunał poleci mu, aby rozprawę odbył i wydał wyrok, ograniczając się w ostatnim przypadku do niezałatwionych punktów oskarżenia.

1) Odesłanie sprawy do innego sądu powiatowego w przypadkach § 475 ust. 1 nie jest pozostawione uznaniu sądu, lecz jest kategorycznie nakazane. Por. §. 468 l. 1 i §. 68 ustęp ostatni.

2) Uchylenie wyroku i zarządzenie postępowania ustawą nakazanego w przypadku §. 475 ust. 2 może nastąpić także bez poprzedniego wyznaczenia rozprawy apelacyjnej i bez przeprowadzenia rozprawy ze stronami, a nawet wskutek środka prawnego, wniesionego jedynie na korzyść oskarżonego (O. plen. z 9 lipca 1874 l. 6096 Nr. 18 i z 15 kwietnia 1882 l. 11.999 Nr. 443). Nie może ono jednak nigdy nastąpić bez wniosku prokuratora (O. plen. z 22 paźdz. 1885 l. 8407 Nr. 829).

3) Trybunał apelacyjny, zarządzając postępowanie z §. 475 ust. 2, powinien uchylić zarazem wyrok sądu powiatowego; zaniechanie tego uchylenia nie wpływa jednak na tok dalszego postępowania (O. z 21 maja 1883 l. 15.617 Nr. 551).

4) Trybunał, który po postępowaniu przeprowadzonym według §. 475 ust. 2, uznaje oskarżonego za winnego jedynie owego przekroczenia, za które go skazał wyrok pierwszy, może skazać oskarżonego na karę surowszą, aniżeli ta, którą nazначył uchylony wyrok sądu powiatowego. Zakaz *reformationis in pejus* (§§. 290, 293, 295 i 359 pr.) nie stoi temu na przeszkodzie). (O. z 13 grudnia 1886 l. 9666 Nr. 1008).

§. 476. Jednakże w przypadkach wymienionych w §. 475 ustęp 1 i 3 wolno jest sądowi apelacyjnemu bądź zaraz, bądź na posiedzeniu późniejszym, jeżeli wypada, po powtórzeniu lub po uzupełnieniu rozprawy w pierwszej instancji przeprowadzonej i po poprawieniu wadliwej czynności procesowej, wydać wyrok w sprawie samej.

Zamiast odsyłać sprawę do sądu powiatowego może zatem trybunał apelacyjny sam uzupełnić rozprawę w pierwszej instancji przeprowadzoną n. p. przesłuchać dodatkowo świadków lub odebrać przysięgę od świadków, w sądzie powiatowym bez przysięgi przesłuchanych, a następnie od razu wyrok w sprawie samej wydać.

§. 477. Trybunał ograniczyć się powinien do punktów zażaleniem objętych, i wolno mu te tylko ustępy wy-

roku pierwszego sędziego zmienić, przeciw którym odwołanie się jest skierowane. Wszelako jeżeli z powodu odwołania się, przez kogobądź założonego, przekona się, iż ustawę karną na niekorzyść oskarżonego błędnie zastosowano (§. 281, l. 9—11), albo że te same powody, na których polega jego postanowienie na korzyść oskarżonego, służą także współoskarżonemu, który albo wcale nie wyніósł odwołania się, albo nie w kierunku, o którym jest mowa, trybunał tak postąpi, jak gdyby takie odwołanie się było wniesione.

Jeżeli odwołanie się wniesiono tylko na korzyść oskarżonego, trybunał nie może na oskarżonego rozciągnąć surowszej kary nad tę, jaką wymierzył wyrok pierwszy.

1) Trybunał apelacyjny zatem tylko materialne przyczyny nieważności może uwzględnić z urzędu: co do przyczyn formalnych związany jest odwołaniem się i ograniczony do tych przyczyn, które w odwołaniu się podano.

Jeżeli jednak trybunał apelacyjny uchyla wyrok sądu powiatowego dla formalnej przyczyny nieważności i zarządza nową rozprawę w sądzie powiatowym, wolno mu rozciągnąć to orzeczenie swoje i do współoskarżonego, który się nie odwołał, a więc zarządzić i co do niego przeprowadzenie nowej rozprawy. Por. O. plen. z 23 listopada 1873 l. 10.857 Nr. 90.

2) Jeżeli wskutek środka prawnego, wniesionego na korzyść oskarżonego, przeprowadzono w sądzie powiatowym nową rozprawę, tenże sąd nie może rozciągnąć na oskarżonego kary surowszej nad tę, jaką wymierzył wyrok pierwszy, przez oskarżonego zaczepiony (O. z 22 września 1887 l. 7691 Nr. 306 Dz. rozp.).

§. 478. Przeciw wyrokowi sądu powiatowego, który stósownie do §. 459 z powodu niestawienia się oskarżo-

nego zaocznie wydano, może tenże w dniach ośmiu po doręczeniu wyroku wnieść opozycją w sądzie powiatowym, który o sprawie orzekał, jeżeli wezwanie nie zostało mu należycie doręczone, albo jeżeli wykazać może, że się dlatego nie stawił, ponieważ go zaszła przeszkoda nieuchronna.

O tej opozycji orzeka sędzia powiatowy za poprzedniem wysłuchaniem oskarżyciela. Jeżeli ją odrzuci, wolno oskarżonemu w terminie dni trzech wynieść zażalenie do trybunału pierwszej instancji. W takim razie oskarżony ma prawo z tym środkiem prawnym na wypadek odrzucenia go, połączyć odwołanie się, z którym postąpić należy według przepisów §§. 469—472

Jeżeli sędzia powiatowy, lub wskutek zażalenia trybunał, uznaje opozycją za uzasadnioną, zarządza będzie przed sądem powiatowym ponowna rozprawa, na której, w razie stawienia się oskarżonego, sprawę przeprowadzić należy tak, jak przepisuje §. 457. Jeżeli oskarżony i na tej drugiej rozprawie się nie stawi, opozycją za niebyłą, a wyrok zaskarżony za prawomocny uważać należy.

Skazany zaocznie nie jest ograniczony w ten sposób, iżby mu wolno było wnieść odwołanie się dopiero po odrzuceniu opozycji przez sąd powiatowy; ma on owszem prawo połączyć natychmiast odwołanie się z opozycją (O. z 2 listopada 1883 l. 8481 Nr. 585).

§. 479. Przeciw wyrokom trybunałów pierwszej instancji zapadłym w skutek odwołania się, wniesionego do nich według §§. 463, 464 i 478, wnieść można tylko zażalenie nieważności do trybunału kasacyjnego w obronie ustawy (§§. 33 i 292).

§. 480. Do wznowienia postępowania karnego stosować należy zasady podane w rozdziale XX. Ażali ma nastąpić wznowienie, rozstrzyga sędzia powiatowy. Przeciw odmówieniu takowego wolno tylko wynieść zażalenie do trybunału pierwszej instancji, które podać należy w terminie dni trzech do sądu powiatowego.

Upoważnienie przyznane trybunałowi kasacyjnemu w §. 362 nie służy temuż w sprawach o przekroczenia.

§. 481. Przeciw orzeczeniom sędziów powiatowych, o ile takowe odwołaniu się nie podpadają, służy tym, których to się tyczy, zażalenie do trybunału pierwszej instancji w dniach trzech.

Zob. O. z 7 stycznia 1887 l. 12.895 w uwadze do §. 15 i O. Nr. 669 w uwadze do §. 392.

V. Wykonanie kary.

§. 482. Wykonanie kar aresztu nastąpi zwyczajnie w tym sądzie powiatowym, który w pierwszej instancji wydał wyrok, chyba, że trybunał pierwszej instancji w szczególnych przypadkach inaczej zarządzi. Jeżeli prośba o złagodzenie lub darowanie kary (§§. 410 i 411) wniesioną została jeszcze przed rozpoczęciem kary, a poparta jest takimi okolicznościami na względ zasługującymi, które dopiero po zapadłym wyroku na jaw wyszły, wówczas można wstrzymać wykonanie kary, jeżeli inaczej cel prośby byłby zupełnie lub w części udaremniony.

Reskryptem min. sprawiedliwości z 16 lutego 1881 l. 2509 polecono prezydym sądów wyższych, ażeby w tych przypadkach, w których więzień, opuszczający zakład karny, ma odcierpieć karę aresztu w odległym sądzie powiatowym, (który orze-

kał w pierwszej instancji), zarządziły zawczasu w myśl §§. 482 i 406 delegacją najbliższemu zakładowi karnemu sądu powiatowego celem wykonania kary w tymże sądzie.

XXVII. ROZDZIAŁ.

O postępowaniu karnem w sprawach drukowych.

Literatura: Liszt, Lehrbuch des österr. Pressrechtes str. 340 i n., Ullman, str. 852 i n., Vargha str. 323 i u., Mayer, *Commentar*, III, str. 727—765.

§. 483. Wszystkie przepisy niniejszej ustawy o postępowaniu karnem stósują się także i do postępowania w sprawach karnych drukowych, o ile nie postanowiono inaczej w następujących paragrafach.

Przez postanowienie §. 483 uchylone zostały ustawy z 9 marca 1869 Nr. 32 i 33 D. u. p., które urządały postępowanie w sprawach prasowych, a w miejsce ich obowiązują postanowienia §§. 484—494, tudzież inne postanowienia niniejszej procedury karnej, o ile w §§. 484—494 nie ma postanowień szczególnych.

§. 484. Sądownictwo karne w sprawach drukowych należy wyłącznie do sądów. Do rozprawy i orzekania powołane są sądy powiatowe, gdy chodzi o przekroczenia, sądy zaś przysięgłych, gdy chodzi o zbrodnie lub występki, popełnione treścią pisma drukowego.

Osądzenie występków prasowych (*Pressvergehen*) t. j. występków popełnionych przeciw postanowieniom drugiego rozdziału ustawy prasowej (§§. 9, 11, 24 i 25), nie zaś treścią pisma drukowego, należy do trybunałów pierwszej instancji (§. 13 l. 1 proc.). Por. art. VI i VIII ust. wpraw.

§. 485. Właściwym jest trybunał pierwszej instancyi, w którego obrębie zbrodnię lub występki popełniono, i sąd powiatowy, znajdujący się w siedzibie trybunału pierwszej instancyi, w którego obrębie przekroczenie zostało popełnione; gdyby zaś w rzeczonyj siedzibie więcej było sądów powiatowych, ten, któremu szczególnem rozporządzeniem załatwianie spraw karnych w ogóle poruczono.

Zob. rozp. min. z 5 listopada 1873 l. 155 D. u. p. w uwadze do §. 9, jakoteż §§. 51—55 i uwagi tamże podane.

§. 486. Jeżeli popełniono przestępstwo osnową pisma drukowego, a miejsce druku jest wiadome i położone w obszarze krajów, w którym niniejsza ustawa o postępowaniu karnem obowiązuje, wówczas zawsze miejsce druku uważa się za miejsce czynu; jeżeli zaś miejsce druku jest niewiadome, albo znajduje się poza owym obszarem, wówczas miejsce rozszerzania w tymże obszarze, za miejsce czynu uważać należy.

Jeżeli w ostatnim przypadku jest kilka sądów do tego samego śledztwa właściwych, rozstrzyga między nimi wyprzedzenie.

§. 487. Pisma drukowe, które są wydawane lub rozszerzane wbrew przepisom ustawy drukowej, albo które z powodu ich treści ścigać należy w interesie publicznym, mogą być konfiskowane przez władzę bezpieczeństwa bądź bezpośrednio bądź na wezwanie prokuratora.

We wszystkich innych przypadkach tylko sąd zarządzić może konfiskatę w skutek skargi i zawartego w niej wniosku oskarżyciela prywatnego.

Przeciw zarządzeniu tymczasowej konfiskaty osobne zażalenie nie jest dopuszczalne.

O konfiskacie wykonanej przez władzę bezpieczeństwa bezpośrednio lub na wezwanie prokuratora, należy donieść prokuratorowi tego miejsca, gdzie sąd do wymiaru sprawiedliwości karnej powołany ma swoją siedzibę, w przeciągu dwudziestu czterech godzin i załączyć zarazem jeden egzemplarz pisma drukowego.

1) Oskarżyciel prywatny, chcąc żądać konfiskaty pisma drukowego n. p. z powodu występku obrazy czci (§. 493 kod. k.), powinien równocześnie wnieść do sądu skargę o toż przestępstwo. Przez skargę rozumieć należy w ogólności wniosek zarządzenia postępowania ustawą wskazanego (dochodzenia lub śledztwa), niekoniecznie zaś akt oskarżenia (§. 91 proc.)

2) Jeżeli oskarżyciel prywatny odstępuje od oskarżenia przed rozprawą główną, natenczas konfiskata na wniosek jego zarządzona nie może być utrzymana (O. z 11 maja 1877 l. 1194 Nr. 150).

§. 488. Jeżeli prokurator zarządził konfiskatę pisma drukowego, wówczas tenże powinien w przeciągu dni trzech od chwili, kiedy mu o wykonaniu konfiskaty doniesiono, wnieść do trybunału pierwszej instancji, a względnie do sądu powiatowego (§. 485) żądanie, aby konfiskatę zatwierdzono.

W przypadkach, w których władza bezpieczeństwa bezpośrednio konfiskatę zarządza, prokurator obowiązany jest w dniach trzech od dnia otrzymanego doniesienia albo wezwać władzę bezpieczeństwa o uchylenie konfiskaty, albo żądać zatwierdzenia takowej jak w przypadku poprzedzającym.

§. 489. Sąd postanowi w dniach trzech albo zatwierdzenie albo uchylenie konfiskaty. Jeżeli zatwierdzenie nie nastąpi w dniach ośmiu po wykonaniu konfiskaty,

a nie jest w toku wniesione przez prokuratora zażalenie przeciw odmowie zatwierdzenia, wówczas konfiskata gaśnie a władza bezpieczeństwa na żądanie strony obowiązana jest takową natychmiast uchylić.

Konfiskata zatwierdzona pozostaje w swej mocy (§. 490) aż do ostatecznego orzeczenia w sprawie głównej.

Niezastosowanie się do przepisów §. 488 lub uchylenie konfiskaty nie przeszkadza jednak dalszemu ściganiu karno-sądowemu.

Zażalenie, zastrzeżone prokuratorowi w §. 489, nie stosuje się do przepisu §. 15, lecz jest środkiem prawnym, powinno zatem być wniesione w dniach trzech po ogłoszeniu uchwały (O. z 18 marca 1882 l. 13519 Nr. 439).

§. 490. W przeciągu dni ośmiu po zatwierdzeniu konfiskaty, prokurator obowiązany jest, o ile to już poprzednio nie nastąpiło, albo uczynić wnioszek przeprowadzenia sądowego śledztwa wstępnego, albo wnieść akt oskarżenia (§. 91), gdyż w razie przeciwnym konfiskata gaśnie i na żądanie strony ma być uchylona.

Postanowienie §. 490 wtedy ma zastosowanie, jeżeli prokurator chce ścigać autora pisma inkryminowanego, lub współwmych; wolno jednak prokuratorowi zaniechać ścigania winnych, a ograniczyć się do ścigania pisma, w którym to przypadku zastosowanie ma §. 493 (postępowanie przedmiotowe).

§. 491. W razie, gdyby konfiskata przez władzę bezpieczeństwa bezpośrednio lub na wezwanie prokuratora wykonana, zgasła, lub uchylona została, poszkodowanemu wskutek takiej konfiskaty należy się z kasy rządowej wynagrodzenie szkody dowodnej, wszelako w przypadku wyraźnego uchylecia tylko wtedy, gdy uchylając konfiskatę

orzeczone, że takowa nie da się usprawiedliwić ani osnową pisma drukowego, ani też nie przestrzeganiem przepisów w ustawie drukowej zawartych. To roszczenie wynagrodzenia wykazać należy w sądzie pod utratą w przeciągu następnych dni czternastu.

Sąd rozstrzygnie w tej mierze, wysłuchawszy poprzednio prokuratora z zastrzeżeniem zażalenia, które w ciągu dni ośmiu wniesione być powinno.

§. 492. Jeżeli uznano, że osnowa pisma drukowego zawiera wprawdzie istotę przestępstwa, a jednak postanowiono zaniechać śledztwa wstępnego lub uwolnić oskarżonego od zarzutu, sąd powinien mimo to zarządzić w miarę ustaw całkowite lub częściowe zniszczenie pisma drukowego, które za karygodne uznał i wyrzec zakaz dalszego rozpowszechniania takowego.

§. 493. Chociażby prokurator nie wnosił oskarżenia przeciw pewnej osobie, wolno mu jednak żądać w interesie publicznym, aby sąd orzekł, czy osnowa pisma drukowego stanowi przestępstwo, i aby w tym przypadku wydał zakaz dalszego rozpowszechnienia pisma. Orzeka o tem trybunał pierwszej instancyi, a jeżeli chodzi o przekroczenie, właściwy sąd powiatowy, po wysłuchaniu prokuratora na posiedzeniu niejawnem, jednakże orzeczenie takowe nie uprzedza postępowania karnego, jakieby później przeciw pewnej osobie zarządzone być mogło.

Przeciw orzeczeniu sądu, które w razie wydania zakazu w siedzibie sądowej jawnie wywiesić i przez gazetę urzędową ogłosić należy, może każda strona interesowana w dniach ośmiu po ogłoszeniu wystąpić z opozycją, którą

sąd rozstrzygnie na posiedzeniu jawnym, po wysłuchaniu prokuratora i strony, która opozycyą założyła.

1) Ustawa dozwala prokuratorowi w przypadku, jeżeli nie chce ścigać autora pisma inkryminowanego lub współwinnych, ograniczyć się do ścigania pisma. W takim razie ma zastosowanie postępowanie określone w §. 493, które nazywamy postępowaniem przedmiotowym. Celem tego postępowania jest uzyskanie sądowego orzeczenia, uznającego osnowę pisma drukowego za karygodną, i zakazującego dalszego rozpowszechniania pisma. Jeżeli sąd uznaje, że treść pisma drukowego stanowi zbrodnię, obowiązany jest wyrzec zarazem zakaz rozpowszechniania pisma; jeżeli zaś uznaje, że osnowa pisma drukowego zawiera tylko istotę występku, wydanie zakazu rozpowszechniania pisma zależy od uznania sądu (§. 36 ustawy prasowej).

2) Trybunał może ograniczyć orzeczenie, że inkryminowane pismo drukowe zawiera istotę przestępstwa, do pewnych ustępów pisma, w którym to razie i zakaz dalszego rozpowszechniania pisma w takiż sam sposób ograniczyć można.

3) Jeżeli trybunał z kilku inkryminowanych ustępów pisma drukowego tylko niektóre uznał za karogodne, prokuratorowi służy prawo żalenia się w myśl §§. 493 i 494, chociażby sąd wydał zakaz rozpowszechniania pisma odnośnie do całej osnowy takowego (O. plen. z 26 kwietnia 1888 l. 1992 Nr. 351 Dz. rozp.)

4) Z powodu zgodnego z prawdą sprawozdania z rozpraw Rady państwa, lub którego z sejmów krajowych, także ściganie przedmiotowe według §. 493 pr. nastąpić nie może. (O. plen. z 20 lipca 1882 l. 6827 Nr. 452). Por. §. 28 ustawy prasowej, który stanowi, że za sprawozdania z rozpraw Rady Państwa lub sejmów krajowych, z prawdą zgodne, nikogo do odpowiedzialności pociągać nie wolno.

5) Osobom interesowanym służy środek opozycji także w tym przypadku, jeżeli orzeczenie z pierwszego ustępu §. 493 wydane zostało przez sąd wyższy; o opozycji tej i w tym przy-

padku orzeka sąd pierwszy po przeprowadzeniu jawnej rozprawy. (O. plen. z 1 czerwca 1881 l. 1202 Nr. 333).

6) Opozycją można założyć nie tylko przeciw orzeczeniu wydanemu co do osnowy pisma, lecz także przeciw zarządzeniom z orzeczeniem tem połączonym (§§. 36 i 37 ustawy prasowej, §. 489 proc.); jeżeli strona interesowana mniema się być pokrzywdzoną tylko w ostatnim kierunku, wolno jej zamiast opozycji wnieść tylko zażalenie według §. 494 (O. plen. z 6 lipca 1877, l. 6594 Nr. 153).

7) Zwrotu kosztów ogłoszenia zakazu rozpowszechniania pisma, wydanego w postępowaniu przedmiotowym, nie można żądać od wydawców pisma, którego treść uznano za karogodną (O. z 15 maja 1884 l. 3233 Nr. 639).

8) Prokuratorowi nie służy prawo założenia opozycji. Środek prawny zażalenia służy jednak na mocy §. 494 tak prokuratorowi jak i stronie interesowanej przeciw wszystkim orzeczeniom z §. 493 (O. plen. z 11 marca 1880 l. 1114 N. 239).

9). Reskryptem min. sprawiedl. z 15 grudnia 1883 l. 19827 zarządzo, aby ograniczono się do jednorazowego ogłoszenia wydanego w myśl §. 493 zakazu rozpowszechniania pisma w gazecie urzędowej, gdyż to wystarczy do ewentualnego ustalenia istoty występku z §. 24 ustawy prasowej.

§. 494. Zażalenie przeciw rozstrzygnięciom, zapadłym według §§. 487, 489, 491 i 493, idzie w miarę tego, czy rozstrzygnięcia te wydane zostały przez sądy powiatowe, czy też przez trybunały pierwszej instancji, w pierwszym przypadku do trybunału pierwszej instancji, w drugim zaś do trybunału drugiej instancji. Dalszej drogi prawnej nie ma.

Zażalenia, o których tu mowa, wnieść należy w dniach trzech po zawiadomieniu o odnośnej uchwale. Zob. uwagę przy §. 489, tudzież O. Nr. 153 w uwadze 6 do §. 493.

D o d a t e k.

I.

USTAWA

z dnia 23 maja 1873 Nr. 120 D. u. p. o czasowym zawieszeniu sądów przysięgłych.

Za zgodą obu Izb Rady państwa w uzupełnieniu artykułu 11 ustawy zasadniczej państwa z dnia 21 grudnia 1867 (D. u. p. Nr. 144) o władzy sędziowskiej, postanowiłem i stanowią co następuje:

§. 1. Działalność sądów przysięgłych co do wszystkich przekazanych im przestępstw lub szczególnych gatunków tychże może być czasowo zawieszona a to najdłużej na rok jeden w pewnym okręgu, jeżeli tamże pojawiły się fakty, które wskazują potrzebę tego kroku dla zapewnienia bezstronnego i niezawisłego wymiaru sprawiedliwości.

Zawieszenie następuje w każdym szczególnym przypadku po wysłuchaniu Trybunału Najwyższego wskutek rozporządzenia całego ministerstwa i pod jego odpowiedzialnością.

Rząd obowiązany jest rozporządzenie to z wyluszczeniem powodów przedłożyć zaraz obu Izbowi Rady państwa, jeżeli ta jest zebrana, w przeciwnym zaś razie bezpośrednio po jej zebraniu się, i ma natychmiast znieść takowe. jak tylko tego zarząda jedna z Izb Rady państwa.

Jeżeli działalność sądów przysięgłych w jakim okręgu przez rozporządzenie takie zawieszona została, zawieszenie to nie może być tamże w drodze rozporządzenia ani przedłużone, ani też ponowione przed najbliższem otwarciem na nowo posiedzeń rady państwa.

§. 2. Tak zawieszenie działalności sądów przysięgłych jak ustanie takowego, ogłosić należy w dzienniku ustaw państwa.

§. 3. Zarządzenie w §. 1 wspomniane ma ten skutek, że rozprawa główna co do przestępstw, przedmiot jej stanowiących jakoteż środki prawne przeciw wyrokom co do nich zapadłym, stosować się będą do przepisów obowiązujących co do tych zbrodni, które nie należą przed sądy przysięgłych. Jeżeli chodzi o zbrodnię, zagrożoną karą śmierci lub karą więcej niż pięcioletniego więzienia. rozprawa główna odbywać się ma przed sześciu sędziami. z których jeden ma przewodniczyć; w razie równości głosów zdanie dla oskarżonego korzystniejsze rozstrzyga.

Do rozprawy przed takim trybunałem złożonym z 6 członków należy oskarżonemu ustanowić obrońcę z urzędu, gdyby go sobie sam nie obrał.

§. 4. Do spraw karnych, co do których w dniu ogłoszenia rozporządzenia w §. 1 wspomnianego rozprawa główna przed sądem przysięgłych już się odbyła lub

przynajmniej rozpoczęła, przepis §. 3 o tyle będzie zastosowany, o ile nastąpi powtórzenie rozprawy głównej. Sprawy karne, w których w dniu uchylonego zawieszenia sądów przysięgłych, rozprawa główna w pierwszej instancji już się odbyła lub przynajmniej rozpoczęła, należy zakończyć w sposób w §. 3 podany.

Powtórzenie rozprawy może nastąpić w przypadkach §§. 332, 348, 350 ust. 2, 359 ust. 2 i 362. Do tych przypadków odnosi się postanowienie zdania pierwszego §. 4. W przypadku odroczenia rozprawy (§ 276) postanowienie to zatem zastosowania by nie miało.

§. 5. Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie jednocześnie z nową procedurą karną.

II.

USTAWA

z dnia 23 maja 1873 Nr. 121 D. u. p. o układaniu list przysięgłych.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowilem i stanowię co następuje:

§. 1. Na urząd przysięgłego należy powoływać tylko mężów, którzy

1. skończyli 30 rok życia;
2. umieją czytać i pisać;
3. posiadają prawo swojszczyzny w gminie należącej do jednego z królestw lub krajów w Radzie państwa zastępowanych;

4. zamieszkują przynajmniej od roku w gminie, gdzie przebywają;

5. albo

a) płać rocznie podatki bezpośrednie bez dodatku, wyjąwszy przypadki ustawą określone (§. 14), przynajmniej w ilości 10 zł., tam zaś, gdzie ludność przenosi 30.000 przynajmniej 20 zł., albo

b) bez względu na tę kwotę podatku należą do stanu adwokatów, notaryuszy, profesorów i nauczycieli szkół głównych i średnich, lub którzy na jednej z wszechnic krajowych otrzymali stopień doktora.

§. 2. Niezdatnym jest do urzędu przysięgłego:

1. Kto dla wad ciała lub umysłu nie jest w stanie pełnić obowiązków przysięgłego:

2. kto nie jest w zupełnem używaniu praw cywilnych, mianowicie zaś uznany sądownie za marnotrawcę i ten. względem czyjego majątku postępowanie upadkowe zarządzone, aż do ukończenia takowego, a jeśli jest kupcem, dopóki nie uzyska na nowo uzdolnienia do używania praw wymienionych w §. 246 ustawy o upadłościach z dnia 25 grudnia 1868;

3. kto jest pod śledztwem karno-sądowym, pod oskarżeniem lub odbywa karę;

4. kto wskutek skazania przez sąd karny wyłączony jest według ustaw od wybieralności do zastępstwa gminy, dopóki to wyłączenie trwa.

§. 3. Na urząd przysięgłego nie należy powoływać:

1. Urzędników rządowych w czynnej służbie zostających, z wyjątkiem profesorów i nauczycieli szkół głównych i średnich;

2. osób do armii stałej, do marynarki wojennej lub do obrony krajowej należących, które zostają w czynnej służbie lub są na urlopie z tymczasową pensją, ani też osób zarządu wojskowego, wyrażonych w §. 1 l. 2, ustawy o zakresie działania sądów wojskowych z dnia 20 maja 1869 (Dz. u. p. Nr. 78);

3. duchownych prawnie uznanych kościołów lub stowarzyszeń religijnych;

4. nauczycieli szkół ludowych;

5. osób zajętych służbą pocztową, służbą kolei żelaznej, telegrafu i żeglugi parowej.

§. 4. Uwolnieni są od urzędu przysięgłego:

1) ci, którzy 60 rok życia skończyli, na zawsze;

2) członkowie sejmów krajowych, rady państwa i delegacyi, na czas trwania kadencji;

3) osoby nie będące w służbie czynnej, wszelako obowiązane do służby wojskowej przez czas, na jaki są powołane do pełnienia tejże służby;

4) osoby zostające w służbie dworu cesarskiego, profesorowie i nauczyciele publiczni, lekarze i chirurgowie, tudzież aptekarze, o ile przełożony urzędu lub gminy poświadczy, że osoby te są niezbędne w swoich zawodach, na rok następny;

5) każdy, kto wydanemu do siebie wezwaniu przez czas kadencji sądu przysięgłych jako przysięgły główny lub uzupełniający zadość uczynił, aż do końca najbliższego roku kalendarzowego.

§. 5. Naczelnik gminy przybrawszy sobie dwóch członków reprezentacyi gminnej sporządzi corocznie z początkiem września spis wszystkich osób, które według

powyższych przepisów, na przysięgłych mogą być powołane, a nie wystarczyły się już o uwolnienie stósownie do §. 4 l. 1.

Spis zawierać będzie w porządku abecadłowym i pod liczbami bieżącymi imiona i nazwiska osób wpisanych, ich stan lub zatrudnienie, miejsce zamieszkania i ilość podatku, następnie wzmiankę, który z języków krajowych rozumieją i którego najwięcej używają.

Obok nazwisk osób obowiązanych do służby wojskowej (§. 4 l. 3) należy nadmienić, ażali i w jakim czasie powołanie ich do służby wojskowej jest spodziewane. Spis ten stanowi listę pierwotną przysięgłych (*Urliste*).

§. 6. Lista pierwotna przysięgłych zostawać ma w siedzibie urzędowej naczelnika gminy przynajmniej przez dni ośm, aby ją każdy mógł przeglądać. co podać należy do powszechnej wiadomości w sposób w miejscu używany z pouczeniem o prawie reklamacyi.

Każdemu, komu na tem zależy, wolno w tym terminie wnieść u naczelnika gminy na piśmie lub protokółarnie reklamacyę z powodu pominięcia osób, które według ustawy w liście umieszczone być mogą, lub z powodu zapisania na liście osób, które według ustawy są niezdatne i nie mogą być zamieszczone, albo też podać w takiż sposób przyczyny siebie uwalniające.

§. 7. Komisya gminna (§. 5) rozstrzyga wszystkie reklamacye i stanowi o rzetelności przytoczonych przyczyn uwalniających.

O tych rozstrzygnieniach jakoteż o wniesionych przeciw tymże zażaleniach uczyni się wzmiankę w odno-

śnych listach pierwotnych. Zażalenie takie ma być wniesione w terminie dni trzech po urzędowym udzieleniu rozstrzygnięcia.

Jeżeli wskutek rozstrzygnięć komisji gminnej zaszły zmiany w ogłoszonej liście, należy takowe przez wywieszenie w siedzibie urzędu ogłosić i tych, których się to dotyczy o nich zawiadomić. Reklamujących należy zawiadomić o tem, jak załatwiono ich reklamacje. W razie podania przyczyn uwalniających tak samo postępować należy.

§. 8. Sprostowaną listę pierwotną, załączając wszelkie pisma odnoszące się do wniesionych reklamacji i prośb o uwolnienie, prześle naczelnik gminy bezzwłocznie a najpóźniej do końca września staroście powiatowemu. Starosta przystąpi natychmiast do sprawdzenia listy, a jeżeli dostrzeże, że w ułożeniu jej zaszły usterki przeciw ustawie lub znaczne niedokładności, zwróci ją naczelnikowi gminy do sprostowania.

Jeżeli wskutek sprostowania następuje wykluczenie osób poprzednio zamieszczonych lub zamieszczenie na liście osób poprzednio wykluczonych. z listą sprostowaną postąpić należy tak, jak z listą wprzód ułożoną (§§. 6, 7).

Sprostowaną listę znów przesłać należy staroście powiatowemu, najpóźniej do końca października.

Gdyby naczelnik gminy ułożenie, sprostowanie lub przesłanie listy pierwotnej znacznie odwlekał, wolno staroście powiatowemu zarządzić wykonanie zalegającej czynności urzędowej na koszt gminy przez swoich urzędników.

§. 9. Starosta powiatowy przedłoży listy pierwotne swojego urzędowego okręgu razem ze wszystkimi do nich

odnoszącymi się dokumentami prezydentowi trybunału pierwszej instancji. Przytem powinien wskazać tych mężów zapisanych w listach pierwotnych, o których sądzi, że dla swego rozumu, uczciwości, prawości i stałości charakteru, a w krajach, gdzie kilkoma mówią językami, dla znajomości tychże, szczególnie są uzdatnieni na urząd przysięgłego.

§. 10. W miejscach mających własne statuta gminne, naczelnik gminy listę pierwotną prześle bezpośrednio prezydentowi trybunału pierwszej instancji, a przytem spełni zadanie gdzieindziej na starostę powiatowego w §. 9 włożone.

§. 11. Prezydent trybunału pierwszej instancji zwoła komisją, która na każdy okręg trybunału ułoży listę roczną najpóźniej w miesiącu listopadzie.

Komisya składa się, oprócz prezydenta lub jego zastępcy jako przewodniczącego, z trzech sędziów wybranych z grona radców trybunału lub z sędziów powiatowych jego okręgu, tudzież z trzech mężów zaufania.

Członków wyznacza prezydent.

Na mężów zaufania powołane być mogą tylko takie osoby, nie zostające w służbie rządowej, które w okręgu tegoż trybunału posiadają zdadność do urzędu przysięgłego.

Jeśli mężowie zaufania nie stawiają się, lub w inny sposób uchylają się od wypełnienia swojego zadania, prezydent trybunału powoła na ich miejsce bezzwłocznie innych mężów zaufania.

Komisya rozstrzyga większością głosów. Przeciw jej uchwałom nie ma żadnego zażalenia.

§. 12. O mającem się odbyć posiedzeniu prezydent zawiadomi wcześniej naczelnika politycznej władzy krajowej, który wyśle na nie delegata.

Ten ma tylko głos doradczy.

§ 13. Komisya rozstrzygnie naprzód zażalenia w listach wzmiankowane (§. 7) Jeśli wbrew ustawie pewnych osób na liście nie zamieszczono, zarządzi ich wpisanie. Następnie przystąpi do ułożenia listy rocznej (*Jahresliste*) składającej się z listy głównej i z listy uzupełniającej (*Haupt- und Ergänzungsliste*).

§. 14. Układanie listy rocznej nastąpi w ten sposób, że komisya z list pierwotnych wybierze te osoby, które w myśl §. 9 za najgodniejsze i najzdatniejsze na urząd przysięgłego uważa i ułoży z nich listę jedną (listą główną), z której brani będą przysięgli na przyszły rok kalendarzowy.

Taż komisya w taki sam sposób ułoży z osób, mieszkających w siedzibie trybunału sądu przysięgłych albo w najbliższej okolicy, listę drugą (listę uzupełniającą), z której brani będą przysięgli uzupełniający czyli zastępcy.

Obszerność obu tych list zastosowaną będzie do liczby kadencyi zwyczajnych i nadzwyczajnych, które, o ile przewidzieć można, w roku kalendarzowym przypadną, a to w ten sposób, że na każdej liście zamieści się o połowę więcej osób, niżby potrzeba było ze względu na spodziewaną ilość kadencyj sądu przysięgłych.

Jeśli listy pierwotne w jakimś obrębie trybunału razem wzięte nie zawierają przynajmniej 800 osób, powołanych według §. 1 na urząd przysięgłego, prezydent try-

bunału pierwszej instancji wezwie starostów powiatowych, jeszcze przed zwołaniem komisji do ułożenia listy rocznej, aby od naczelników gmin zażądali i nadesłali uzupełniające listy pierwotne (*Ergänzungs-urlisten*), na których zamieścić należy te osoby zresztą na urząd przysięgłego powołane, które opłacają podatki bezpośrednio bez dodatku rocznie przynajmniej w kwocie 5 zł. Takiej samej uzupełniającej listy pierwotnej zażądać należy od naczelników tych gmin w obrębie znajdując się mogących, które posiadają własne statuta gminne. Te uzupełniające listy pierwotne mają być ułożone i sprostowane tak jak główne listy pierwotne, i równie jak te służyć mają za podstawę do ułożenia listy rocznej.

§. 15. Listę roczną należy wydrukować i udzielić prezydentowi trybunału drugiej instancji, prokuratorowi starszemu, naczelnikowi politycznej władzy krajowej, tudzież prokuratorom, starostom powiatowym, sędziom powiatowym i naczelnikom gmin w obrębie trybunału.

§. 16. Jeżeli naczelnicy gmin i władz dowiedzą się w ciągu roku o okolicznościach, które czynią przysięgłego zapisanego do listy rocznej niezdatnym (§. 2) do urzędowania w tymże charakterze, albo powołanie onegoż do tego urzędu czynią niedopuszczalnem (§. 3), albo jeśli powołanie osób, obowiązanych służyć wojskowo (§. 4 l. 3), do służby wojskowej nastąpiło, obowiązani są donieść o tem zaraz prezydentowi trybunału pierwszej instancji. Do prezydenta udać się winny także osoby w §. 4 l. 2 i 4 wymienione o wyłączenie ich, jeżeli ustawowa przyczyna uwolnienia zaszła dopiero po upływie terminu reklamacyjnego.

O tem czy zachodzi potrzeba lub prawo wyłączenia z listy rocznej, rozstrzyga prezydent trybunału pierwszej instancji.

§. 17. Na czternaście dni przed rozpoczęciem każdej kadencji sądu przysięgłych ułożyć należy na posiedzeniu jawnem trybunału pierwszej instancji listę służbową (*Dienstliste*) przez losowanie, a to w obecności dwóch sędziów i prokuratora. Izbę adwokacką wezwać należy, aby wysłała do tego aktu jednego członka z swego grona.

§. 18. Układając listę służbową, należy najprzód wyłączyć z listy rocznej obowiązanych służyć wojskowo, których do służby wojskowej na czas kadencji sądu przysięgłych powołano. Następnie wkłada się nazwiska osób pozostałych, do obu części listy rocznej wpisanych, jedne do jednej, drugie zaś do drugiej urny, a z tych prezydent trybunału wyciąga najprzód 36 przysięgłych głównych, a następnie 9 przysięgłych uzupełniających czyli zastępców. Protokół tej czynności należy spisać.

§. 19. Jeżeli lista roczna zawiera tylko tak małą liczbę nazwisk, iż lista główna mniej niż 54, lista zaś uzupełniająca mniej niż 14 nazwisk obejmuje, komisya złożona podług §. 11, uzupełni listę roczną z list pierwotnych, aż do wysokości liczb rzeczonych, zanim się przystąpi do ułożenia listy służbowej.

§. 20. Prezydent trybunału pierwszej instancji wezwie na piśmie 36 przysięgłych głównych i 9 zastępców, podając miejsce, dzień i godzinę rozpoczęcia posie-

dzeń sądu przysięgłych i przywołując zarazem skutki ustawowe niestawienia się, przyczem dopilnować należy, aby doręczenie wezwań nastąpiło do rąk własnych i na 8 dni przed rozpoczęciem kadencji.

§. 21. Jeżeli przed rozpoczęciem rozprawy głównej stawiło się mniej, niż 30 głównych przysięgłych, należy tych, których do tej liczby brakuje zastąpić przez przysięgłych z pomiędzy 9 zastępców. W tym celu przewodniczący trybunału przysięgłych w obecności członków tegoż sądu, oskarżyciela i obrońców osób oskarżonych wkłada do urny nazwiska 9 przysięgłych zastępców, wyciąga z niej potrzebną ilość nazwisk i odczytuje takowe. Protokół tej czynności należy spisać.

§. 22. Jeżeli w sądzie przysięgłych odbyć się ma tego samego dnia rozprawa główna w kilku sprawach karnych, utworzenie ławy przysięgłych dla tych wszystkich spraw może nastąpić przed rozpoczęciem rozprawy co do pierwszego przypadku.

Ława przysięgłych, dla pierwszej sprawy utworzona, pozostaje czynną także w sprawach następnych, które tego samego dnia pod rozprawę przychodzą, jeżeli osoby mające prawo wykluczania przysięgłych na to się zgadzają.

Jeżeli na żądanie osoby mającej prawo wykluczania dla jednego z następnych przypadków karnych utworzono nową ławę przysięgłych, taż ława pozostanie w swej czynności także dla innych spraw następnych, jeżeli osoby mające prawo wykluczania na to się zgadzają.

Jeżeli naznaczone rozpoczęcie rozprawy z powodu dłuższego trwania poprzednich rozpraw, lub z innych przypadkowych przyczyn, tak dalece się odwleka, iż rozprawa rozpoczyna się dopiero w czwartym lub jeszcze późniejszym dniu po tym, w którym ławę przysięgłych utworzono, wówczas należy przystąpić do utworzenia nowej ławy przysięgłych.

§. 23. Każdy przysięgły, który pomimo wezwania, nie wykazując nieuchronnej przeszkody, nie staje, albo przed ukończeniem posiedzenia sądu przysięgłych bez zezwolenia przewodniczącego trybunału przysięgłych się oddala, skazany będzie przez trybunał sądu przysięgłych na grzywnę do 50 zł., a w razie powtórzenia do 100 zł. austr.

Przeciw temu orzeczeniu może skazany, atoli tylko w dniach ośmiu od doręczenia takowego, wynieść opozycją do trybunału sądu przysięgłych, lub gdyby ten nie był już zebrany, do trybunału pierwszej instancji, a wykazując należycie, że mu wezwanie nie było należycie doręczone, lub że nieprzewidziana i nieuchronna przeszkoda stanąć mu nie dozwoliła, albo iż kara naznaczona nie odpowiada jego zawinieniu, może prosić o zniesienie lub złagodzenie rozciągniętej na niego kary.

Przeciw rozstrzygnięciu w tej mierze zapadłemu nie ma żadnego środka prawnego.

Przepisy procedury karnej o użyciu kar pieniężnych w tejeż postanowionych, zastosować należy także do kar w niniejszym paragrafie wspomnianych.

§. 24. Przy zamknięciu każdej kadencji sądu przysięgłych, przewodniczący tegoż sądu zapyta przysięgłych, czy chcą korzystać ze służącego im według §. 4 l. 5 prawa uwolnienia się aż po koniec następnego roku kalendarzowego lub na czas krótszy. Uczynione oświadczenia udzielić należy prezydentowi trybunału pierwszej instancji w celu poczynienia stósownych zapisków w liście rocznej.

§. 25. Każdy przysięgły i mąż zaufania, który spełnił swój obowiązek, otrzyma na żądanie, jeżeli miejsce jego zamieszkania oddalone jest więcej niż o milę od miejsca sądu przysięgłych, umiarkowane wynagrodzenie kosztów podróży, których kwotę ustanowi się w osobnem rozporządzeniu.

Zob. §. 41 rozp. wykon.

Rozp. min. z 26 kwietnia 1874 l. 2951 wyjaśniono, że przysięgłym należy się po 1 zł. austr. za każdą godzinę drogi (*Weg-Geh-Stunde*) bez względu na to, czy istnieje połączenie koleją siedziby sądu z miejscem ich zamieszkania, lub nie; jednakowoż wynagrodzenie to należy się tylko raz jeden w kadencji (§. 297), bez względu na ilość rozpraw.

§. 26. Ustawa niniejsza zaczyna obowiązywać w dniu jej ogłoszenia (t. j. w dniu 30 czerwca 1873). Znosi się niniejszem ustawę z dnia 9 marca 1869 (Dz. u. p. Nr. 33) o układaniu list przysięgłych dla sądów drukowych.

O ile zajdzie potrzeba układania list służbowych, za nim będzie można korzystać z list rocznych ułożonych według przepisu niniejszej ustawy, ułożyć je należy na podstawie dotychczasowych list rocznych w drodze losowania, a to w sposób przepisany w §§. 17 i 18.

O ile w pierwszym roku wykonania niniejszej ustawy listy pierwotne i roczne jeszcze przed terminami w §§. 5 i 11 oznaczonymi spisane być mają, postanowi się w drodze rozporządzenia.

§. 27. Wykonanie niniejszej ustawy poruczone jest ministrom spraw wewnętrznych i sprawiedliwości.

III.

ROZPORZĄDZENIE

ministra sprawiedliwości z d. 19 listopada 1873
D u. p. Nr. 152 zawierające przepisy o wykonaniu ustawy o postępowaniu karnem z dnia 23 maja 1873 a wydane za porozumieniem się z ministrem spraw wewnętrznych.

Na mocy artykułu IX ustawy z dnia 23 maja 1873 Dz. u. p. Nr. 119, wprowadzającej ustawę o postępowaniu karnem, porozumiawszy się z ministrem spraw wewnętrznych, uznają za rzecz stósowną rozporządzić, co następuje:

Artykuł I.

Zamieszczone poniżej przepisy o wykonaniu ustawy o postępowaniu karnem z dnia 23 maja 1873 wchodzą w zastosowanie równocześnie z tąże ustawą, a zatem w dniu 1 stycznia 1874, jako w dniu oznaczonym za po-

rozumieniem się z Sądem Najwyższym i Trybunałem kasacyjnym.

Artykuł II.

Jednocześnie przestają obowiązywać wszystkie przepisy instrukcyi, wydanej rozporządzeniem ministerstwa sprawiedliwości z dnia 16 czerwca 1854 Nr. 165 D. u. p. a odnoszącej się do wewnętrznego działania urzędowego i porządku czynności władz sądowych w sprawach karnych, tudzież przepisy rozporządzenia ministerstwa sprawiedliwości z dnia 3 sierpnia 1854 Nr. 201 D. u. p. dotyczące się wewnętrznego urządzenia i porządku czynności prokuratoryi państwa, o ile te przepisy ściągają się do przedmiotów nową procedurą karną, lub poniżej zamieszczonymi przepisami urzędzonych, nakoniec wszystkie w przytoczonych rozporządzeniach zawarte postanowienia, które odsyłają do procedury karnej z dnia 29 lipca 1853.

Artykuł III.

Wszelkie inne w rozporządzeniach cesarskich, zarządzeniach i reskryptach ministeryalnych zawarte postanowienia i pouczenia, które obok instrukcyi dla sądów karnych i przepisów dla prokuratoryi państwa obowiązywały dotychczas w czynnościach urzędowych władze w postępowaniu karnem działające, o tyle pozostają w swej mocy, o ile ani przez ustanie przypuszczeń, na których polegają, nie stają się zbytecznymi, ani wskutek przepisów nowej procedury karnej i rozporządzeń celem rozwinięcia tejsze wydawanych nie ulegną zmianie.

Przepisy o wykonaniu procedury karnej z dnia 23 maja 1873.

C Z E Ś Ć I.

Przepisy o działaniu sądów w sprawach karnych.

I. Co do ustroju sądownictwa.

§. 1. Dopóki istnieje dotychczasowy ustrój sądownictwa, nazwa „Trybunały pierwszej instancji“ w myśl ustawy o postępowaniu karnem, oznacza sądy krajowe i obwodowe, nazwa zaś „Trybunały drugiej instancji“ oznacza sądy krajowe wyższe.

W trybunałach, w których za zezwoleniem ministra sprawiedliwości dla spraw karnych osobne istnieją wydziały, a do przewodniczenia wydziałom osobni naczelnicy są ustanowieni, ci ostatni wykonywać mają działania, jakie procedura karna wkłada na naczelnika (prezydenta) trybunału pierwszej instancji.

§. 2. Naczelnik trybunału składa corocznie senaty stałe (§. 18 pr. k.), a to w ten sposób, aby te zaraz z początkiem roku czynności swoje rozpoczęły. Wolno jest naczelnikowi wyznaczyć tych samych sędziów na członków i zastępców w kilku senatach.

Ustanowienie senatów w §§. 12 i 13 pr. k. wspomnianych, nazwiska członków pojedynczych senatów i zastępców jakoteż kolej zastępstwa, należy obwieścić

ogłoszeniem na domu sądowym przyklepionem i donieść o składzie senatów sądowi krajowemu wyższemu w dwóch egzemplarzach.

Prezydent sądu krajowego wyższego przedłoży Trybunałowi kasacyjnemu jeden egzemplarz tegoż doniesienia, tudzież doniesienie o senatach przez siebie w myśl §. 15 pr. k. złożyć się mających.

W takiż sam sposób donosić należy niezwłocznie o zmianach w ciągu roku zachodzących.

§. 3. Gdyby na mocy ustawy z dnia 23 maja 1873 Nr. 120 D. u. p. nastąpiło czasowe zawieszenie działalności sądów przysięgłych, wówczas w tych przypadkach, w których według §. 3 tejże ustawy nastąpić powinno powiększenie grona wyrokującego, przydać należy ustanowionym podług §. 13 l. 1 pr. k. senatom po dwóch członków stałych i ich zastępców.

§. 4. Do przedsiębrania czynności urzędowych, przez procedurę karną sądom powiatowym przydzielonych, przede wszystkim powołany jest sędzia powiatowy. Może on samodzielne przedsiębranie tych działań poruczyć sędziowskiemu urzędnikowi pomocniczemu, byleby ci posiadali do tego uzdolnienie, przez ustawę wymagane. Uchwały rozciągające lub uchylające areszt, sprawozdania i odezwy do innych władz, powinny być zawsze przedstawiane sędziemu powiatowemu do zatwierdzenia, wyjąwszy, gdyby zwłoka groziła niebezpieczeństwem.

Co do prowadzenia dochodzeń i śledztw wstępnych mocen jest sędzia powiatowy udzielać sędziowskiemu urzędnikowi pomocniczemu stanowczych wskazówek, i zo-

bowiązać go, ażeby udawał się po jego zatwierdzenie co do ważniejszych aktów, które mogą być odłożone na później.

II. Co do załatwiania czynności w Izbie Radnej.

§. 5. Przewodniczący Izby Radnej mocen jest przydzielać do wypracowania jej członkom jako referentom podania wnoszone do tejże Izby.

Jeżeli ma zapasć uchwała co do zarządzenia wydanego przez członka trybunału, wysłuchanie tegoż członka w Izbie Radnej może poprzedzać powzięcie uchwały, chociażby nawet nie zachodził przypadek §. 113 pr. k.

Pisemne znoszenie się Izby Radnej z Trybunałem i pojedynczymi jego członkami odbywa się przez udzielanie sobie referatów.

§. 6. Jeżeli przewodniczący Izby Radnej w sprawowaniu swego urzędu uzna potrzebę zarządzenia, które zakres jego działania przekracza, powinien o tem naczelnika trybunału niezwłocznie zawiadomić.

Naczelnik trybunału może każdego czasu na posiedzeniu Izby radnej, żądać wyjaśnień co do biegu czynności.

§. 7. Izba radna czuwać będzie nad biegiem dochodzeń i śledztw wstępnych, w myśl §. 12 ustęp 2 pr. k. sądom powiatowym poruczonych.

§. 8. Izba radna może polecić sądom powiatowym, którym poruczone jest dochodzenie lub śledztwo wstępne, aby przedłożyły akta, mianowicie też w tym celu, aby

ułatwić przejrzenie onychże zastępcy oskarżyciela lub obwinionego w przypadkach, w których ci mają prawo przejrzenia takowych.

III. Co do szczególnych działań urzędowych w postępowaniu karnem.

1) *Doniesienia.*

§. 9. Jeżeli doniesienie do sędziego śledczego następuje ustnie, należy spisać w tej mierze protokół i przesłuchać donosiciela w ten sposób, aby uzyskać podstawę do dalszych działań urzędowych. Działania urzędowe, nie cierpiące zwłoki, można przedsięwziąć nawet przed spisaniem protokołu.

§. 10. Jeżeli sędzia śledczy w toku czynności urzędowej dowie się o okolicznościach, wskazujących przestępstwo lub sprawcę, o których prokuratorowi jeszcze nie wiadomo, obowiązany jest niezwłocznie go o tem zawiadomić.

2) *Wnioski oskarżyciela.*

§. 11. We wszystkich przypadkach, kiedy sędzia śledczy obowiązany jest przedstawić rzecz Izbie radnej do rozstrzygnięcia, dla tego, że ma wątpliwość, czy do wniosku oskarżyciela należy się przychylić, powinien niezwłocznie żądać rozstrzygnięcia Izby radnej.

§. 12. Sąd powiatowy obowiązany jest udzielić prokuratorowi na żądanie wiadomości o stanie postępowania karnego w sprawach o zbrodnie i występki, odpowiedzieć na wystósowane do siebie w tym względzie zapytania i przesłać mu akta do przejrzenia.

3) Dziennik.

§. 13. Jak tylko dochodzenie lub śledztwo wstępne względem zbrodni lub występku zawisnie w sądzie, sędzia śledczy powinien założyć dziennik.

W sprawach o przekroczenia tylko wtedy należy założyć dziennik, gdy oprócz doniesienia, protokołu i wyroku więcej jeszcze aktów się uzbiera.

Jeżeli następuje wyłączenie sprawy karnej (§§. 57, 58 pr. k.) wówczas należy dla wyłączonej sprawy karnej założyć osobny dziennik, a w obu dziennikach uczynić zapisek, że zostają ze sobą w związku.

O nastąpieniem wyłączeniu aktów należy uczynić wzmiankę w dzienniku tej sprawy karnej, która pierwiej zawisnęła.

Jeżeli akty te do obu spraw karnych są potrzebne, wówczas można w miarę potrzeby dołączyć odpisy pojedynczych aktów tam, gdzie oryginały nie są załączone.

4) Terminy zawite.

§. 14. We wszystkich tych przypadkach, w których postanowienie sądowe zależy od upływu terminu, należy utrzymywać dokładne zapiski co do terminów. Jeżeli niedopilnowanie terminu pociąga za sobą wypuszczenie aresztowanego na wolność, a obliczenie terminu jest wątpliwe, należy bezzwłocznie rzecz tę przedstawić Izbie radnej do rozstrzygnięcia.

Jeżeli wskutek niedopilnowanego przez prokuraturę terminu wypada zadość uczynić przepisowi §. 27 pr. k., natenczas należy donieść o tem niezwłocznie naczelnikowi trybunału.

§. 15. Jeżeli w razie wyłączenia sprawy karnej oskarżyciel zostaje wezwany do oświadczenia się w myśl §. 57 ustęp 3 i 4 pr. k., należy mu wyznaczyć do tego jak najkrótszy termin.

5) *Protokóły.*

§. 16. W protokółach uczyni się wzmiankę o sądzie przedsiębiorającym działanie urzędowe, o przyczynie, która takowe wywołała, i o godzinie rozpoczęcia onego. Jeżeli przesłuchanie obwinionego zabierze więcej czasu, należy wyrazić także chwilę zakończenia.

§. 17. Gdy słuchany do protokołu podpisuje go znakiem swej ręki (§. 105 pr. k.), protokolant dopisze przy tym znaku jego nazwisko.

§. 18. W razie przybrania tłumacza do przesłuchań, na jednej stronie protokołu należy najprzód napisać pytanie w języku sądowym, a pod niem dosłowny jego przekład, następnie na drugiej stronie odpowiedź w języku słuchanego, a pod nią dosłowny przekład tejże.

6) *Świadkowie sądowi.*

§. 19. Naczelnik sądu postara się wcześniej o ustanowienie w powszechności świadków sądowych w siedzibie sądowej, w razie zaś potrzeby, co do wyboru odpowiednich osób porozumi się z naczelnikiem gminy.

7) *Lista obrońców.*

§. 20. Jeżeli któremu z pomiędzy wpisanych do listy obrońców prawo zastępowania stron przed sądami

zostało w ciągu roku odjęte, sąd krajowy wyższy zawiadomi o tem sądy karne swojego obrebu, tudzież Trybunał kasacyjny.

Jeżeli kto, odwołując się do zamieszczenia go w liście obrońców innego obrebu sądu krajowego wyższego, działa w sądzie jako obrońca w sprawach karnych, sąd może zażądać, aby to swoje zamieszczenie wykazał.

8) *Pozwy.*

§. 21. Pozew do obwinionego wystósowany należy ujawnić w aktach. Doręczenia skuteczniczą będą zazwyczaj woźni lub naczelnicy gmin.

9) *Przesłuchanie obwinionego.*

§. 22. Sędzia śledczy, słuchając obwinionego, dochodzić będzie zarazem, w jaki sposób możnaby dopomódz poszkodowanemu do wynagrodzenia szkody.

Jeżeli obwiniony podczas przesłuchania opowiada lub wyznaje takie przestępstwa, o których sąd nie wiedział, zeznanie obwinionego i co do tych okoliczności należy spisać.

10) *Aresztowani.*

a) *Dostawienie obwinionych.*

§. 23. Naczelnicy sądów zarządzają, aby im niezwłocznie dawano znać o każdym aresztowaniu i o każdym dostawieniu aresztowanego, i aby aresztowany tymczasowo był zatrzymany.

O dostawieniu należy bez zwłoki oznajmić sędziemu, który ma sobie poruczone prowadzenie tejże sprawy karnej, a to w tym celu, aby kroki poczynić się mające

wcześniej, a jeżeli ustawa działaniu urzędowemu naznacza termin, w przeciągu ustawowego terminu nastąpić mogły.

O każdym przyjęciu do aresztu zawiadomić należy prokuratora. jeżeli nie chodzi o oskarżenia prywatne lub pomocnicze (subsydjarne).

Jeżeli na zasadzie §. 181 pr. k. więcej osób przytrzymano, stosować należy przepis § 17 instrukcyi dla sądów karnych z dnia 16 czerwca 1854.

Powołany §. 17 stanowi, że w przypadku wielkiej liczby aresztowanych sądu zarządzić ma, o ile to być może, aby kilku urzędników sędziowskich przesłuchanie obwinionych uskuteczniło.

b) Areszt obwinionego.

§. 24. Za każdym przyjęciem do aresztu należy:

1) sporządzić dokładny opis osoby i odzieży aresztowanego;

2) przeszukać dokładnie osobę i odzież aresztowanego;

3) wszelkie znalezione pisma, pieniądze, broń lub inne przedmioty, za pomocą których aresztowany mógłby się na wolność wydostać, siebie lub innych uszkodzić, tudzież wszelkie przedmioty lub znamiona przestępstwa aresztowanemu odebrać, dokładnie spisać i wziąć w przechowanie sądowe.

Stosując zawarte w §. 58 instrukcyi dla sądów karnych z dnia 16 czerwca 1854 postanowienia o przeznaczeniu więzienia, w którym obwiniony ma być umieszczony, przestrzegać należy przepisów §. 184 pr. k.

§. 25. Jeżeli na obwinionego rozciągnięto areszt śledczy i pouczone go o środku prawnym, jaki mu prze-

ciw temu służy, należy uczynić w protokole wzmiankę, iż to nastąpiło.

§. 26. Sędzia śledczy powinien utrzymywać osobne zapiski co do osób, znajdujących się w areszcie z powodu obawy zwicznienia śledztwa, a o każdym przypadku rozciągnięcia lub uchylenia takiego aresztu donosić naczelnikowi sądu.

Ten ostatni czuwać ma troskliwie nad tem, ażeby najdłuższe trwanie aresztu zarządzonego z powodu obawy zwicznienia śledztwa oznaczone, nie było przekroczone.

§. 27. Jeżeli postanowienie co do aresztu nie nastąpi wcześniej, sąd powiatowy w przypadku §. 89 ustęp 3 pr. k. doniesie o tem prokuratorowi starszemu lub Izbie radnej, w przypadkach zaś przekroczeń prokuratorowi.

c) Protokół aresztowanych.

§. 28. Będzie utrzymywany protokół wszystkich aresztowanych.

Rubryki tego protokołu są:

1) Liczba bieżąca, pod którą aresztowany zostaje wpisany. Ta liczba biegnie bez przerwy od początku aż do końca roku. W końcu roku przenieść należy pozostałych aresztowanych do protokołu na rok przyszły w tym porządku kolejnym, w jakim byli w roku upłynionym wpisani, zaczynając na nowo szereg liczb.

2) Dzień kiedy nastąpiło przyjęcie do aresztu.

3) Wymienienie władzy lub organu publicznego, który do aresztu dostawił.

4) Imię i nazwisko aresztowanego.

5) Liczba celi więziennej i szczególne ostrożności, jakichby użyć wypadało.

6) Sprawowanie się aresztowanego w areszcie.

d) Środki ostrożności względem aresztowanych.

§. 29. Nie wolno ani pozostawiać, ani dawać aresztowanym gotowych pieniędzy.

Naczelnik sądu postanowi, ażali i pod jakimi ostrożnościami odzież, pościel, żywność i inne rzeczy uwięzionym w ogóle z poza więzienia dostarczane być mogą. W razie przyniesienia przedmioty te należy zbadać dokładnie przed oddaniem do użycia.

Aresztowanemu, który jest obwiniony o zbrodnię, zagrożoną karą śmierci lub najmniej pięcioletniego więzienia, podawane być mogą tylko potrawy w zakładzie więziennym przyrządzone.

§. 30. W tych przypadkach, w których nie działa sędzia śledczy, przepisy w §§. 186 i 187 pr. k. dla niego zakreślone, przestrzegane będą i przez sędziego, który ma sobie poruczone prowadzenie tej sprawy karnej.

Przepisy tych paragrafów służą także za правило względem zastosowania postanowień w §§. 76 i 78 instrukcyi dla sądów karnych z dnia 16 czerwca 1854 zawartych, a dotyczących się obcowania aresztowanego z duchownym i innymi osobami.

e) Zwiedzanie więzień.

§. 31. Spisać należy protokół zwiedzenia więzień przez naczelnika sądu w myśl §. 189 pr. k. odbytego.

11) Przedmioty będące w przechowaniu.

§. 32. Jeżeli jakie przedmioty będą wzięte w przechowanie sądowe, wówczas oznaczenie, na okładzie lub na kartkach pieczęcią sądową przypieczętowanych uskutecznić się mające, wyrażać powinno dokładnie sprawę i protokół, do których należą, a to przez powołanie liczby protokołu podawczego i numeru dziennika.

Co się tyczy wziętych w przechowanie takich przedmiotów, które są poświęcone służbie Bożej, te należy oddać najbliższemu pasterzowi duchownemu właściwej społeczności religijnej, jeżeli nie mają być zwrócone osobom mającym prawo do posiadania.

12) Tabela wykazawcza.

§. 33. Tabelę wykazawczą w §. 30 instrukcyi dla sądów karnych z dnia 16 czerwca 1854 przepisaną, sporządzi sędzia śledczy, a jeżeli śledztwa nie było przewodniczący rozprawy głównej, a to według wzoru I; w pierwszym przypadku stwierdzi przewodniczący swoim podpisem rzetelność wpisanych szczegółów. Oddział 2 rubryki siódmej, należy pozostawić próżny, który w swoim czasie przez władzę przeznaczoną do wykonania kary wypełniony będzie.

13) Zawiadomienie prokuratora o rozpoczęciu kary.

§. 34. O rozpoczęciu każdej przez trybunał rozciągniętej kary wolność odejmującej, zawiadomić należy prokuratora; co się tyczy tych skazanych, którzy mają być odesłani do zakładu karnego należy mu nadto doręczyć tabelę wykazawczą razem z odpisem wyroku i powodów.

Jeżeli skazany nie w trybunale wyrokującym, lecz w innym odbywa karę, o rozpoczęciu jej zawiadomić należy prokuratora przy trybunale wyrokującym.

14) Zawiadomienie o skazaniach.

§. 35. Doniesienia o nastąpiionych skazaniach, które sąd stósownie do §. 402 pr. k. uskutecznić jest obowiązany, będą udzielane prokuratorowi.

15) Zawiadomienie władzy bezpieczeństwa.

§. 36. Oprócz przypadków w §. 7 rozporządzenia z dnia 5 marca 1853 Nr. 44 D. u. p. przywiedzionych, zawiadomienie władzy bezpieczeństwa o nastąpiionych skazaniach i wtedy także ma nastąpić, gdy orzeczenie wydane zostaje na mocy ustawy z dnia 10 maja 1873 Nr. 108 D. u. p. tyczącej się rozporządzeń policyjno-karnych przeciw próżniakom i włóczęgom.

Zob. obecnie ustawy z 24 maja 1885 l. 89 i 90 D. u. p. tudzież rozp. min. z 15 czerwca 1888 l. 91 D. u. p.

16) Oskarżenie subsydjarne czyli pomocnicze.

§. 37. Przepisane w §. 48 l. 2 i 3 pr. k. zawiadomienie strony cywilnej o odstąpieniu prokuratora od ścigania będzie przez sąd uskutecznione.

§. 38. Do podań według §. 154 instrukcyi dla sądów karnych z dnia 16 czerwca 1854 do dziennika podawczego zaciągać się mających, należą także wnioski stron cywilnych o wytoczenie śledztwa wstępnego (§. 48 l. 1, pr. k.), ich oświadczenia, że obstają przy ściganiu (§. 48 l. 2 i 3 pr. k.) i wniesione przez nich akty oskarżenia.

§. 39. O każdym wyniesionem oskarżeniu pomocniczem, o dniu rozprawy głównej w przedmiocie takowego i o stanowczem załatwieniu sprawy karnej, sąd zawiadomi prokuratora przez udzielenie mu aktu.

17) Przechowanie aktów w registraturze.

§. 40. Akty należy podzielić na główne oddziały registratury, według §. 167 instrukcyi dla sądów karnych z dnia 16 czerwca 1854 zaprowadzić się mające, podług następujących rozróżnień:

A) Akta spraw karnych innym władzom odstąpionych;

B) Akta spraw karnych bez odbycia rozprawy głównej ukończonych;

C) Akta spraw karnych, w których odbyła się rozprawa główna;

D) Udzielenia i korespondencye innych władz w sprawach karnych, które nie mają związku ze sprawami karnymi w sądzie wiszącymi;

E) Akta dotyczące się więzień;

F) Akta trybunału jako sądu apelacyjnego (§. 13 l. 2. pr. k).

18) Koszta i kary pieniężne.

a) Koszta podróży przysięgłych.

§. 41. Każdy przysięgły, któremu według §. 25 ustawy z dnia 23 maja 1873 Nr. 121 D. u. p. o układaniu listy przysięgłych należy się wynagrodzenie, otrzyma 1 złr. a. w. za każdą godzinę drogi tam i napowrót.

Odległość obliczać się będzie tak samo, jak w podróżach służbowych urzędników sądowych.

Uiszczenie nastąpi jako zaliczka z funduszu podręcznego na karno-sądowe koszty sądu.

b) Koszta wykonania kar pozbawiających wolności.

§ 42. O ile koszta wykonania kar pozbawiających wolności według §§. 387 i 388 pr. k obejmują wydatki na żywienie, legowisko, opał. światło, dostarczenie i czyszczenie bielizny i odzieży, tudzież przypadający na każdego z osobna skazanego udział kosztów strzeżenia i zawiadywania miejsca karnego, takowe będą oznaczone liczebnie dla wszystkich skazanych pewnego obrotu na każdą głowę i na każdy dzień w sposób jednostajny, jednakże oddzielnie dla każdej kategorii miejsc karnych, mianowicie zaś dla samoistnych zakładów karnych, dla więzień przy trybunałach pierwszej instancji i dla aresztów przy sądach powiatowych.

Koszta zaś choroby i pologu obliczane będą osobno dla każdego skazanego, względem którego powstały, a zawsze podług wysokości rzeczywistych wydatków.

§. 43. Minister sprawiedliwości ustanawia dla każdego samoistnego zakładu karnego co trzy lata koszta wykonania kar na każdą głowę i za każdy dzień w sposób jednostajny liczebnie oznaczyć się mające; Prezydent sądu krajowego wyższego zaś corocznie dla domów więziennych przy trybunałach pierwszej instancji w każdym obrębie sądu krajowego wyższego i dla aresztów przy sądach powiatowych w obrębie każdego trybunału pierwszej instancji.

aa) Koszta wykonania kar dla zakładów karnych.

§. 44. Co się tyczy samoistnych zakładów karnych, tak należy pod tym względem postępować:

Zlicza się narosłe podczas trzech zupełnie upłynionych lat kalendarzowych wydatki na utrzymanie osób skazanych (żywienie, legowisko, opał, światło, dostarczenie i czyszczenie bielizny i odzieży), na wynagrodzenie składu osobowego dozorców i urzędników, na utrzymanie w należytym stanie budynków i sprzętów, oraz na opędzenie potrzeb domowych, kancelaryjnych i wszelkich innych, jakich wymaga strzeżenie i zawiadywanie zakładu i popęd robót.

Od tego odciąga się łączną wartość pieniężną otrzymaną przez te trzy lata, za robotę skazanych, a sumę ztąd wynikłą dzieli się przez liczbę dni utrzymania, jaka się w tymże przeciągu czasu uzbierała.

Ilość w ten sposób obliczona przedstawia udział kosztów wykonania kary na każdego z osobna skazanego za każdy dzień na przyszłe trzy lata przypadający.

Wszelako ułamki centów przenoszące połowę centa biorą się za pół centa, niedochodzące zaś połowy pomijają się zupełnie.

bb) Koszta wykonania kary dla domów więziennych i aresztów przy sądach.

§. 45. Co się tyczy domów więziennych przy trybunałach pierwszej instancji i aresztów przy sądach powiatowych, wyrachowanie kosztów wykonania kary na jednego skazanego dziennie przypadających, nastąpi na każdy rok w ten sposób, że suma wydatków narosłych przez całkowicie upłyniony przedostatni rok kalendarzowy, we wszyst-

kich trybunałach właściwego obrotu sądu krajowego wyższego, a względnie we wszystkich sądach powiatowych w obrębie właściwego trybunału pierwszej instancyi, na wynagrodzenie składu osobowego dozorców i urzędników więziennych, na utrzymanie w należytem stanie budynków więziennych i sprzętów oraz na opędzenie potrzeb domowych, kancelaryjnych i wszelkich innych, jakich wymaga strzeżenie i zawiadywanie domu więziennego (aresztów) z wyjątkiem wydatków na popęd robót, dzieli się przez liczbę wszystkich dni zaopatrzenia, jaka się w ciągu tegoż samego roku zebrała, a tak wyrachowaną ilość dolicza się do ilości kosztów utrzymania podług §. 387 pr. k. dla każdego aresztowanego dziennie w tymże czasie ustanowionej.

Z ułamkami centów, jakięby w tem obliczeniu wypadły, postąpi się według przepisu §. 44.

Jeżeli skazanego podczas kary używano do robót w miejscu kary (dom więzienny, areszt) zaprowadzonych, wówczas od sumy kosztów wykonania kary, według pierwszego ustępu niniejszego paragrafu nań przypadających, odjąć należy czysty dochód, jaki z jego pracy do kasy podręcznej wpłynął, a który ma być obliczony według ilości dni podjętej przezeń pracy i podług zapłaty dziennej, jaka w miejscu kary jest zwyczajna. Wszelako to potrącenie nie może w żadnym razie przewyższać ilości zarobku według przyjętego systemu za taki sam czas skazanemu przyznanego (zarobku nadobowiązkowego).

§. 45 zmieniony został częściowo rozporz. min. spraw. z 10 lutego 1886 Nr. 24 D. u. p., według którego opiewa obecnie następnie:

Co się tyczy domów więziennych przy trybunałach pierwszej instancyi i aresztów sądów powiatowych, wyrachowanie

kosztów wykonania kary na jednego skazanego za każdy dzień przypadających, nastąpi na każdy rok w ten sposób, że od sumy narosłych... wydatków i t. d. (jak wyżej)... odciąga się ogólną sumę czystego dochodu, jaki osiągnięto z pracy więźniów przy trybunałach, względnie przy sądach powiatowych, otrzymaną resztę dzieli się przez liczbę wszystkich dni zaopatrzenia, jaka się w ciągu tegoż roku uzbierała, a tak obliczoną ilość dolicza się do ilości kosztów utrzymania, podług §. 387 p. k. dla każdego uwięzionego i za każdy dzień ustanowionej.

Zresztą §. 45 zostaje niezmieniony.

cc) Ogłoszenie kosztów wykonania kary, pozbawiającej wolności.

§. 46. Cyfra kosztów wykonania kary na każdego skazanego dziennie przypadających, za każdym razem dla samoistnego zakładu karnego ustanowiona, będzie ogłaszana przez dziennik ustaw państwa.

Cyfry codziennych kosztów wykonania kary dla skazanych sądownie będą obwieszczane przez urzędową gazetę krajową i sądom, których to się tyczy, na piśmie udzielane.

dd) Wymiar kosztów wykonania kar, pozbawiających wolności na mocy dawniejszej procedury karnej.

§. 47. Koszta wykonania kary podług paragrafów poprzedzających oznaczone, tylko od tych skazanych ściągac należy, którzy skazani zostali na karę pozbawiającą wolności wyrokiem, na mocy procedury karnej z dnia 23 maja 1873 D. u. p. Nr. 119 zapadłym.

Od tych osób, na których kara pozbawiająca wolności wyrokiem wydanym na mocy dawniejszej procedury karnej rozciągniętą została, ściągac należy koszta utrzymania stósownie do dotychczasowych przepisów na rok

1873 oznaczone, o ile zwrot takowych w ogóle powinien nastąpić.

c) Ściąganie kosztów postępowania karnego i wykonania kary.

§. 48. Ściągając kosztą postępowania karnego i wykonania kary, sądy aż do dalszego rozporządzenia stosować się mają do istniejących przepisów.

§. 49. Zatrzymanie własności obwinionego, z powodu postępowania karnego w zachowanie sądu wziętej, na pokrycie kosztów postępowania (§. 138 instrukcyi dla sądów karnych z dnia 16 czerwca 1854) zależy od warunków w §. 391 pr. k. przewidzianych.

d) Kary pieniężne.

§. 50. Kary pieniężne ściągać mają sądy tak jak dotychczas. O nastąpieniem uiszczeniu kar pieniężnych, wyrokami rozciągniętych, należy zawiadamiać prokuratora przez przesłanie aktu do przejrzania.

§. 51. Kary pieniężne na mocy §. 7 pr. k. przez trybunały w pierwszej lub wyższej instancyi rozciągane, a przez sądy powiatowe ściągane, należy za każdym razem odsyłać do trybunału pierwszej instancyi za pokwitowaniem.

§. 52. Z tak wpłynionych kar pieniężnych i wydanych kwot składać należy corocznie w końcu stycznia sądowi krajowemu wyższemu rachunek podług wzoru II ułożony i dokumentami poparty.

Jeżeli nie było ani dochodu ani wydatku, należy o tem donieść.

§. 53. Komisya złożona z naczelnika trybunału, z sędziego sprawującego nadzór więzienny i z prokuratora, zawiadywać będzie w trybunałach wpływającemi grzywnami, tudzież obracać takowe w myśl §. 7 pr. k. na wsparcie wypuszczonych na wolność. Komisya rozstrzyga większością głosów.

Zarządzenia te w sądach powiatowych wydawać będzie sędzia powiatowy po wysłuchaniu zastępcy prokuratoryi.

Pieniądze w każdym razie będzie miał w zachowaniu naczelnik sądu.

§. 54. Wsparcie należy się przed innemi takim osobom, które znikąd nie mają pomocy, a o których przypuszczać należy, że zechcą żyć z uczciwego zarobku.

W jednakich okolicznościach uwzględniać należy wypuszczanych z aresztu śledczego przed tymi, którzy karę odbyli.

e) Wyrok śmierci.

§. 55. Za wykonanie wyroku śmierci należy się katowi 25 złr., a potrzebnym do tego pomocnikom jego po 5 złr. Oprócz tego, jeżeli wykonanie nastąpić ma gdzie indziej, a nie w miejscu jego zamieszkania, należy mu się obok wynagrodzenia za środek przewozowy, którego używać musi, przyzynek na wyżywne dla niego i jego pomocników dziennie w ilości łącznej 5 złr.

IV. Widoczność, kontrola i nadzór.

1. Z a p i s k i i r e j e s t r y.

a) *Sądy powiatowe.*

§. 56. Sądy powiatowe utrzymywać będą podług wzoru III rejestr otrzymanych doniesień o zbrodniach i występkach.

§. 57. W każdym sądzie powiatowym należy utrzymywać według wzoru IV rejestr wytoczonych tamże spraw o przekroczenia.

b) *Trybunał pierwszej instancji.*

§. 58. Zamiast wzoru rejestru głównego, w §. 6 instrukcyi dla sądów karnych z dnia 16 czerwca 1854 podanego, służyć ma wzór V.

Oprócz tego utrzymywać należy podług wzoru VI osobny rejestr wszelkich wniesionych oskarżeń.

c) *Izba Radna.*

§. 59. Przewodniczący Izby Radnej utrzymywać będzie podług wzoru VII rejestr referowanych w tejże Izbie podań (ekshibitów — *Geschäftsstücke*). Wpisywanie do rubryk ma być uskutecznione na posiedzeniu.

d) *Przewodniczący.*

§. 60. Przewodniczący rozprawy głównej w trybunale i przewodniczący trybunału przysięgłych utrzymywać mają według wzoru VIII rejestr otrzymanych spraw karnych.

Jeżeli przewodniczący trybunału sądu przysięgłych nie jest członkiem trybunału, wówczas naczelnik trybunału po skończonej kadencji poruczy członkowi tegoż sądu rejestr celem przeprowadzenia czynności urzędowych z utrzymywaniem onegoż połączonych.

e) *Trybunał jako sąd apelacyjny.*

§. 61. Co do zażaleń i odwołań się, wnoszonych do Trybunału jako sądu apelacyjnego przeciwko sądom powiatowym, utrzymywać należy księgę zapisków podług wzoru IX.

2. Wykazy czynności.

a) *Sądy powiatowe.*

§. 62. Sądy powiatowe przysyłać będą trybunałowi pierwszej instancji corocznie, a to w dniach ośmiu po upływie roku, wykazy swoich czynności w sprawach karnych podług wzoru X sporządzać się mające, trybunał zaś będzie je przedkładał sądowi krajowemu wyższemu.

§. 63. Sąd powiatowy składać będzie sprawozdanie miesięczne o stanie wszystkich wiszących śledztw wstępnych w §. 95 pr. kr. przewidziane, a to w wykazie podług wzoru XI sporządzonym.

W tym wykazie będą także zamieszczone dochodzenia przez Izbę radną w myśl §. 12 pr. k. poruczone.

Izba radna otrzymawszy taki wykaz, zaraz go sprawdzi, co z porządku rzeczy wypadnie, zarządzi, i następnie takowy najpóźniej w dniach ośmiu zwróci sądowi powiatowemu, który uzupełniwszy go przez dopisanie w nim

szczegółów, odnoszących się do przypadków już w nim zamieszczonych, i wciągnąwszy później wytoczone sprawy karne, będzie mógł korzystać z niego przy układaniu dalszego sprawozdania.

b) *Trybunał pierwszej instancji.*

§. 64. Roczne wykazy czynności, do których składania trybunały pierwszej instancji według §. 42 instrukcyi dla sądów karnych z dnia 16 czerwca 1854 są obowiązane, sporządzać należy podług wzoru XII.

§. 65. Trybunały pierwszej instancji składają sądowi krajowemu wyższemu roczne wykazy swych czynności w sprawach o przekroczenia podług wzoru XIII.

c) *Sąd krajowy wyższy.*

§. 66. Sądy krajowe wyższe sporządzać mają wykaz swych czynności w sprawach karnych podług wzoru XIV.

d) *Trybunał kasacyjny.*

§. 67. Sąd najwyższy jako trybunał kasacyjny utrzymać będzie według wzoru XV wykaz czynności swoich, który po skończonym roku ma być udzielony ministrowi sprawiedliwości.

C Z Ę Ś Ć II.

**Przepisy o czynnościach urzędowych
Prokuratoryi.**

Oddział I.

**O czynnościach urzędowych Prokuratoryi
przy Trybunałach.***Doniesienia.*

§. 68. Jeżeli prokurator mniema, że doniesienie ustne jest uzasadnione spisze takowe w krótkości. Jeżeli zaś uważa, że jest bezzasadne, objaśni w tej mierze oskarżyciela, a jeżeli ten pomimo to przy doniesieniu obstaje, przyjmie je na żądanie do protokołu.

§. 69. Jeżeli nie było dochodzeń sądowych, a prokurator otrzymane doniesienie odrzuca (§. 90 pr. k.), powinien poczynić sądowi potrzebne udzielenia wtedy, gdy obwinionego dostawiono do sądu, gdy jakie przedmioty należy wziąć w zachowanie sądowe, albo gdy w ogóle wypada, aby sąd co zarządził.

Dochodzenia przygotowawcze.

§. 70. Jeżeli prokurator odbycie dochodzeń za potrzebne uważa, powinien się w tej mierze udawać w powszechności do monarchicznych władz policyjnych tam, gdzie się takowe znajdują.

Wskazuje on tylko w ogóle kierunek, w jakim iść mają dochodzenia, może jednak udzielać nawet szczegółowych wskazówek co do poszczególnych czynności urzędowych przedsięwziąć się mających. Mianowicie zaś może

domagać się spisania protokołów, a nawet zakreślać szczegółowe pytania, na które żąda przesłuchania.

Znoszenie się z innymi władzami powinno być, o ile możliwości, ustne; w przypadkach ważniejszych zapisywać będzie o co wzywał, i co mu udzielono; ma także prawo żądać, aby władza zawezwana udzieliła mu swoich zapisków.

W razie nieprawidłowości, nieusprawiedliwionej odmowy przyścia w pomoc, jak i w razie zwłoki, prokurator uda się do władzy bezpośrednio nad zawezwaną władzą przełożonej, lub też do prokuratora starszego.

Przepisy te stosować należy i wtenczas, gdy prokurator wzywa inne władze administracyjne, a nie monarchiczno-policyjne, o przedsięwzięcie dochodzeń.

Śledztwo wstępne.

§. 71. Jeżeli prokurator wnosi, aby rozpoczęto śledztwo wstępne, wówczas powinien w myśl §. 92 pr. k. wyrazić szczegółowo i dokładnie osoby, przeciw którym, i czyny, względem których wnioszek jego jest uczyniony.

Ma on to i wtenczas także uczynić, jeżeli w ciągu śledztwa wstępnego czyni wnioszek, ażeby takowe do innego czynu lub do innych osób rozciągnąć.

§. 72. Nawet po rozpoczęciu śledztwa wstępnego prokurator powinien pamiętać o dostarczeniu potrzebnego do rozwinięcia śledztwa materiału i wolno mu także w tym celu żądać (§. 36 pr. k.) poparcia od władz innych.

Akt oskarżenia.

§. 73. Jeżeli akt oskarżenia wniesiony zostaje przeciw kilku oskarżonym, wówczas można w egzemplarzach dla każdego z osobna oskarżonego przeznaczonych, opuścić te punkta oskarżenia, które nie dotyczą się go ani pośrednio, ani bezpośrednio.

§. 74. Jeżeli obwiniony będący w areszcie oświadczy przed sądem, że zrzeka się doręczenia aktu oskarżenia (§. 209 pr. k.) i poprzestaje na jego odczytaniu, można mu nie doręczać takowego, a wtedy stwierdzone w protokóle odczytanie zastępuje doręczenie aktu oskarżenia.

Uwidocznienie oskarżeń pomocniczych.

§. 75. Prokurator powinien starać się o to, aby miał ciągle wiadomość o stanie spraw karnych prowadzonych na podstawie skarg pomocniczych; o zajściu każdego takiego przypadku, a w razie nieskończenia się sprawy, w postępowaniu uprzednim, o wniesieniu aktu oskarżenia i o skutku ma donosić prokuratorowi starszemu.

Wykonanie kary.

§. 76. Ponieważ według §. 405 pr. k. prokurator powinien zarządzić odstawienie skazanych, którzy mają odbyć karę w zakładzie karnym, przeto stanowi się w tej mierze, co następuje:

Jeżeli skazany zostaje na wolności, prokurator ze względu na zachodzące okoliczności postanowi, czy tenże ma się bezpośrednio stawić w zakładzie karnym, czy w sądzie. O wydanem zarządzeniu i o dniu, do którego zgło-

szenie się celem rozpoczęcia kary ma nastąpić, należy zawiadomić tak skazanego jak i władzę, do przyjęcia go powołaną. Jeżeli skazany wezwaniu zadość nie uczyni, prokurator zawezwie sąd o przyaresztowanie onegoż.

Co się tyczy skazanych, którzy się znajdują w aresztach sądowych, prokurator oznajmi naczelnikowi trybunału, do którego zakładu karnego mają być odstawieni.

W tym przypadku baczyć należy na to, aby w razie jednakich okoliczności odsyłać skazanych do zakładu karnego w tym samym porządku kolejnym, w jakim karę w sądzie rozpoczęli.

We wszystkich przypadkach prokurator przesyłać ma zakładowi karnemu tabelę wykazawczą łącznie z odpisem wyroku i pobudek (§. 34).

Wygnanie z kraju, wydalenie.

§. 77. Jeżeli wyrok skazuje na wygnanie z kraju lub wydalenie, wówczas prokurator oprócz doniesienia w §. 407 pr. k. przepisanego, udzieli wiadomości o tem Centralnemu Dziennikowi policyjnemu.

Pozbycie depozytów.

§. 78. Prokurator dopilnuje, aby sąd w myśl §§. 377 i 379 pr. k. zarządził sprzedaż przedmiotów pochodzących ze śledztw karnych i czuwać będzie nad wykonaniem tego zarządzenia.

Obwieszczenia.

§. 79. Stósownie do istniejących przepisów sądy obowiązane są udzielać centralnemu Dziennikowi policyj-

nemu wiadomości o ważniejszych wypadkach; wszelako jeżeli zachodzi potrzeba takowego udzielenia, a sprawy jeszcze nie ma w sądzie, wówczas uczyni to prokuratora.

Opracowanie spraw.

§. 80. Za zezwoleniem prokuratora starszego, może prokurator poruczyć niektórym ze swoich podprokuratorów samodzielne prowadzenie spraw im przydzielonych, jeżeli nawał czynności tego wymaga; wszelako i w tych przypadkach obowiązany jest sam dokładnie roztrząsać oświadczenia, odrzucające doniesienia (§. 90 pr. k.), akty oskarżenia wnoszone w przypadkach podlegających sądowi przysięgłych i zażalenia nieważności.

Przeglądanie aktów.

§. 81. Prokurator starszy ma prawo przeglądać akta Sądu krajowego wyższego i sądów podwładnych temuż sądowi, nie wyłączając protokółów narady. Toż samo prawo służy prokuratorowi względem trybunału pierwszej instancyi i podwładnych temuż trybunałowi sądów powiatowych

Sprawozdanie miesięczne.

§. 82. W sprawozdaniach miesięcznych, stósownie do §. 31 pr. k. prokuratorowi starszemu składać się mających, należy wyszczególnić ilość spraw karnych przez zwrócenie doniesienia, i ilość w inny sposób załatwionych. Co się tyczy spraw karnych jeszcze wiszących należy donieść o ich stanie, wymieniając osobno ilość spraw karnych w toku dochodzeń, ilość spraw w toku śledztwa wstępnego, tudzież ilość w okresie oskarżenia będących,

oraz ilość spraw, w których już odbyła się rozprawa główna. W ważniejszych przypadkach przedstawić należy osobno stan każdej takiej sprawy karnej.

Prokuratorowi starszemu zastrzega się wolność żądania od prokuratora, jeżeli uzna tego potrzebę, bliższych wyjaśnień co do spraw karnych załatwionych, lub co do stanu spraw wiszących.

Zapiski dotyczące się rozpraw głównych.

§. 83. Prokurator utrzymywać będzie według wzoru XVI rejestr dotyczący się zarządzonych rozpraw głównych i ich skutku, prowadzony w porządku bieżących dni w roku.

Doniesienia sądów powiatowych.

§. 84. Prokurator utrzymywać będzie w naoczności doniesienia sądów powiatowych o zarządzonych przez nie w myśl §. 89 pr. k. dochodzeniach względem zbrodni i występków, a co do aresztowanych, czuwać ma nad wczesnem przesyłaniem aktów.

Wykaz czynności prokuratoryj.

§. 85. Roczny wykaz czynności, przez prokuratorów stosownie do §. 22 rozporządzenia dla prokuratoryj z dnia 3 sierpnia 1854 składać się mający, ma być ułożony podług wzoru XVII, wykaz zaś statystyczny podług wzoru XVIII.

Wykaz czynności prokuratoryj wyższej.

§. 86. Prokurator starszy zaprowadzi według wzoru XIX wykaz własnych czynności, ministrowi sprawiedliwości składać się mający.

Oddział II.

O czynnościach urzędowych zastępców prokuratury przy sądach powiatowych.*Zastępcy prokuratury przy sądach powiatowych.*

§. 87. Czynności prokuratury państwa przy sądach powiatowych spełniają następujący zastępcy prokuratury:

- 1) urzędnicy prokuratury państwa;
- 2) przeznaczeni do tego urzędnicy władz administracyjnych i policyjnych;
- 3) osobno mianowani zastępcy prokuratury i osoby w ich miejsce powołane.

W jaki z powyższych sposobów służba prokuratorska w każdym sądzie powiatowym w szczególności ma być pełnioną, postanowi sam minister sprawiedliwości, a mianowicie tam, gdzie współdziałanie władz administracyjnych i policyjnych jest potrzebne, w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych.

O Zastępcach Prokuratury w szczególności.*1) Mianowanie.*

§. 88. Zastępcą prokuratury lub tegoż substytutem tylko ten może być mianowany, kto jest w pełnym używaniu praw obywatelskich, posiada potrzebne uzdolnienie i zasługuje na zaufanie. Powinien zwykle przebywać w siedzibie sądu powiatowego lub w bezpośrednim pobliżu tegoż i władać językami sądowymi.

Prawo mianowania służy prokuratorowi starszemu, który zniesie się w tej mierze z naczelnikiem kraju.

Jeżeli mianować się mający zostaje w służbie publicznej, potrzebnem jest przyzwolenie jego władzy przełożonej.

Prokurator starszy mocen jest, zastępcę prokuratoryi każdego czasu bez wymienienia przyczyny uwolnić od urzędu; uwolnionemu nie służy prawo żalenia się z tego powodu.

Tak uwolniony może być każdego czasu znowu mianowany.

2) *Rozpisanie konkursu.*

§. 89. W celu obsadzenia opróżnionych posad może prokurator starszy rozpisać konkurs, wszelako w wyborze swoim nie jest ograniczony do tych, którzy się w drodze konkursu zgłosili.

Podania wnosić należy do prokuratora, który je po upływie terminu, razem ze swoim zdaniem przedłoży prokuratorowi starszemu.

Uzdatnienie ubiegających się ocenia prokurator starszy, któremu wolno jest w drodze, jaką za stósowną uzna, zasięgnąć w miarę potrzeby bliższych w tej mierze wiadomości.

3) *Przysięga służbowa.*

§. 90. Przed objęciem obowiązków służby mianowany złoży przysięgę służbową w rotę zawartą we wzorze XX.

Przysięgę odbierze prokurator, ale wolno mu wezwać sędziego powiatowego o odebranie takowej.

4) Wynagrodzenie.

§. 91. Minister sprawiedliwości stanowi, czy zastępca prokuratoryi ma pobierać wynagrodzenie za pełnienie obowiązków służby, i w jakiej wysokości.

Wynagrodzenie będzie wypłacane w urzędzie podatkowym na wezwanie prokuratora starszego za asygnacją prezydenta sądu krajowego wyższego, a to w ratach miesięcznych lub kwartalnych z dołu.

§. 92. Prawo do przyznanego wynagrodzenia zaczyna się z pierwszym dniem miesiąca, następującego po dniu objęcia służby. Jeżeli pełnienie obowiązków służbowych kończy się przed upływem miesiąca kalendarzowego, zastępca prokuratoryi ma tylko prawo do stósunkowej części raty miesięcznej.

§. 93. Usprawiedliwiona nieobecność w służbie, w ciągu roku nie dłużej nad jeden miesiąc trwająca, nie pociąga za sobą wstrzymania wynagrodzenia.

Jeżeli nieobecność dłużej trwała, lub nie była usprawiedliwiona, wynagrodzenie za czas przerwy służbowej nie ma miejsca.

Jeżeli zastępca prokuratoryi zostaje uwolniony od urzędu bez wyrażenia przyczyny, należy mu się wynagrodzenie za miesiąc, w ciągu którego uwolnionym został.

§. 94. Jeżeli wypada wstrzymać wypłacanie wynagrodzenia, prokurator starszy udzieli niezwłocznie wiadomość o tem prezydentowi sądu krajowego wyższego, wymieniając dzień, z którym wypłacenie ma być wstrzymane.

§. 95. Prokurator może udzielić urlop zastępcy prokuratury w ciągu jednego roku na dni 14, prokurator starszy zaś na 6 tygodni.

5) *Obowiązki urzędowe.*

§. 96. Zastępcy prokuratury powinni urząd poruczony sobie od rządu sprawować z jak największą usilnością i jak najsumienniej, do poleceń swoich przełożonych ściśle się stósować, a osobiście zachować ściśle tajemnicę urzędową. Nie wolno im od nikogo z powodu służby przyjmować datków ani pośrednio, ani bezpośrednio, ani innej przysparzać sobie korzyści.

◌ O przystąpieniu do towarzystwa politycznego powinni donieść prokuratorowi.

6) *Kara dyscyplinarna.*

§. 97. Prokurator może skazać zastępcę prokuratury za uchybienie przeciw obowiązkom na utratę wynagrodzenia aż do wysokości jednomiesięcznej raty.

Przeciw temu orzeczeniu można założyć zażalenie do prokuratora starszego w ciągu dni ośmiu. Zażalenie należy wnieść do prokuratora.

7) *Kary porządkowe.*

§. 98. Jeżeli zastępca prokuratury dopuszcza się opieszałości, prokurator może go przynaglać karami porządkowymi aż do ilości 5 zlr.

Zażalenie przeciw temu nie jest dozwolone; wszelako po dostatecznem usprawiedliwieniu się karę porządkową uchylić należy. Oprócz tego prokurator może uwolnić od

rozszerzonej kary, jeżeli są do tego powody, które zasługują na uwzględnienie.

8) *Usunięcie od służby.*

§. 99. Jeżeli wyjdą na jaw okoliczności, które zastępcę prokuratoryi byłyby wyłączały od otrzymania posady, albo jeżeli tenże dopuści się grubego naruszenia obowiązków, prokurator starszy natychmiast go usunie.

9) *Chwilowe pełnienie obowiązku zastępców.*

§. 100. Jeżeli obowiązki prokuratoryi przy sądzie powiatowym nie mogą być pełnione dla tego, że chwilowo nie ma osoby, któraby do tego była powołaną, albo ją zaszła przeszkoda, wówczas sędzia powiatowy mocen jest, w przypadkach naglących ustanowić chwilowym zastępcą prokuratoryi podwładnego sobie urzędnika sądu, albo uzdolnionego do tego członka zwierzchności gminnej w siedzibie urzędowej, albo gdy ani jedno, ani drugie nie jest możliwe, innego męża godnego zaufania. W obu ostatnich przypadkach odebrać należy przysięgę od osoby powołanej, chyba, że ta zostaje już w służbie rządowej.

O nastąpieniem zarządzeniu zawiadomić należy niezwłocznie prokuratora.

Postępowanie z doniesieniami.

§. 101. Zastępcy prokuratoryi przy sądach powiatowych przyjmować będą wszelkie do nich przychodzące doniesienia o przestępstwach nie należących do rzędu tych, które tylko na żądanie strony interesowanej ścigane być powinny, a jeżeli takowe doniesienia ustnie są czynione, spiszą je w krótkości.

Doniesienia o przekroczeniach oddadzą (§. 451 pr. k.) natychmiast sądowi powiatowemu z wnioskiem, aby je ukarano. Jeżeli sprawca jest niewiadomy, zawezwą, jeżeli potrzeba, sąd lub władzę bezpieczeństwa o przedsięwzięcie dochodzeń.

Jeżeli jednak sądzą, że nie ma prawnej przyczyny do ścigania sądowego, odłożą doniesienie wyrażając, w krótkości powody, które ich do tego skłoniły, akta zaś dołączą do wykazu miesięcznego prokuratorowi przedłożyć się mającego. -

Jeżeli czyn doniesiony, zdaniem ich, stanowi zbrodnię lub występki, który z urzędu ścigać należy, wówczas prześlą (§. 89 pr. k.) niezwłocznie doniesienie sądowi powiatowemu.

Zawiadomienie strony cywilnej.

§. 102. Jeżeli zastępcy prokuratoryi odmawiają ścigania, zawiadomią o tem pisemnie stronę cywilną (§. 449 pr. k.)

Postępowanie w razie dostawienia przytrzymanych.

§. 103. Jak tylko zastępcy prokuratoryi otrzymają zawiadomienie o dostawieniu podejrzanego o przekroczenie, powinni zaraz uczynić wniosek ścigania lub oświadczyć, że nie żądają ścigania.

Rozporządzenie karne (osąd).

§. 104. Jeżeli przymuszenia w §. 460 pr. k. wyrażone zachodzą, uczynić należy wniosek, aby wydano rozporządzenie karne bez uprzedniego postępowania.

Odstąpienie od ścigania.

§. 105. Prokurator może polecić zastępcom prokuratori, aby w przypadkach bądź wyraźnie określonych, bądź we wszystkich, nie odstępowały od swoich na zasadzie §. 451 pr. k. uczynionych wniosków ścigania inaczej, jak tylko za otrzymanem od niego przyzwoleniem.

Znoszenie się z sądami.

§. 106. Znoszenie się z sądem, o ile można, ustnie odbywać się powinno. Wnioski powinny być podawane na piśmie, chyba że sąd poświadcza ich osnowę.

W stósunkach ze sądem zastępcy prokuratori winni mu zawsze okazywać należne poważanie.

Na rozprawach głównych zasiadają po prawej stronie sędziego i stojąc do sądu przemawiają.

Korespondencya.

§. 107. Pisemna korespondencya zastępców prokuratori ze swemi władzami przełożonemi odbywa się przez sprawozdania, z innymi władzami przez odezwy.

W wygotowaniach do stron zachować mają formy zwykłe przez władze publiczne używane.

Przeglądanie aktów.

§. 108. Zastępcy prokuratori mają prawo przeglądać znajdujące się w sądzie powiatowym dotyczące się przekroczeń akta.

Registratura.

§. 109. Zastępcy prokuratori powinni akta, które zatrzymują, oznaczać bieżącemi liczbami, i w tym po-

rzędu ułożone, podług lat w pęki związane i w celu przeglądu spisane. starannie przechowywać.

Ustępując z urzędowania oddadzą akta swoim następcom.

Akta registratury.

§. 110. Prokurator obowiązany jest polecić, aby mu akty registratury w pewnych odstępach czasu przez zastępców prokuratoryi przedkładane były.

Zarządzi wyłączenie i zniszczenie aktów, które się stały niepotrzebnymi, oraz przechowanie w swojej własnej registraturze innych aktów, bez których zastępcy prokuratoryi obejść się nie mogą.

Czynności urzędowe komisyjne.

§. 111. Prokuratorowie udzielą zastępcom prokuratoryi przy sądach powiatowych stósownych wskazówek pod tym względem, czy i w których przypadkach mają brać osobiście udział w czynnościach urzędowych tyczących się przekroczeń, a poza miejscem siedziby sądu powiatowego odbywanych.

Jeżeli zastępcy prokuratoryi na podstawie takich wskazówek brali udział w czynnościach urzędowych poza siedzibą sądową, wówczas należy się im zwrot potrzebnych wydatków podróży, oraz stósowne wynagrodzenie kosztów wyżywczego i pobytu. Wymiar skuteczni prokurator, wypłata zaś nastąpi z funduszu podręcznego na koszt karnosądowe sądu powiatowego.

Co się tyczy urzędników władzy administracyjnej, oraz władz policyjnych i sądowych, którym poruczono pełnienie czynności prokuratoryi przy sądach powiatowych,

wysokość ich należitości w takich przypadkach oznaczają przepisy dla nich istniejące.

Wykaz miesięczny.

§. 112. Zastępcy prokuratoryi przy sądach powiatowych przesyłać będą prokuratorowi z upływem każdego miesiąca wykaz wytoczonych spraw karnych i co w nich uczynili według wzoru XXI.

Prokurator wykaz ten sprawdzi i odeśle niezwłocznie razem ze swemi uwagami i wskazówkami, jakieby za potrzebne uznał.

§. 113. Nadto donosić należy prokuratorowi osobno o każdym przekroczeniu ustawy drukowej, ustaw o prawie stowarzyszania i zgromadzania się, tudzież w ogóle o każdym ważnym wypadku przekroczenia, a jeżeli nie chodzi o naglące zarządzenia, wskazówek jego oczekiwać.

Sprawozdania o czynnościach zastępców prokuratoryi.

§. 114. Z końcem każdego roku prokurator składać będzie prokuratorowi starszemu sprawozdanie o czynnościach organów prokuratoryi przy sądach powiatowych, o ważniejszych zaś wypadkach tychże zastępców się tyjących, za każdym razem donosić mu jest obowiązany.

IV.

USTAWA

z d. 31 grudnia 1877 Nr. 3 D. u. p. z r. 1878, uzupełniająca i zmieniająca postanowienia procedury karnej o zażaleniach nieważności.

§. 1. Trybunał pierwszej instancji, w którym zapowiedziano zażalenie nieważności przeciw wyrokowi, ma takowe odrzucić:

1) Jeżeli zapowiedzenie nastąpiło za późno, lub jeżeli takowe wniosła osoba, której prawo zaskarżenia nieważności nie służy, lub która się takowego zrzekła;

2) Jeżeli w zapowiedzeniu zażalenia nieważności lub w wywodzie takowego nie podano dokładnie i szczegółowo jednej z przyczyn nieważności w §. 281 l. 1—11, względnie w §. 344 l. 1—12 przytoczonych, w szczególności jeżeli nie podano dokładnie, lub przynajmniej przez wyraźne wskazanie owej okoliczności faktycznej, która ma stanowić przyczynę nieważności;

3) Jeżeli wymagane pod l. 2 wskazanie nie nastąpiło do protokołu, lub też w podaniu podpisanem przez obrońcę (§. 39 proc.), o ile nie chodzi o zażalenie nieważności wniesione przez prokuratorę państwa,

Jeżeli zachodzi jedynie brak podpisu upoważnionego obrońcy, natenczas należy przedewszystkiem zwrócić podanie celem usunięcia tego braku i ponownego przedłożenia w dniach trzech.

1) Warunkowi dokładnego oznaczenia przyczyny nieważności nie uczyniono zadosyć, jeżeli powołano tylko liczbę paragrafu 281 lub 344, bez podania odnośnej okoliczności faktycznej. mającej stanowić nieważność (O. z 4 lipca 1881 l. 4881 Nr. 359).

2) Czy można zamiast podania zwróconego do uzupełnienia podpisem obrońcy, wnieść podanie całkiem nowe, podpisem obrońcy zaopatrzone, jest rzeczą wątpliwą. Trybunał kasacyjny w kilku orzeczeniach, urzędownie nie ogłoszonych, na pytanie powyższe odpowiedział twierdząco.

3) Reskryptem min. sprawiedl. z dnia 15 lutego 1883 l. 1254 pouczono sądy, że przyjmując wywód nieważności do protokołu, nie należy nigdy używać pism przez oskarżonego w tym celu przyniesionych, gdyż celem ustawy jest zarządzenie, aby sąd miał przed sobą albo wywód zażalenia samego oskarżonego, albo też obrońcy za takowy odpowiedzialnego, nie zaś pismo osoby nieznaney, za swywolne wywody nieodpowiedzialnej.

§. 2. Uchwała trybunału pierwszej instancji, o jakiej mowa §. 1, zapada w gronie trzech sędziów, a to w przypadkach wspomnianych w §. 1 pod l 2 i 3 dopiero po wniesieniu wywodu nieważności lub po upływie terminu do wywodu zakreślonego. Przeciw tejże uchwale służy zażalenie do Trybunału kasacyjnego, które w dniach trzech po zawiadomieniu o uchwale należy wnieść w trybunale pierwszej instancji, a w dalszych dniach trzech przesłać Trybunałowi kasacyjnemu.

Zażalenie to nie ma skutku zawieszającego.

Trybunał kasacyjny orzeka o zażaleniu na posiedzeniu niejawnem, po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego.

Jeżeli trybunał kasacyjny zażalenie uwzględni, natenczas w przypadku §. 1 l. 1 biegnie termin do wywodu nieważności, o ile takowego jeszcze nie wniesiono, od dnia zawiadomienia o orzeczeniu Trybunału kasacyjnego, w którym to razie należy żalącemu się równocześnie z tąż

uchwałą doręczyć także wygotowanie wyroku, jeżeli to dotąd nie nastąpiło; zresztą postąpić należy według §. 285 proc. k.

Jeżeli zażalenie to zostanie odrzucone, a z zażaleniem nieważności połączono odwołanie się, natenczas Trybunał kasacyjny, odrzuciwszy zażalenie nieważności, przesyła akta do Trybunału drugiej instancyi właściwego do rozstrzygnięcia odwołania się.

§. 3. Trybunał kasacyjny wtedy tylko ma naradzić się poprzednio nad zażaleniem nieważności, które mu przedłożono w myśl §. 285 ust. 2 pr. k. na posiedzeniu niejawnem, po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego, jeżeli prokurator jeneralny lub sprawozdawca, przez Prezydenta Trybunału kasacyjnego z tegoż grona wyznaczony, czynią wniosek, aby powzięto którą z uchwał określonych w §§. 4, 5 i 6.

Oprócz tego przypadku wyznacza się termin sądowy do rozprawy jawnej, przestrzegając postanowionego w tej mierze w §. 286 pr. k. przepisu, bez potrzeby odnośnej uchwały Trybunału kasacyjnego.

§. 4. Zażalenie nieważności można odrzucić natychmiast na posiedzeniu niejawnem:

1) Jeżeli już Trybunał pierwszej instancyi powinien był odrzucić takowe według §. 1 niniejszej ustawy, albo jeżeli zarzucona przyczyna nieważności została już usunięta przez orzeczenia Trybunału kasacyjnego, w tejszej samej sprawie zapadłe;

2) Jeżeli zażalenie nieważności opiera się na przyczynach przytoczonych w §. 281, l. 1—8 lub w §. 344

l. 1—4, a Trybunał kasacyjny, jednomyślnie mniema, że takowe bez potrzeby dalszego rozstrząsania odrzucić należy jako oczywiście bezzasadne.

Powyższa uchwała może zapaść na posiedzeniu niejawnem także w tym przypadku, jeżeli należy wyznaczyć termin sądowy do rozprawy jawnej z powodu innych przyczyn nieważności lub dlatego, że Trybunał kasacyjny chce sobie zastrzedz wykonanie prawa służącego mu według §. 290 ustępu 1 pr. k.

Ostatni ustęp §. 4 ma takie znaczenie, że Trybunał kasacyjny może równocześnie odrzucić zażalenie nieważności, o ile wniesiono je dla przyczyn nieważności formalnych z §. 281 l. 1—8, względnie z §. 344 l. 1—4, wyznaczyć zaś dzień do rozprawy kasacyjnej, o ile wniesiono zażalenie dla przyczyn przytoczonych w §. 281 l. 9—11 lub w §. 344 l. 5—12. W takim przypadku wolno na rozprawie kasacyjnej roztrząsać tylko te przyczyny nieważności, co do których rozprawę jawno wyznaczono.

2) Odnośnie do przypadku, podanego w ostatnim ustępie §. 4 zarządono, ażeby obrońców ustanowionych z urzędu zawiadamiano w dekrete o owych ustępach zażalenia nieważności, które już na posiedzeniu niejawnem Trybunału kasacyjnego odrzucono (Reskr. prezyd. Tryb. kasac. z dnia 10 lutego 1885 l. 40).

§. 5. Na niejawnej naradzie nad zażaleniem nieważności, wniesionem na korzyść oskarżonego, można takowe, o ile prokurator generalny na to się zgadza, natychmiast uwzględnić, jeżeli się okazuje, że bez zarządzenia nowej rozprawy głównej obejść się nie można, orzeczenie zaś Trybunału kasacyjnego w sprawie samej nastąpić jeszcze nie może.

§. 6. Na tej naradzie niejawnej można także zarządzić zasiągnięcie faktycznych wyjaśnień co do twierdzo-

nych uchybień formalności (§. 281, l. 1—4 pr. k., §. 344, l. 1—5 pr. k.)

§. 7. Uchwałę w §. 4 wspomnioną może Trybunał kasacyjny wydać także podczas narady nad zażaleniem wniesionem do niego na zasadzie §. 2, jeżeli wywód zażalenia nieważności już wniesiono lub termin do takowego minął.

§. 8 podany w uwadze 1 do §. 216.

§. 9. Trybunał kasacyjny mocen jest w każdym przypadku, w którym na zasadzie niniejszej ustawy odrzuca zażalenie lub zaskarżenie nieważności, oczywiście swywołnie lub tylko dla przewłoki sprawy wniesione, nałożyć na żalącego się lub według okoliczności na tegoż zastępcę karę pieniężną do 100 złr. austr.

§. 10. Ustawa niniejsza wehodzi w wykonanie w dniu jej ogłoszenia, jednakowoż zażalenia nieważności, które przy wejściu w wykonanie niniejszej ustawy zostały już wniesione lub będą wniesione w przeciągu następnych dni trzydziestu, można odrzucić lub karać karami za swywołę tylko dla takich przyczyn, dla którychby to także według obowiązujących ustaw nastąpić mogło.

Wykonanie ustawy porucza się ministrowi sprawiedliwości.

Reskryptem min. sprawiedl. z 9 lutego 1880 l. 1693 wezwano prezydya sądów wyższych o zarządzenie, ażeby trybunały pierwszej instancyi, przesyłając Trybunałowi kasacyjnemu akta z powodu wniesionego zażalenia nieważności, dołączały do takowych egzemplarz pytań i wyroku do użytku prokuratoryi

jeneralnej; prokuratoryom zaś polecono, aby w tymże celu dołączały ze swej strony koncept aktu oskarżenia tudzież wywodu zażalenia nieważności lub wywodu wzajemnego.

V.

USTAWA

z dnia 25 czerwca 1886 Nr. 98 D. u. p. ogłaszająca postanowienia o sądownictwie w sprawach karnych, których pobudką są dążenia anarchiczne.

§. 1. Rozprawa główna względem oskarżenia o przestępstwo, należące według ustaw obowiązujących przed sąd przysięgłych, nie należy przed sąd przysięgłych w tym przypadku, jeżeli pobudką przestępstwa są dążenia anarchiczne, mające na celu gwałtowny wywrót istniejącego porządku państwowego i społecznego.

W przypadku takim mają zastosowanie postanowienia §§. 3 i 4 ustawy z dnia 23 maja 1873 Nr. 120 D. u. p. o czasowem zawieszeniu sądów przysięgłych, a oskarżyciel ma uczynić w tym celu w myśl §. 207 l. 4 pr. k. odpowiedni wniosek. Przeciw temu wnioskowi służy obwionemu prawo opozycyi według postanowienia drugiego ustępu §. 208 pr. k.

Jeżeli trybunał na naradzie, następującej po zakończeniu rozprawy mniema, iż nie jest rzeczą udowodnioną, jakoby pobudką przestępstwa były dążenia anarchiczne, mające na celu gwałtowny wywrót istniejącego porządku pań-

stwowego i społecznego, natenczas orzeka, iż jest niewłaściwym, a dalsze postępowanie stósuje się do postanowień §. 261 pr. k.

§. 2. Ustawa niniejsza obowiązuje przez przeciąg lat dwóch.

§. 3. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się ministrowi sprawiedliwości.

Ustawa powyższa ogłoszona w Dzienniku ustaw państwa dnia 27 czerwca 1886, zaczęła obowiązywać 45go dnia po dniu ogłoszenia, a zatem dnia 11 sierpnia 1886, traci więc moc obowiązującą dnia 11 sierpnia roku 1888; prawdopodobnie jednak nastąpi przedłużenie jej mocy obowiązującej na dalsze dwa lata.

VI.

ROZPORZĄDZENIE

minist. sprawiedliwości z dnia 6 czerwca 1888 l. 7480, tyczące się postępowania sądów w przypadkach ustanowienia w myśl §. 41 proc. obrońców z urzędu i obrońców bezpłatnych
(ogłoszone w *Dzien. rozp.* z r. 1888 Nr. XI str. 109).

Do wszystkich sądów!

W celu usunięcia wątpliwości, jakie powstały co do postępowania sądów w przypadkach ustanowienia w myśl §. 41 proc. k. obrońców z urzędu i obrońców bezpłatnych, ministerstwo sprawiedliwości uznaje za potrzebne wydać następujące rozporządzenie:

Nazwy obrońca z urzędu (§. 41 ustęp 2) i obrońca ubogich (bezpłatny) (§. 41, ustęp 3) potrzeba ściśle odróżnić i należy w każdym szczególnym przypadku rozważyć, czy ustanowienie obrońcy następuje według §. 41 ustępu 2, czy według §. 41, ustępu 3 proc., czy też według obydwóch postanowień ustawy.

W odezwach wystósowanych do wydziałów Izb adwokackich o zamianowanie obrońców należy powyższe rozróżnienie ujawnić. W tychże odezwach należy również podać do wiadomości, czy rozprawa odbędzie się przed sądem przysięgłych, czy też przed trybunałem orzekającym.

Odezwy powyższe należy, o ile można, tak wcześnie wygotować, iżby aż do rozprawy głównej jeszcze odpowiedni okres czasu (*ein angemessener Zeitraum*) był wolny.

PRZEGLĄD TREŚCI.

	Str.
Wstęp	1
Ustawa z dnia 23 maja 1873 zaprowadzająca ustawę o postępowaniu karnem	5

Ustawa o postępowaniu karnem.

I. ROZDZIAŁ.

Przepisy ogólne §§. 1—7	13
-----------------------------------	----

II. ROZDZIAŁ.

O s ą d a c h §§. 8—28	20
I. Sady powiatowe, §. 9	21
II. Trybunały pierwszej instancji §§. 10—13	22
III. Sady przysięgłych, §. 14	23
IV. Trybunały drugiej instancji, §. 15	23
V. Sąd najwyższy jako Trybunał kasacyjny §. 16	24
VI. Skład grom sędziowskich i głosowanie tychże, §§. 17-22	24
VII. Osoby podrzędne w sądach, §. 23	27
VIII. Stosunek sądów karnych do władz innych, §§. 24—28	27

III. ROZDZIAŁ.

O Prokuratorji Państwa §§. 29—37	30
--	----

IV. ROZDZIAŁ.

O obwinionym i jego obrońcy, §§. 38—45	35
--	----

V. ROZDZIAŁ.

O oskarżycielu prywatnym i stronie cywilnej, §§. 46—50	40
--	----

VI. ROZDZIAŁ.

O właściwości sądów karnych i łączeniu spraw karnych, §§. 51—66	47
I. Sądy właściwe w szczególności (<i>einzelne Gerichtsstände</i>) §§. 51—59	47
II. Sądy szczególne (<i>besondere Gerichtsstände</i>), §§. 60—61 .	58
III. Prawo delegowania, §§. 62—63	65
IV. Spory o właściwość sądów, §. 64	66
V. Czynności urzędowe sądów niewłaściwych, §§. 65—66 .	67

VII. ROZDZIAŁ.

O wyłączeniu i wykluczeniu osób sądowych tudzież pro- kuratorów państwa §§. 67—76	68
I. Wyłączenie osób sądowych §§. 67—71	68
II. Wykluczenie osób sądowych §§. 72—74	70
III. Wyłączenie prokuratorów państwa §§. 75—76	71

VIII. ROZDZIAŁ.

O oznajmieniu postanowień sądowych i o zezwoleniu prze- zierania aktów §§. 77—83	72
---	----

IX. ROZDZIAŁ.

O śledzeniu przestępstw tudzież o dochodzeniach przygo- towawczych dotyczących się zbrodni i występków §§. 84—90	85
--	----

X. ROZDZIAŁ.

O śledztwie wstępnem dotyczącem się zbrodni i występków w ogólności, §§. 91—115	92
I. Rozpoczęcie śledztwa wstępnego i stanowisko sędziego śledczego w takowem, §§. 91—95	92
II. Tok czynności w śledztwie wstępnem, §§. 96—108 . .	94
III. Zaniechanie albo zakończenie śledztwa wstępnego, §§. 109—112	100
IV. Środki prawne przeciw postanowieniom sędziego śled- czego i Izby radnej, §§. 113—115	102

XI. ROZDZIAŁ.

O oględzinach i znawcach §§. 116—138	105
I. O oględzinach i przybraniu znawców w ogólności, §§. 116—126	105
II. Postępowanie w śledztwach dotyczących się zabójstwa lub uszkodzenia cielesnego w szczególności, §§. 127-133	110
III. Postępowanie w przypadku wątpliwości co do cho- rób umysłowych czyli co do poczytności §. 134 . .	115
IV. Sprawdzanie pism, §. 135	116
V. Postępowanie w dochodzeniu fałszowania lub podra- biania publicznych papierów i fałsz. monety, §. 136	116
VI. Postępowanie w dochodzeniu podpalenia, §. 137 . .	117
VII. Postępowanie w dochodzeniu innych uszkodzeń, §. 138	118

XII. ROZDZIAŁ.

O rewizji domu i osoby, jakoteż o zatrzymaniu przedmio- tów (<i>Beschlagnahme</i>), §§. 139—149	119
I. Rewizya domu i osoby §§. 139—142	119
II. Zatrzymanie rzeczy §§. 143—144	122
III. Przetrzęsnięcie i zatrzymanie papierów §. 145 . . .	123
IV. Zatrzymanie i otwieranie listów i innych przesyłek, §§. 146—149	124

XIII. ROZDZIAŁ.

O przesłuchaniu świadków, §§. 150—172	126
---	-----

XIV. ROZDZIAŁ.

O wezwaniu, dostawieniu, przytrzymaniu tymczasowem i o areszcie obwinionego, §§ 173—197	146
I. Wezwanie, §. 173	146
II. Dostawienie, przytrzymanie tymczasowe i zwyczajny areszt śledczy, §§. 174—182	147
III. Obchodzenie się z aresztowanymi podczas śledztwa §§. 183—189	153
IV. Zabezpieczenie (<i>Sicherheitsleistung</i>) uchylenie przytrzy- mania tymczasowego i aresztu śledczego §§. 190—197 .	156
<i>Ustawa o postępowaniu karnem.</i>	29

XV. ROZDZIAŁ.

O przesłuchaniu obwinionego, §§. 198—206	161
--	-----

XVI. ROZDZIAŁ.

O oddaniu pod oskarżenie, §§. 207—219	165
---	-----

XVII. ROZDZIAŁ.

O przygotowaniach do rozprawy głównej, §§. 220—227. . .	175
---	-----

XVIII. ROZDZIAŁ.

O rozprawie głównej przed Trybunałami pierwszej instancji i o środkach prawnych przeciw tychże uchwałom, §§. 228—296	181
--	-----

I. Rozprawa główna i wyrok §§. 228—279 181

1) Jawność rozprawy głównej, §§. 228—231	181
2) Czynności urzędowe przewodniczącego i Trybunału podczas rozprawy głównej, §§. 232—238	182
3) Rozpoczęcie rozprawy głównej, §§. 239—244	187
4) Przesłuchanie oskarżonego, §. 245	190
5) Postępowanie dowodowe §§. 246—254	191
6) Wywody stron, §§. 255—256	198
7) Wyrok trybunału §§. 257—267	200
8) Ogłoszenie i wygotowanie wyroku §§. 268—270	211
9) Spisywanie protokołu, §§. 271—272	213
10) Odroczenie rozprawy głównej §§. 273—276	215
11) Przypadki wpadkowe (incydentalne) §§. 277—279	216

II. Środki prawne przeciw wyrokowi §§. 280—283 218

1) Postępowanie w razie zaskarżonej nieważności, §§. 284—293	231
2) Postępowanie w razie odwołania się §§. 294—296	242

XIX. ROZDZIAŁ.

O sądach przysięgłych §§. 297—351	244
I. O sądzie przysięgłych v ogólności §§. 297—303	244
II. Tworzenie ławy przysięgłych §§ 304—310	247

	Str.
III. Rozprawa główna przed sądem przysięgłych, §§. 311	251
1) Rozpoczęcie rozprawy głównej i odebranie przysięgi od przysięgłych §§. 312—313	251
2) Postępowanie dowodowe §§. 314—315	253
3) Układanie pytań dla przysięgłych §§. 316—323	254
4) Wywody stron i przewodniczącego §§. 324—325	266
5) Narada i uchwała przysięgłych §§. 326—329	268
6) Orzeczenie przysięgłych §§. 330—332	273
7) Dalsze postępowanie i wyrok trybunału, §§. 333—342	278
IV. Srodki prawne przeciw wyrokom sądów przysięgłych §§. 343—351	282

XX. ROZDZIAŁ.

O wznowieniu postępowania karnego i o przywróceniu do pierwotnego stanu przeciw terminom upłynionym §§. 352—364	293
I. Wznowienie postępowania §§. 352—363	293
II. O przywrócenie do pierwotnego stanu przeciw upłynionym terminom, §. 364	303

XXI. ROZDZIAŁ.

O orzeczeniach i postanowieniach sądu karnego co do roszczeń prywatnych §§. 365—379	304
---	-----

XXII. ROZDZIAŁ.

O kosztach postępowania karnego §§. 380—395	311
---	-----

XXIII. ROZDZIAŁ.

O wykonaniu wyroków, §§. 396—411	325
--	-----

XXIV. ROZDZIAŁ.

O postępowaniu przeciw osobom niewiadomym, nieobecnym i zbiegłym, §§. 412—428	336
I. Postępowanie przeciw niewiadomym, nieobecnym lub zbiegłym podczas śledztwa wstępnego, §§. 412—420	336

	Str.
II. Postępowanie przeciw nieobecnym i zbiegłym po skończonym śledztwie wstępnem, §. 421	341
III. Postępowanie zaoczne przeciw nieobecnym i zbiegłym, §§ 422—428	342

XXV. ROZDZIAŁ.

O postępowaniu doraźnem §§. 429—496	347
I. Zaprowadzenie postępowania doraźnego §§. 429—436	347
II. Postępowanie przed sądem doraźnym §§. 437—445	350
III. Odwołanie postępowania doraźnego §§. 446	354

XXVI. ROZDZIAŁ.

O postępowaniu w sprawach o przekroczenia §§. 447—482	355
I. Oskarżenie, §§. 448—449	355
II. Postępowanie zwyczajne przed sądami powiatowymi, §§. 450—459	356
III. Postępowanie nakazowe, §§. 460—462	363
IV. Srodki prawne przeciw wyrokom sądów powiatowych, §§. 463—481	365
V. Wykonanie kary, §. 482	377

XXVII. ROZDZIAŁ.

O postępowaniu w sprawach drukowych, §§. 483—494	378
--	-----

D o d a t e k.

I. Ustawa o czasowem zawieszeniu sądów przysięgłych, §§. 1—5	385
II. Ustawa o układaniu list przysięgłych §§. 1—27	387
III. Rozporządzenie minist. z dnia 19 listopada 1873 Nr. 152 D. u. p. zawierające przepisy o wykonaniu procedury karnej §§. 1—114	399
IV. Ustawa z dnia 31 grudnia 1877 Nr. 3 D. u. p. z r. 1878 zmieniająca i uzupełniająca postanowienia ustawy dotyczące się postępowania z zażaleniami nieważności §§. 1—10	438

V. Ustawa z dnia 25 czerwca 1886 Nr. 98 D. u. p. zawierająca postanowienia o sądownictwie w sprawach karnych, których pobudką są dążenia anarchiczne, §§. 1—2	443
VI. Rozporządzenie min. sprawiedl. z dnia 6 czerwca 1888 l. 7480 o postępowaniu sądów w przypadkach ustanowienia według §. 41 pr. obrońców z urzędu i obrońców bezpłatnych	444

SPROSTOWANIA i UZUPEŁNIENIA.

- ~~~~~
- Str. 3, wiersz 10 od dołu, zamiast: 1000, czytaj: 1050.
- „ 17, „ 4 „ „ „ nakładu, czytaj: nakłada.
- „ 122, „ 13 „ „ przed 98 brakuje §.
- „ 116, „ 8 „ góry, przed pozostawia dodaj: lecz.
- „ 149, „ 11 „ dołu, zamiast: w dwudziestu czterech godzinach, czytaj: w czterdziestu ośmiu godzinach.
- „ 167, „ 14 „ dołu, zamiast: w śledzwie, czytaj: w śledz^otwie.
- „ 171, „ 15 „ „ zamiast: §. 213 l. 2, czytaj: §. 213 l. 3 pr.
- „ 251 brakuje liczby stronnicy.
- „ 270, wiersz 12 od dołu, zamiast: objawowego, czytaj: objawionego.
- „ 272, „ 7 od góry, zamiast: doliczą, czytaj: dolicza.
- „ 181, „ 9 „ „ „ I, popraw: 1.
- „ 182, „ 12 „ dołu, „ II, „ 2.
- „ 187, „ 4 „ góry, „ III, „ 3.
- „ 190, „ 5 „ „ „ IV, „ 4.
- „ 191, „ 1 „ „ „ V, „ 5.
- „ 198, „ 10 „ „ „ VI, „ 6.
- „ 200, „ 1 „ „ „ VII, „ 7.
- „ 211, „ 5 „ „ „ VIII, „ 8.
- „ 213, „ 14 „ dołu, „ IX, „ 9.
- „ 215, „ 7 „ góry, „ X, „ 10.
- „ 216, „ 11 „ dołu, „ XI, „ 11.
- „ 251, „ 8 „ „ „ I, „ 1.
- „ 253, „ 5 „ góry, „ II, „ 2.
- „ 254, „ 3 „ „ „ III, „ 3.
- „ 266, „ 13 „ dołu, „ IV, „ 4.
- „ 268, „ 8 „ „ „ V, „ 5.
- „ 321, „ 4 „ góry „ h) „ g)
- „ 368, „ 11 „ dołu po §. 285 dodaj: termin do wywodu nieważności.

- Do §. **41** uwaga 2. Zob. rozp. minist. z dnia 6 czerwca 1888 l. 7480 dodatku VI.
- Do §. **60**. Zob. O. z 4 kwietnia 1888 l. 3997 Nr. 343 Dz. rozp., którem orzeczono, że sąd cywilny w przypadku §. 4 ustawy z d. 20 maja 1869 l. 78 D. u. p. nie może uznać się niewłaściwym dla tego, że przestępstwo było mu wiadome, zanim sprawca z czynnej służby wojskowej wystąpił.
- Do §. **126**. Zob. O. z 5 września 1887 l. 4598 Nr. 305 Dz. rozp. i O. z 13 lutego 1888 l. 13136 Nr. 339 Dz. rozp.
- Do §. **127**. Zob. reskrypt minist. spraw wewnętrznych z dnia 14 lutego 1887 l. 13630, ogłoszony dnia 15 lipca 1887 w Dzienniku ustaw krajowych dla Galicji Nr. 22, w którego ustępie 7 postanowiono, że jeżeli przy obdukcji zwłok wychodzą na jaw okoliczności, które czynią potrzebnem przedsięwzięcie obdukcji sądowej, wówczas należy obdukcją natychmiast wstrzymać i zawiadomić o wypadku właściwą władzę telegraficznie lub przez umyślnego posłańca.
- Do §. **265**. Zob. O. z dnia 24 marca 1886 l. 163 Nr. 347 Dz. rozp.
- Do §. **287**. Dodaj w uwadze: głos ostatni na rozprawie kasacyjnej służy zatem tylko obrońcy lub oskarżonemu, a nie obydwom jak w §. 255.
- Do §. **328**. Dodaj w uwadze 1): Przysięgli nie mają prawa ograniczać odpowiedzi twierdzącej na pytanie główne udzielonej przez takie dodatki, które zawierają pozytywne stwierdzenie pewnej okoliczności, a nie są prostem tylko zaprzeczeniem jakiejś części pytania (O. z 13 kwietnia 1888 l. 2150 Nr. 349 Dz. rozp.)
- Do §. **331**. Por. jeszcze O. z 16 marca 1888 l. 356 Nr. 345 Dz. rozp.
- Do §. **36** rozp. wykon. z dnia 19 listopada 1873 (Dodatek III) zob. Rozporz. minist. spraw wewnętrznych i sprawiedl. z dnia 15 czerwca 1888 l. 91 D. u. p. o udzielaniu władzom administracyjnym tabel wykazawczych osób sądowo skazanych.

LEON FROMMER W KRAKOWIE

(ul. Szewska 7)

poleca swój bogato zaopatrzony **skład ksiązek antyk-warskich** wszelkiej treści, niemniej wielki wybór **nut** tak **fortepianowych** jako też **skrzypcowych**, dostarcza **wszel-kich dzieł**, gdziekolwiek ogłoszonych, w jakimkolwiek języku na raty miesięczne.

Przyjmuje prenumeratę na wszystkie *czasopisma* tak *krajowe* jakoteż *zagraniczne*, ręcząc za punktualną i akuratną ekspedycję.

Wydania „**Manza**“ i „**Gellera**“ są prawie zawsze na składzie.

Zamówienia z prowincyi, o ile to możliwe, załatwia się odwrotną pocztą.

LEON FROMMER

W KRAKOWIE (Szewska 7).

Gemäss der Verordnung des Reichs-Königs-Minist.
vom 20/3 1876 Abthlg. 4. N° 525 wird das österr.
Ausg. gestell. den bei in. Gerichte nach. zu wollen, ob
gegen die Vollzug der vord. se. erlassen
5. 4. 1876. Kein. H.

